

Anne Klara Bom

Vores allesammens H.C. Andersen

Diskursteoretiske analyser af kulturfænomenet H.C. Andersen
og dets aktuelle betydninger lokalt, nationalt og globalt

Anne Klara Bom

Vores allesammens H.C. Andersen

Diskursteoretiske analyser af kulturfænomenet H.C. Andersen
og dets aktuelle betydninger lokalt, nationalt og globalt

Our very own Hans Christian Andersen

Discourse theoretical analyses of the cultural phenomenon Hans Christian Andersen
and its present-day significance locally, nationally and globally

Ph.d.-afhandling

November 2013

Institut for Kulturvidenskaber

Syddansk Universitet

Hovedvejleder: Professor MSO Nils Gunder Hansen

Bivejleder: Professor Johs. Nørregaard Frandsen

Forsideillustration: Fremstillet specifikt til formålet
af billedkunstner Bjarke Regn Svendsen, 2013

Omfang: 486.052 tegn svarende til 202 normalsider

Indholdsfortegnelse

Indledning	1
Afhandlingens opbygning	4
Kapitel 1. Overordnet problemstilling	6
1.1. H.C. Andersen som analyseobjekt i kulturstudier	11
1.1.1. Nygramscianske kulturstudier	15
1.2. Introduktion til teori og metode	18
1.3. Afhandlingens empiriske materiale	20
1.3.1. Udvalgelse af empirisk materiale	24
1.3.2. Søgningerne bag de enkelte artikler	27
1.4. Opsamling	31
Kapitel 2. Diskursteori som praktisk analytisk tilgang	34
2.1. Diskursanalysen som disciplin	36
2.2. Diskursteoriens ontologi.....	41
2.3. Operationalisering af diskursteorien	45
2.3.1. Fortolkningsrepertoier	48
2.3.2. Det socialkonstruktivistiske skalabegreb	51
2.3.3. Affektivitet i diskursiv praksis.....	55
2.4. En analysemodel i tre led.....	59
2.5. Metodologiske overvejelser	66
2.6. Opsamling	69
Kapitel 3. Et kulturfænomen i teori og praksis	72
3.1. Afhandlingens anvendelse af kulturarvsbegrebet	72

3.2. Artikel 1. "H.C. Andersen: Et kulturfænomen i teori og praksis"	76
3.2.1. H.C. Andersen-forskningens tredje tema	80
3.2.2. Definition af et kulturfænomen	83
3.2.3 Kulturfænomenet som diskursteoretisk analyseobjekt	85
3.2.4. Det samfundskritiske følelsesfællesskab	90
3.2.5. H.C. Andersen som dansk kulturarv	98
3.2.6. Konklusion	99
3.3. Anvendelse af analysemodellen	100
3.4. Delkonklusion.....	103
Kapitel 4. H.C. Andersens rette sted?	106
4.1. Afhandlingens position i globaliseringsdebatten.....	106
4.2. Artikel 2. "H.C. Andersens rette sted? Fra verdensomspændende fejring til Kejserens nye Klæder"	111
4.2.1. En diskursiv stedsforståelse	114
4.2.2. Den nationale skala.....	116
4.2.3. Forestillingen om Odense	121
4.2.4. Det lokale ejerskab i funktion.....	128
4.2.5. En global fejring?.....	131
4.3. Anvendelse af analysemodellen	132
4.4. Delkonklusion.....	135
Kapitel 5. Den lille Havfrue i Shanghai	137
5.1. Afhandlingens anvendelse af affektbegrebet.....	137
5.2. Artikel 3. "When heritage tourism goes global – The Little Mermaid in Shanghai"	142

5.2.1. Heritage out of place.....	144
5.2.2. Banal nationalism and property language	145
5.2.3. Methodology	149
5.2.4. The transformation from property to ownership.....	150
5.2.5. The Little Mermaid as an object.....	153
5.2.6. The Little Mermaid as a subject	157
5.2.7. The significance of place	161
5.2.8. Conclusions and recommendations	164
5.3. Anvendelse af analysemodellen	166
5.4. Delkonklusion.....	169
Kapitel 6. Konklusion	171
6.1. Kulturfænomenet H.C. Andersen.....	174
6.2. Den flydende betegner H.C. Andersen.....	180
Kapitel 7. Et lokalt brand af H.C. Andersen	185
7.1. Litterær turisme.....	186
7.2. Litterære steder.....	189
7.3. Odense som centrum for Andersen-relateret litterær turisme	201
7.4. Odenses udfordringer	204
7.5. Et brand midt mellem fakta og fiktion.....	206
Litteraturliste.....	212
Resumé	233
Summary	239

Forord

Jeg er blevet meget klogere under mit ph.d.-forløb, og for det vil jeg først og fremmest takke min hovedvejleder, professor MSO Nils Gunder Hansen. Din indsigtsfulde, præcise og hyggelige feedback på mit arbejde har været vigtig for min tro på, at jeg var på rette vej. Også en stor tak til min bivejleder, professor og leder af H.C. Andersen Centret, Johs. Nørregaard Frandsen. Du har hele tiden mindet mig om, at god forskning ikke er meget værd, hvis den ikke kan omsættes til praksis. Og tak til min ven og rådgiver, professor emeritus Ole Martin Høystad. Du har vigtige aktier i, at jeg fik mulighed for at fortsætte på universitetet efter specialet, og dit engagement i mit arbejde og mit liv har spillet en stor rolle for mit velbefindende de sidste tre år.

Undervejs i mit ph.d.-forløb har jeg søgt – og fået – inspiration udefra. Tak til professor Thomas Hylland Eriksen, Oslo Universitet, og professor Dallen J. Timothy, Arizona State University, fordi I engagerede jer i mit projekt under mine besøg hos jer. Og tak til forskerne på Fudan Universitet i Shanghai for spændende workshops og konstruktivt samarbejde. Tak til medarbejdere ved Odense Bys Museer, medlemmer af H.C. Andersen Fonden og alle ansatte på H.C. Andersen Centret. Samarbejdet mellem SDU, OBM og Odense by har i mange henseender været særdeles givende for mig i min forskningsproces.

Også tak til ph.d. Hjørdis Brandrup Kortbek og centeradministrator ved H.C. Andersen Centret, Anya Aarenstrup, for jeres grundige gennemlæsninger og konstruktive kommentarer til afhandlingen. Og en stor, stor tak til billedkunstner Bjarke Regn Svendsen for afhandlingens fantastiske forsideillustration.

Mine tre år som ph.d.-studerende ville ikke have været så fantastiske, hvis det ikke have været for mine gode kolleger på Kulturstudier og mine venner på universitetet. Blandt de ph.d.-studerende og yngre forskere ved Humaniora er der generelt så uendelig mange, jeg er taknemmelig for at kende. Intet havde været det samme uden jer! En særlig tak til ph.d.-stipendiat Camilla Schwartz, som jeg har delt kontor, sorger og glæder med i

tre år. Det har været fantastisk og helt uvurderligt, og du er noget af det bedste jeg har. Også en stor tak til adjunkt Michael Kuur Sørensen, fordi du altid har været parat til at diskutere min afhandlings videnskabsteoretiske standpunkt, men først og fremmest har været en god ven de sidste tre år.

Sidst, men bestemt ikke mindst, vil jeg takke min familie. Tak til min far, fordi du altid har haft fokus på mig som menneske, men også har været villig til at diskutere min forskning. Uden dig havde mine tanker om kulturfænomenet H.C. Andersen ikke været de samme. Tak til min søster og bror, fordi I altid er der, og fordi I er, som I er. Den sidste – og største – tak er rettet til min mand, Kenneth, og vores børn, Jonathan og Viggja, fordi I på hver jeres måde har været uvurderlige støtter, og altid har givet mig plads og rum til både at være forsker, kone og mor. Uden jer var det aldrig gået!

Anne Klara Bom, november 2013.

Indledning

I 2010 iværksatte Syddansk Universitet et samarbejde med Odense By og Odense Bys Museer. Hensigten var at undersøge mulighederne for at konstruere et brand af bysbarnet H.C. Andersen, et brand, der skulle give positiv genlyd både lokalt, nationalt og globalt. Et led i samarbejdet var finansieringen af et ph.d.-stipendium, der skulle indeholde kulturanalytiske undersøgelser af aktuelle udfordringer og muligheder i forbindelse med et fremtidigt brand af H.C. Andersen, der skulle tage udgangspunkt i Odense. Nærværende ph.d.-afhandling er resultatet af dette stipendium.

Hvor den hidtidige forskning i H.C. Andersen har været koncentreret om hans værker og hans levede liv, er den overordnede hensigt med denne afhandling at undersøge H.C. Andersen som kultur. H.C. Andersens status som verdensberømt eventyrdigter opretholdes alene, fordi almindelige mennesker bruger og videregiver hans værker og derved konstituerer hans status som kulturelt ikon. De spejler sig i H.C. Andersen, og i denne proces tildeler de ham betydning og værdi som kulturfænomen ved at koble ham sammen med centrale elementer i den kultur, han placeres i. For at undersøge disse dynamiske processer nærmere, placeres H.C. Andersen i denne afhandling i en kulturanalytisk ramme, der gør det muligt at komme nærmere en afklaring af, hvordan han indlejres og anvendes i disse forskellige kulturer.

De analyser, der indgår i afhandlingen, tager alle – på forskellig vis – udgangspunkt i eksempler på, hvordan danske mediedebattører bruger H.C. Andersen i skrevne mediers debatter. Der er indtil nu ikke blevet forsket i, hvorfor og hvordan H.C. Andersen inddrages i almindelige menneskers kulturelle praksis, og selvom Andersen indgår som en vigtig del af flere kulturers litterære og kulturelle arv, synes det væsentligt først at søge at komme nærmere en afklaring af, hvordan han forstås og anvendes i sit hjemland. Ligesom Danmark for H.C. Andersen selv repræsenterede det sted, hvorfra hans verden gik, fungerer den danske kontekst i denne afhandling som udgangspunktet, hvorfra der

kan trækkes paralleller og fremhæves modsætninger til andre kulturers måder at bruge ham på.

Det mest markante forsøg, der på nuværende tidspunkt er blevet gjort på at brande H.C. Andersen lokalt, nationalt og globalt på én gang, var i forbindelse med fejringen af forfatterens 200-års fødselsdag i 2005. Hvor fejringen forløb nogenlunde som forventet på verdensplan, medførte den en økonomisk skandale, der kom til at dominere befolkningens holdninger, både nationalt og særlig lokalt i Odense. Fejringsfiaskoen resulterede i det, der i en artikel i Kristeligt Dagblad i 2012 blev kaldt "syv magre H.C. Andersen-år", hvor H.C. Andersen nærmest blev "sat i skammekrogen" rent markedsføringsmæssigt (Mouridsen). Da samarbejdet mellem Odense By, Odense Bys Museer og Syddansk Universitet blev indledt, var hensigten, at de magre år på bibelsk vis skulle afløses af fede. I skrivende stund er det mest spektakulære resultat af dette samarbejde det nye H.C. Andersen Center, som skal fungere som brobygger mellem universitetet, der skaber ny viden om H.C. Andersen, og byen, der iscenesætter og anvender H.C. Andersen i kulturel praksis.

Denne afhandling koncentrerer sig om den kulturelle brug af H.C. Andersen i netop denne tidsperiode, selvom årene fra 2005 og til i dag måske nok har været magre i forhold til eksplicit branding af H.C. Andersen. For selvom H.C. Andersen måske ikke blev brandet bevidst i disse år, blev han stadig brugt i hverdagslig praksis. Det er naturligvis ikke muligt at sætte fokus på alle aspekter af denne praksis, og derfor beskæftiger denne afhandling sig alene med brugen af H.C. Andersen i skrevne medier. Som det fremgår af artiklerne i afhandlingen, rummer den daglige mediepraksis netop indikatorer på de lokale, nationale og globale udfordringer og muligheder, der aktualiseres, når et nyt brand af H.C. Andersen skal konstrueres.

Afhandlingen er antologisk og består af tre artikler, samt en redegørelse, der, jf. § 14 stk. 4 i ph.d.-uddannelsens regelsæt for det Humanistiske Fakultet på Syddansk Universitet, indeholder beskrivelser af afhandlingens overordnede problemstilling, den

anvendte teori og metode, samt en kritisk vurdering af de resultater, der opnås i afhandlingen.

Hvor forskningsfelterne i H.C. Andersens liv og værk allerede er godt fyldt op af store og skelsættende værker, er forskningen i H.C. Andersens kulturelle betydning og funktion, som nævnt, relativt sparsom. Den første artikel i afhandlingen, "H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis", søger at sætte dette forskningsfelt på dagsordenen gennem et forslag til, hvordan et kulturfænomen kan defineres og anvendes som analytisk begreb og greb. Artiklen indeholder desuden et empirisk funderet forslag til, hvordan kulturfænomenet H.C. Andersens kulturelle betydning kan analyseres. Denne artikel indgår som et kapitel i bogen *H.C. Andersen i det moderne samfund* (red. Anne Klara Bom, Jacob Bøggild og Johs. Nørregaard Frandsen, Syddansk Universitetsforlag, 2013).

De to andre artikler i afhandlingen er tematiske analyser af, hvordan kulturfænomenet H.C. Andersen blev lokaliseret og anvendt i to forskellige sammenhænge. Artiklen "H.C. Andersen 200 år – globale og lokale opfattelser af H.C. Andersens rette sted" er en undersøgelse af odenseanernes artikuleringer af kulturfænomenet H.C. Andersen under fødselsdagsfejringen i 2005. Artiklen er publiceret i antologien *Stedsvandring. Analyser af stedets betydning i kunst, kultur og medier* (red. Malene Breunig, Søren Frank, Hjørdis Brandrup Kortbek og Sten Pultz Moslund, Syddansk Universitetsforlag, 2013).

I artiklen "When heritage tourism goes glocal – The Little Mermaid in Shanghai" undersøges det, hvordan emotionelle, nationalt orienterede artikuleringer blev sat i spil, da statuen Den lille Havfrue, et stykke materiel dansk kulturarv, blev flyttet til verdensudstillingen i Shanghai i 2010. Artiklen er publiceret i tidsskriftet *Journal of Heritage Tourism* (Vol. 7, No. 4, 2012).

De tre artikler er på hver deres måde eksempler på, hvordan forskellige aktørers diskursive ytringer indeholder underliggende ideologiske opfattelser, der er rodfæstet i deres kulturelle selvforståelse. Analyserne viser, at disse ideologier spiller en central rolle,

både for den enkeltes opfattelse af H.C. Andersen og for udfordringerne og mulighederne i at konstruere et brand, der har tværkulturel appel. Selvom artiklerne måske umiddelbart kan forekomme meget forskellige, kan de alle tre læses som mulige svar på det primære forskningsspørgsmål, afhandlingen stiller: *Hvordan kommer det til udtryk, når H.C. Andersen tildeles betydning som dansk kulturfænomen, og hvilke funktioner har disse betydninger i lokale, nationale og globale sammenhænge?*

Afhandlingens opbygning

Den samlede afhandling er både teoretisk og metodisk placeret inden for de kritiske, socialkonstruktivistiske rammer, som den oprindelig britiske forskningsdisciplin cultural studies (disciplinen omtales som "kulturstudier" i resten af afhandlingen) udstikker. Som forskningsdisciplin kendetegnes kulturstudier ved et tværfagligt udgangspunkt, hvor teorier og metoder fra andre discipliner inddrages og anvendes til at analysere sociale og kulturelle problematikker. Afhandlingens første kapitel indeholder en introduktion til analysernes overordnede problemstilling. Introduktionen omfatter dels en placering af H.C. Andersen som analyseobjekt i kulturstudier, dels en metodisk redegørelse for, hvordan afhandlingens empiriske materiale er udvalgt og undersøgt.

Afhandlingens analysemetode er funderet i Laclau og Mouffes diskursteori. Andet kapitel indeholder en redegørelse for, hvordan diskursteorien forstås, operationaliseres og anvendes i afhandlingens kulturanalyser af H.C. Andersen. Kapitlet afsluttes med en præsentation af den analysemodel, der anvendes i de tre artikler.

Kapitel tre, fire og fem er struktureret omkring de tre videnskabelige artikler. Hvert kapitel indledes med en teoretisk diskussion, der er særlig relevant for den enkelte analyse. I kapitel tre introduceres "H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis" således med en mere dybdegående redegørelse for, hvordan kulturarvsbegrebet forstås og anvendes i afhandlingen. I kapitel fire præsenteres "H.C. Andersens rette sted? Fra verdensomspændende fejring til Kejserens nye Klæder" med en argumentation for

afhandlingens placering i den akademiske debat om globalisering. "When heritage tourism goes glocal – The Little Mermaid in Shanghai", der er det centrale element i kapitel fem, introduceres med en redegørelse for afhandlingens anvendelse af affektbegrebet. Efter disse teoretiske rammesætninger følger artiklerne i hvert enkelt kapitel. De efterfølges af redegørelser for, hvordan analysemodellen er anvendt i de enkelte analyser, og afsluttes med delkonklusioner, der forholder sig til artiklernes funktion i forhold til afhandlingens primære og henholdsvis første, andet og tredje sekundære forskningsspørgsmål (se kapitel 1.2.).

Kapitel seks indeholder afhandlingens samlede konklusion, hvor analyseresultaterne sammenfattes. I kapitlet præsenteres et forslag til en tematisk analysemodel, der kan anvendes som udgangspunkt for fremtidige analyser af kulturfænomeners betydning og funktion i konkrete kontekster.

I afhandlingens syvende kapitel rettes fokus mod et af de forskningsmæssige perspektiver, afhandlingens analyseresultater åbner op for, idet kapitlet præsenterer de udfordringer og muligheder der kan være forbundet med et lokalt forankret – men internationalt appellerende - brand af H.C. Andersen som centrum for det, der i turismeforskningen betegnes som litterær turisme.

Kapitel 1. Overordnet problemstilling

H.C. Andersen er den mest oversatte danske forfatter nogensinde¹, og derved er særligt hans eventyr nået ud til store dele af verdens befolkning. På grund af den globale udbredelse af eventyrene og dermed også af forfatteren og mennesket H.C. Andersen, kunne man måske fristes til at antage, at ét samlet globalt brand af H.C. Andersen skulle ligge lige for. Sådan forholder det sig imidlertid ikke, fordi der netop er stor forskel på, hvordan H.C. Andersen forstås og fortolkes i forskellige kulturer. Denne afhandling koncentrerer sig særligt om, hvordan H.C. Andersen anvendes i Danmark, og med dette udgangspunkt inddrages eksempler på, hvordan han anvendes i andre kulturer. H.C. Andersen undersøges altså ikke med en historisk eller litterær tilgang, men som et kulturfænomen.

Som nævnt indledningsvist var det Syddansk Universitet, Odense By og Odense Bys Museer, der i 2010 indledte et formelt samarbejde om at undersøge mulighederne for at konstruere et nyt H.C. Andersen-brand. Siden er dette samarbejde bredt ud til også at omfatte flere aktører fra den udøvende kultur i Odense og på resten af Fyn. Det er altså hensigten, at fremtidens brand af H.C. Andersen skal have et lokalt udgangspunkt, Odense, men samtidig skal appellere til resten af verden. Den første udfordring i denne forbindelse er Odense bys egen forståelse og iscenesættelse af H.C. Andersen. H.C. Andersen blev født i byen i 1805, og "løb om med Træsko paa" i byens gader, til han som 14-årig vendte næsen mod København og drømmen om anerkendelse og berømmelse.

Som det blandt andet fremgår af analysen i artiklen "H.C. Andersens rette sted?", har de seneste års læserbreve og avisartikler i Fyens Stiftstidende ofte indeholdt argumentationer for, at H.C. Andersen er lokal arv, netop fordi han er født i byen. Den nuværende lokale iscenesættelse af Andersen i Odense har museet H.C. Andersens Hus som udgangspunkt og centrum. Museets faste udstillinger koncentrerer sig særligt om forfatterens levede liv, hans historie og materielle artefakter, der kan knyttes til ham. I

¹ <http://www.unesco.org/xtrans/bsstatexp.aspx?crit1L=5&nTyp=min&topN=50>

byens centrum kan man desuden følge ruten "i H.C. Andersens fodspor", hvor man både passerer historiske steder og statuer, der enten forestiller Andersen selv eller figurer fra hans eventyr. Odense rummer altså, blandt meget andet, et historisk vidnesbyrd om H.C. Andersens barndomsår, og det er det, byen præsenterer for turister. En udfordring i denne sammenhæng er, at denne lokale ejerskabsfølelse, der er funderet i interessen for og stoltheden over at være H.C. Andersens fødeby og –ø, selvsagt er forankret i Odense og til dels på resten af Fyn (Bom, "H.C. Andersens"). Men den høje hat og rebet, som H.C. Andersen altid havde med sig i tilfælde af brand, er ikke nødvendigvis elementer, som den gennemsnitlige turist i Odense umiddelbart forbinder med Andersen.

Professor Johs. Nørregaard Frandsen har argumenteret for, at den mere generelle danske opfattelse af H.C. Andersen er koncentreret om nationaliseringer af Andersens eventyrlige pointer, og at danskere læser eventyrene og genkender "træk, som vi i Danmark betragter som fuldkommen danske". Han fremhæver blandt andet eksemplet "Den Grimme Ælling" og pointerer, at danske læsere her vil "recognise types and agree that that's the way we are in our small country" (Frandsen, "Writer" 205). Når H.C. Andersen, for eksempel i Kulturkanonen, fremhæves som en essentiel del af den danske kulturarv, er det altså blandt andet fordi han, i danskeres øjne, repræsenterer noget, de opfatter som dansk: Danskerne spejler sig i H.C. Andersen og ser beskrivelser af personer, landskaber, begivenheder og dilemmaer, der er danske. Som analysen i artiklen "When heritage tourism goes glocal" viser, fører denne nationalisering af Andersen til en nationalt orienteret ejerskabsfølelse: Vi danskere føler, at vi ejer H.C. Andersen – at han er "vores".

Den internationale udbredelse og anerkendelse af H.C. Andersens eventyr er imidlertid ikke baseret på hans barndomsår, ligesom folk uden for Danmark næppe vil kunne tyde de referencer til nationale særkender, der ellers fremstår helt åbenlyst for danskere. I artiklen "H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis" fremhæves eksempler på, at H.C. Andersens berømmelse i eksempelvis Kina og Rusland også er

funderet i eventyrene, men kineserne og russerne ser ikke det samme som danskerne, når de spejler sig i Andersen. I stedet ser de noget af sig selv. H.C. Andersen er på denne måde på én gang den samme, fordi eventyrene er de samme, og ikke den samme, fordi kulturerne han indoptages i er forskellige (Frandsen, "Writer" 206).

Kina repræsenterer i øvrigt et oplagt eksempel på de divergerende opfattelser af H.C. Andersen. De seneste år har mange erhvervsinteresserede blikke rettet sig mod netop Kina, på grund af landets omfattende vækst og dermed tiltagende indflydelse på verdensmarkedet. Også i forbindelse med H.C. Andersen er Kina interessant, fordi han er den mest populære udenlandske forfatter i landet. Hans store popularitet blev blandt andet understreget, da statuen af Den lille Havfrue blev udstillet på Verdensudstillingen i Shanghai i 2010, og mere end seks millioner mennesker, hvoraf langt de fleste var kinesere, strømmede til for at se den. I 2012 blev den nære relation mellem H.C. Andersen og Kina igen fremhævet, da den kinesiske rigmand Huang Nubo luftede sin interesse for at etablere en temapark om H.C. Andersens eventyr på Fyn. Nubo lagde i denne forbindelse ikke skjul på, at Fyn var den ideelle lokalitet til parken på grund af det, han oplevede som øens og Odenses autenticitet (Dyssel). Kritiske fynboere luftede imidlertid frygten for, at en kinesisk finansieret temapark ville blive fyldt med kinesiske repræsentationer af H.C. Andersen, og det kolliderede både med den lokale og den nationale ejerskabsfølelse.

Der hersker altså tværkulturel enighed om, at H.C. Andersens eventyr har værdi, men afklaringerne af, hvori disse værdier skal findes, synes at være mere eller mindre forskellige fra kultur til kultur. Så mens muligheden for et brand med global appel ligger i eventyruniverset, er udfordringerne situeret i kulturel praksis: der, hvor brandet skal konstrueres og dermed fyldes med indhold og betydning. I Odense findes som nævnt en lokalt orienteret ejerskabsfølelse, der funderes i byens historiske status som Andersens fødeby. Andre steder i Danmark er det den mere nationalt orienterede ejerskabsfølelse, der kommer til udtryk i praksis, når H.C. Andersen udråbes til at være dansk kulturarv. I

begge tilfælde behandles H.C. Andersen som det, der særligt inden for antropologisk forskning kaldes "kulturel ejendom" (Frow; Verdery og Humphrey), og en sådan kategorisering kan karakteriseres som lukket for et lokalt funderet verdensomspændende brand. For hvis befolkningen opfatter H.C. Andersen som "Odenses" eller "Danmarks", kan det blive problematisk at tildele ham betydninger, der også virker appellerende på resten af verden. Det er imidlertid hensigten, at dette nye brand af H.C. Andersen som kulturelt ikon for Odense skal øge turismen markant, både i Odense og på resten af Fyn (Blichfeldt). Skal dette mål nås, forudsætter det en kobling mellem byen og de elementer ved H.C. Andersen, der tildeles stor værdi på verdensplan. I en sådan kombination er der altså ikke plads til et dikotomisk skel mellem det lokale og det globale: de to poler må i stedet integreres som gensidigt konstituerende for hinanden, så H.C. Andersen brandes som et *glokalt* kulturfænomen (Robertson; Swyngedouw, "Neither", "Globalisation"; se mere i kapitel 4).

Afhandlingens analyser tager udgangspunkt i den kulturelle praksis omkring H.C. Andersen i Odense, på Fyn og i resten af Danmark, ligesom der inddrages udenlandske eksempler fra særligt Kina og Rusland. Disse kulturelle miljøer forstås ikke som geografisk fastfrosne steder med grænser: i stedet forstås de som skalaer i en socialkonstruktivistisk forstand (Delaney og Leitner; Jenkins 63-82; afhandlingens anvendelse af skalabegrebet uddybes yderligere i kapitel 2 og 4), og fokus er derfor på, hvordan disse rumligt orienterede talekategorier anvendes i artikulationer af H.C. Andersen. Da odenseanerne tildelte H.C. Andersen betydning og værdi under den store fødselsdagsfejring i 2005, positionerede de sig på en lokal skala og satte sig dermed i opposition til både København og resten af verden (Bom, "H.C. Andersens"), mens de, da statuen af Den lille Havfrue blev flyttet til Kina, positionerede sig på en national skala sammen med resten af danskerne. Denne nationale skala blev i en bestemt diskurs sat i spil som opposition til det globale, der var repræsenteret gennem Kina (Bom, "Mermaid"). I afhandlingen forstås

”det glokale” som en fusion af skalaer: en situation, hvor flere skalære positioner kan identificere sig med brandets indhold og form.

Det er ikke en hensigt med afhandlingen at præsentere et bud på, hvad det endelige brand skal bestå af, men snarere at forsøge at komme nærmere en afklaring af de udfordringer, der kan være forbundet med konstruktionen af brandet. Med dette fokus åbnes der også op for en ny måde at forske i H.C. Andersen på. I forskningsmæssig sammenhæng er der nemlig mindst tre interessante dimensioner i forskningsobjektet H.C. Andersen: hans person og levede liv, hans værker og hans kulturelle betydning. Hvor de to første dimensioner har været genstande for både danske og udenlandske forskeres interesse i mere end et århundrede, er sidstnævnte, H.C. Andersen som kultur, endnu underbelyst (Bom, ”kulturfænomen”). Denne afhandling er imidlertid funderet i en tese om, at interessen for både H.C. Andersens liv og værk er funderet i hans kulturelle betydning rundt om i verden. For hvis der ikke var nogen, der tildelte Andersen og hans eventyr værdi, ville forskningsobjektet H.C. Andersen ikke vække interesse, ligesom han heller ikke ville kunne betegnes som et kulturfænomen.

Men H.C. Andersen *er* en stor del af dansk kultur, og den ene generation af danskere giver ham videre til den næste, både ved at hans eventyr udvælges som pensum på danske uddannelsesinstitutioner, men også ved at han optræder som et mere u håndgribeligt, kulturelt og sprogligt element mennesker imellem. Når danskere vurderer, at H.C. Andersen er værd at videregive, konsoliderer de samtidig hans status som national kulturarv. I denne videregivelsesproces lades H.C. Andersen med symbolsk værdi, der knytter ham til Danmark. Denne proces involverer altså store følelser. Et af de steder, hvor flere tydelige eksempler på det er dukket op de seneste år, er netop i de skrevne mediers artikler og læserbreve, og det er måden, hvorpå H.C. Andersen kommer til syne som et sprogligt og affektivt element i materiale herfra, der undersøges i denne afhandlings artikler.

Afhandlingen skiller sig ud fra tidligere forskning ved netop at fokusere på H.C. Andersens kulturelle betydninger og funktioner frem for at koncentrere sig om hans personlige intentioner sine tekster og sin kunst eller at analysere de autonome værker. Det er kulturfænomenets indhold og funktion, der er forskningsobjektet. Med indhold menes de betydninger og værdier, som H.C. Andersen tildeles af de forskellige debattører i danske skrevne medier. Med funktion menes et fokus på, hvordan de enkelte artikuleringer reflekterer indikatorer på kulturfænomenet H.C. Andersens funktion i social praksis.

1.1. H.C. Andersen som analyseobjekt i kulturstudier

Den samlede afhandling er fagligt funderet i britiske kulturstudier, en disciplin, der forudsætter en videnskabsteoretisk tilgang funderet i konstruktivisme og relationisme (Sørensen et al. 31), ligesom den derfor også fordrer teoretiske og metodiske til- og fravalg. Hensigten med dette afsnit er først at redegøre for relevante begivenheder og teoriudviklinger inden for kulturstudier, for dernæst at introducere, hvordan kulturfænomenet H.C. Andersen i denne afhandling placeres som analysegenstand i en kulturanalyse, der indskriver sig i den forskning, som præsenteres inden for kulturstudier.

Kulturstudier er et tværfagligt og interdisciplinært akademisk projekt, der blev indledt i slutningen af 1950'erne som en forskningsrelateret kulturpolitisk opstand mod de stærkt optrukne grænser mellem forskellige akademiske fag: grænser, der blandt andet medførte snævre, indforståede kulturbegreber, som alene tjente det enkelte fags interesse. Eksempelvis arbejdede forskere i de æstetiske fag med et ekskluderende, finkulturelt kulturbegreb, mens de antropologiske fag knyttede kulturbegrebet til eksotiske kulturer rundt om i verden. Præmissen for udviklingen af kulturstudier var, at mens den britiske arbejderbevægelse voksede sig større og større, fortsatte forskerne, ifølge sociologen Richard Hoggart, med at studere kulturer som noget fint eller eksotisk. Hoggarts hensigt var derfor, af politiske grunde, at revolutionere disse stivnede måder at bedrive

kulturanalyser på ved i stedet at vende blikket mod kulturen som den udfoldede sig i almindelige menneskers hverdagslevede liv (Hoggart; Williams, *Revolution*).

Konsekvenserne for dette nye fokus blev en forståelse af kultur og samfund som gensidigt konstituerende, brede kategorier (Ang), der var funderet i "det almindelige" (Williams, "ordinary"). I værket *The Long Revolution* definerede kulturforskeren Raymond Williams i 1961 kultur som "en beskrivelse af en bestemt måde at leve på, som udtrykker bestemte meninger og værdier, ikke kun i kunst og læring, men også i institutioner og i almindelig opførsel" (57). Dette fokus på det almindelige inkluderede altså en interesse for de meninger, der ligger under "den levede oplevelse af hverdagen" (Ang 232). Med grundlæggelsen af "Birmingham Centre for Contemporary Cultural studies" (CCCS), senere kendt som "Birminghamskolen", institutionaliserede Hoggart det kulturrevolutionære projekt kulturstudier i tæt samarbejde med Williams og kulturteoretikeren Stuart Hall (Barker, 4).

De britiske kulturstudier er stadig et intellektuelt politisk projekt, men de seneste årtier har det udviklet sig fra udgangspunktet i forholdene omkring den engelske arbejderbevægelse til at være en global, tværkulturel disciplin med brede tematiske fokusområder, som eksempelvis køn, krop, race og etnicitet. Men uanset i hvilken tematisk form kulturstudier iscenesættes, føres dens politiske udgangspunkt videre i socialkonstruktivistiske, kritiske analyser af relationen mellem mennesker og magt.

I grundbogen *Nye Kulturstudier: En indføring* (2008), der er skrevet af kulturforskerne Anne Scott Sørensen og Erling Bjurström, litteratur- og kulturforsker Ole Martin Høystad og socialantropologen Halvard Vike, argumenterer forfatterne for, at der allerede er indtruffet tre vendinger i de ellers nye kulturstudier. Den første vending udpeger de til at være selve fremvæksten af disciplinen, hvor kulturanalyse og samfundskritik fungerede som to sider af samme sag i forsøget på at demokratisere både kulturbegrebet og den levede kultur (Ang, 234). Den kritiske tilgang til analyserne blev suppleret med strukturalistiske kerneteoretikere, eksempelvis marxisterne Antonio Gramsci og Louis

Althusser, ophavsmændene til henholdsvis hegemonibegrebet og interpellation/artikulationsbegrebet. Det, som Williams, Hoggart og Hall betragtede som den britiske arbejderbevægelses opgør med kultureliten, harmonerede overbevisende med den grundlæggende marxistiske klassesætning. I sine centrale værker erstattede Williams for eksempel den marxistiske basis-overbygningsmodel, der i sin oprindelige form illustrerer skellet mellem et samfunds økonomiske grundlag og dets politiske og sociale strukturer, med formelen betingelser + bevidsthed = erfaring. Formlen forudsatte dels en forståelse af, at de sociale betingelser overhovedet var mulige at erkende i deres rene form (Sørensen et al. 58), dels at den sociale kontekst altid fungerer som strukturelt determinerende for den enkeltes erfaring.

Den anden centrale vending er den såkaldt sproglige vending, som i forskellige grader påvirkede alle humanistiske og samfundsvidenskabelige fag og discipliner i løbet af det 20. århundrede. Også inden for kulturstudier resulterede denne vending i en øget interesse for sprog, tekst og medier. Den generelle humanistiske drejning fra strukturalisme til poststrukturalisme havde en forstærkende effekt på den sproglige vending, fordi opgøret med ideen om, at der eksisterede en bagvedliggende, determinerende virkelighed, banede vejen for opfattelsen af, at al virkelighed skabes i interaktion mellem mennesker, og dermed, at den sociale virkelighed er sproglig. Det politiske projekt i kulturstudier blev ført med ind i den sproglige vending gennem en fortsat anvendelse af magtperspektivet i kulturanalyserne, der fortsat fokuserede på relationen mellem struktur og individ. Placeringen af sproget som konstituerende for menneskelivets form og indhold fostrede desuden også diskursanalysen, der er analysemetode i denne afhandlings artikler (se mere i kapitel 2). Der er blevet lanceret mange forskellige bud på, hvorledes poststrukturalismen kan betragtes og forstås i forhold til strukturalismen. Med kulturstudier som referenceramme er det nærliggende at betragte poststrukturalismen som en overbygning på det fundament, der blev etableret

med strukturalismen, fordi kulturforskerne nænsomt førte de strukturalistiske kernebegreber med ind i den nye æra og fortsat anvendte dem i kulturanalyserne.

Den tredje vending, der ifølge grundbogens forfattere er i gang i kulturstudier i disse år, kaldes af mange "den performative vending" eller den "post-post-strukturalistiske vending" (Sørensen). Vendingen karakteriseres ved en sammentænkning af sprog og "virkelighed" ved at inddrage for eksempel sansning, affektivitet, materialitet og oplevelse som centrale aspekter i kulturforskningen. Forfatterne henviser til, at denne vending endda er blevet kaldt "den ontologiske vending", fordi opfattelsen af undersøgelsesobjektet, kultur, har gennemgået en transformation ved at styrke fokus på udførelsesdimensionen. Kultur forstås på denne måde som en praksis, noget mennesker "gør", hvor de viser, hvad de "har", "er" og "kan" som kulturelle væsener (30). Det er stadig de politiske aspekter af menneskers gøren i og med kultur, der er i fokus i kulturanalyserne. Forfatterne beskriver den aktuelle status i kulturstudier som et etisk ladet "demokratiseringsprojekt", der bevarer sit udgangspunkt i Williams og Hall, men samtidig befinder sig i en ny historisk kontekst, hvor "... enhver har ret til at hævde sin singulære position, men samtidig har pligt til at forstå den som partiel og dermed udsætte den for et kollektivt og globalt perspektiv" (8-9).

Sørensen et al. argumenterer for, at kulturstudier stadig står med "det meste af hovedet, kroppen og institutionen" i den sproglige eller tekstlige vending (13). Det samme gør sig gældende for denne afhandling, fordi analysegenstanden, H.C. Andersen, forstås som diskursivt - og dermed sprogligt - konstrueret. Afhandlingen indskriver sig imidlertid samtidig også i den post-post-strukturalistiske vending ved at integrere menneskers "gøren" i og med kultur som et centralt aspekt i afhandlingens analytiske ramme. Dette gøres blandt andet ved at fokusere på, hvordan den enkelte udstikker sin egen position og i denne bevægelse også udstikker sit eget billede af, hvordan resten af verden hænger sammen, men også ved at indkredse, hvordan affektive elementer inddrages i den kulturelle brug af Andersen.

Det er imidlertid vigtigt at understrege, at den performative eller post-post-strukturalistiske vending her ikke accepteres som en ontologisk vending. I denne afhandling betragtes de nyere tendenser inden for kulturstudier i højere grad som en tematisk vending væk fra sproget i sig selv og hen mod, hvordan sproget effektueres i affektive, materielle og spatiale processer. Idet sproget således fortsat er omdrejningspunktet i afhandlingens analyser, forudsættes det, at sådanne analyser fortsat kan drage stor nytte af poststrukturalistiske tilgange. Følgende afsnit indeholder en redegørelse for, hvordan kulturstudier konkret fungerer som et konstituerende fundament for afhandlingens teori og metode.

1.1.1. Nygramscianske kulturstudier

"There is something at stake in cultural studies", skrev Stuart Hall engang som et bud på, hvordan kulturstudier adskiller sig fra andre intellektuelle og kritiske praksisser ("legacies" 262). Analyserne i denne afhandling kan muligvis forekomme forskellige ved første øjekast, men de teoretiske til- og fravalg der er truffet i forbindelse med produktionen af dem, er alle forudsat af de præmisser en nygramsciansk kulturanalyse sætter. Som betegnelsen antyder, tager denne måde at bedrive kulturstudier på udgangspunkt i en nyfortolkning af de teoretiske overvejelser, der i sin tid blev præsenteret af den marxistiske teoretiker Antonio Gramsci (Anderson, "Antinomies"). Særligt dominerende er Gramscis begreb om kulturelt hegemoni. Hegemoni knytter sig til den klasse, der med sine værdier skaber samfundets common sense, og dermed får disse værdier til at forekomme naturlige for andre grupper i samfundet. På denne baggrund argumenterede Gramsci for, at konstruktionen af de magtfuldes meninger var afgørende for et oprør mod tingenes tilstand. Gramsci centrerede naturligvis sin forskning omkring sociale klasser, og dette ensidige fokus er nuanceret yderligere i den nygramscianske tænkning. John Storey, der er professor i kulturstudier, har understreget vigtigheden af at integrere Gramscis tænkning i kulturstudier ved simpelthen at kalde strømmingen

”gramscianske kulturstudier” (Storey, *consumption*). Men i erkendelse af, at man i kulturstudier netop fokuserer på mere end sociale klasser, herunder for eksempel race, etnicitet, alder, religion og køn, har han siden ændret betegnelsen til ”nygramscianske kulturstudier” (Storey, *theory*).

Den hollandske medieforsker Rob Leurs har foreslået, at linket mellem kulturstudier og nygramsciansk analyse for eksempel kan tage udgangspunkt i kommunikationsforskeren John Corners forslag til tre centrale spørgsmål, der altid stilles i en eller anden form i de analyser, der udføres inden for kulturstudier: ”Hvilken mening udlægges, hvorfor er det lige præcis denne mening, og hvordan relaterer denne bestemte mening sig til magt, viden, identitet, etc.?” (Corner; Leurs, ”Chain”). Leurs argumenterer for, at man inden for kulturstudier søger at besvare disse spørgsmål ved at undersøge, hvordan meninger forhandles i det, han kalder ”meningskampe”, og at der fra disse ikke er langt til Gramscis hegemoniske ”klassekampe”. Han har selv søgt at eksemplificere denne pointe gennem en analyse af, hvordan diskursive repræsentationer af den iranske politiker Ayatollah Khomeini har forandret sig over tid i den hollandske mediedækning (Leurs, ”Ayatollah”). Leurs’ analysemetode er inspireret af de politiske teoretikere Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteori. Selvom diskursteoriens begrebsapparat stort set ikke anvendes i kulturstudier, er det, ifølge Leurs, ”særlig relevant i studier af kulturfænomener” (25). I forlængelse af hans argument er det netop diskursteorien, der fungerer som denne afhandlings analysemetodiske fundament.

Den nygramscianske version af kulturstudier er ikke overvældende udbredt, men strømningen repræsenteres overbevisende af en af de mest markante personligheder, disciplinen har nogensinde fostret, nemlig Stuart Hall. Hall blev udnævnt til at efterfølge Hoggart som leder på CCCS i 1968, og han bestred den post indtil 1979. I disse år blev der på centret kæmpet intenst for at definere, hvad kulturstudier var og ikke var, hvad de kunne og, hvad de ikke kunne. Hall var således både ansvarlig for at åbne op for andre undersøgelsesområder, herunder race og etnicitet, og for udenlandske teoridannelser,

særligt de franske. Efter CCCS fortsatte Hall sit engagement i debatten om kulturstudier, og det gør han stadig. Sørensen og hendes medforfattere betegner ham på denne baggrund som "den mest legitime fortolker" af kulturstudier (60). Flere af Halls indflydelsesrige publikationer om race, etnicitet og kulturstudier som disciplin rummer argumentationer for og analyseeksempler på, hvordan de marxistiske greb og begreber, og særlig det gramscianske hegemonibegreb, fandt og stadig finder deres eksistensberettigelse i de poststrukturalistiske kulturstudier (Hall, "Cultural studies"; "legacies"; "Gramsci's").

Hall definerer kultur som "sites of struggle" (Hall, "Deconstructing" 233), hvor kulturens medlemmer kæmper om at opnå hegemoni med deres meninger; meninger, der altid kan reartikuleres og deartikuleres. "Kultur" forstås inden for denne optik som "et komplekst punkt for kontekstafhængige sociale kampe", fordi kultur i sig selv "indirekte fremmanes som grundlaget for forhandling og strid om meninger, værdier og identiteter" (Ang 239). Halls tilgang til og forståelse af kulturstudier kendetegnes altså overordnet set ved en fusion mellem det kulturalistiske og det strukturalistiske paradigme (Hall, "Cultural Studies"; Ang 229). Dermed betragtes kultur som betinget af ideologi, og på dette grundlag kan det undersøges, hvordan kulturelle processer relaterer sig til ideologiske strukturer (Drotner 225). Det er som udgangspunkt denne forståelse og anvendelse af kulturbegrebet, der præsenteres i denne afhandling, dog i en mere aktuel version. For kulturstudier har som nævnt bevæget sig fra en strukturalistisk til en poststrukturalistisk (krydret med en post-post-strukturalistisk) måde at betragte verden på, og ideen om de absolutte strukturer er derfor efterladt til fordel for et markant fokus på artikulationers og teksters kontekst. Det har fået den amerikanske professor i kulturstudier Lawrence Grossberg til at beskrive sin disciplin som en "kontekstualiseringsdisciplin" (*Bringing* 254) hvori "kontekst ikke bare er baggrunden, men selve mulighedsbetingelsen for noget" (255). I den forstand kan man argumentere for, at nygramscianske kulturstudier har erstattet den strukturalistiske opfattelse af strukturers

konstituerende effekt på individet med en forståelse af konteksten som ideologisk strukturerende for individets artikuleringer og handlinger. Det er imidlertid vigtigt at tilføje, at kontekster i kulturstudier forstås som multiple, flydende og selvmodsigende (261), hvorfor man som kulturforsker må lægge en strategi for, hvordan man analytisk vil nærme sig et konkret spil mellem individ og kontekst i praksis (se kapitel 2).

På dette nygramsciansk inspirerede kulturanalytiske fundament stilles denne afhandlings hovedspørgsmål om, hvad der er på spil, når H.C. Andersen tildeles betydning og værdi som kulturfænomen i forskellige kulturelle kontekster. Disse kontekster betragtes alle som "sites of struggle", som væver sig ind og ud af hinanden i et komplekst og kontingent mønster.

1.2. Introduktion til teori og metode

De ideologisk funderede kulturelle processer, hvor H.C. Andersen lades med mening, analyseres med værktøjer, der enten er hentet fra eller inspireret af diskursteorien, som den præsenteres af de postmarxistiske politiske teoretikere Ernesto Laclau og Chantal Mouffe, og som den er videreudviklet af en gruppe kulturanalytikere med belgiske Nico Carpentier i spidsen. Laclau og Mouffe har i deres poststrukturalistiske teori om, hvordan politiske kampe organiseres og udspiller sig, udviklet et komplekst begrebssystem (Laclau og Mouffe), mens Carpentier i flere publikationer har argumenteret for, at diskursteorien, ud over at fungere som en politisk teori, også er særdeles anvendelig i kulturanalyser af menings- og identitetskampe (Carpentier; Carpentier og Spinoy; Carpentier og DeCleen). Denne afhandlings analytiske ramme er stærkt inspireret af det diskursteoretiske begrebsapparat, men det er Carpentiers operationaliserende bearbejdelse af diskursteorien, der gør den anvendelig i kulturanalyser i det hele taget.

Den diskursteoretiske analyse fokuserer på, hvordan et samfunds dominerende diskurser er konstrueret, og på, hvordan samfundets individer kæmper om at tillægge diskurserne mening. For på tilstrækkelig vis at kunne undersøge, hvordan H.C. Andersen

indgår som et element i forskellige kulturelle praksisser, er det derfor nødvendigt at supplere diskursteorien med analytiske greb, der først er blevet til som følge af den post-post-strukturalistiske vending i kulturstudier. Som det fremgår af alle tre artikler i afhandlingen, er kulturfænomenet H.C. Andersen følelsesfremkaldende. I en dansk kontekst anvendes Andersens eventyrlige pointer eksempelvis ofte til at understrege eller fremhæve følelser, uden at referencerne direkte ekspliciteres: Når en mediedebattør skriver, at "nu skal vi også passe på, en fjer ikke bliver til fem høns", synes det hverken tvingende nødvendigt at nævne H.C. Andersen eller yderligere at forklare de følelser, eventyret repræsenterer, og som genanvendes i den aktuelle artikulation. For de danske læsere ved det godt. I afhandlingen argumenteres der for, at H.C. Andersen i denne sammenhæng fungerer som et forstærkende element i kulturelt specifikke "følelsesfællesskaber", som de er defineret af den britiske kulturforsker Sara Ahmed (*Cultural* 101). Begrebet følelsesfællesskab kan bedst forstås som en emotionelt orienteret videreudvikling af historikeren Benedict Andersons teori om forestillede fællesskaber (Anderson), og det kan anvendes til at analysere, hvordan mennesker bindes sammen i geografisk afgrænsede (ofte nationale) forestillede fællesskaber ved at knytte den samme mening til en bestemt følelse. På denne måde sætter afhandlingen fokus på den affektive dimension i anvendelser af H.C. Andersen, og dermed også på, hvordan disse anvendelser eksisterer i deres performativitet. Men det ontologiske udgangspunkt er fortsat orienteret om diskurs, hvorfor handlinger og artikulationer i de enkelte følelsesfællesskaber forstås som "affektive praksisser". Begrebet er introduceret af diskursanalytikeren og socialpsykologen Margaret Wetherell, og det indebærer en forståelse af selv det affektive og det performative som diskursivt i udgangspunktet (se mere i kapitel 2.3.3.).

I denne afhandling introduceres et bud på, hvordan H.C. Andersen kan analyseres som kultur. I dette bud lægges der vægt på, hvordan Andersen tildeles værdi og betydning i forskellige kulturer (forstået som "sites of struggle"), hvordan han indgår som et element i kulturelt specifikke affektive praksisser, og hvordan udvalgte artikulationer

afspejler dobbeltbevægelser, hvor artikulatøren både positionerer sig selv og H.C. Andersen på forskellige skalaer. Som tidligere nævnt stiller afhandlingen hovedspørgsmålet *Hvordan kommer det til udtryk, når H.C. Andersen tildeles betydning som dansk kulturfænomen, og hvilke funktioner har disse betydninger i lokale, nationale og globale sammenhænge?* For på bedst mulig måde at komme nærmere en afklaring af dette spørgsmål, stilles derfor yderligere tre sekundære forskningsspørgsmål, som søges besvaret i hver enkelt artikel:

1. *Hvordan kommer det til udtryk, når H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen i en bestemt diskurs?* (Forsøges besvaret i artiklen "H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis")
2. *Hvordan kommer skalaer til udtryk i artikulationer af H.C. Andersen som kulturfænomen?* (Forsøges besvaret i "H.C. Andersens rette sted? Fra verdensomspændende fejring til Kejserens nye Klæder")
3. *Hvordan kommer affektive praksisser til udtryk i artikulationer af H.C. Andersen som kulturfænomen?* (Forsøges besvaret i "When heritage tourism goes glocal – The Little Mermaid in Shanghai")

I kapitlerne, der vedrører hver enkelt artikel, redegøres der yderligere for de teoretiske og metodiske overvejelser, der har været særligt aktuelle i forbindelse med de temaer, der behandles i dem.

1.3. Afhandlingens empiriske materiale

I denne afhandling belyses udvalgte sociale processer, hvor H.C. Andersen aktualiseres i lyset af ideologisk funderede samfundsdiskurser, der dominerer i den enkelte kultur, for på denne måde at komme nærmere en afklaring af, hvad der er på spil, når H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen. Det empiriske materiale, der inddrages i analyserne af disse sociale processer, består overvejende af læserbreve og artikler, der er publiceret i lokale, regionale og landsdækkende mediedebatter i danske skrevne medier

fra 2005 til 2013. Det er altså kun én udtryksform, den skriftlige, på én platform, dagligt publicerede trykte medier, der er genstand for analyse i afhandlingen. Dette afgrænsende valg er truffet af særligt to grunde.

For det første er medier, blandt meget andet, "midler, hvormed mennesker skaber mening på tværs af tid og sted" (Drotner 76), og for betydningsdannelsen omkring H.C. Andersen, der undersøges i afhandlingen, er medieanalysen et oplagt genrevalg. Medieforsker Kirsten Drotner fremhæver dagspressen som et "omdrejningspunkt for ytringsfrihed i demokratiske samfund", fordi borgerne herigennem får adgang til en bred vifte af informationer om det samfund, de lever i, ligesom de trykte medier er med til at "skabe et fælles kommunikationsforum, hvor de, der kan læse og skrive, kan komme til orde, og hvor både private og offentlige anliggender kan komme til fælles debat", blandt andet gennem læserbreve (33). I afhandlingens artikler undersøges det med forskellige indgangsvinkler, hvordan H.C. Andersen tildeles kulturel betydning, særligt når offentlige anliggender diskuteres i trykte medier. For det andet fremgår det af artiklerne, at H.C. Andersen ofte inddrages som et argumentationsforstærkende element i de affektive praksisser, og at måden han inddrages på, reflekterer den kultur, han anvendes i. Hvad der er på spil, når H.C. Andersen anvendes i sådanne artikulationer, kan bedst undersøges i materiale, der i udgangspunktet ikke har ham som primært tema. I et eventuelt forskningsinterview ville spørgsmålene være konstrueret på forhånd, ligesom informanterne på forhånd ville vide, at de skulle tale om, hvordan de brugte H.C. Andersen. Denne iscenesatte version af virkeligheden søges undgået ved i stedet at analysere elementer i trykte medier, hvor det er de enkelte aktører (journalister og debattører), der selv iscenesætter deres ærinde og anvender H.C. Andersen på en måde, de i det pågældende øjeblik har fundet hensigtsmæssig.

Det er vigtigt at understrege, at læserbrevene forstås som "konkrete medieringer af 'offentlig debat'" (23), og at det hverken er forudsat eller forestillet, at debatindlæg og journalistiske artikler reflekterer hele befolkningers holdninger (Grey og Brown; Sigelman

og Walkosz). Alle de elementer, der indgår i det empiriske materiale, stammer jo netop fra den samme platform, de trykte medier, som det ikke er alle borgere, der deltager i. Afhandlingens fokus er imidlertid heller ikke på, hvordan hele grupper italesætter sig selv, men netop på, hvordan en debattør eller journalist i sin artikulation placerer sig selv som repræsentant for en gruppe, og i denne forbindelse anvender lokale, nationale og globale skalaer til at forstærke sin repræsentative status. Her er netop læserbreve relevante analysegenstande, fordi de adskiller sig fra artikler ved at være karakteriseret ved individuelle repræsentationer: "Nyhedsskabernes" organiserede udtalelser er som hovedregel forvist fra debatsiderne, fordi debatredaktørerne vægter højt, at debattørerne taler på vegne af sig selv (Kleis Nielsen 28). Ud fra afhandlingens empiriske materiale er det altså ikke muligt at komme med generaliserende udtalelser om, hvordan odenseanere eller danskere som helhed tildeler H.C. Andersen betydning, fordi det langt fra er alle repræsentanter fra de to forestillede fællesskaber, der har lige adgang til og/eller deltager i de skrevne mediers debatter. Men det er derimod muligt at undersøge nærmere, hvordan de enkelte debattører eller journalister positionerer sig selv som repræsentanter for odenseanere eller danskere og derved komme nærmere en afklaring af, hvilken betydning og funktion kulturfænomenet H.C. Andersen har i Danmark.

I de læserbreve, der analyseres i afhandlingen, kommer den individuelle deltagelse i den offentlige debat til udtryk gennem det, medieforsker Rasmus Kleis Nielsen kalder "appeller", der karakteriseres ved, at debattørernes primære hensigt ikke er at supplere eller kritisere det pågældende medies nyhedsdækning, men at de derimod *gennem* avisen henvender sig til "kollektive identiteter, generelle problemstillinger, offentlige figurer eller autoriteter" for at udtale sig om et anliggende og komme med forslag til, hvordan dette anliggende kan håndteres (31). De debattører, der skriver appellerende læserbreve, bruger altså alle den individuelle deltagelse til at kommentere på og foreslå ændringer til social praksis og ikke nødvendigvis mediepraksis.

Når det empiriske materiale i afhandlingen ikke kun består af læserbreve, men i flere tilfælde også af artikler, skyldes det, at medierne ikke forstås som "hegemoniske institutioner" på linje med andre store samfundsinstitutioner som kirke, skole og retsvæsen, der i en lineær proces sender beskeder ud, som så modtages af brugerne (Mathiesen 215). Kontakten mellem medier og mediebrugere forstås i stedet, i tråd med Stuart Halls teori herom, som en cirkulær kommunikationsproces, der ikke nødvendigvis starter hos medierne (Hall, "Encoding), hvor indholdet i både artikler og læserbreve afspejler de kulturelle konventioner, der gennem ideologiske processer er blevet naturaliseret i den enkelte kultur (Hall, "Rediscovery"). Medierne forstås altså som underordnet de samme kulturelle konventioner som debattører og journalister, og den hegemoniske position, medierne oftere og oftere indtager, forstås som et produkt af relationen mellem medierne og deres brugere.

Den centrale forskel på journalistiske artikler og læserbreve er imidlertid, at hvor læserbrevet repræsenterer en individuel holdning, formidler journalistiske artikler "organiserede synspunkter", hvor kilderne repræsenterer kollektive identiteter (Kleis Nielsen 28). Eftersom det er individuelle repræsentationer i praksis, der har interesse i denne afhandling, omfatter de udvalgte eksempler fra journalistske artikler kun journalisternes "egne" tilføjelser til artiklen og ikke udtalelser fra kilder. Dermed forstås medierne samlet som en del af den hegemoniske fødekæde i sig selv: Journalister er selv borgere i det samfund de videreformidler mening om, og derfor er de underlagt de samme hegemoniske samfundsdiskurser som alle andre mennesker. I undersøgelser af, hvad der er på spil, når H.C. Andersen tillægges diskursiv mening i hverdagslig praksis, forstås journalistiske artikler og læserbreve derfor i udgangspunktet som ligeværdige analysegenstande.

1.3.1. Udvalgelse af empirisk materiale

Det empiriske materiale, der anvendes i afhandlingens artikler er indsamlet via den avancerede søgefunktion i Infomedias elektroniske database. Databasen indeholder flere indsnævringsmuligheder, herunder for eksempel udvælgelse af bestemte tidsperioder, bestemte medier og ønskede genrer. Den oprindelige plan var at indsnævre søgningen til at omfatte bestemte landsdækkende og regionale dagblade, men, inspireret af de kvalitative metodeteoretikere Bauer og Aarts (2000), blev hensigten i stedet at påvirke det empiriske materiale så lidt som muligt i denne første fase af materialeindsamlingen. Den eneste indsnævrende beslutning der blev truffet a priori var derfor valget af bestemte mediekategorier. Det har hele tiden været hensigten, at artiklernes endelige data skulle omfatte artikler og læserbreve, og derfor blev søgningen udelukkende foretaget i skrevne medier. I Infomedias database er kategorierne af skrevne medier "landsdækkende dagblade", "regionale dagblade", "lokale ugeaviser", "nyhedsbureauer", "webkilder" og "fagblade og magasiner". Eftersom afhandlingen søger at komme nærmere en afklaring af, hvordan dominerende samfundsdiskurser fletter sig ind i den aktuelle brug af H.C. Andersen, som derved får betydning som kulturfænomen, blev der foretaget en yderligere afgrænsning i disse kategorier. De kategorier af skrevne medier, der blev valgt fra før søgningerne, er:

- "Webkilder", fordi disse hovedsagelig omfatter mediernes hjemmesider i Infomedias database. Deres indhold vil derfor ofte være reproduktioner af enheder, der allerede eksisterer i materialet.
- "Fagblade og magasiner", fordi langt størstedelen af de 316 fagblade og magasiner, der er repræsenteret på Infomedias hjemmeside, ikke beskæftiger sig med nyhedsstof. Undtagelserne er for eksempel Berlingskes Nyhedsmagasin, men det må antages, at diskursive strategier anvendt i dette medie også vil være at finde i Berlingske Tidende, der er repræsenteret i materialet.

- "Radio- og tv-indslag", fordi denne kategori i Infomedias database kun omfatter korte resumeer af radio og tv-udsendelser, der ikke er en del af det empiriske materiale.
- "Øvrige kilder", fordi disse kilder ikke omfatter nyhedsstof.

De endelige søgninger blev altså foretaget i "landsdækkende dagblade", "regionale dagblade", "lokale ugeaviser" og "nyhedsbureauer". Disse tre kategorier indeholder tilsammen 495 kilder i Infomedias database.

Ideerne til de enkelte artikler udsprang af forsøg på at etablere et "universe of discourse" (Bell 10) gennem overordnede søgninger i de 495 kilder på ord som "H.C. Andersen" og "HCA" i tidsperioden 2005-2013. Søgeresultaterne viste tydeligt, at "Kejserens nye Klæder" ofte blev brugt som reference i kritiske debatindlæg, og at mediedebatten om Den lille Havfrues deltagelse i Verdensudstillingen i Shanghai i 2010 forekom særdeles følelsesladet i flere indlæg.

Hvor det er reaktionerne på bestemte begivenheder relateret til H.C. Andersen, der analyseres i artiklerne "H.C. Andersens rette sted?" og "When heritage tourism goes glocal", er det anvendelsen af en bestemt sprogfigur, der inddrages som eksempel i artiklen "H.C. Andersen: Et kulturfænomen i teori og praksis". Som konsekvens af det, er der forskel på, hvor store tidsperioder det empiriske materiale spænder over, og dermed også, hvordan materialet er blevet indsnævret fra at repræsentere artikler, der muligvis kan anvendes (Titscher et al. 33), til alene at bestå af relevant og dermed anvendeligt materiale. Fordi fødselsdagsfejringen og flytningen af Den lille Havfrue fandt sted på konkrete tidspunkter, er de søgninger, der ligger til grund for disse to artikler, afgrænset tidsmæssigt. Det empiriske materiale, der anvendes i "H.C. Andersens rette sted?",

stammer fra en søgning, der kun omfatter 2005, mens materialet til "When heritage tourism goes global" stammer fra en søgning, der omfatter 2009 og 2010.²

I begge tilfælde havde det været muligt at fokusere endnu mere koncentreret på bestemte begivenheder i de udvalgte år ved at udpege det, diskursanalytikeren Norman Fairclough kalder "krisemomenter", som er "moments in the discourse where there is evidence that things are going wrong". Han argumenterer for, at sådanne krisemomenter vil afsløre "visible aspects of practices which might normally be naturalized, and therefore difficult to notice" (Fairclough, *Discourse* 230). I de to artiklers tilfælde ville oplagte krisemomenter være henholdsvis maj/juni i 2005, hvor flere ledende medlemmer af HCA2005 Fonden måtte træde tilbage som følge af den økonomiske skandale i kølvandet på det store åbningsshow i Parken, og marts/april 2009, hvor debatten om, hvorvidt Den lille Havfrue skulle være en del af Expo 2010 eller ej var på sit højeste. Sådanne korpus af data ville utvivlsomt indeholde flere interessante konflikter og nedslagpunkter, der kunne forme analyserne af, hvordan H.C. Andersen fungerede som kulturfænomen i de pågældende mediedebatter. Men det kan også være problematisk at antage, at en eller flere skelsættende begivenheder de enkelte år ændrede eller skærpede referencerne til Andersen. For det første er en udpegelse af årenes krisemomenter netop en beslutning truffet a priori af forskeren selv. Bauer og Aarts understreger i denne forbindelse, at netop bestemte argumentative mønstre og bestemte motiver i repræsentationerne ikke bør fastlægges på forhånd (Bauer og Aarts 33). For det andet må det betragtes som muligt, at der i krisemomenterne kan dukke diskursive ytringer op, som ikke er repræsentative for hele materialet, men som udelukkende dominerer, fordi der er krise. Ligeledes må det antages, at de diskurser, der dominerer i de stille perioder, bliver presset i baggrunden som følge af krisen. På denne baggrund blev valget om, at søgningerne skulle omfatte hele kalenderår, truffet.

² Grunden til 2009 er inddraget i søgningen er, at beslutningen om at flytte Den Lille Havfrue blev truffet i det år, og derfor strakte debatten om flytningen sig over både 2009 og 2010, hvor den endelige flytning fandt sted.

Eksemplet "Dur ikke, væk", der anvendes i artiklen "H.C. Andersen: Et kulturfænomen i praksis" bruges imidlertid til at illustrere, hvordan mennesker mere generelt anvender H.C. Andersens pointer som et led i deres samfundskritik. Derfor er den søgning, der går forud for artiklen, alene afgrænset af afhandlingens overordnede fokus, og derfor omfatter søgningen årene 2005-2013.

Den fremgangsmåde, der er anvendt i dataindsamlingen til de tre artikler, er til gengæld den samme. Det korpus af data, der fremkom af de enkelte søgninger, er blevet betragtet som et "voksende system" (Bauer og Aarts 31) i en cyklisk proces, hvor tilfældigt materiale udvælges, analyseres, og suppleres med yderligere materiale ud fra de foreløbige analyseresultater. Processerne blev først stoppet, da det var vurderingen, at det såkaldte "mætningspunkt" var nået: Punktet, hvor tilføjelsen af flere enheder ikke ville tilføje noget nyt til det samlede materiale (34). Som det fremgår, er den kvalitative udvælgelse af enheder til et korpus en meget subjektiv proces, der afhænger af den enkelte forsker. Som konsekvens af det, har sprogfilosoffen Roland Barthes defineret et korpus som "a finite collection of materials, which is determined in advance by the analyst, with (inevitable) arbitrariness, and on which he is going to work" (Barthes 96). At hvert eneste trin i konstruktionen af et korpus afhænger af forskerens eget skøn, hænger godt sammen med en diskursanalytisk tilgang til materialet, hvor det ofte er blevet fremhævet, at den enkelte diskursanalytiker simultant med sin analyse må inddrage metodologiske overvejelser om sin egen habitus og analytiske mentalitet (Gill; Schenkein; se også kapitel 2.5.).

1.3.2. Søgningerne bag de enkelte artikler

Søgningen, der går forud for artiklen "H.C. Andersens rette sted?", blev foretaget med følgende søgeord:

Kejserens nye Klæder (præcis sådan) (i hele artiklen)

Søgningen blev foretaget for hele 2005, og genererede 875 enheder:

The screenshot shows a web browser window with the URL <http://apps.infomedia.dk.proxy3-bib.sdu.dk:204>. The browser tabs include "Writing a Conclusion", "Information", "Databaser", and "Infomedia - Udvide...". The page header features the "INFOMEDIA" logo and navigation links for "Hjælp", "Rapport", and "Syddansk Universitetsbibliotek | Afslut".

The search interface includes a search bar with the text "Kejserens Nye Klæder" and a "Søg" button. Below the search bar, there are filters for "Indgår i artiklen" (set to "Præcis sådan") and "Hvor i artiklen" (set to "I hele artiklen").

The search results are displayed in a table with columns for a checkbox, article title, a small preview, and a score. The results include:

- Kejserens nye klæder i Zimbabwe**
København, fredag /ritzau/. H.C. Andersens fødselsdag fejres i dag d. 8. april i Nationalgalleriet i Harare i Zimbabwe, blandt andet med oplæsning af "Kejserens nye klæder". Det omdiskuterede parlamentsvalg d. 31. marts var lige ved at sætte en stopper... ..160 ord
18.04.2005 - Ritzau Bureau
- Günter Grass betegner Andersens eventyr som stor litteratur**
Lübeck, torsdag /ritzau/opa. Den tyske forfatter og Nobelpremiemodtager Günter Grass, der i næste uge modtager H.C. Andersens-prisen, mener, at den danske eventyrdigter stadig er aktual i dag. Hans Christian Andersens eventyr er litteratur af høj kvalitet,236 ord
25.03.2005 - Ritzau Bureau
- Veteran vil være ny CD-formand**
Århus, tirsdag /ritzau/. Lederen af CD, Mimi Jakobsen, har nu endeligt meddelt sin afgang fra samtlige tillidsposter i partiet, skriver Jyllands-Posten tirsdag. Afgangen vil formelt ske på et ekstraordinært landsmøde 25. juni i Korsør, oplyser tidligere143 ord
14.05.2005 - Ritzau Bureau
- Citathistorie fra Jyllands-Posten: Veteran vil være ny CD-formand**
Lederen af CD, Mimi Jakobsen, har nu endeligt meddelt sin afgang fra samtlige tillidsposter i partiet, skriver Jyllands-Posten tirsdag. Afgangen vil formelt ske på et ekstraordinært landsmøde 25. juni i Korsør, oplyser tidligere folketingsmedlem for på... ..150 ord
13.06.2005 - Ritzau Bureau
- George Bush på tre danske scener**
Århus, onsdag /ritzau/. Aarhus Teater lægger ud fredag i næste uge med "Stuff Happens", bestående af ordrette replikker fra Bush og de andre ledere i USA op til krigen i Irak. De danske teatre kan ikke få nok af George W. Bush. Den amerikanske præsident e... ..307 ord
14.05.2005 - Ritzau Bureau
- H. C. Andersen-ambassadører giver sikker reklame**
København, mandag /ritzau/. Selv om det er uklart, hvad en H. C. Andersen-ambassadør laver, så er det en rigtig god måde at reklamere på, vurderer eksperter. Det er ikke fjeren, der bliver til fem hons, men næsten. For det er sikker, billig og god reklame... ..554 ord
06.06.2005 - Ritzau Bureau

On the right side, there is a "Præcisér din søgning" section with filters for "KILDE" (Alle medier (875), Landsdækkende dagbl... (296), Regionale dagblade (507), Lokale ugeaviser (58), Nyhedsbureauer (14)), "PERIODE" (01-01-2005 - 31-12-2005), "SORTERING" (Nveste først, Ældste først, Efter relativ score), and "VISNING" (Vis alle overskrifter).

Artikler og læserbreve, der refererede til "Kejserens nye Klæder", delte sig i to kategorier: En, hvor eventyret udelukkende blev beskrevet som et eventyr, for eksempel i artikler, der omhandlede teateropsætninger af eventyret, eller hvor eventyret blev nævnt som ét blandt mange. Som det også fremgår af selve artiklen, og som nævnt ovenfor, var det den anden kategori af anvendelser, der havde interesse: Anvendelser, hvor journalister og debattører brugte "Kejserens Nye Klæder" som et forstærkende element i deres argumentationer.

Den søgning, der blev anvendt i forbindelse med artiklen "When heritage tourism goes global", er:

Den lille Havfrue (præcis sådan) (i hele artiklen) OG Shanghai (i hele artiklen) ELLER Expo (i hele artiklen)

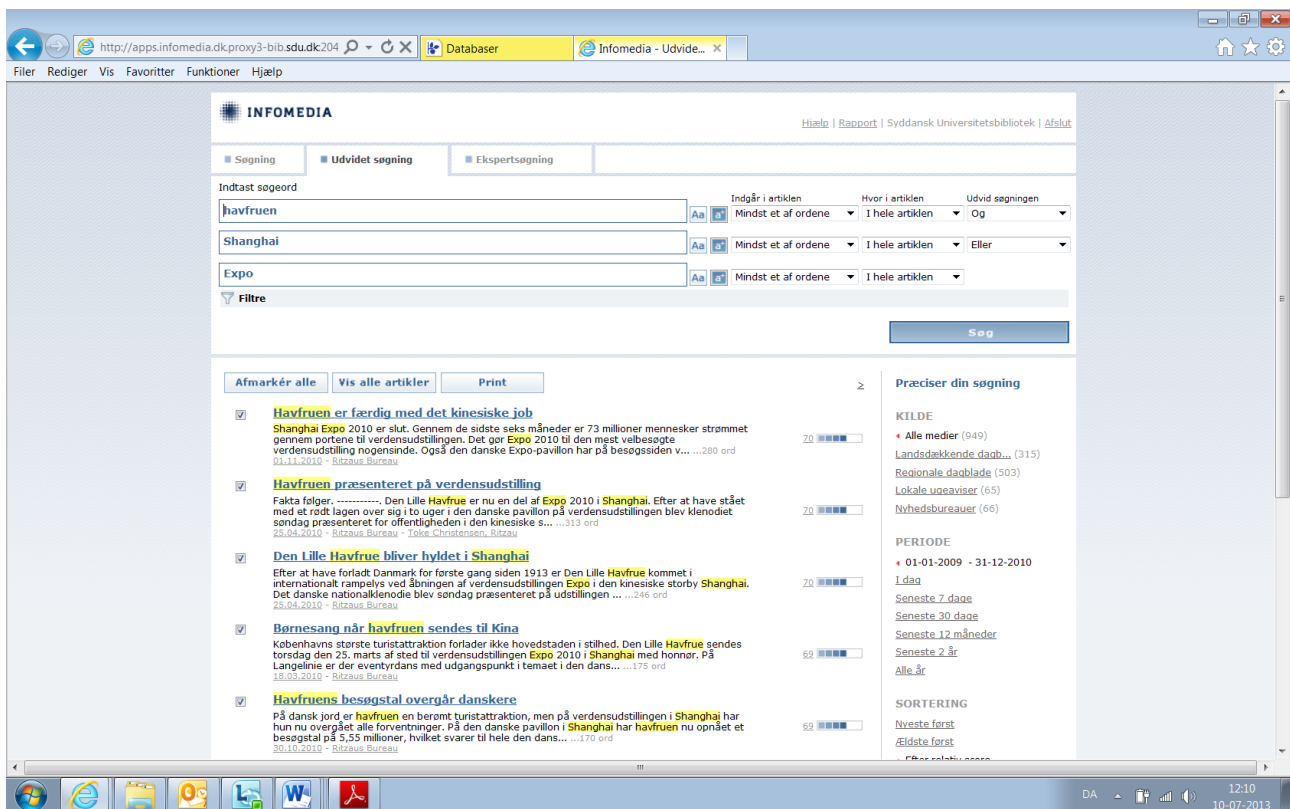
Søgningen blev foretaget for 2009 og 2010 og genererede 857 enheder:

The screenshot shows the Infomedia search interface. The search criteria are: 'Den Lille Havfrue', 'Shanghai', and 'Expo'. The search results are displayed in a list format, with each result including a title, a brief description, and a date. The results are sorted by relevance, and the top result is 'Havfruen skal til Kina'. The interface also includes a sidebar with filters for 'KILDE' (All media, 857), 'PERIODE' (01-01-2009 - 31-12-2010), and 'SORTERING' (Næste først).

Den lille Havfrue bliver imidlertid ofte omtalt som "havfruen" i medierne, så for at være helt sikker på ikke at have overset vigtige artikler, blev den første søgning suppleret med denne søgestreng i samme tidsperiode:

havfruen (i hele artiklen) OG Shanghai (i hele artiklen) ELLER Expo (i hele artiklen)

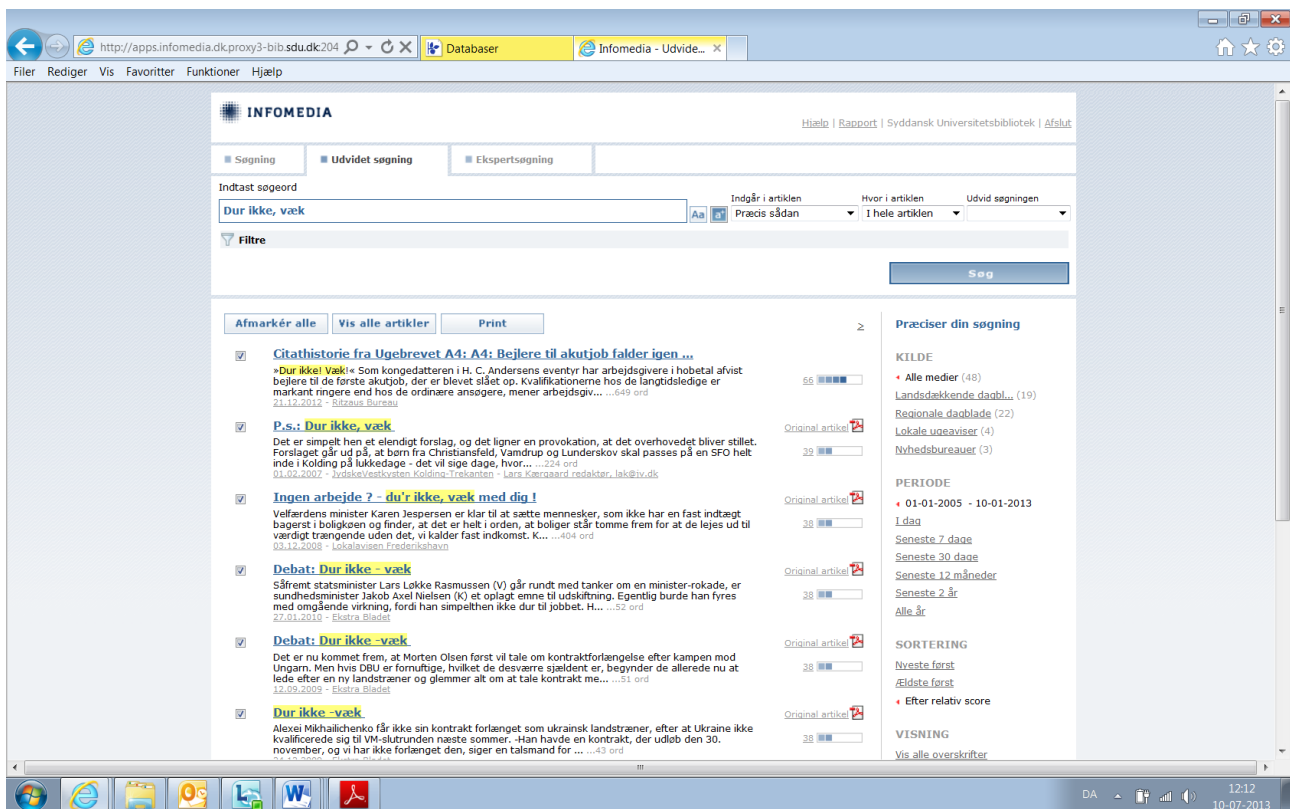
Søgningen genererede 949 enheder, men der var mange gengangere i de to søgninger, hvorfor det blev besluttet, at mætningspunktet i materialet var nået:

Søgningen til artiklen "H.C. Andersen: Et kulturfænomen i teori og praksis" var mere konkret end de andre, fordi anvendelsen af sprogfiguren "Dur ikke, væk" alene skulle anvendes som et eksempel på den samfundskritiske anvendelse af H.C. Andersen i Danmark. Søgestrengen var derfor:

Dur ikke, væk (præcis sådan) (i hele artiklen)

Søgningen blev foretaget for årene 2005 til og med 10. januar 2013 (hvor analysen blev skrevet). Denne søgning genererede 48 enheder, der, på grund af den skærpede søgning, alle bestod af anvendelige tekster:

1.4. Opsamling

Afhandlingen søger at komme nærmere en afklaring af, hvilke udfordringer og muligheder, der kan komme i spil i forbindelse med konstruktionen af et nyt brand af H.C. Andersen. Det er den umiddelbare hensigt, at brandet på én gang skal tage udgangspunkt i forfatterens fødeby, Odense, og samtidig appellere bredt til potentielle turister fra andre lande. Med en hensigt om på bedst mulige måde at arbejde med dette emne, forstås og undersøges H.C. Andersen i afhandlingen som et kulturelt medium, der i praksis fungerer som et kulturfænomen. Afhandlingen stiller derfor hovedspørgsmålet *Hvilke betydninger tildeles kulturfænomenet H.C. Andersen i Danmark, og hvilke funktioner har disse betydninger i lokale, nationale og globale sammenhænge?*

I redegørelsen for afhandlingens overordnede problemstilling fremhæves den udfordring, at mens eventyrene repræsenterer et potentiale for et brand med global gennemslagskraft, fordi der synes at være tværkulturel enighed om, at netop Andersens værker har værdi, er eksempelvis den odenseanske opfattelse af H.C. Andersen som lokal

arv mere koncentreret om forfatterens levede liv. I denne forbindelse argumenteres der for, at hvis et Andersen-brand med global appel skal tage udgangspunkt i Odense, er det nødvendigt at konstruere et lokalt brand, der rummer en kobling mellem byen og de elementer ved H.C. Andersen, der opfattes som værdifulde på tværs af kulturer. For at undersøge, hvordan danskerne italesætter det lokale, det nationale og det globale som med- og modspillere, stiller afhandlingen det sekundære forskningsspørgsmål: *Hvordan kommer skalaer til udtryk i artikulationer af H.C. Andersen som kulturfænomen?* Spørgsmålet behandles mere indgående i afhandlingens kapitel 4.

Afhandlingen sætter særligt fokus på, hvilke udfordringer odenseanske og nationale opfattelser af og ejerskabsfølelser over H.C. Andersen repræsenterer i forbindelse med en fremtidig global branding af forfatteren. For yderligere at granske, hvordan følelser sættes i spil, når H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen, stilles det sekundære forskningsspørgsmål: *Hvordan kommer affektive praksisser til udtryk i artikulationer af H.C. Andersen som kulturfænomen?* Spørgsmålet behandles mere dybdegående i afhandlingens kapitel 5.

Det empiriske materiale, der ligger til grund for afhandlingens analyser, er debatindlæg og artikler i danske mediedebatter i skrevne medier. Dette afgrænsende valg er blandt andet truffet, fordi de trykte medier repræsenterer et rum, hvor mennesker kan præsentere deres egne synspunkter i forbindelse med offentlige anliggender, og hvor H.C. Andersen "dukker op af sig selv" uden opfordring fra forskeren.

Afhandlingen tager fagligt udgangspunkt i de nygramscianske kulturstudier, hvor kulturer opfattes som ideologisk betingede "sites of struggle". Analyserne vil med dette udgangspunkt på forskellig vis koncentrere sig om, hvordan de kulturelle processer omkring H.C. Andersen kan siges at relatere sig til ideologiske strukturer, og hvordan forskellige opfattelser af H.C. Andersen har opnået hegemoni.

Valget af diskursteorien som overordnet inspiration til afhandlingens analysemetode bunder netop i, at det er den nygramscianske version af kulturstudier, der danner rammen

om afhandlingens teori og metode. Denne analysemetode fordrer, at H.C. Andersen transformeres til et diskursteoretisk analyseobjekt. I den forbindelse stiller afhandlingen det sekundære forskningsspørgsmål: *Hvordan kan H.C. Andersen defineres og undersøges som et kulturfænomen i en diskursteoretisk kontekst?* Dette spørgsmål behandles analytisk i kapitel 3, mens kapitel 2 indeholder en redegørelse for hele den diskursteoretiske og analysemetodiske ramme, der i afhandlingen er konstrueret om H.C. Andersen.

Kapitel 2. Diskursteori som praktisk analytisk tilgang

En af præmisserne for at skrive en antologisk afhandling er, at artiklerne nødvendigvis må målrettes forskellige publikationer, og derfor er de grundlæggende metodologiske overvejelser og analysemetodiske til- og fravalg ikke fremlagt eksplicit i alle artiklerne. Dette kapitel indeholder en samlet introduktion til disse aspekter af afhandlingen.

I afhandlingen introduceres H.C. Andersen som et kulturanalytisk forskningsobjekt. Et vigtigt led i en sådan introduktion er at konstruere en ramme, der kan anvendes til at analysere et kulturfænomen som H.C. Andersen. Afhandlingen tager, som nævnt, fagligt udgangspunkt i nygramscianske kulturstudier. To af de vigtigste kendetegn ved kulturstudier generelt er, at traditionen er tværfagligt orienteret, og at hensigten med dens kulturanalyser er at undersøge sociokulturelle komplekser, ofte med en multiperspektivisk tilgang (Sørensen et al.). Der er altså ingen teorier eller metoder, der som udgangspunkt er foretrukket eller udelukket inden for disciplinen. Tværtimod vil kulturstudier netop udvikle og ændre sig som konsekvens af de analyser, der udføres inden for feltet. Sørensen og hendes medforfattere fremhæver, at en af de forskningsmæssige fordele ved de tværfaglige og multiperspektiviske kulturstudier er, at man ved at undersøge sammensatte fænomener fra flere forskellige perspektiver, kan opnå nye indsigter og forståelser af det pågældende fænomen. I kulturstudier er det altså undersøgelsesobjektet frem for tilgangen til det, der er i centrum.

Med det faglige udgangspunkt i nygramscianske kulturstudier forudsættes det, at H.C. Andersens kulturelle betydning og værdi alene kan undersøges på de enkelte "sites of struggle", hvor der produceres mening om ham. I denne forbindelse forstås sproget - inspireret af Stuart Hall - som et repræsentationelt system: som et medium, gennem hvilket mennesker producerer mening om og lægger betydning til for eksempel de ideer og følelser, de opfatter som konstituerende for den kultur, de ser sig selv som en del af (Hall, *Representation* 1). Et sådant syn på sproget fordrer en forståelse af kultur som "shared meanings": en kultur eksisterer i kraft af, at dens medlemmer tillægger verden

omkring sig mening på nogenlunde samme måde (2). Med denne sprogopfattelse rettes fokus altså mod, hvordan almindelige mennesker agerer i den enkelte kultur, fordi det er aktørerne, der tildeler kulturen betydning. Ifølge Hall kan en kulturs interne koder således spores i den måde, ting, fænomener og begivenheder får betydning på:

(...) we give things meaning by how we *represent* them - the words we use about them, the stories we tell about them, the images of them we produce, the emotions we associate with them, the ways we classify and conceptualize them, the values we place on them. (3)

Kulturens interne koder betragtes som de repræsentationssystemer (4), der organiserer den enkelte kultur og sikrer, at kulturens medlemmer producerer social mening på en måde, hvor de gør sig nogenlunde forståelige over for hinanden. I afhandlingens analyser undersøges forskellige aspekter af de praksisser, hvor mennesker repræsenterer sig igennem H.C. Andersen ved at lade ham med symbolske betydninger og værdier. Det analytiske blik rettes altså både mod indholdet i de kulturelt specifikke repræsentationssystemer og mod den måde, hvorpå de anvendes og kommer til udtryk i praksis.

For at kunne analysere denne repræsentationelle praksis, er det i første omgang nødvendigt at definere H.C. Andersen som analyseobjekt. Afhandlingens analyser tager alle udgangspunkt i en analysemodel, der er funderet Laclau og Mouffes diskursteori, samt videreudviklinger af denne. Med en diskursteoretisk optik er kulturfænomenet H.C. Andersen et magtfuldt tegn, der appellerer til vidt forskellige kulturelle værdisæt, og som kan udstyres med lige så forskellige diskursive meninger, når det knyttes til disse værdisæt i repræsentationel praksis. Et sådant tegn kaldes i diskursteorien for en *flydende betegner* (Laclau, *Reflections* 28; "Power" 287).

Diskursanalysen forstås i afhandlingen ikke "bare" som en måde at nærme sig og analysere empiri på, men som en "pakkelse", der gennemsyrrer både det teoretiske og det analysemetodiske fundament (Jørgensen og Phillips 12). Dette kapitel er derfor todelt.

Første del indeholder en kritisk redegørelse for diskursanalysen som disciplin, for de ontologiske præmisser anvendelsen af diskursteorien sætter, samt for, hvordan diskursteorien i denne afhandling skal forstås som rammesættende for den måde, H.C. Andersen forstås og analyseres som et kulturfænomen på. Anden del indeholder en redegørelse for den konkrete analysemetode. Redegørelsen afsluttes med en præsentation af den tredelte analysemodel, der anvendes i artiklerne.

2.1. Diskursanalysen som disciplin

Alle former for diskursanalyse er socialkonstruktivistiske (Jørgensen og Phillips 13). Socialkonstruktivismen er en antiessentialistisk tilgang til videnskab, der hviler på en filosofisk overbevisning om, at verdensforståelser er konstrueret af menneskers sociale interaktion. Den opstod som en del af positivismekritikken, der blev iværksat i 1960'erne, og Vivien Burrs fire punkter om tilgangens kendetegn er blevet hyppigt citeret. Hun pointerer, at socialkonstruktivismen først og fremmest tager afstand fra, at der findes en objektiv sandhed om verden. Menneskers opfattelse af verden er derimod konstrueret af mennesker selv gennem sproget. For det andet anses menneskers måde at forstå og være i verden på ikke som absolut. Derimod er al menneskelig handling lejret i historien og kulturen, og dermed er den kontingent. For det tredje opfattes menneskers forståelse af verden som afhængig af social interaktion, og det anses derfor som umuligt, at man kan opnå enighed om én bestemt verdensforståelse. Den fjerde filosofiske grundpræmis for socialkonstruktivismen er, at de ting, mennesker så er nået til enighed om, har sociale konsekvenser for sociale handlinger og ikke-handlinger (Burr 2ff).

Socialkonstruktivismens gennembrud medførte blandt andet den sproglige vending, der særligt manifesterede sig inden for kunst, humaniora og samfundsvidenskaber. Dette fornyede fokus på sprogets skabende magt gav plads til diskursanalysen som ny disciplin. Alle diskursanalytiske tilgange koncentrerer sig på forskellig vis om, hvordan mennesker konstruerer verden gennem sproget.

”Den diskursive vending” og diskursanalyse som helhed mødes i dag med kritik fra flere forskellige kanter i humanistiske og samfundsvidenskabelige kredse (Wetherell, *Affect*). En mulig grund til kritikken er, at den sproglige vending, og dermed diskursanalysen, ikke har den samme nyhedsværdi mere. Derudover har diskursanalysen gennem de seneste årtier udviklet sig til at være et samlebegreb, som er ved at sprænges af forskellige teoretiske og metodologiske forståelser, meninger, betydninger. I år 2000 gættede diskurspsykologen Rosalind Gill på, at der fandtes mindst 57 forskellige måder at bedrive diskursanalyse på (Gill), og dette tal er med al sandsynlighed blevet større siden. Der hersker altså ikke bred videnskabelig enighed om, hvordan diskursanalyse skal udføres på forsvarlig vis, sandsynligvis fordi den tværfaglige disciplin favner flere forskellige videnskabelige skoler, og dermed indeholder elementer fra antropologi, historie, retorik, stilistik, samtaleanalyse, litterære studier, kulturstudier, pragmatisme, filosofi, sociolingvistik og socialpsykologi, for bare at nævne de mest dominerende (Wodak). Den enkelte forskers akademiske tilhørsforhold er afgørende for, hvilke elementer af diskursanalysen, der lægges mest vægt på. For eksempel vil filosoffer sandsynligvis være mest interesserede i, hvordan makrodiskurserne ændrer sig over tid (se for eksempel Foucault, ”Response”; *Archeology*), mens politiske teoretikere vil koncentrere sig om, hvordan samfundet udvikler sig og trues diskursivt (Laclau og Mouffe; Shapiro). Litterater kan beskæftige sig med, hvordan samfundsdiskurser sætter sig igennem i skønlitterære tekster (Greenblatt), og sociolingvister og retorikere vil på forskellig vis forholde sig tekstnært til sproget i diskurserne (Billig, *Royal; Banal*; Fairclough, *Discourse; Labour*; Wodak). Socialpsykologer og samtaleanalytikere nærmer sig sproget på anden vis, når de på hver deres måde fokuserer på, hvordan det enkelte individ anvender diskurser i spontan tale (Hepburn og Potter; Potter og Wetherell; Schegloff; Wetherell og Potter).

Lidt forenklet kan man sige, at diskursanalysens kritikere kan placeres i to kategorier: Forskere, der kritiserer socialkonstruktivisme og postmodernisme generelt, og

forskere, der kritiserer forskellige aspekter af diskursanalysen på tilgangens egne præmisser. De forskere, der generelt forholder sig kritisk til socialkonstruktivistisk og postmodernistisk videnskab, angriber diskursanalysens filosofiske grundpræmisser, herunder særligt den præmis, at sproget opfattes som konstituerende for den sociale verden (Andersen; Bredsdorff, *Diskurs; Diskurskritik*; Collin; Larsen og Munkgård; Mylov; Sokal og Brickmont). I forbindelse med denne afhandling kunne en sådan diskurskritik rette sig mod, at der givetvis findes ordløse følelser og stemninger, der knytter sig til H.C. Andersens liv, eventyr og kulturelle indflydelse. Det kan naturligvis ikke benægtes, men afhandlingen koncentrerer sig alene om, hvordan mennesker repræsenterer sig gennem H.C. Andersen i praksis, og her kan de stemninger og følelser, der relateres til Andersen, kun undersøges, når de artikuleres diskursivt.

Den grundlæggende forståelse for diskursernes struktur og indhold, der præsenteres i afhandlingen, er, som nævnt, funderet i Laclau og Mouffes diskursteoretiske begrebssystem. Følgende afsnit vil derfor koncentrere sig mere indgående om den kritik, der er rettet specifikt mod denne form for diskursanalyse. Der lægges særlig vægt på de aspekter af kritikken, som er taget til efterretning i udformningen af den diskursanalytiske tilgang, som anvendes i afhandlingens analyser.

I deres bidrag til bogen *Diskursanalysen til debat. Kritiske perspektiver på en populær teoriretning* argumenterer ledelsesforskerne Bøje Larsen og Kristine Munkgård Pedersen for, at svage tilgange til diskursanalyse blandt andet karakteriseres ved manglende brug af empiri (5) og ved en opfattelse af mennesker som "viljesløse ofre" for og i diskurserne (8ff). Netop sådan en kritik er ofte blevet rettet mod Laclau og Mouffes diskursteori, der aldrig har inddraget konkrete empiriske eksempler, og i sin oprindelige form præsenterer en menneskeopfattelse, som er blevet stærkt kritiseret (og, som konsekvens af det, senere forsøgt uddybet, særligt af Mouffe ("Feminism")).

Diskursteoriens manglende anvendelse af empiri og dens svage begrebsdannelse omkring individer i diskursen vidner om, at den oprindelige diskursteori er det, den

påstår at være: en teori. En af konsekvenserne heraf er, at tilgangen i sin rene form ikke kan anvendes til at analysere social hverdagspraksis, fordi en undersøgelse af praksis selvfølgelig fordrer empiri, der reflekterer denne praksis. Men Laclau og Mouffe har aldrig fremlagt nogen form for metodologiske råd til, hvordan diskursteorien kan anvendes af andre. Dette valg er blevet bredt kritiseret, også af forskere, der selv anvender diskursteorien i deres arbejde. En af dem er den politiske teoretiker David Howarth, der fremhæver, at "(t)he lack of adequate responses to the epistemological and methodological questions poses significant problems for researchers working within discourse theory", og derfor opfordrer han Laclau og Mouffe til at fremlægge "a set of methodological guidelines for practitioners" af diskursteorien (Howarth 291). Howarth understreger desuden, at så længe det metodologiske aspekt ikke udvikles, vil der også være problemer med at tilføje empiri til analyser inden for diskursteoriens rammer (288). Som konsekvens af dette argument har den belgiske kulturforsker Nico Carpentier foreslået en metodeorienteret anvendelse af diskursteorien, hvor Laclau og Mouffes begreber ikke opfattes som én samlet pakke, men som "sensitizing concepts" (omtales som "retningsgivende begreber" i resten af afhandlingen), der kan fortælle forskeren "hvad han skal kigge efter og hvor han skal kigge" (Carpentier 259; Carpentier og De Cleen 273). Carpentiers forslag forudsætter, at kulturanalyserne er funderet i et empirisk materiale. Den interne kritik af den oprindelige diskursteoris manglende metode tages til efterretning i denne afhandling, hvor diskursteoriens begreber netop anvendes som retningsgivende begreber i analyser af konkret empirisk materiale.

Som det fremgår af nedenstående redegørelse for det diskursteoretiske begrebsapparat, spiller overvejelser om menneskelig agens ikke en væsentlig rolle i teorien. Fordi teoriens diskursbegreb inkluderer alt, forstås menneskers handlinger alene gennem de subjektpositioner, de indtager i diskursen. Kritikken af diskursteoriens svage begrebsdannelse omkring individers handlemuligheder har i mange tilfælde rod i en mere

generel kritik af postmodernismens menneskeopfattelse. Kulturteoretikeren Henrik Kaare Nielsen har formuleret det således:

At frakende (...) tænkende og handlende individer status af subjekter og i stedet – som i poststrukturalistisk eller postmoderne tænkning – italesætte dem som marionetter for selvberørende diskurser eller egenlogiske tegnsystemer, forekommer at være en problematisk reduktion af kompleksiteten i den sociale praksis' konstitutionsproces. (Nielsen, *Kritisk*)

Socialpsykologen Margaret Wetherell retter en lignende kritik mod diskursteorien, idet hun argumenterer for, at almindelige mennesker sagtens kan indtage flere positioner på samme tid, og at måden, de gør det på, er kontingent – ikke på grund af diskursen, men på grund af det interaktionelle øjeblik, som diskursteorien undlader at fokusere på (Wetherell, "Positioning" 401). På denne baggrund foreslår Wetherell, at begrebet *subjektpositioner* - som hun betegner som mangelfuldt (395) – erstattes med begrebet *fortolkningsrepertoire*, der dækker over det enkelte menneskes tilgængelige versioner af virkeligheden, som det oplever den. I denne afhandling anvendes begrebet *fortolkningsrepertoire* som analytisk greb frem for ideen om subjektpositioner. På denne måde bliver det muligt at flytte det analytiske fokus fra diskurs til individ og dermed også fra teori til praksis (se mere nedenfor).

At afhandlingens analysemetode rummer begreber fra forskellige teorier og diskursanalytiske tilgange, kan som udgangspunkt være en udfordring, fordi disse tilgange, som tidligere nævnt, repræsenterer videnskabelige skoler, som principielt kan være modstridende. I en analysemodel er det derfor nødvendigt at "rangordne" begreberne, så de integreres inden for en ramme med en entydig ontologisk præmis. Eftersom denne afhandling placerer sig inden for nygramscianske kulturstudier, er det også den postmarxistiske diskursteori, som den er fremlagt af Laclau og Mouffe, der sætter de ontologiske præmisser for afhandlingens analysemetode. Det er vigtigt at fremhæve, at disse ontologiske præmisser sættes af analytikeren: de medtænkes ikke i

praksis af de forskellige mediedebattører, tværtimod: Det fremgår tydeligt af afhandlingens analyser, at de ideologiske grunde til de danske mediedebattørers brug af H.C. Andersen, ikke reflekterer bevidste, strategiske valg - de gør det bare. Og de gør det, fordi H.C. Andersens eventyr repræsenterer et "aktivt, kulturelt beredskab, et ressourcelager, som de fleste danskere har en uproblematisk adgang til" (Hansen, "idyl"). Med diskursteoretiske begreber er det muligt at analysere, hvordan H.C. Andersen (re)konstrueres, repræsenteres og iscenesættes som et diskursivt element fra dette kulturelle beredskab, der rummer kulturens dominerende ideologiske værdier. Og med de praksisorienterede begreber, der er indsat som supplement til diskursteorien i denne afhandling, kan man komme nærmere en afklaring af, hvordan disse processer kommer til udtryk i praksis.

2.2. Diskursteoriens ontologi

Laclau og Mouffes diskursteori er baseret på ontologiske præmisser, der ikke kan fraviges, når man vælger at anvende den til analyse, og disse præmisser følges derfor også i denne afhandling.

Diskursteoriens overordnede hensigt er at undersøge, hvordan mening genereres. Teoriens vigtigste ontologiske præmis er først og fremmest, at alt betragtes som diskursivt, og der findes derfor ikke nogen mening, der ikke er diskurs. Laclau og Mouffe formulerer det således:

An earthquake or the falling of a brick is an event that certainly exists, in the sense that it occurs here and now, independently of my will. But whether their specificity as objects is constructed in terms of "natural phenomena" or "expressions of the wrath of God", depends upon the structuring of a discursive field. What is denied is not that such objects exist externally to thought, but the rather different assertion that they could constitute themselves as objects outside any discursive condition of emergence. (Laclau og Mouffe 108)

En *diskurs* defineres som en sprogligt fastfrosset entydighed. Det vil sige, at der inden for diskursen tales helt det samme sprog, og der er ikke plads til afvigelser (105). Diskursen konstrueres ved, at alle tegn i diskursen har en fastlagt betydning og faste relationer til alle andre tegn. Når mennesker taler ind i en bestemt diskurs, betegner de for eksempel objekter eller individer med meningsgivende prædikater, hvis betydninger er fastlagt i diskursen. I diskursteorien kaldes diskursens tegn for *momenter*, og momenterne struktureres i diskursen omkring et særlig magtfuldt moment, *nodalpunktet* (112).³ Blandt alle disse tegn vil der, ifølge diskursteorien, være nogen, der er åbne over for mange diskursive meninger, og som derfor kan lokaliseres som nodalpunkter i vidt forskellige diskurser. Et sådant tegn kaldes, som tidligere nævnt, en *flydende betegner* (Laclau, *Reflections* 28, "Power" 287).

Inden en diskursteoretisk optik vil opfattelser og definitioner af H.C. Andersen udspringe af den enkelte kulturs mest magtfulde diskurser. Til at betegne disse diskursers status i samfundet, har Laclau og Mouffe integreret Gramscis begreb om *hegemoni* (Laclau, "Power" 28f). Ved at anvende hegemonibegrebet i stedet for magtbegrebet, understreger Laclau og Mouffe også den centrale pointe i diskursteorien, at magtpositioner ikke er absolutte: de kan som konstruktioner altid udfordres og forandres.⁴ Men i perioder vil det altså stort set ikke være til diskussion, hvilken diskursiv mening et bestemt fænomen skal tilskrives. Sådanne perioder forklares i diskursteorien med, at en bestemt diskurs er blevet *objektiveret* (Laclau, *Reflections* 34-35), og derved er så naturliggjort blandt diskurssættere og -modtagere, at dens indhold forekommer utænkeligt at udfordre. Når der er nogenlunde ro omkring de fastlagte betydninger i en diskurs, har diskursen opnået *sedimentering* (Laclau og Mouffe 110).

³ I senere udgivelser har Laclau omdøbt dette begreb til "tom betegner" (Laclau, "tomme" 135f). Men at anvende den betegnelse i denne afhandling kunne skabe forvirring, fordi det andet begreb "flydende betegner" bruges meget. Derfor bruges betegnelsen "nodalpunkt".

⁴ For yderligere gennemgang af diskursteoriens udgangspunkt i Gramsci, se Laclau, "tomme" 90f.

En sådan aflejring er dog altid kun midlertidig, for selv den mest objektive diskurs kan altid trues af alle de betegnelser, der blev valgt fra, da diskursen blev fastlagt. De fravalgte betegnelser, der kaldes *elementer*, befinder sig i det (meget beskrivende) *konstitutive ydre* (105). Det er dermed alt det, diskursen *ikke* indeholder, der indrammer diskursen for en tid, indtil der af den ene eller den anden grund bliver sået tvivl om dens objektiverede indhold. En sådan situation kaldes i diskursteorien en *dislokation*: noget er "ude af led" (Hansen, *Diskursteori* 180), den hidtil fastlagte diskurs er rystet, ordene giver ikke den samme mening mere, og man kan pludselig ikke tale om et bestemt fænomen på samme måde som man plejer. Verden er pludselig "mindre givet", og der er behov for "en yderligere konstruktion" af diskursen, for at den igen kan blive sedimenteret og dermed genopnå hegemoni (Laclau, *Reflections* 40). Disse kampe om den diskursive magt kaldes også *hegemoniske interventioner* (Laclau og Mouffe 282f), og de foregår ved, at elementer fra det konstitutive ydre anvendes til at true indholdet i en hidtil fastlagt diskurs.

Subjekternes rolle i de diskursive kampe om hegemoni foregår gennem såkaldte *artikulationer* eller *reartikulationer*, der er de sociale praksisser, hvor et subjekt lader ord med diskursiv betydning i relation til andre ord (105f), hvorved begrebers betydningsindhold kan forandres. Subjekters diskurssættende og diskursforandrende artikulationer kan kun finde sted i dislokationer, fordi den dislokerede struktur "opens possibilities of multiple and indeterminate rearticulations for those freed of its coercive force and who are consequently outside it" (42f).

Mennesker taler imidlertid ikke altid på vegne af sig selv alene: de gør sig også til repræsentanter for de grupper, de føler sig som en del af. I diskursteorien skabes sociale grupper gennem menneskers italesættelse, og et centralt element i denne proces er netop *repræsentation*, der af Laclau defineres som den proces, hvor den, der repræsenterer "'substitutes for' and at the same time 'embodies' the represented" ("*Power*" 290). Mere simpelt formuleret forekommer repræsentation, når en artikulation indeholder et "vi" og der dermed tales på vegne af en gruppe, artikulatøren identificerer sig med. I teorien er

det centralt, at grupper først eksisterer, når nogen taler om eller på vegne af dem (289). Ifølge Laclau holdes grupper blandt andet sammen ved at konstruere *myter*. En myte skabes ved, at en gruppe omtaler en flydende betegner som repræsentant for sig og derved konstruerer en mytisk fortælling om denne flydende betegners relation til gruppen (Laclau, *Reflections* 61).

Menneskers identitet konstrueres også udelukkende gennem italesættelse. Til at beskrive forholdet mellem diskurs og individ, har Laclau og Mouffe lånt begrebet *interpellation* fra den marxistiske filosof Louis Althusser. Althusser definerede interpellation som den proces, hvor overbygningen udstikker bestemte positioner for individer, og når individerne indtager disse positioner, opfører de sig, som overbygningen forventer det i netop denne position (Althusser 174). Althusser mente, at ideologi via interpellation skabte "forestillede" relationer mellem overbygning og individ, og derved skyggede økonomien for virkeligheden (164). I deres diskursteori anvender Laclau og Mouffe begrebet med to undtagelser: Althusser's teori om, at interpellation var ideologisk styret af den økonomiske overbygning, og at dens funktion var at skjule virkelige relationer mellem mennesker afvises i diskursteorien ud fra en poststrukturalistisk antagelse om, at der ikke findes virkelige eller absolutte relationer mellem mennesker, for også relationer er diskursive (Laclau og Mouffe 115). Den anden undtagelse er, at der i diskursteorien tages højde for, at den enkelte aktør kan interPELLERES af flere forskellige diskurser på én gang og dermed være *fragmenteret* (121).

I diskursteorien er interpellation altså et repertoire af de *subjektpositioner*, der er tilgængelige for det enkelte individ i diskursive strukturer, og eftersom der ikke eksisterer nogen mening uden for diskurserne, er subjektpositioner og subjekter det samme (115). Det betyder, at subjektet udelukkende eksisterer i de positioner, det indtager. Interpellation kædes dermed uløseligt sammen med artikulation, der forstås som det, der er muligt at sige for subjektet i den pågældende position. At interpellation og artikulation i diskursteorien anvendes som ét greb, illustrerer også dynamikken og den temporære

dimension i diskurssættelsen: Når hegemoniske diskurser eksempelvis interPELLERER danske subjekter til at indtage en bestemt position, hvor de refererer til H.C. Andersen på én bestemt måde, gives der samtidig plads til hegemoniske interventioner, hvor nye artikulationer fra det konstitutive ydre i teorien kan forandre den diskursive anvendelse af Andersen. Kampen om diskursens indhold foregår altså på aktørernes plan, hvor det er deres brug og eventuelle omfortolkninger af indholdet, der giver plads til en ny diskursiv konstruktion af H.C. Andersen.

Diskursteorien anvendes i denne afhandling som fundamentet for den teoretiske og metodiske ramme, som H.C. Andersen og hans kulturelle betydninger i praksis analyseres indenfor. Den sætter altså både præmisserne for, hvordan H.C. Andersen betragtes som analyseobjekt og for, hvordan andre analytiske begreber anvendes i analyserne. Man kan på denne baggrund sige, at artiklerne, der alle er undersøgelser af, hvad der er på spil, når H.C. Andersen lokaliseres og anvendes i forskellige sammenhænge og på forskellige "sites of struggle", er funderet i en grundforståelse af, at alle ytringer om Andersen er diskursive, at deres indhold altid kunne have været anderledes og altid vil kunne forandres, at de enkelte aktører med deres ytringer reagerer på forskellige interpellationer fra hegemoniske diskurser i det enkelte samfund, og at disse reaktioner både kan tage form af forsøg på hegemoniske interventioner og på sedimenteringer.

Med diskursteorien som udgangspunkt for en analyse sættes et ufravigeligt fokus på sproget som eneste mulige analysegenstand. Men eftersom Laclau og Mouffes teori i sig selv ikke indeholder nogen form for direkte metodologiske retningslinjer, kan dens begreber ikke anvendes som et analyseværktøj uden bearbejdelse.

2.3. Operationalisering af diskursteorien

Laclau og Mouffes diskursteori bliver i dag hovedsageligt anvendt inden for politisk teori, og blev først introduceret som en mulig analysemetode i kulturstudier for få år siden, da kommunikationsforskeren Nico Carpentier og litteraten Erik Spinoy publicerede *Discourse*

Theory and Cultural Analysis. Media, Arts and Literature (2008). Antologien kan samlet læses som en argumentation for, hvorfor diskursteorien er anvendelig i kulturanalyser, samt for, hvordan den kan operationaliseres. I deres argumentation herfor tager Carpentier og Spinoy udgangspunkt i Michel Foucault, der ofte betegnes som diskursanalysens ophavsmand. Foucault foreslog i sin tid, at man, i stedet for at bruge diskursanalysen som én samlet teori eller metode, skulle tænke på den som "små værktøjskasser" med termer og begreber klar til brug i analyser af magtsystemer: "If people want to open them, use a particular sentence, idea, or analysis like a screwdriver or wrench in order to short-circuit, disqualify or break up the systems of power (...) well, all the better" (Foucault, "Torture"). Carpentier og Spinoy's hensigt med at operationalisere diskursteorien er at vise, at også dette begrebssystem kan være en del af det diskursanalytiske tag-selv-bord, som Foucault beskriver (Carpentier og Spinoy; Carpentier; Carpentier og DeCleen).

Forslaget til en analysemetode funderet i diskursteorien kalder Carpentier for diskursteoretisk analyse (DTA). DTA kan betegnes som det, man i sociologisk teori kalder "adaptiv teori". Adaptive teorier kendetegnes ved, at de anvender overordnede problemstillinger og begreber fra en anden teori, men at disse netop skal gennemgå en operationalisering, før de kommer i kontakt med konkrete empiriske data (Layder). Analyser, der er inspirerede af adaptiv teori vil altid køre i to spor, fordi de både oversætter "general theoretical concepts/ideas into researchable propositions" og viser, "how concrete examples of interpersonal control throw light on theoretical and conceptual issues" (295).

DTA rummer helt grundlæggende et forslag om at relatere diskursteorien til grundprincipperne i kvalitativ forskning. Carpentier, der siden har udviklet metoden i flere artikler, fremhæver således, at der kan trækkes to dominerende paralleller mellem diskursteorien og den kvalitative analyse: For det første, at de begge fokuserer på meningsskabende processer (som i diskursteorien er diskurser) og for det andet, at også kvalitativ forskning tager ontologisk udgangspunkt i, at intet er absolut eller fikseret, og at

selv de strukturerende kategorier, som forskeren konstruerer som en del af sin analyse, kunne have været anderledes. Som konsekvens af dette umiddelbart fælles udgangspunkt, indeholder både diskursteoretiske analyser og generel kvalitativ forskning cykliske analyser, hvor teori og empiri gensidigt konstituerer hinanden, fordi analytikeren søger at undgå, at den kulturelle praksis overdøves af en dominerende teoretisk ramme (Carpentier 258-259). Carpentier foreslår, at diskursteoriens begreber kan "oversættes" til diskursteoretisk analyse ved, at man anvender dem som retningsgivende begreber. Ved at forstå det diskursteoretiske begrebssystem på denne måde, overholdes de ontologiske præmisser også, fordi de enkelte analyser ikke har til hensigt at opnå endegyldige, absolutte svar eller at fange essensen af den sociale virkelighed (Carpentier 259), men derimod "blot" at belyse, hvordan social mening genereres gennem sproget. Det primære retningsgivende begreb i DTA er naturligvis "diskurs" (260), fordi diskursteoretiske analyser altid vil koncentrere sig om "social struggle and conflict, and the way that these struggles are fought out at the level of the discursive" (263).

I denne afhandling anvendes denne operationaliserede version af diskursteorien til at analysere de repræsentationssystemer, der kommer til udtryk, når H.C. Andersen lokaliseres og anvendes i forskellige kulturelle kontekster. Men som tidligere nævnt er der noget på spil i artikulationer relateret til H.C. Andersen, der ikke kan indfanges og belyses med diskursteoretiske begreber alene. Carpentier nævner selv muligheden for at anvende retningsgivende begreber fra andre teoretiske rammer, så længe disse genanalyseres og integreres i diskursteoriens logik, ontologi og sprog (Carpentier 260). De begreber, der integreres i afhandlingens diskursteoretiske analysemodel som supplerende retningsgivende begreber, anvendes alle til at støtte og uddybe de diskursteoretiske begreber *interpellation/artikulation, repræsentation* og *subjektposition*, med den hensigt at kunne belyse den repræsentationelle praksis mere indgående.

Et af de tre begreber, der tilføjes som retningsgivende begreb, er, som nævnt, det diskurspsykologiske begreb *fortolkningsrepertoire*.

2.3.1. Fortolkningsrepertoier

Diskursteorien og diskursteoretisk analyse koncentrerer sig om, hvordan diskursiv mening dannes på et øvre niveau, der midlertidigt fikserer det sociale gennem et hegemoni, som altid kan trues af elementer fra det konstitutive ydre, hvis artikulationerne er stærke nok. Tilgangens fokus er altså på diskursernes strukturerende effekt, og fordi stærke diskurser forekommer "objektive" for mennesker, og diskurserne idealistisk betegnes som "sprogligt fastfrosne entydigheder", hvor der ikke er plads til afvigelser, levnes der ikke meget plads til subjekternes frie agens og mobilitet i diskurserne, med al den inkongruens, variabilitet og sammenblanding af diskursive ressourcer denne agens kan medføre i praksis. Som nævnt tidligere hjælper det heller ikke på det, at menneskers komplekse handlinger udelukkende kan forstås og analyseres gennem begrebet *subjektpositioner*, der i analytisk praksis reducerer mennesker til "punkter i diskurserne" (Jørgensen og Phillips 53).

I denne afhandlings diskursanalyser, der netop er centrerede omkring diskursernes praksisniveau, lægges der vægt på, at forestillingen om sprogligt fastfrosne diskurser er forskerens: De almindelige mennesker, der anvender diskurserne, oplever dem næppe som sådan. Derfor er det af stor vigtighed, at den analytiske ramme giver plads til nærmere at undersøge den praksis, hvor artikulationerne forekommer. Der findes adskillige diskursanalytiske tilgange, der sætter fokus på, hvordan almindelige mennesker anvender de diskursive ressourcer, de har til rådighed. En af disse tilgange er socialpsykologerne Margaret Wetherell og Jonathan Potters oprindelige version af diskurspsykologien, der i dag kaldes "analyser af fortolkningsrepertoier med ideologiske rødder" (Edwards; Wetherell og Potter, *Mapping*; Billig, "Discursive"; Billig et al.).⁵ Tilgangens overordnede fokus er på, hvordan almindelige mennesker på skift anvender

⁵ Diskurspsykologien har udviklet sig meget, siden Wetherell og Potter i værket *Mapping the Language of Racism* gennem kvalitative interviews undersøgte, hvordan new zealændere i spontan tale anvendte diskurser om deres nationale identitet, når de talte om maorierne i landet. Tilgangens transformation er Potter blandt andet ansvarlig for (for nærmere uddybning, se Potter, "Discourse"), mens Wetherell officielt har forladt denne version af tilgangen til fordel for socialpsykologien i en nyere affektivt inspireret version.

forskellige diskurser, når de skaber mening, herunder også, hvordan den samme historie fortalt af det samme menneske kan variere og være inkonsistent, alt efter hvilken diskurs, der tales ind i. Den analytiske interesse samler sig altså om *måden*, mennesker taler og agerer på i en kontingent verden, der er konstrueret gennem sproglig interaktion. Denne modus kommer for eksempel til udtryk, når individet pointerer noget, kontrasterer noget eller skjuler noget.

Selvom det analytiske fokus er helt anderledes end diskursteoriens, hviler de to tilgange på ontologiske grundlag, der minder meget om hinanden. Potter og Wetherell præsenterer således også en opfattelse af diskurser som komplet konstituerende, fordi alt meningsfuldt er diskursivt. På samme måde som Laclau og Mouffe anerkender Wetherell og Potter, at der findes social praksis, der ikke er konstitueret af diskurser, men så snart en social praksis giver mening for mennesker via sproget, er den diskursiv, fordi der ikke findes en "versionfri virkelighed" (Wetherell og Potter 62f). Når "noget" kommer i berøring med mennesker, er det altså diskursivt: "The constitution of objects is socially organized and highly dependent on our existing forms of discourse and past discursive history" (65). Det er netop berøringen med mennesker, der har diskurspsykologiens interesse, og tilgangen føjer dermed en interaktiv dimension til diskursforståelsen, fordi mennesker simultant opfattes som "bærere" og "brugere" af diskurser.

Som konsekvens af dette fokus på, hvordan mennesker bruger diskurser som ressourcer, altså på handlingsdimensionen i diskursen, har Wetherell og Potter introduceret begrebet *fortolkningsrepertoier*⁶ i stedet for diskursbegrebet: "By interpretative repertoires we mean broadly discernible clusters of terms, descriptions and figures of speech often assembled around metaphors or vivid images"(90).⁷ Et menneske anvender de diskursive ressourcer til at konstruere versioner af handlinger, sig selv og

⁶ Begrebet blev første gang introduceret i en anden sammenhæng af Gilbert & Mulkay (1984)

⁷ Wetherell og Potter definerede for første gang fortolkningsrepertoier i 1987 (1987:149f), hvor de hentede deres eksempler i biokemi. I denne afhandling anvendes deres definition fra 1992, fordi den er rettet mod det diskurspsykologiske område og forståelsen af kultur.

sociale strukturer, og et fortolkningsrepertoire rummer altså det menneskes adgang til én unik samling af forskellige diskursive ressourcer. Dette fortolkningsrepertoire er samlet set dét, der forekommer sandt og virkeligt for det pågældende menneske, og som ofte også er socialt accepteret af mange mennesker (91f). Med Halls terminologi kan man sige, at fortolkningsrepertoiret er det, det enkelte kulturelle væsen har til rådighed i repræsentationel praksis. Diskurspsykologiens analysegenstand er måden, hvorpå fortolkningsrepertoirenes indhold og funktion kommer til udtryk i spontan sprogbrug.

I denne afhandling anvendes begrebet *fortolkningsrepertoire* ikke som en erstatning for diskursbegrebet, men som et retningsgivende begreb i analyserne med den hensigt at uddybe aspektet om individers handlemuligheder, der må betegnes som underbelyst i diskursteorien. Et fortolkningsrepertoire forstås derfor som det individuelle diskursive grundlag, mennesker skaber mening på. Det indeholder altså både de subjektpositioner, det enkelte menneske har mulighed for at indtage, og det diskursive indhold i de enkelte artikulationer. Fordi fortolkningsrepertoiret forstås som en individuel og unik konstruktion, analyseres diskurser altså som mere end "sprogligt fastfrosne entydigheder", for det er den enkeltes komplekst og kontingent sammensatte fortolkningsrepertoire, der konstituerer den individuelle agens i diskurserne. Ved at forstå fortolkningsrepertoiret som et greb til at analysere den dynamiske relation mellem interpellation og artikulation, fremhæves det i afhandlingens diskursanalytiske fundament, at selvom mennesker er underlagt diskursernes hegemoniske magt i deres hverdagslevede liv, har de også de diskursive ressourcer til rådighed, og de anvender disse ressourcer i artikulatorisk praksis til at skabe mening om verden, som *de* ser den, ikke som forskeren ser den.

Mediedebattørernes måde at beskrive sig selv i den verden de lever i, er i det hele taget et fokuspunkt i afhandlingen, fordi H.C. Andersen netop inddrages i debattørernes personlige, hjemlige, lokale, regionale, nationale og globale verdensforståelser, når de tillægger ham kulturel betydning. For at undersøge disse processer, hvor mennesker

tillægger "deres" forestillede steder betydning gennem H.C. Andersen, tilføjes det socialkonstruktivistiske skalabegreb som retningsgivende begreb i afhandlingens analysemetode.

2.3.2. Det socialkonstruktivistiske skalabegreb

Når mennesker refererer til H.C. Andersen, manifesterer han sig som en del af deres fortolkningsrepertoire. Som det blev nævnt i første kapitel, indeholder de artikulationer, hvor H.C. Andersen indgår, ofte også elementer, der knytter H.C. Andersen sammen med det kulturelle værdisæt, den enkelte debattør placerer sig som repræsentant for: H.C. Andersen repræsenteres gennem kulturen og kulturen repræsenteres gennem H.C. Andersen. Som Hall fremhæver, er en central dimension i den repræsentationelle praksis, at kulturens medlemmer fremstiller og definerer deres egen kultur i relation til andre kulturer. Med begrebet *fortolkningsrepertoire* som retningsgivende begreb i analyserne forudsættes det, at mennesker sagtens kan tilhøre flere forskellige kulturer på én gang, og at de kan interPELLERES til at positionere sig i forskellige kulturer på skift. For at kunne undersøge denne repræsentationsproces nærmere i analyserne, suppleres de diskursteoretiske retningsgivende begreber med det socialkonstruktivistiske begreb *skala*. Skalabegrebet stammer fra den politiske geografi, hvor det anvendes til at undersøge, hvordan mennesker og institutioner strategisk italesætter aktuelle tematikker på forskellige geografiske skalaer med hensigten om at skabe en stærk argumentation. I den socialkonstruktivistiske version af begrebet, der anvendes i denne afhandling, opfattes skalaer udelukkende som geografisk orienterede argumentationselementer, der i sproglig praksis bruges til at "vinkle opfattelser af virkeligheden" (Delaney og Leitner 94-95) og dermed forstærke egne holdninger og synspunkter. Ontologisk harmonerer denne opfattelse af skalaer altså fint med diskursteoriens opfattelse af, at intet er absolut og af sproget som eneste mulige analysegenstand.

I sin ph.d.-afhandling, *Glokale Nationalismer* (2006), foreslår geografen Lasse Koefoed, at skalaer kan forstås som "praktiserede geografier" (22), der omfatter "producerede og indoptagede rumlige og tidslige måder at forstå verden på" (23). Skalære punkter som kroppen, hjemmet, det lokale, det regionale, det nationale og det globale reflekterer derfor ikke konkrete steder, man kan se eller røre ved, men forstås udelukkende som sproglige ressourcer, som kommer til syne "i fusionen mellem ideologi og praksis" (Delaney og Leitner 97), og som anvendes i meningsproduktion mennesker imellem. Koefoed argumenterer desuden for, at menneskers (re)produktion af den enkelte skala, for eksempel den nationale skala i Danmark, "må begribes i et multiskalært rum, hvor betydninger gennemtrænges og forbindes med hinanden i en proces, hvorigennem der produceres grænser og broer mellem forskellige skalaer" (Koefoed, *Glokale* 3). I afhandlingen anvendes en åben og dynamisk tilgang til skalabegrebet for at komme nærmere en besvarelse af det åbne spørgsmål om, hvilke betydninger H.C. Andersen tildeles i forskellige kulturelle kontekster. Med Koefoeds skalaopfattelse er der i udgangspunktet ikke én skala, der er mere magtfuld end de andre, og det analytiske fokus vil derfor rette sig mod, hvordan skalaerne relaterer sig til hinanden i artikulatorisk praksis. Derfor anvendes skalabegrebet med afsæt i Koefoeds teori (for uddybende redegørelse, se kapitel 4).

Enhver undersøgelse af, hvordan skalære forståelser af verden kommer til udtryk i praksis, tager udgangspunkt i det enkelte menneskes produktion af mening: det globale, det nationale og det lokale eksisterer kun, når de italesættes på skalaer. Epistemologisk set vil det sige, at man heller ikke som forsker kan placere sig på den globale skala, så når afhandlingen inddrager Kina som et eksempel på, hvordan H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen i en anden kultur end den danske, er det en vigtig pointe, at Kina kun kan begribes som et punkt på den globale skala, hvis landet betragtes fra en national skala, som det er tilfældet i denne afhandling. For kineserne opfatter jo ikke deres

egen brug af H.C. Andersen som global – de betydninger, de lader ham med, er produceret på en personlig, lokal eller national skala.

Ethvert menneske kan altså føje betydninger til et fænomen på alle skalaer, og måderne skalaerne vægtes og sættes i spil på, er mangfoldige og afhængige af både den enkeltes fortolkningsrepertoire og af den aktuelle kontekst. Sidstnævnte har sociologen Richard Jenkins illustreret i en analyse af skibonitters måde at skabe mening om deres tilhørsforhold og identitet på. Jenkins kalder de forskellige geografiske skalaer for "points of view", og argumenterer for, at det netop er konteksten der afgør, hvilke skalaer mennesker identificerer sig med og imod:

The basic point about "point of view" is simply that opposing identifications, which differentiate and divide in one context – from the local to the international – may find themselves subsumed under a shared sense of similarity, in opposition to something or someone else, in another context. (80)

Jenkins betragter altså disse points of view som udtryk for etniske identifikationer, hvilket blandt andet medfører, at én skala ikke kan eksistere uden en modpol: For at der kan være et "os", må der være et "dem" (Eriksen og Sørheim 61). Blandt mange andre har den hollandske kulturforsker Gerd Baumann understreget, at uanset hvor naturlig etnisk identitet må forekomme for den enkelte, så er den "et produkt af menneskers handlinger og identifikationer" (Baumann 63). Det samme kan siges om menneskers skalakonstruktioner, der ofte ser ud til at forekomme helt naturlige for den enkelte, men som altså er baseret på forestillinger om at høre til på en bestemt skala, mens andre hører til på en anden. Det empiriske materiale i denne afhandling afspejlede tydeligt, at når H.C. Andersen tillægges betydning, er et fremtrædende moment i artikulationerne ofte en markering af, hvilken skala der produceres mening på. I det enkelte menneskes fortolkningsrepertoire knyttes de forskellige skalaer til fysiske steder: For en odenseaner er den lokale skala Odense, den regionale er Fyn og den nationale er Danmark. Hvad den

enkelte odenseaner forbinder med den globale skala vil afhænge af den pågældendes fortolkningsrepertoire.

Fordi forskere i skalaanalyser placerer deres materiale i forskellige geografisk afgrænsede kategorier, er skalabegrebet blandt andet blevet kritiseret af globaliseringsteoretikeren John Urry. Han argumenterer for, at begrebet fremmer hierarkisk tænkning, for eksempel ved at iscenesætte dualismer mellem top og bund, makro og mikro, udenfor og indenfor (Urry, *Global* 122). Kritikken retter sig mod en opfattelse af skalaer som naturlige og absolutte i deres form og indhold, og oprindeligt bar skalateoriene også præg af en tradition for at betragte skalaer som ontologisk givne. Men de seneste årtier har der været fuldstændig enighed blandt samfundsgeografer om, at skalabegrebet placerer sig inden for en konstruktivistisk ramme, hvilket medfører, at skalaer ikke er "a preordained hierarchical framework for ordering the world", men at de i stedet er "a contingent outcome of the tensions that exist between structural forces and the practices of human agents" (Marston 220). Koefoed fremhæver, at forskere, der anvender skalabegrebet, altid vil konfronteres med udfordringen om ikke at "falde tilbage" i de gamle tænkemåder, hvor skalaer var rene og absolutte kasser, man kunne placere alt i. Denne afhandling koncentrerer sig alene om, hvordan de forskellige skalaer bliver anvendt i artikulatork praksis af mediedebattører, og de medtænker ikke skalabegrebet, når de taler som odenseanere, danskere eller verdensborgere. Derfor fordrer en sådan praksisanalyse, at skalaernes indhold og funktion på forhånd opfattes som dynamisk, relationelt og kontekstafhængigt, og det, der identificeres som en lokal skala i den ene artikel, er derfor ikke nødvendigvis identisk med den lokale skala i en anden (se mere i kapitel 4).

I afhandlingen anvendes skalabegrebet som et retningsgivende begreb, der specificerer det diskursteoretiske begreb *repræsentation*: at anvende skalaer i hverdagspraksis forstås som en måde at placere sig selv som en repræsentant for en

gruppe på, og hvilke skalaer man anvender, afhænger både af historiske ideologier, af den aktuelle kontekst og af den enkeltes fortolkningsrepertoire.

2.3.3. Affektivitet i diskursiv praksis

Når artikulationer indeholder skalære elementer, reflekterer disse artikulationer mediedebattørernes forståelse af og forestillinger om verden. De placerer sig selv på én skala frem for andre, og dermed som repræsentanter for én gruppe (for eksempel Odense) frem for andre (for eksempel Danmark), hvis det gavner deres argument. Skalaerne er altså på ingen måde absolutte: De eksisterer kun, så længe mennesker bliver ved med at reproducere dem, og i tråd med Jenkins' argument for, at disse forskellige "points of view" har karakter af etniske identifikationer, er det vigtigt at understrege, at reproduktionerne af skalaer alene er baseret på følelsen af at høre til et bestemt sted i en bestemt gruppe, og den enkelte gruppe kan kun opretholdes, hvis den adskiller sig fra andre (Eriksen og Sørheim 57). Den proces, hvor oplevede fællesskaber forsøges opretholdt, er altså baseret på følelser, og derfor er skalære artikulationer ofte emotionelt ladede.

I sine kulturanalyser af, hvilken rolle følelser spiller i relationen mellem subjekt og samfund, argumenterer den britiske kulturforsker Sara Ahmed for, at selve den handling, hvor mennesker skaber mening om deres tilhørsforhold, er følelsesladet. Ahmed tillægger dermed følelser en afgørende performativ dimension: de "gør noget" og bidrager til konstruktionen af "felt communities" (omtales som "følelsesfællesskaber" i resten af afhandlingen), et begreb, der dækker over en kombination af en oplevelse af tilhørsforhold og af de følelser, der hører med til den gruppe, man mener at tilhøre (Ahmed, "Communities"; *Cultural*). Oversat til den socialkonstruktivistiske skalateori kan man sige, at et følelsesfællesskab består af en kulturelt specifik tolkning af de sociale følelser, det enkelte menneske knytter til en bestemt skala.

Også socialpsykologen Michael Billig har beskæftiget sig med, hvad der er på spil, når mennesker identificerer sig med en national gruppe, og han fremhæver, at national identitet blandt andet forekommer naturlig for den enkelte, fordi artikulationer på den nationale skala praktiseres gennem et samfunds retoriske diskurs, der både indeholder de diskursive ytringer og ytringernes ideologiske historie (Billig, "Discursive" 219). Ideologi betegner Billig som det, der favner et samfunds "common sense of each social period" (220), hvilket kan siges at bestå af de forestillinger, der har opnået hegemoni i det pågældende samfund. Forestillingernes hegemoniske status bevirker, at ingen har umiddelbar lyst til at sætte spørgsmålstegn ved dem, fordi de forekommer objektivt sande inden for samfundsdiskursen. I kraft af denne diskursivt funderede oplevelse af ideologiernes sandhedsvidne, er ideologisk funderede ytringer ofte prægede af stærke følelser.

Afhandlingens artikler indeholder alle eksempler på, at der er følelser i spil, når den skalære repræsentation af H.C. Andersen dominerer artikulationernes indhold. Under fødselsdagsfejringen i 2005 var de odenseanske mediedebattører utilfredse med, at branding af H.C. Andersen var koncentreret om den globale - og indimellem også den nationale - skala (Bom, "H.C. Andersens"). Denne utilfredshed er imidlertid ikke helt ukompliceret at analysere med en diskursteoretisk tilgang, hvor sproget er eneste mulige analysegenstand. For der var ingen, der direkte skrev "jeg er utilfreds". Alligevel *føler* man utilfredsheden i ytringer som "vores berømte bysbarn er desværre så berømt, at festen for ham i Odense vil være til at overskue" (114) og "fra alle steder i verden er købt dyre kunstnere og ambassadører, der i fællesskab skal få os alle til at tro, at kejserens klæder ikke er gennemsigtige" (110). Da Den lille Havfrue i 2010 skulle flyttes til Shanghai for at repræsentere Danmark på Verdensudstillingen, dukkede en følelsesladet diskurs op i de danske mediedebatter, hvor debattørerne knyttede statuen til Danmark ved at give udtryk for en følelse af "nationalt ejerskab" (Bom, "Mermaid"). Denne emotionelt ladede anvendelse af H.C. Andersen er ikke alene forbeholdt odenseanere og andre danskere:

Også i Kina forbindes Andersens eventyr for eksempel med store følelser, der både kommer til udtryk i samfundskritiske og mere kærlige sammenhænge (Bom, "kulturfænomen").

Kombinationen af stærke følelser og diskursiv meningsdannelse føjer altså en kompleks dimension til diskursanalysen, fordi det for tiden er populært at adskille netop følelser og diskurs inden for humaniora og samfundsvidenskaberne. Følelser er nemlig i høj grad blevet sat på den forskningsmæssige dagsorden inden for disse felter de seneste år. Interessen karakteriseres som "den affektive vending" (Clough med Halley), og inden for kulturstudier har flere prominente forskere fremhævet det fornøjelige i, at det affektive netop ikke er diskursivt (for eksempel Clough med Halley; Massumi, *Parables, "Autonomy"*; Sedgwick; Thrift, "Intensities"). Som Margaret Wetherell udtrykker det:

Affect seems to index a realm beyond talk, words and texts, beyond epistemic regimes, and beyond conscious communities bored with at least 20-30 years of 'discursive turn' and with so very many unmasking investigations of the ways in which language constructs identities, subjectivities, communities, politics and histories. (*Affect* 19)

Citatet stammer fra Wetherells seneste værk, *Affect and Emotion. A New Social Science Understanding* (2012), hvor hun koncentrerer sig om sit eget bud på, hvordan man kan undersøge affekt og følelser i samfundsvidenskaberne. Bogen er centreret om et bud på, hvordan diskursanalysen kan integreres i arbejdet med det affektive gennem det, hun kalder "affective meaning-making": Ved at kombinere meningsgørelse, der er konstrueret og ofte individuel, med det affektive, afviser Wetherell alle teorier om, at det affektive som noget før-sprogligt og ikke-konstrueret kan være interessant, fordi hun fremhæver selve meningsgørelsen som det centrale – også i en affektiv kontekst.

Det empiriske materiale i denne afhandling rummer adskillige eksempler på, at der i de enkelte artikulationer ikke tages stilling til, *hvorfor* H.C. Andersen er følelsesfremkaldende: Mediedebattørerne reagerer bare, og deres reaktioner involverer

følelser. Wetherell peger på, at grunden til, at mange forskere betragter affekt og diskurs nærmest som værende i et modstridende forhold er, at hvor diskurs forbindes med det "bevidste", det "planlagte" og det "velovervejede", associeres affekt med det "automatiske", det "ufrivillige" og det "ikke-repræsentationelle" (52). Som et modsvar til dette nærmest dikotomiske skel mellem affekt og diskurs og dermed mellem det kropslige og det diskursive, introducerer Wetherell begrebet *affektiv praksis*, et begreb, der refererer til det, hun kalder "embodied meaning-making", der betegner menneskers følelser (4). Hensigten med at undersøge affektive praksisser er at forsøge at begribe praksis som den udfolder sig, frem for at begribe, hvorvidt denne praksis er biologisk, konstrueret, før-bevidst eller bevidst: "Affective practice focuses on the emotional as it appears in social life and tries to follow what participants do" (4). Med dette greb søger Wetherell at integrere det affektive i det diskursive ved at konstatere, at "affect is about sense as well as sensibility. It is practical, communicative and organized" (13). Dermed tager hun afgørende afstand fra den tendens inden for kulturstudier, hvor affekt opfattes som mere end sprog og før-bevidst. I stedet definerer hun affekt som lige dele "autonomic bodily responses (...), other body actions, subjective feelings (...), cognitive processing, the firing and projecting of neural circuits (...), verbal reports (...) and communicative signals (...)" og konstaterer, at en emotionelt ladet situation "integrates and brings together all of these things in the same general moment" (62). Wetherells overordnede argument er altså, at det ellers så ivrigt fremhævede skel mellem krop og diskurs, og mellem affekt og følelser, er forholdsvist uinteressant, når man fokuserer på, hvad mennesker *gør* i og med diskurserne, fordi krop, følelser, tanker, relationer, refleksioner, fortællinger og fortolkningsrepertoarer alligevel bliver blandet sammen for de enkelte mennesker i praksis (13f). Dermed afviser Wetherell hele den affektive vending inden for samfundsvidenskaberne og konstaterer, at der er brug for endnu en diskursiv vending "to replace what has been lost in the turn to affect!" (75). I afhandlingen anvendes Wetherells begreb om affektiv praksis til at analysere, hvad der er på spil, når mediedebattørernes

artikulationer er følelsesladede. Ved at tage afsæt i Wetherells teori, positionerer afhandlingen sig også i den akademiske debat om, hvordan affekt og følelser kan defineres og analyseres. Dette emne behandles mere dybdegående i kapitel 5.

Begrebet *affektiv praksis* fungerer som et retningsgivende begreb i den diskursteoretiske analysemetode, hvor det anvendes til at undersøge det affektive som et magtfuldt element, der omfatter og intensiverer følelser i diskursiv praksis (7), ligesom det diskursive ganske ofte gør affekt magtfuldt (19). Med integrationen af dette begreb er der mulighed for at undersøge de hegemoniske kampe inden for diskurserne nærmere, fordi der tages højde for, at den diskursive meningskabelse sjældent er en logisk og rationel størrelse. Som Wetherell og Potters fælles publikationer har vist, skifter mennesker kurs og bruger forskellige diskursive ressourcer, alt efter hvilken kontekst de taler ind i (eller hvilken skala de producerer mening på), og hvilken mental tilstand de befinder sig i på tidspunktet for artikulationen. Det er følelser, der skaber denne form for "rod" i den diskursive meningsdannelse, og dette rod bidrager konstruktivt til at fremhæve flere nuancer i diskursen, blandt andet den enkelte skalas indhold og funktion i artikulationerne.

I afhandlingens analysemetode er affektiv praksis det retningsgivende begreb, der kan bruges til at undersøge, hvordan de hegemoniske diskursers interpellation af mennesker påvirker den enkeltes reartikulation af diskurserne i repræsentationel praksis. Dermed forstås affektiv praksis gennem de følelsesladede artikulationer, der responderer på interpellationer.

2.4. En analysemodel i tre led

Som det fremgår af afhandlingens artikler, synes der at være flere lighedspunkter i de danske mediedebattørers opfattelser af, hvordan man kan tale om H.C. Andersen. Kigger man nærmere på denne diskurs, er den imidlertid fyldt med uoverensstemmelser, både i forbindelse med, hvordan H.C. Andersen skal forstås og betegnes, og med de forskellige

hegemoniske samfundsdiskurser, der gennem tiden har flettet sig ind og ud af H.C. Andersen-diskursen med forskellig kraft. Fortolkningsrepertoier, skalaer og affektiv praksis er tilføjet som retningsgivende begreber i afhandlingens diskursteoretiske analysemetode, for i højere grad at kunne belyse, hvad der er på spil i diskursiv praksis, når H.C. Andersen tildeles betydning og funktion som kulturfænomen i forskellige kulturelle kontekster. I artiklerne er der altså fokus på, hvordan hegemoniske diskurser fungerer som ideologiske elementer i det enkelte fortolkningsrepertoire, og hvordan det kommer til udtryk i praksis. I hvad der kan forstås som en erkendelse af, at det ideologiske aspekt i den enkeltes fortolkningsrepertoire må levnes endnu mere opmærksomhed, har Wetherell netop efterlyst en analysemetode, der både fokuserer på hegemoni og praksis: "What is needed is an eclectic approach that investigates how the organization of discursive formations or 'big discourse' intertwines with the patterning of everyday, dynamic and immediate discursive practice" (Wetherell 56).

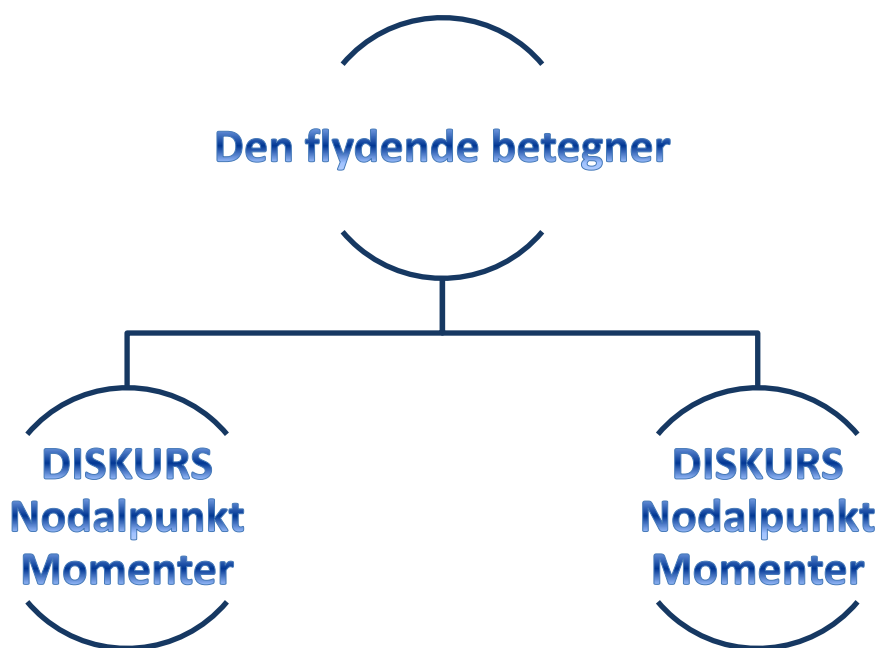
Diskursteorien sætter de ontologiske præmisser for afhandlingens analysemetode, som derfor ikke betragtes som direkte eklektisk. Men de supplerende retningsgivende begreber tilføjer en mulighed for at udvide og nuancere det ontologiske blik, fordi analyserne ikke alene koncentrerer sig om den diskursive struktur i artikulationerne, men også om de skalære, affektive og ideologiske elementer, der tilføjer artikulationerne yderligere magt i de hegemoniske kampe. De retningsgivende begreber skærper desuden også diskursforståelsen yderligere: En diskurs er alt, der giver mening. Den findes, hvor sproget anvendes i praksis, og består af en sammenfletning af social hverdagspraksis og det enkelte samfunds hegemoniske diskurser. Med denne diskursforståelse er vi i en vis forstand helt tilbage ved den etymologiske oprindelse for ordet "diskurs", der er det latinske "discursus", som direkte oversat betyder "at løbe frem og tilbage". For det er dét, mennesker gør: De sætter ord på verden ved at "løbe" fra struktur til individ, fra netværk til aktør, fra version til virkelighed, fra interpellation til artikulation. I denne afhandling undersøges H.C. Andersen som et kulturfænomen, der manifesterer sig i forskellige

kulturelle kontekster, og med afhandlingens diskursteoretiske analysemetode præsenteres et bud på, hvordan en forsker med fagligt udgangspunkt i kulturstudier kan udføre en diskursanalyse af kulturfænomenets indhold og funktion. Dette bud skal ses som et supplement til Rob Leurs' ovenfor nævnte bud på en diskursteoretisk analyse af Ayatollah Khomeini (Leurs, "Ayatollah"), der – så vidt vides – er det hidtil eneste videnskabelige bud på, hvordan Laclau og Mouffes diskursteori kan anvendes til at analysere kulturfænomener med afsæt i kulturstudier.

Analysemetoden er systematiseret i en analysemodel i tre led. Modellen er konstrueret specifikt til anvendelse i nærværende afhandlings analyser, men samtidig er den også tænkt som generelt anvendelig i diskursteoretiske analyser af kulturfænomeners betydning og funktion. Som det fremgår nedenfor, indeholder hvert led i modellen bestemte af de retningsgivende begreber, der er gennemgået i ovenstående metodiske redegørelse. De begreber, modellen sætter i spil, er altså hentet fra diskursteorien og kulturforskningen, men måden, de sættes i spil på, er ny.

Analysemodellens første led illustrerer det forhold, at analyseobjektet "flydende betegner" kan lades med vidt forskellige kulturelle meninger, alt afhængig af, hvilke diskurser, den lokaliseres i. Artiklerne rummer forskellige eksempler på, at danske mediedebattører refererer til H.C. Andersens eventyr, når de beskriver oplevelser af det samfund, de lever i. Som konsekvens af det, anvendes eventyrene som referencer i blandt andet nationalpolitiske, -økonomiske og værdirelaterede diskussioner, hvor meningene ofte har ideologiske rødder. Når den flydende betegner lokaliseres i én bestemt kulturel sammenhæng, tildeles den altså mening i overensstemmelse med de nodalpunkter, der strukturerer den pågældende kulturs hegemoniske diskurser, samt de momenter, der giver diskurserne mening (figur 1). Det første metodiske spørgsmål, der stilles til det empiriske materiale i artiklerne er derfor:

- Hvilke hegemoniske diskurser knyttes den flydende betegner sammen med, og hvordan tildeles den mening gennem dem?

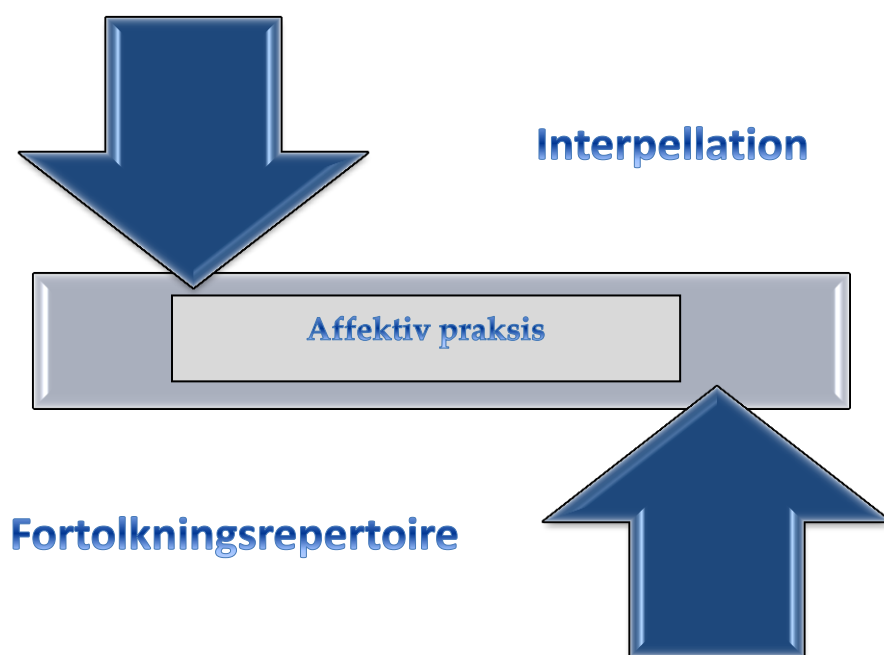

Når dette led i analysemodellen bringes til anvendelse i en analyse, er det muligt at belyse den enkelte kulturelle lokalisering af den flydende betegner. I analytisk praksis er det desuden vigtigt at inddrage den diskursteoretiske pointe, at enhver diskurs altid vil være omgivet af det konstitutive ydre, der omfatter alle de betydninger, der er valgt fra i diskursiv praksis. De diskursive strukturer, der manifesterer sig i et bestemt materiale, må altså altid analyseres som kontingente størrelser, der altid kunne have været anderledes og altid vil kunne forandres. Med anvendelsen af denne figur forholder analytikeren sig alene til diskursernes konstruerede form, altså hvilke elementer den diskursive konstruktion af den flydende betegner indeholder. Dette led kan derfor ikke bruges til at analysere, hvordan mennesker agerer i og med diskurserne.

Hensigten med afhandlingens analyser er imidlertid netop at undersøge, *hvad der er på spil*, når H.C. Andersen lokaliseres i én bestemt diskursiv praksis. Som det fremgår af den metodiske redegørelse, forstås diskursiv praksis som en dialektisk relation mellem samfundets hegemoniske diskurser og de individer, der anvender diskurserne. Det andet og centrale led i analysemodellen er centreret omkring de retningsgivende begreber "interpellation" og "artikulation". Den uløselige relation mellem disse to begreber

udddybes ved at tilføje begreberne "fortolkningsrepertoire" og "affektiv praksis": Et fortolkningsrepertoire indeholder de diskursive ressourcer, den enkelte aktør har til rådighed. Det er det samlede fortolkningsrepertoire, der reflekterer aktørens egen version af virkeligheden. Fortolkningsrepertoiret rummer altså alle de muligheder, aktøren har for at agere i og med diskurser, og illustrerer derfor også, hvordan den pågældende er interPELLeret af samfundets hegemoniske diskurser. Indholdet i et fortolkningsrepertoire kommer til udtryk gennem artikulationer. I denne afhandling forstås de følelsesladede artikulationer, der reflekterer spændingsfeltet mellem interpellation og artikulation, mellem hegemoni og fortolkningsrepertoire, som affektive praksisser. Anvendelsen af dette begreb understreger, at indholdet i enhver artikulation forstås og analyseres som et udtryk for den dialektiske relation mellem et samfunds strukturerende kræfter og menneskers handlinger i hverdagslivet (jf. Wetherell 56). På denne baggrund stilles det andet metodiske spørgsmål til det empiriske materiale:

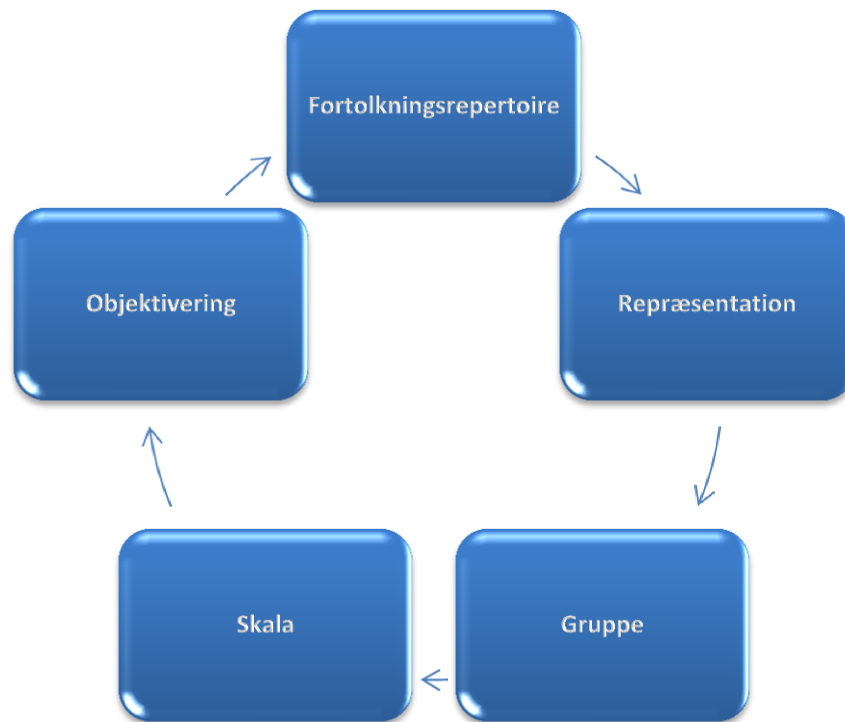
- Hvilke elementer i de affektive praksisser reflekterer de samfundsdiskurser, der interPELLerer den enkelte, og hvordan kommer de til udtryk?

Analysemodellens andet led sætter således fokus på de skæringspunkter, hvor diskurs og individ mødes, ved at kombinere det diskursteoretiske greb interpellation/artikulation med begreberne fortolkningsrepertoire og affektiv praksis. Fortolkningsrepertoire, artikulation og interpellation forstås altså som gensidigt konstituerende: et fortolkningsrepertoire består af diskurser, der interPELLerer aktøren, og fortolkningsrepertoirets indhold kommer til udtryk i artikulatorisk praksis. Artikulationerne afspejler derved på én gang struktur og agens, og analyseres derfor som "embodied meaning-making" ved hjælp af det retningsgivende begreb affektiv praksis.

Hvor andet led i analysemodellen er koncentreret om indholdet i debattørernes artikulationer, undersøger modellens tredje og sidste led, hvad der er på spil, når aktørerne taler på vegne af en gruppe. I denne figur er "fortolkningsrepertoire" igen et retningsgivende begreb, der yderligere suppleres med begreberne "repræsentation" og "gruppe", "skala" og "objektivering": Et fortolkningsrepertoire indeholder blandt andet de grupper, den enkelte debattør identificerer sig med. Når han repræsenterer en eller flere af disse grupper i artikulatorisk praksis, reflekterer repræsentationen en unik verdensforståelse, der kan analyseres med skalabegrebet. Som det fremgår af afhandlingens artikler, italesættes opfattelserne af tilhørsforhold ofte som naturlige og absolutte, og dermed afspejler dette forhold en objektiveringsproces. Pointen kan omformuleres til det tredje metodiske spørgsmål, der stilles til det empiriske materiale:

- Hvilke skalakonstruktioner indeholder den enkelte artikulation, og hvilke gruppeopfattelser afspejler de anvendte skalaer i repræsentationel praksis?

Denne del af analysemodellen er konstrueret med den hensigt at muliggøre en undersøgelse af, hvordan debattørerne med deres artikulationer positionerer sig selv som repræsentanter for de grupper, de identificerer sig med. Og med brugen af det retningsgivende begreb "skala" er det muligt at belyse, hvordan den enkelte debattør knytter "sin egen gruppe" og andres grupper til forskellige skalaer, for på denne måde at forstærke sin artikulation, for eksempel gennem forsøg på objektivering.

Den samlede tredelte analysemodel er udviklet og tænkt som et afsæt til afhandlingens analyser. Den udfolder sig i tre led, fordi det giver mulighed for at komme nærmere en afklaring af afhandlingens hovedspørgsmål og sekundære forskningsspørgsmål ad forskellige metodiske veje. Samlet illustrerer modellen desuden, hvordan de nyligt introducerede retningsgivende begreber relaterer sig til de diskursteoretiske begreber, og hvordan alle de præsenterede begreber strukturerer analyserne i afhandlingens artikler. De temaer, der tages op i artiklerne, aktualiserer imidlertid forskellige problematikker, og det bevirker blandt andet, at modellens tre led

aktualiseres med forskellig styrke i analyserne. Efter hver enkelt artikel behandles det mere indgående, hvordan analysemodellen er anvendt i den enkelte sammenhæng.

2.5. Metodologiske overvejelser

Efter denne metodiske redegørelse og fremlæggelse af den analysemodel, der er konstrueret til brug i afhandlingens artikler, vil kritiske læsere måske føle sig fristede til at spørge, om forskningsdesignet ikke kunne have været anderledes. Det simple, korte svar er, at jo, det kunne det godt. Det lidt længere svar involverer kritiske refleksioner over de kvalitetskriterier, ethvert forskningsprojekt bør forholde sig til.

Forskning, der gør brug af kvalitativt funderede analyser, lever ikke op til det klassiske korrespondenskriterium om, at et udsagns sandhedsværdi kan bestemmes ud fra dets korrespondens med virkeligheden (Dahler-Larsen 75). Ethvert analytisk udsagn om H.C. Andersens betydning som kulturfænomen i denne afhandling kan altså ikke betegnes som objektivt sandt eller i overensstemmelse med virkeligheden – det ville desuden også være i direkte strid med afhandlingens socialkonstruktivistiske fundament. At socialkonstruktivismen udspringer af en forestilling om, at der ikke findes nogen objektiv sandhed om verden, er imidlertid ikke ensbetydende med, at der ikke kan og skal stilles krav til kvaliteten af den forskning, der indskriver sig under det socialkonstruktivistiske paradigme. I forbindelse med konstruktionen af forskningsdesignet til denne afhandling, har opmærksomheden særligt været rettet mod, at den endelige metode skulle overholde kriterierne om reliabilitet og validitet.

Et forskningsprojekt kan siges at have reliabilitet, når de data, analyserne bygger på, kan betegnes som indhentet med troværdige metoder, der i princippet vil kunne gentages af andre (Dahler-Larsen 76; Silverman 282). Dette kriterium søges opfyldt i afhandlingen på i hvert fald to måder: For det første gennem ovenstående grundige redegørelse for operationaliseringen af diskursteorien, der munder ud i en konkret og anvendelig analysemodel, og for det andet gennem redegørelsen for de enkelte søgninger bag

artiklerne, der inkluderer screendumps af søgningerne. Disse to aspekter i afhandlingen er eksempler på, at en forudsætning for at leve op til reliabilitetskriteriet er at gøre forskningsprocessen så transparent og eksplicit som muligt, så den enkelte læser kan følge med i, hvordan argumentationen folder sig ud, og hvordan analytiske pointer bliver til (Tanggaard og Brinkmann 491).

Kriterierne om reliabilitet og transparens kan altså bruges som pejlemærker for forskeren i forhold til, om et projekt kan siges at have videnskabelig validitet, og dermed kan betegnes som gyldig videnskab. Validitetskriteriet vedrører både en ekstern og en intern dimension i forskningsprocessen. Ved at fremlægge sit arbejde eksternt og lade andre kommentere på argumentationsrækker, metoder og pointer, er det muligt løbende at arbejde med afhandlingens kommunikative validitet. Et forskningsdesign lever op til dette validitetskriterium, hvis det kan "holde til en efterprøvende dialog" (Dahler-Larsen 77). Store dele af denne afhandling er blevet læst af både vejledere, fagfæller og andre kolleger, og på den måde har det i flere sammenhænge været muligt at teste afhandlingens videnskabelige gyldighed i kommunikativ praksis. Den endelige prøve i denne sammenhæng må imidlertid siges at skulle stå ved ph.d.-forsvaret, der vel netop kan betegnes som en øvelse i at afprøve denne form for validitet. Det internt orienterede validitetskriterium vedrører selve det akademiske håndværk, der ligger til grund for konstruktionen af det enkelte forskningsdesign. Dette håndværksmæssige validitetskriterium har været præsenteret i hvert enkelt led og på hvert enkelt niveau i konstruktionen af afhandlingens forskningsdesign. Det er alene forskeren selv, der kan arbejde med dette kriterium ved hele tiden at koncentrere sig om, hvorvidt metoderne fremlægges og bruges som de skal, og hvilke spørgsmål anvendelsen af metoderne rejser (Dahler-Larsen 79). Denne afhandling er blevet til i en cirkulær proces, hvor tidligere forsøg på analysemodeller og operationaliseringer er blevet kasseret, fordi de ikke "virkede" optimalt på det empiriske materiale. Ved at forholde sig til kriteriet om

håndværksmæssig gyldighed, flyttes fokus således fra validiteten af undersøgelsens videnskabelige resultater til videnskabeligheden i undersøgelsesprocessen (79).

I arbejdet med kvalitativ forskning kan man imidlertid aldrig nå et punkt, hvor kvalitetskriterierne er fuldstændig opfyldt. Den vigtigste grund til det er, at forskeren inddrages og inddrager sig selv i forskningsprocessen, og dermed er det forskerens unikke fortolkningsrepertoire, der påvirker både forskningsdesign, analyse og resultater, og medvirker til at gøre vidensproduktionen kontingent (84). Dette medfører en erkendelse og anerkendelse af, at forskeren selv er et subjekt, og at denne subjektivitet påvirker hvert enkelt led i processen (100).

Metodeinteresserede diskursanalytikere forholder sig alle i en eller anden grad til dette subjektivitetsargument, fordi diskursanalysen aldrig har til hensigt at afdække, *hvorfor* mennesker bruger sproget som de gør, men i stedet forholder sig til, *hvordan* de bruger det (Gill 177). En sådan vurdering vil altid være afhængig af, hvordan den enkelte forsker betragter sproget subjektivt. Diskursanalytikeren Rosalind Gill argumenterer i denne sammenhæng for, at det i diskursanalyser er vigtigt, at den enkelte analytiker er bekendt med de sociale, kulturelle og politiske kontekster, diskurserne anvendes i, fordi vigtige pointer ellers kan overses (180). Denne afhandling er hovedsagelig koncentreret om eksempler på danske og odenseanske anvendelser af H.C. Andersen, og ved at anvende skalabegrebet understreges det yderligere, at måden H.C. Andersen analyseres på, er afhængig af forskerens måde at opfatte verden på. Dermed påstås det ikke, at det med denne tilgang er muligt for forskeren at eksplicitere hver enkelt nuance i sin verdensopfattelse, for hvis man, som Gill opfordrer til, er bekendt med diskursernes kontekst, er man ofte også en del af de diskurser, der analyseres. I forlængelse heraf kan man sige, at denne afhandling i sig selv kunne være genstand for en diskursanalyse, fordi den producerer én analysérbar kontekst, H.C. Andersen undersøges i, og fordi sprogbrugen i afhandlingen "ikke er mindre konstrueret, foranlediget og handlingsorienteret" end andres sprogbrug (181).

Som forsker kan man imidlertid konstant arbejde med at ekspliciteres sit eget forhold til genstandsfeltet gennem det, samfundsteoretikeren Peter Dahler-Larsen kalder "aktiv perspektivisme", en tilgang, der netop indebærer et løbende fokus på det anvendte perspektivs konstitutionsbetingelser, og på en erkendelse af, at en undersøgelses perspektiv og genstandsfelt konstitueres samtidig i forskningsprocessen (102). Det er hensigten, at læsere af denne afhandling kan følge og forstå, *hvordan* H.C. Andersen bliver til analysegenstand i et diskursteoretisk forskningsdesign, men det kan altså ikke antages, at de, med deres egne faglige forudsætninger og fordomme, skulle ønske at gentage præcis den samme undersøgelse. I tråd med det har den politiske teoretiker Ulrich Beck konstateret, at kendsgerninger i dag blot fremtræder som svar på spørgsmål, man kunne have stillet anderledes (Beck, "Reinvention" 271). I forlængelse af dette argument kan man sige, at denne afhandlings valide konklusioner bliver til i kraft af de eksplícit stillede forskningsspørgsmål, den gennemsigtige metodiske tilgang og de grundige analytiske fremstillinger. Både metode, analyser og konklusioner kunne have set anderledes ud, hvis en anden forsker satte sig for at undersøge, hvordan H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen, og vedkommende ville til dette formål have konstrueret andre forskningsspørgsmål, der fordrede et andet analytisk snit og/eller en anden metode. Et naturligt led i enhver forskningsproces er således at lægge sig fast på, hvad det er, der skal undersøges, og hvordan det skal undersøges, og når disse skridt er taget og eksplícit beskrevet, kan resten af undersøgelsens indhold og resultater vurderes på de kvalitetskriterier, der er fremlagt i dette afsnit.

2.6. Opsamling

De processer, hvor kulturfænomenet H.C. Andersen lades med betydning og symbolsk værdi, bliver også en refleksion på den kulturelle og ideologiske verdensforståelse mennesker producerer. Afhandlingens forskningsdesign, der er konstrueret til at

undersøge eksempler på, hvad der er på spil i disse processer, er funderet i en operationaliseret version af Laclau og Mouffes diskursteori.

Afsættet i de nygramscianske kulturstudier afspejles i en forståelse af sproget som et repræsentationelt system, der ifølge Hall medfører en forståelse af, at mennesker skaber mening om ting gennem de værdier, ord, fortællinger, billeder, følelser og konceptualiseringer, de knytter sammen med dem. Diskursteorien fokuserer netop på, hvordan ord tilknyttes og fravristes andre ord, hvorved diskurser konstant konstrueres og rekonstrueres. Som det fremgår af afhandlingens artikler, er H.C. Andersen et element, mediedebattører griber efter, når de skal give deres mening til kende. Denne proces, hvor H.C. Andersen bruges diskursivt, analyseres i afhandlingen gennem en forståelse af Andersen som en flydende betegner, der indlejres som nodalpunkt i forskellige diskurser, og først her tildeles betydning som kulturfænomen. En sådan analyse af H.C. Andersen fordrer, at de meninger, der knyttes til ham, forstås som ideologisk betingede.

En central hensigt med afhandlingen er desuden at analysere den kulturelle *praksis* omkring H.C. Andersen, og her er diskursteorien ikke anvendelig i sin rene form. Derfor anvendes teoriens begrebsapparat som retningsgivende begreber i analysen, og desuden integreres tre mere praksisorienterede begreber i den tredelte analysemodel, som alle analyserne tager udgangspunkt i. Det socialpsykologiske begreb *fortolkningsrepertoire* erstatter diskursteoriens vage begreb om subjektpositioner, det socialkonstruktivistiske *skalabegreb* anvendes til at uddybe det diskursteoretiske begreb om repræsentation, og som en konsekvens af, at menneskers skalære repræsentationer ofte er følelsesladede, integreres begrebet *affektiv praksis* med den hensigt at undersøge, hvordan den uløselige relation mellem interpellation og artikulation foregår i praksis. Den tredelte analysemodel giver mulighed for at stille følgende metodiske spørgsmål til det empiriske materiale:

- Hvilke hegemoniske diskurser knyttes den flydende betegner sammen med, og hvordan tildeles den mening gennem dem?

- Hvilke elementer i de affektive praksisser reflekterer de samfundsdiskurser, der interPELLerer den enkelte, og hvordan kommer de til udtryk?
- Hvilke skalakonstruktioner indeholder den enkelte artikulation, og hvilke gruppeopfattelser afspejler de anvendte skalaer i repræsentationel praksis?

Der redegøres eksplicit for anvendelsen af analysemodellen i forbindelse med hver enkelt artikel.

Kapitel 3. Et kulturfænomen i teori og praksis

Artiklen "H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis" kan på én gang læses som en introduktion til afhandlingens centrale problemstillinger og som en opsamling på hele forskningsprojektet.⁸ Den overordnede hensigt med artiklen er at komme nærmere et bud på en besvarelse af det første sekundære forskningsspørgsmål, der stilles i afhandlingen: *Hvordan kommer det til udtryk, når H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen i en bestemt diskurs?*

Som følge af, at spørgsmålet både retter opmærksomheden mod begrebsdefinition og analyse, falder artiklen også i to dele: I første del præsenteres det diskursteoretisk funderede forslag til, hvordan H.C. Andersen kan defineres som et kulturfænomen og dermed fungere som analysegenstand i en kulturanalyse. Forslaget præsenteres som et kulturorienteret tredje tema inden for H.C. Andersen-forskningen. I artiklens anden del analyseres forskellige eksempler på, hvordan H.C. Andersens eventyrlige pointer optræder i samfundskritiske sammenhænge. Den samlede analyse kan forstås som et eksempel på, hvordan kulturfænomenet H.C. Andersen indgår i forskellige nationaliserede diskurser, der får ham til at ændre form, indhold og funktion, afhængigt af den ideologiske kontekst, han anvendes i.

3.1. Afhandlingens anvendelse af kulturarvsbegrebet

Et gennemgående tema i artiklen er, hvad der er på spil, når kulturfænomenet italesættes som kulturarv. I behandlingen af dette tema positionerer artiklen sig i den akademiske debat om kulturarv - eller heritage, som det hedder i den engelsksprogede verden. Debatten har floreret de seneste årtier inden for flere forskellige akademiske felter, eksempelvis historie, museologi, arkæologi og kulturfag. Som følge af de mange

⁸ På grund af førstnævnte er der også enkelte overlap mellem denne artikel, de andre artikler og den antologiske redegørelse. Det er en af konsekvenserne af at skrive en samlet afhandling og artikler til publikation på én gang.

repræsenterede fagligheder, involverer debatten vidt forskellige fokuspunkter, der for eksempel omfatter bevarelsesformer og -muligheder (Floris og Vasström; Witt), identitetskonstruktion gennem arv (Brown; Daugbjerg; Harvey, "Heritage"; Hobsbawm; Lowenthal; Timothy og Boyd, *Heritage*; "Heritage Tourism"), forholdet mellem materiel, immateriel og naturlig kulturarv (Ahmad; Papayannis og Howard), autenticitet (Cohen; Gilmore og Pine), værdisætning af kulturarv (Bohman; Verdery og Humphrey; Hylland Eriksen), tilhørsforhold og kulturarv (Howard; Jones og Shaw; Pieterse), etiske diskussioner om ansvar for arven (Kasten) og kommercialisering af kulturarv (Hewison; Hudson).

Den forståelse af kulturarvsbegrebet, der anvendes i afhandlingen, tager udgangspunkt i den marxistiske geograf David Harveys teori om arv som en historisk social proces, der involverer magt- og identitetskampe. I tråd med historikeren Eric Hobsbawms argumentation for, at kulturelle traditioner er "opfundne" for at legitimere bestemte ideologiske praksisser (Hobsbawm og Ranger), argumenterer Harvey for, at arv på én gang skal forstås som en proces relateret til menneskers handlinger og som et kulturelt magtmiddel (Harvey, "Heritage" 320). Processen involverer "a dialogue between folk experience, elite interests and actions of commodification and commercialism" (332), elementer, der alene fungerer i relation til hinanden. Harvey understreger altså, at arv ikke kan defineres på det elitære niveau alene, for der bliver nødt til at være en befolkning, der reagerer på de kommandoer, eliten udstikker, og med disse reaktioner accepterer at bidrage til legitimeringen af aktuelle ideologier. Med diskursteoretiske termer kan man sige, at Harvey med denne pointe understreger den ubrydelige relation mellem interpellation og artikulation, der i praksis omfatter hegemoniske kampe om, hvad en bestemt kultur accepterer som arv. Det er en central pointe i Harveys argument, at selvom en kulturs arv aktualiseres i forbindelse med nutidige problemstillinger, rummer processen en vigtig temporal dimension, fordi kulturers begreb om arv er og altid har

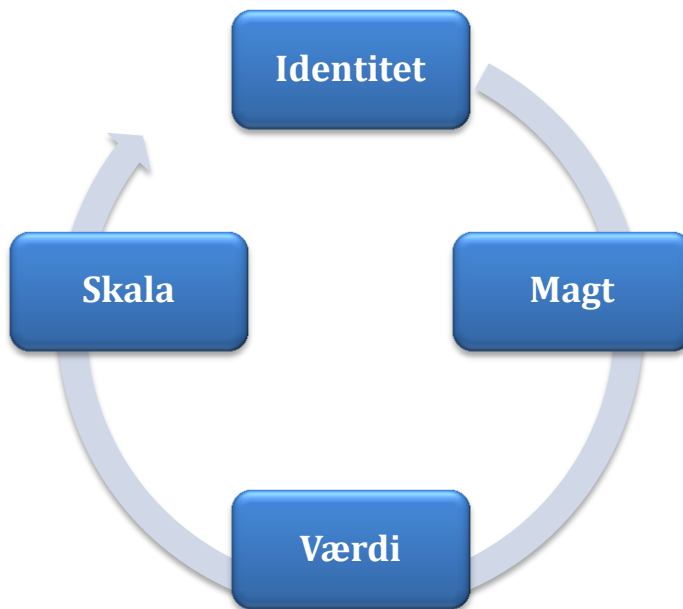
været kontingent og indlejret i skiftende dagsordener, magtforhold og identitetsopfattelser (335).

Med denne optik er kulturarv altså en vedvarende proces, der afspejler kulturernes interne hegemoniske kampe om, hvilke elementer, der skal betegne dem. Kulturarv er dermed et værdiladet begreb (Hardy), der reflekterer en dobbelt værdikamp, hvor kulturerne – påvirket af ideologiske praksisser - tildeler arvselementer symbolsk værdi og erklærer deres identitet gennem denne værdsættelse. Arvsteoretikerne John Gregory Ashworth og John Tunbridge har beskrevet denne proces som nutiden, der udvælger “an inheritance from an imagined past for current use and decides what should be past on to an imagined future” (Tunbridge og Ashworth 6). Med forfatterens understregning af, at hele processen er funderet i forestillinger, fremhæves det, at udvælgelse og definition af arv frem for fornuft i høj grad er baseret på tro, følelser og overbevisning.

Harvey påpeger, at det kan være fordelagtigt at anvende “vage og bøjelige” definitioner af kulturarvsbegrebet, der kan rumme den kompleksitet og kontingens, der gør sig gældende, når elementer eller fænomener transformeres til arv (322). Med afsæt i dette argument anvendes der i artiklen en af de bredeste definitioner overhovedet, nemlig at kulturarv er enhver form for udveksling eller relation mellem generationer (Graham, Ashworth og Tunbridge) af de elementer fra vores fortid, vi har lyst til at beholde (Hall og McArthur). Denne definition giver mulighed for, med udgangspunkt i analysemodellen, at belyse den proces, hvor kulturer kæmper for at definere deres arv. En proces, der involverer både interpellation/artikulation, hegemonisering og følelser. De hegemoniske kampe er imidlertid ikke kun interne, for gennem et kulturelt fællesskabs tro på, at bestemte værdier tæller mere end andre, definerer det sig selv som en del af et “vi”, og dermed adskiller det sig fra andre gennem “sin” kulturarv (Lowenthal 46f). I processen foregår altså en påberåbelse af ejerskabsfølelser over ting og fænomener, for når man har udråbt noget til at være arv, har man også lokaliseret det som tilhørende “sit eget” bestemte fællesskab. På denne baggrund er det et argument i artiklen, at kulturarv i en

diskursteoretisk analyse kan analyseres som en effektiv sedimentering af én bestemt diskursiv konstruktion af et fænomen, hvor fænomenet knyttes sammen med ideologiske praksisser og ejerskabsfølelser.

I artiklen - og i den samlede afhandling – undersøges det, hvordan kulturfænomenet H.C. Andersen transformeres til kulturarv, et begreb, der - med udgangspunkt i denne teoretiske gennemgang - undersøges som en social proces, kulturer påberåber sig ejerskab gennem. En proces, der både involverer identitet, magt, værdi og skala:

I analyser af de sociale processer, hvor et element transformeres til kulturarv, kunne følgende spørgsmål være interessante at søge mulige svar på:

- Hvad identificerer kulturens medlemmer sig med?
- Hvilke diskurser interPELLERES de af i identifikationsprocessen?
- Hvordan værdisætter kulturens medlemmer de elementer, de vil betegnes gennem?
- Hvilke skalaer lokaliseres arvselementerne på i artikulationerne?

Med den diskursteoretiske ramme, der er sat om alle analyserne, er det vigtigt at understrege, at processen, hvor H.C. Andersen transformeres til kulturarv, er tilgængelig

for alle kulturer, der identificerer sig med ham og tillægger ham betydning. Som analysen illustrerer, er det på ingen måde forbeholdt Danmark og danskerne alene at opfatte H.C. Andersen som kulturarv.

3.2. Artikel 1. "H.C. Andersen: Et kulturfænomen i teori og praksis"

H.C. Andersen er en af de mest kendte danskere, der nogensinde har levet. Berømmelsen har han som bekendt særligt opnået gennem sin eventyrdigtning, der er oversat til mere end 150 sprog. Men H.C. Andersen er mere end bare en historisk person og en verdensberømt eventyrdigter. Han er en integreret del af flere forskellige kulturer verden over. I denne artikel analyseres det, hvordan H.C. Andersen forskellige steder i verden konstrueres som et kulturfænomen gennem forskellige former for samfundskritik.

Da Kulturministeriet i 2008 lancerede Kulturkanonen, var H.C. Andersens eventyr "Den lille Havfrue" blandt de "uomgængelige værker", der sammen med 107 andre var tænkt som en introduktion til den danske kulturarv (Kulturministeriet). Med denne kanonisering blev H.C. Andersen officielt udnævnt til at repræsentere noget særligt dansk. Hans centrale placering i dansk kultur kommer imidlertid også til udtryk på et mere uofficielt niveau, når de samlede eventyr hvert eneste år pakkes ind og foræres som dåbsgaver. De sidste mange år har de fleste danskere stiftet bekendtskab med H.C. Andersen allerede i barndommen, og når de bliver voksne, giver de ham videre til deres egne børn ved at læse hans eventyr højt for dem. H.C. Andersen er på denne måde en integreret del af mange danskers kultur, og pointen om for eksempel den grimme ælling, der ikke lignede de andre i andegården og blev ekskluderet, synes at fortælle historien om et dansk samfund med tradition for lighed og homogenitet, hvor man endelig ikke må skille sig for meget ud. Men da den chilenske forfatter Isabel Allende i 2012 modtog Hans Christian Andersen Literature Award sagde hun i en forelæsning, at "H.C. Andersen kunne være fra et hvilket som helst land. Der er ikke noget særligt dansk ved ham". For samtidig med, at H.C. Andersen er dybt indlejret i dansk kultur, modtager han også stor

anerkendelse mange andre steder i verden, både på formelt og uformelt plan. I mange lande undervises der i hans eventyr helt op på universitetsniveau, ligesom hans eventyr er en del af den globale hverdag, når de er genstand for højtlesning på alverdens sprog. Overalt i verden gives H.C. Andersen videre til den næste generation i vidt forskellige kulturer, og dermed er han en del af alle disse kulturers litterære og kulturelle arv.

Den liberale værdiforsker Michael Böss har argumenteret for en forståelse af kulturelle værdisæt som "lokale fortolkninger af mere grundlæggende værdier, der er fælles for alle mennesker og alle menneskelige samfund, fordi vi forholder os til beslægtede erfaringer, vilkår og problemer" (Böss). Med afsæt i dette værdipluralistiske synspunkt kan man argumentere for, at H.C. Andersens eventyr må repræsentere nogle af de "mere grundlæggende værdier", der er indlejret i vidt forskellige kulturer, og når disse kulturers medlemmer eksempelvis refererer til eventyrene, producerer de "lokale fortolkninger" af de grundlæggende værdier, der appellerer til dem. Ud over at være en historisk person og en af de største eventyrdigtere verden har set, er H.C. Andersen altså et kulturfænomen - både i Danmark og andre steder i verden.

Analyseobjektet H.C. Andersen synes derfor at rumme mindst tre uomgængelige dimensioner: Hans værker, hans levede liv og hans kulturelle gennemslagskraft. Denne kulturelle gennemslagskraft har både rødder i hans værker, særligt eventyrene, og i fortællingerne om hans liv. Men hvor analyseobjektet H.C. Andersen altså er tredimensionelt, eksisterer der indtil nu kun dybdegående forskning i to af de tre dimensioner. For mens der det seneste århundrede er udført omfattende og dygtig forskning i H.C. Andersens eventyr og hans levede liv, er forskning i hans betydning i forskellige kulturer stort set ikke-eksisterende. I denne artikel argumenteres der for, at en sådan tredje dimension, H.C. Andersen som kultur, konstituerer de to andre: Hvis der ikke var noget i H.C. Andersens eventyr eller i hans levede liv, der appellerede til vidt forskellige kulturelle værdisæt, ville hans værker eller hans livshistorie slet ikke blive overleveret til næste generation. Det er H.C. Andersens kulturelle gennemslagskraft, der

konstituerer hans position som et kulturfænomen, både i Danmark og mange andre steder i verden, og hans betydning og funktion som kulturfænomen er medvirkende til hans status som kulturarv i generation efter generation.

Den overordnede hensigt med denne artikel er at præsentere et bud på, hvordan kulturfænomenet H.C. Andersen kan forstås teoretisk og undersøges i praksis. Artiklen falder derfor i to dele. Første del indeholder en teoretisk funderet definition af begrebet kulturfænomen. Denne del er nødvendig, for leder man efter ordet "kulturfænomen" i Retskrivningsordbogen eller Nudansk Ordbog, leder man forgæves. Nogen vil måske sige, at det er ganske logisk, fordi "kulturfænomen" er et sammensat ord. Men skiller man ordene ad, "kultur" og "fænomen", og slår dem op, kommer man imidlertid ikke i nærheden af en præcis betydning, fordi begge ord med al sandsynlighed hører til de ord, der har flest betydninger og meninger knyttet til sig i det danske sprog. Og ordet eksisterer alligevel, fordi det bruges. Søger man ordet "kulturfænomen" på Google, er der 43.600 resultater.⁹ Søgningen "cultural phenomenon" samme sted genererer 1.560.000 resultater.¹⁰ Ordet eksisterer altså, men kigger man nærmere på resultaterne, bliver det tydeligt, at det anvendes i alle mulige tænkelige og utænkelige sammenhænge, og at der næsten ikke er grænser for, hvad man kan udråbe til at være et kulturfænomen.

I denne artikel søges begrebet kulturfænomen defineret på en måde, der gør det teoretisk og metodisk anvendeligt i en analyse af H.C. Andersens kulturelle betydninger og funktioner. Definitionen tager udgangspunkt i en model præsenteret af arvsteoretikerne Dallen Timothy og Stephen Boyd. Modellen er et bud på den proces, der finder sted, når mulige kulturarvselementer transformeres fra "fortid" til "arv". Den omfatter et "fænomenalt" og et "adfærdsmæssigt" miljø (Timothy og Boyd, *Heritage*), og Timothy og Boyds pointe er, at et arvselement (det fænomenale) passerer gennem et samfunds værdifiltre (de adfærdsmæssige aspekter), for i sidste ende at blive afvist eller

⁹ Søgning foretaget den 15. januar 2013 klokken 20.12.

¹⁰ Søgning foretaget den 15. januar 2013 klokken 20.17.

integreret som det pågældende samfunds arv. I denne model er det altså op til individerne i kulturen at afgøre, hvad der er kulturarv og hvad der ikke er. Kulturarv forstås derfor i denne artikel som "enhver form for udveksling eller relation mellem generationer" (Graham, Ashworth og Tunbridge) af "de elementer fra vores fortid, vi har lyst til at beholde" (Hall og McArthur). Denne definition giver mulighed for videre diskussioner om og undersøgelser af, hvordan, hvornår og hvorfor mennesker udvælger mulige kulturarvselementer og dermed transformerer dem fra "fortid", altså en slags levn, og til "arv", der i højere grad får tildelt en funktion som kilde til en bestemt kulturs historie (Fladmark; Graham, Ashworth og Tunbridge; Tunbridge og Ashworth). Menneskers til- og fravalg er ofte funderet i dominerende ideologier i det samfund, de lever i, og derfor synes der at være et niveau, der til en vis grad strukturerer disse "frie" valg. Derfor suppleres modellen i denne artikel med centrale begreber fra diskursteorien, hvorved H.C. Andersen på det fænomenale niveau analyseres som en flydende betegnelse, der transformeres til et kulturelt specifikt kulturfænomen, når han forsøges aflejret som nodalpunkt i bestemte diskurser (Laclau, *Reflections; "Power"*). På denne måde forstås transformationen fra fænomen til kulturfænomen som en dialektisk proces, hvor medlemmerne af det enkelte kulturelle fællesskab og de diskurser, der i et vist omfang strukturerer deres valg, gensidigt konstituerer hinanden.

At betragte kulturfænomenet H.C. Andersen med en diskursteoretisk optik medfører derfor en "frisættelse" af ham: H.C. Andersen eksisterer og har lige gyldig betydning i alle de kulturer, der lokaliserer ham og tildeler ham diskursiv mening. I artiklens anden del sættes der fokus på en af de anvendelser af H.C. Andersen, der har vist sig at være fremtrædende, både i Danmark og andre steder i verden, nemlig den, hvor Andersen indgår som et element i befolkningers kritik af de samfund, de lever i. Denne samfundskritiske brug af H.C. Andersen fylder meget i Danmark, hvor hans funktion som en del af en fælles arv blandt andet kommer til udtryk ved, at danskere – eksempelvis i mediedebatter - kopierer samfundskritiske pointer fra H.C. Andersens eventyr og bruger

dem til at understrege deres følelser i forbindelse med en aktuel sag. Jeg har andetsteds argumenteret for, at denne indlejring af H.C. Andersens eventyr i det danske sprog har rødder i ideologiske elementer af grundtvigsk folkelighed, og denne brug af H.C. Andersen er altså særligt dansk (Bom, "H.C. Andersens"). Men H.C. Andersen er også blevet brugt som samfundskritisk stemme andre steder i verden, hvor han er blevet lokaliseret i et helt andet kulturelt værdisæt: nemlig det kommunistiske. Den diskursive anvendelse af H.C. Andersen som et nodalpunkt i en samfundskritisk kontekst er dels et eksempel på, hvordan Andersens betydning og funktion ændres, alt efter hvilken kultur han anvendes i, dels, at bestemte værdier og pointer i Andersens eventyr synes mere åbne for forskellige kulturers værdisæt end andre.

Til slut søges Timothy og Boyds model over, hvordan et fortidselement bliver til arv, fulgt til dørs gennem en diskussion om, hvad der er på spil, når et kulturfænomen i bestemte sammenhænge transformeres til kulturarv. De danske mediedebatter har de seneste år rummet forskellige eksempler på danskeres oplevelse af at "eje" H.C. Andersen. Når danskere spejler sig i H.C. Andersen, indebærer denne proces en opfattelse af, at det, de ser, er det eneste rigtige billede af H.C. Andersen: Han er en del af dansk kultur og hans eventyr er danske – han er vores. I artiklens sidste del argumenteres der for, at denne ejerskabsfølelse er med til at gøre det danske kulturfænomen H.C. Andersen til en del af den u håndgribelige danske kulturarv.

3.2.1. H.C. Andersen-forskningens tredje tema

H.C. Andersen har været et forskningsemne i humanistiske studier stort set lige så længe hans kunstneriske produktion har eksisteret. Forskningen i H.C. Andersen er, som nævnt, hovedsageligt koncentreret om to temaer: H.C. Andersens levede liv, altså mennesket H.C. Andersen, og H.C. Andersens værk, altså eventyr, rejsebeskrivelser, digte, papirklip, teaterstykker og lignende. Nyere eksempler på dansk forskning i og om H.C. Andersen omfatter så forskellige publikationer som litteraturforskeren Dag Heedes præsentation af

teorien om H.C. Andersens eventuelle homoseksualitet i værket *Hjertebrødre* (2005), sognepræst og ph.d. Katrine Lilleør's *Eventyrenes vidtlysende blink* (2006), der rummer en indføring i at læse H.C. Andersen i lyset af Søren Kierkegaard, professor Johan de Mylius' *Forvandlingens Pris* (2004), der sætter H.C. Andersen i et traditionshistorisk lys, og professor Jacob Bøggilds doktordisputats *Svævende stasis. Arabesk og allegori i H.C. Andersens eventyr og historier* (2012), der er en litterært funderet analyse af fællestræk i H.C. Andersens kendte og mindre kendte udgivelser. På trods af, at de repræsenterer forskellige akademiske discipliner, har disse bidrag det tilfælles, at de - ligesom al anden forskning i Andersens liv og værk - er koncentreret om enten forskerens blik på H.C. Andersens person eller værk, og/eller om H.C. Andersens blik på den verden han levede i. Det falder dermed uden for værkernes forskellige fokus at komme ind på H.C. Andersens betydning i dansk kultur, der bedst kan undersøges ved at vende blikket mod den hverdagslige brug af ham.

Hvordan H.C. Andersen manifesterer sig som en del af dansk kultur i denne hverdagsbrug af ham, er, som nævnt, i det hele taget kun blevet behandlet overfladisk i humanistisk forskning indtil nu. Der kan næppe herske stor uenighed om, at originale versioner af H.C. Andersens eventyr og H.C. Andersens efterladte ting, breve og papirklip er håndgribelig dansk kulturarv. Disse ting, der i dag er essentielle dele af udstillingerne på museet H.C. Andersens Hus, som hører under Odense Bys Museer, bidrager alle til fortællingen om mennesket og eventyrdigteren H.C. Andersen. De seneste år har der imidlertid været flere eksempler på, at H.C. Andersen også manifesterer sig som et mere uhåndgribeligt element i den danske kulturarv. I værket *Nationale symboler i Det Danske Rige 1830-2000*, placerer museumsinspektør og historiker Inge Adriansen eksempelvis mennesket H.C. Andersen i en medierende rolle som formidler af dansk historie og arv gennem det, hun kalder "fædrelandsbilleder" (*Nationale*, 381), men spørgsmålet om, hvordan H.C. Andersen i denne rolle afspejler kulturarven, forbliver ubehandlet. På lignende måde argumenterer lektor i pædagogik Michael Dal i en analyse af brugen af

H.C. Andersens eventyr i fremmedsprogsundervisning for, at eventyret er et medium, der "formidler og udtrykker vores kulturarv, som hermed bliver kommunikeret videre til barnet eller den unge" (Dal 28). Dal nævner imidlertid ikke ordet "kulturarv" i sin artikel igen, og derfor udebliver en uddybelse af, præcis hvordan H.C. Andersens eventyr udtrykker dansk kulturarv.

Hvor forskernes og H.C. Andersens blikke er centrale i den eksisterende forskning, er almindelige menneskers blik på H.C. Andersen altså relativt overset som tema. En umiddelbar undtagelse kunne synes at være ledelsesforskerne Helle Neergaard og Robert Smiths analyser af, hvordan de ofte dystre moraler i H.C. Andersens eventyr ifølge de to forskere påvirker den danske iværksætterkultur negativt, fordi de unge iværksættere, som følge af deres opvækst med H.C. Andersens eventyr, mangler troen på, at de kan realisere deres drømme (Smith og Neergaard, "Reading"; "Re-writing"). En af deres fælles artikler har undertitlen "A true story of two boys who grew up to write stories which shaped the entrepreneurial attitude of their nations!" Undertitlen udtrykker artiklens tese: At H.C. Andersens kulturelle gennemslagskraft, der ifølge Smith og Neergaard allerede sætter sig igennem over for helt små, påvirkelige børn, har magt til at påvirke individers aktuelle beslutninger og følelser (Damsgaard). H.C. Andersens kulturelle og symbolske magt i Danmark tager Smith og Neergaard imidlertid som en selvfølge på samme måde som Adriansen og Dal.

Fokus i denne artikel er på denne baggrund at introducere et muligt tredje tema inden for H.C. Andersen-forskningen. Et tema, der netop fokuserer på, hvad der er på spil, når H.C. Andersen lokaliseres i bestemte kulturelle kontekster og tildeles betydning og funktion dér. Med dette tematiske fokus vil det være relevant at spørge, hvordan H.C. Andersens betydning og funktion som kulturfænomen manifesterer sig i praksis. Men i første omgang er det nødvendigt at vende blikket mod, hvordan et kulturfænomen kan forstås i denne sammenhæng.

3.2.2. Definition af et kulturfænomen

I et læserbrev i Fyens Stiftstidende skrev tre medarbejdere i Odense Kommunale Ældrepleje blandt andet følgende, da de skulle have nye jobuniformer:

Trods risiko for at blive betragtet som utilladelig dumme eller uduelige til vores embede, tør vi godt stå frem og sige: "Men han har jo ikke noget på". Jobtøj i Odense Kommunale Ældrepleje er Kejsers nye klæde: Det er dyrt, er ikke pengene værd, trækkes ned over hovedet på de ansatte, men det skal indføres, for det har ganske forblændet beslutningstagerne. (Horsted, Pedersen og Petersen)

Dette uddrag handler ikke direkte om H.C. Andersen, for han bliver ikke nævnt med et ord. Alligevel er han repræsenteret i brevet. Læserbrevsforfatterne er utilfredse med deres nye jobuniformer og anvender H.C. Andersens eventyr "Kejsers nye Klæder" som tematisk ramme for deres kritik af "beslutningstagerne". Uddraget er ét blandt mange eksempler på, at H.C. Andersens eventyrlige pointer anvendes i danske mediedebatter. De tre skribenter henviser hverken til personen eller eventyrdigteren H.C. Andersen, og dermed reagerer de på *mere* end den hidtidige forskning i H.C. Andersen kan dække. Dette *mere* har en anden debattør beskrevet ved at fremhæve, at han brugte en eventyrreference til at "skære en pointe ud i pap" (Bom, "H.C. Andersens" 114): H.C. Andersens mest kendte eventyr ligger altså indlejret i disse danskeres kulturelle og sproglige repertoire, når de skal tale deres sag i medierne, og måden, hvorpå H.C. Andersen manifesterer sig både sprogligt og kulturelt i flere forskellige kulturer verden over, er det primære fokus i en undersøgelse af, hvilke betydninger og funktioner H.C. Andersen tildeles som kulturfænomen. I det indledende citat er det tydeligt, at H.C. Andersen er et element i de tre debattørers sproglige adfærd og kulturelle beredskab (Hansen, "idyl"). Som nævnt indledningsvist argumenterer arvsteoretikerne Timothy og Boyd for, at arvselementer først bliver en del af menneskers adfærd, når disse mennesker opfatter elementet "som havende værdi og nytte" (*Heritage* 7). Med dette argument in mente kan man sige, at H.C. Andersen først bliver et specifikt kulturfænomen - og dermed

mulig kulturarv - i det øjeblik et samfund eller en kultur tillægger ham værdi. Inden det sker, vil H.C. Andersen, ifølge Timothy og Boyds teori, befinde sig i det fænomenale miljø, hvor han er værdi- og betydningsmæssigt "neutral" (Zimmermann 15): Han er et fænomen, der i princippet kan betyde hvad som helst.

Ordet "fænomen" kommer af det græske φαίνόμενον (phainómenon), der igen stammer fra verbet φανειν (phanein), som kan oversættes med "vise", "dukke op" eller "manifestere". I denne sammenhæng er det mest interessante ved ordet φαίνόμενον, at dets verbalform hverken er aktiv ("viser") eller passiv (vises), men det, man i oldgræsk grammatik kalder medium ("vise sig"). Indbygget i denne handlingsform ("jeg viser mig") ligger der en enorm energi indlejret: En dynamik, der gør, at fænomenet ikke behøver noget objekt. Var ordet aktivt, ville man spørge: "Hvad viser du?", og var det passivt: "Hvad vises?". Men fænomenet viser sig *i sig selv*. At et fænomen er medialt forudsætter også automatisk, at det er relationelt: Fænomenet kan ikke vise sig, hvis der ikke er nogen til at se og erkende det. Det viser sig *for nogen*. Etymologisk set indeholder fænomener altså en indre kraft, der gør dem i stand til at præsentere sig for mennesker i flere forskellige sammenhænge. Nu kan det måske være problematisk at påstå, at noget har en universel gennemslagskraft, så man kan nøjes med at sige, at fænomener, i kraft af deres energi, dynamik og relationelle form, indeholder et potentiale for universalitet, der gør dem funktionsdygtige på flere forskellige platforme og i flere forskellige kulturelle sammenhænge samtidig. En argumentation for, at H.C. Andersen har status som kulturfænomen indebærer altså en fænomenologisk funderet forestilling om, at Andersen kan og repræsenterer mere end hans oprindelige funktioner som menneske og som eventyrdigter.

Skulle man følge Timothy og Boyds model blindt, ville fænomenet som nævnt ingen værdi have i sig selv: Det betyder først noget, når det har passeret samfundets værdifiltre og er blevet integreret som arv. Men ethvert fænomen, og dermed også H.C. Andersen, synes at indeholde prægnante elementer, der kommer til syne end andre. Denne prægnans

kan ikke analyseres uden om de kulturer og de diskurser, der tilskriver fænomenerne betydning. I en analyse af, hvilke betydninger H.C. Andersen tildeles verden over, må blikket altså rettes mod kulturel praksis, fordi fænomenerne lever i kraft af alle de symbolske betydninger, de tildeles i praksis. Som en brobygger mellem fænomenologi og praksis har fænomenologen Eduardo Mendieta argumenteret for, at der ikke findes nogen begreber uden praksis og ingen praksis uden verden (Mendieta 8). I denne sammenhæng kan man på lignende måde sige, at der ikke findes nogen H.C. Andersen uden den praksis han erkendes og anvendes i, og at denne praksis ikke findes uden den verden, han viser sig i: H.C. Andersen eksisterer alene i den mentale og udøvende kultur, der husker og bruger ham rundt omkring i verden. Og kulturelle (re)produktioner af diskurser kan ikke analyseres fænomenologisk, fordi forståelsen af fænomenet ligger i det intermediære: det, der er mellem fænomenet og individet. Det, vi ser og erkender med. Som Mendieta argumenterer for, er alle menneskers erkendelse kulturelt betinget: Vi ser og erkender i kulturel praksis. Man kan altså ikke fastlægge fænomenet H.C. Andersens betydning, for denne betydning kan og vil ændres fra kultur til kultur. Men med en socialkonstruktivistisk tilgang kan man studere det ved at undersøge, hvordan han bruges i forskellige sammenhænge. Spørgsmålet er så, hvordan man kan gøre det på en måde, der kan generere nye forståelser for, hvordan H.C. Andersen tildeles kulturel betydning.

3.2.3 Kulturfænomenet som diskursteoretisk analyseobjekt

En mulig måde at transformere kulturfænomenet fra forskningsobjekt til et konkret analyseobjekt på, er ved at betragte det som en flydende betegner. Begrebet stammer oprindeligt fra den strukturalistiske antropolog, Claude Lévi-Strauss (Lévi-Strauss 63-64), som beskriver flydende betegnere som magtfulde tegn, der repræsenterer "an undetermined quantity of signification, in itself void of meaning and thus apt to receive any meaning" (55). Siden Lévi-Strauss er ideen om den flydende betegner blandt andet blevet anvendt i socialkonstruktivistiske kulturanalyser af for eksempel kulturteoretikeren

Stuart Hall, der har omtalt de brede begreber magt og race som flydende betegnere, og undersøgt de forskellige betydninger og funktioner, begreberne får, når de tildeles symbolsk og kulturel mening i bestemte sammenhænge (Hall, "Black"; "Cultural"). I sin afvisning af race som biologisk konstitueret argumenterer Hall eksempelvis for, at race som en diskursiv kategori, en flydende betegner, altid vil blive tillagt kulturelt specifikke betydninger, og at disse betydninger er relationelle. Derfor kan betydningerne aldrig fikseres, men er derimod det, han kalder "subject(s) to the constant process of redefinition and appropriation", hvor de konstant kan forandres til at betyde "something different in different cultures, in different historical formations, at different moments of time" (Hall i *Floating*).

Denne understregning af, at flydende betegnere kan og vil forandre betydning over tid alt afhængigt af, hvor de lokaliseres, ses også i den diskursteoretiske anvendelse af den flydende betegner. De politiske teoretikere Ernesto Laclau og Chantal Mouffe har introduceret et grundigt begrebssystem, der kan anvendes til at analysere politiske diskursers indhold og (foranderlige) funktioner. Særligt Laclau anvender begrebet flydende betegner i dets oprindelige betydning: Som et særligt magtfuldt tegn, der kan tildeles forskellige meninger, alt efter hvilke diskursive sammenhænge det integreres i (Laclau, *Reflections* 28; "Power" 287, Torfing 301). Laclau og Mouffes politiske begreber er inden for de seneste år blevet præsenteret som anvendelige analyseværktøjer i kulturanalyser, blandt andet af den belgiske kulturforsker Nico Carpentier. Han har foreslået, at de teoretiske begreber kan gøres til konkrete analyseredskaber, hvis man betragter dem som den kvalitative metodes "retningsgivende begreber", der kan assistere den enkelte forsker i, "hvad han skal kigge efter og hvor han skal kigge" (Carpentier 259). I nedenstående analyse af eksempler på samfundskritiske anvendelser af H.C. Andersen anvendes udvalgte begreber fra Laclau og Mouffes begrebssystem netop som retningsgivende begreber.

At operationalisere H.C. Andersen som analysegenstand i en diskursteoretisk ramme medfører en accept af diskursteoriens ontologi. Diskursteorien hviler på et fundament, hvor alt meningsfuldt opfattes som diskursivt og kontingent (Laclau og Mouffe): Der foregår kampe i og mellem diskurserne konstant, og som konsekvens af det kan og vil alle diskurser forandre sig over tid. Kernen i de diskursive kampe vil, ifølge Laclau og Mouffe, altid være, at mennesker har behov for at opfatte verden og samfundet som noget absolut og objektivt (34), selvom det ikke er det. I denne artikel er det særligt to forsøg på at objektivere diskurser, der er interessante, nemlig hegemoni og mytedannelse.

Laclau argumenterer for, at mens den flydende betegner altid vil være åben for en ny mening i nye diskurser, vil mennesker altid forsøge at "hegemonisere" en bestemt mening ved at fikse den flydende betegners mening omkring et nodalpunkt (ibid.), som er det tegn, der strukturerer den enkelte diskurs. Når der for en tid ikke er nogen, der sætter spørgsmålstegn ved en diskursiv opfattelse af den flydende betegner, har den opnået hegemoni og er "aflejret". Som nævnt er der bestemte elementer, der ofte knyttes sammen med H.C. Andersen i forskellige diskurser. Der er eksempelvis eventyr, der er langt mere udbredte end andre. Og jo mere udbredte disse eventyr er, jo oftere vil der være sproglige vendinger og pointer, der på tværs af landegrænser og kulturelle afgrænsninger betegnes som "H.C. Andersen-agtige". Det er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at H.C. Andersen i sig selv er ladet med værdi. Inden for en diskursteoretisk terminologi vil man nøjes med at konstatere, at der i kulturel praksis synes at være en bestemt opfattelse af, hvad det vil sige, når noget er H.C. Andersen-agtigt, der har opnået hegemoni (Laclau, *Reflections* 28). I sine beskrivelser af liv og død, kærlighed og sorg, lighed og ulighed, beskæftiger H.C. Andersen sig med de "grundlæggende værdier", som Michael Böss omtaler. Disse værdier står hegemonisk stærkt i store dele af verden, og måske er det derfor, H.C. Andersen – særligt gennem sine eventyr – let lader sig indlejre i vidt forskellige kulturer. Som kulturfænomen bidrager H.C. Andersen altså til en objektivering af betydningen af flere kerneværdier. Værdier, der dermed synes at rumme en

universalitet i kulturel praksis. I Danmark kommer det for eksempel til udtryk ved, at flere danske mediedebattører ikke diskuterer eller betvivler eventyrenes værdiladede pointer, når de anvender dem i skærpet form ved at genbruge bestemte replikker og andre elementer fra eventyrene, som det sås i ovenstående eksempel. Det er imidlertid en central pointe i diskursteorien, at selv ikke den stærkeste diskurs er absolut. Den vil altid kunne udfordres af alle de elementer, den ikke indeholder. Den handling, hvor individer begynder at betvivle diskursens mening og artikulerer en anden mulig mening, kaldes i diskursteorien en "hegemonisk intervention" (Laclau, "Power" 282f). Med H.C. Andersen som den flydende betegner vil det sige, at der altid vil foregå hegemoniske kampe, hvor individer gennem artikulationer forsøger at objektivere deres måde at tale om H.C. Andersen på.

Den anden måde at forsøge at objektivere en diskurs på er gennem mytedannelse. I diskursteorien defineres en myte som en flydende betegner, der henviser til en helhed (Laclau, *Reflections* 61). Når danskere refererer til H.C. Andersens eventyr som "typisk danske", placeres han som en egnet repræsentant for en dansk gruppe. H.C. Andersen anvendes i sådanne tilfælde som et element, der er med til at udfylde afstanden mellem ideen om dansk kultur, og hvad kulturen vil sige for dens medlemmer i praksis, og i den forstand refererer han til en helhed. Når Andersen indlejres i kulturer verden over, kædes han sammen med kulturenes værdier, og dermed er positionen som kulturel myte en af H.C. Andersens vigtigste funktioner, både i Danmark og flere andre steder i verden. Med Timothy og Boyds model in mente kan man sige, at Andersen er blevet en del af menneskers adfærd i flere kulturer. I Danmark kommer H.C. Andersens kulturelle position blandt andet til udtryk ved brugen af sprogfigurer fra eventyrene: Når debatindlæg har titlen "En fjer blev til fem høns", kender danskerne allerede det overordnede tema i indlægget. I Kina, derimod, tager Andersens funktion mere form af kulturel rådgivning, som det vises i nedenstående analyse.

I analysen undersøges H.C. Andersen som en flydende betegner ud fra en tese om, at når han lokaliseres og anvendes som et nodalpunkt i sammenhæng med et bestemt sæt kulturelle værdier, fungerer han som et kulturfænomen. Ordet "kultur" i "kulturfænomen" er i denne definition af begrebet derfor en fremhævelse af, at den flydende betegner, det magnetiske fænomen, er blevet lokaliseret i en bestemt kontekst, som den har taget form og mening efter. På den måde forstås "kultur" i denne sammenhæng bedst gennem ordets oprindelige etymologiske betydning, der beskriver handlingen "at dyrke noget". De betydninger og funktioner, H.C. Andersen tildeles i kulturel praksis, er alle "dyrkelse" - eller kultivering - af ham, der er med til at gøre ham kulturelt specifik, uanset hvilken kultur han tilpasses.

Opsummerende kan man sige, at som en flydende betegner har H.C. Andersen ingen mening og funktion i sig selv. Han cirkulerer rundt på det fænomenale niveau og får først indhold og betydning, når han betegnes i forskellige kulturer. H.C. Andersen bliver et specifikt kulturfænomen i den enkelte kultur, når han tildeles værdi og integreres som en del af den kulturelle adfærd. Med diskursteoretiske termer kan man sige, at den flydende betegner H.C. Andersen i denne proces søges fikseret i én diskursiv formation, hvor han tildeles en hegemoniseret betydning og funktion.

I nedenstående diskursanalyse anvendes begreber fra diskursteorien som analyseværktøjer, hvormed det særligt undersøges, hvilke hegemoniserede meninger og funktioner H.C. Andersen tildeles, og hvordan de kan siges at bidrage til en mytificering af ham, der strækker sig ud over Danmarks grænser. Der findes mange forskellige myter knyttet til H.C. Andersen, og det er ikke pladsmæssigt muligt at komme ind på dem alle her. Derfor er det én bestemt hegemoniseret anvendelse af ham, der analyseres i denne artikel: Nemlig den, hvor H.C. Andersen i henholdsvis Danmark, Rusland og Kina anvendes, eller er blevet anvendt, som element i samfundskritiske ærinder. Analysen kan læses som et eksempel på, at selvom bestemte af H.C. Andersens eventyr vækker

samfundskritiske følelser i vidt forskellige kulturer, er følelserne kulturelt specifikke i praksis, fordi de er indlejret i de enkelte kulturers samlede værdisæt.

3.2.4. Det samfundskritiske følelsesfællesskab

I Danmark er det bestemte eventyr af H.C. Andersen, der ofte bliver anvendt i samfundskritiske sammenhænge. Det kan der være flere grunde til. En mulig grund er, at danskerne, på trods af varme følelser over for H.C. Andersens eventyr, ikke kender så mange af dem. En anden lige så sandsynlig grund er, at der er sætninger og pointer i de mest berømte eventyr, der er mere anvendelige i en samfundskritisk kontekst end andre. I artiklen "H.C. Andersens rette sted?" viser jeg, hvordan folkets følelse af utilfredshed med eliten fra eventyret "Kejserens nye Klæder" blev kopieret og genanvendt af odenseanere og andre danskere, da de skulle udtrykke deres egen utilfredshed med politikere og fejningsplanlæggere under fejringen af H.C. Andersens 200-års fødselsdag i 2005 (Bom, "H.C. Andersens"). De danske debattører spejlede sig altså i de menneskelige værdier, H.C. Andersen i sin tid præsenterede i sit eventyr, og videreformidlede dem i en ny kontekst. I denne proces, hvor værdier fra H.C. Andersens eventyr genkendes, anerkendes og flyttes til et nutidigt tema i danske mediedebatter, fungerer eventyret som et forstærkende element i et følelsesfællesskab: Et kulturelt funderet fællesskab, der holdes sammen af, at dets medlemmer forstår en følelse på samme måde (Ahmed 101). Det danske følelsesfællesskab, der dukkede op i befolkningens anvendelser af "Kejserens nye Klæder", er ideologisk funderet omkring den nationalromantiske, grundtvigske tanke om folkets magt (Bom, "H.C. Andersens"). Denne danske måde at anvende H.C. Andersen på indeholder både en politisk, en emotionel og en national dimension, og disse dimensioner er gensidigt konstituerende for hinanden: Nationalromantikken er i sig selv en kombination af følelser og nation, og med Grundtvigs operationalisering af strømmingen blev den også til politik. Den flydende betegner H.C. Andersen forsøges altså i denne sammenhæng fikseret som et nodalpunkt i en folkelig diskurs, hvor danske

samfundskritikere refererer til hans eventyr i deres kritik af eliten. Pointerne fra bestemte eventyr bliver på denne måde katalysatorer for dette danske følelsesfællesskab. I dette fællesskab er det altså ikke alle følelser, der er lige relevante: Følelsesfællesskabets diskurs er knyttet sammen af sociale hierarkiske følelser. Disse følelser udtrykkes blandt andet gennem sprogfigurer som "De har jo ikke noget på!", "Det er ganske vist" og "Nu skal vi også passe på, at en fjer ikke bliver til fem høns".

Endnu en sprogfigur, der knytter H.C. Andersen til den samme samfundskritiske diskurs, er "Dur ikke, væk!" fra eventyret "Klods Hans". Replikken tilhører den fine kongedatter, der afviste intelligente bejlere på stribe, fordi de ikke kunne tale for sig, da det kom til stykket. I de seneste års danske mediedebatter er eventyret flere gange blevet inddraget i samfundskritiske sammenhænge, og disse anvendelser er endnu et eksempel på, hvordan H.C. Andersen tildeles betydning og funktion som dansk kulturfænomen.

Velfærdsforsker Jørn Henrik Petersen har argumenteret for, at hvor velfærdssamfundets etiske grundlag indiskutabelt er at følge fællesskabets interesser, defineres disse interesser i et ikke altid entydigt skæringspunkt mellem populære grundsætninger (Petersen). En af grundsætningerne er ifølge Petersen, at "de stærke må hjælpe de svage" (1). I de danske mediedebatter synes denne grundsætning at klinge med, når debattører eller journalister beskriver deres oplevelser af, at de svageste borgere i samfundet overses eller ekskluderes i den ene eller den anden sag. Og kongedatterens afvisning ligger i flere tilfælde lige på tungen hos mediedebattørerne, hvor det ofte er de forskellige beslutningstagere, der får tildelt rollen som den kræsne kongedatter. I en debattørs beskrivelse af en kommunes behandling af psykisk syge børn fik borgmesteren for eksempel rollen som kongedatteren, der ikke havde penge til at hjælpe "sådanne nogle som jer" i hendes "kongerige". Denne læser afsluttede sit debatindlæg med at opfordre alle til at huske "Klods Hans", som hun "nu ikke syntes er et eventyr mere, men en realitet" (Volder). I indlægget flytter debattøren altså elementer fra H.C. Andersens eventyrunivers til en beskrivelse af det, hun oplever som et virkeligt og aktuelt

samfundsproblem. Dermed vækker hun pointen fra Andersens eventyr til live og gør den "virkelig" i en ny sammenhæng. I denne version er det borgmesteren, der bliver gjort til en kræsen kongedatter, som ikke kan rumme mennesker, der falder uden for normalområdet.

Ellers er det særligt behandlingen af arbejdsløse, der de seneste år fået utilfredse danskere til at bruge referencen til "Klods Hans" i deres ytringer. I disse debatter er det også forskellige beslutningstagere, der positioneres som kongedatteren, som det for eksempel er tilfældet i dette citat:

Alle i dette land som er arbejdsløse, svagelige, ældre, kontanthjælpsmodtagere eller sågar misbrugere af et eller andet bliver vurderet, takseret og overvåget af eksperter, forskere, statistikere osv. Og så går der et par dage, en uge, en måned eller flere måske år, og så får du afgørelsen "dur ikke – væk (Jensen, "Dur").

På lignende vis konstaterede en anden læser i sit læserbrev, at "(job)Konsulenternes rolle er prinsessens i Klodshans: Dur ikke væk!" (Avnsbo), og da debatten om akutjob og langtidsledige blev indledt sidste år, blev Ugebrevet A4 citeret i flere medier med en historie, der blev indledt således: "'Dur ikke! Væk!' Som kongedatteren i H.C. Andersens eventyr har arbejdsgivere i hobetal afvist bejlere til de første akutjob, der er blevet slået op" (Terp og Andersen). I disse citater aktualiserer debattørerne "Klods-Hans" i en velfærdskritisk kontekst. Replikken "dur ikke, væk" fungerer som et følelsesforstærkende element, når debattørerne udtrykker deres meninger om, at de enkelte beslutningstagere ikke tænker sig om, før de træffer deres beslutninger. I debatindlæggene, hvor debattørerne placerede forskellige beslutningstagere i roller som kræsne kongedøtre, appellerede de med deres ytringer til, at beslutningstagerne skulle overholde grundsætningen om, at "de stærke skal hjælpe de svage" i praksis. Med denne anvendelse af eventyret knyttes nodalpunktet H.C. Andersen sammen med både politiske, nationale og emotionelle betydninger og funktioner, som det også er tilfældet i brugen af "Kejserens nye Klæder". Hegemoniserede opfattelser af, hvad det danske samfund og den danske identitet indebærer, fletter sig på denne måde ind i den kulturelt specifikke diskurs om

H.C. Andersen. En af grundene til, at denne samfundskritiske anvendelse af Andersen står stærkt, kan derfor være, at den diskursive konstruktion af ham netop indeholder magtfulde elementer fra andre dominerende diskurser i Danmark.

Eventyrets centrale pointe om, at kongedatteren faktisk gør det modsatte og ekskluderer dem, der er stærke på papiret for at gifte sig med ham, ingen regner for noget, er udeladt i de ovennævnte eksempler til fordel for en understregning af den ekskluderende dimension i figuren "Dur ikke, væk". En anden læser valgte dog at genanvende eventyrets oprindelige pointe, da hun udtrykte bekymring for uddannelsessystemets øgede pres på de unge:

Som samfund er vi bedre tjent med at give de unge frihed og tid til at finde sig selv i deres eget tempo. I stedet for som nu at presse dem gennem standardiserede forløb på rekordtid, så vi snart kun har folk, der kan svare "Hva be va???" (...), når virkeligheden og prinsessen banker på døren og vil have svar. Forstå mig ret. (...) Uddannelse er fantastisk. Men til ideen om, at de unge skal presses og stresses igennem systemet, er der kun én ting at sige: "Dur ikke, væk". (Mathiassen)

I dette indlæg er rollerne byttet om: Det er nu læseren, der giver sig selv rollen som kongedatteren, både ved at kritisere uddannelsespresset, som ifølge hende skaber unge, der ikke kan svare for sig, og ved i sidste ende at smide forslaget på porten sammen med bejlerne.

H.C. Andersens mere end 150 år gamle eventyr om "Klods Hans" blev altså vakt til live i mediedebattørers kritiske øjebliksbilleder af, hvordan de oplevede velfærdssamfundet i praksis. Og uanset om deres genanvendelser af eventyret var korrekte eller ej, forstærkede brugen af H.C. Andersens eventyr de samfundskritiske stemmer i denne debat, ligesom det var tilfældet, da de utilfredse odenseanere i 2005 understregede, at fejningsplanlæggere og lokalpolitikere "ikke havde noget på", fordi der var "gået Kejserens nye Klæder i den" (Bom, "H.C. Andersens").

Når H.C. Andersens eventyr anvendes i samfundskritiske debatter, tillægges han betydninger og funktioner, der ikke alene har noget at gøre med ham som menneske eller som eventyrdigter, men også med en relation mellem eventyrenes værdier og værdier i det danske samfund. Anvendelsen af disse eventyr kan betragtes som et eksempel på, hvordan H.C. Andersen fungerer som dansk kulturfænomen: De danske mediedebattører anvender Andersens pointer både for at styrke deres argumenter og for at indfange målgruppen, følelsesfællesskabet, der forstår eventyrreferencerne. Denne samfundskritiske brug af H.C. Andersen viser, hvordan H.C. Andersens eventyr er dybt indlejret i både sproget og mentaliteten hos disse danskere, og derfor kan brugen også synes helt unik og meget dansk i sin ideologisk funderede diskursive form. Der er da også elementer i anvendelsen, der ikke ses andre steder end i Danmark, men pudsigt nok er dette grundtvigsk folkelige paradigme, der dominerer mediedebattørernes samfunds- og selvforståelse ikke det eneste, hvori det er blevet forsøgt at fiksere H.C. Andersen som stemme i en samfundskritisk diskurs: Både i Kina og Rusland er kommunistiske fikseringer af den flydende betegnelse kommet til udtryk på lignende måder.

H.C. Andersen blev hverken forbudt i Rusland eller Kina under landenes kommunistiske revolutioner, og derfor har hans forfatterskab en lang virkningshistorie i begge lande. Han blev allerede introduceret i Rusland, mens han endnu levede, og gennem oversættelser fra tysk blev han kendt over hele landet som "velikij skazotjnik", "den store eventyrfortæller". Hans eventyr blev både udbredt blandt befolkningen og taget alvorligt af litteraturkritikere (Frederiksen). I Kina blev H.C. Andersens eventyr introduceret i begyndelsen af det 20. århundrede. Udbredelsen af hans eventyr var allerede fra 1919 stærkt medvirkende til, at børn blev "opfundet" som en del af den kinesiske selvforståelse (Lu; Ye). Før det var kinesiske børn alene blevet opfattet som små voksne. Under den russiske revolution (1917) og den kinesiske kulturrevolution (1966-1976) blev litteraturen rensset for underholdningsværdi og oprindelig kulturel værdi og udelukkende anvendt som et middel til at give kommunismen mere magt. Al litteratur,

der ikke kunne bruges i dette ærinde, blev forbudt. I Rusland gjaldt det for eksempel både Georg Brandes og Søren Kierkegaard, men ikke H.C. Andersen. I stedet blev hans eventyr tilpasset den kommunistiske diskurs og anvendt til at opbygge og understrege de kommunistiske mærkesager. Hele eventyr blev derfor fjernet fra russiske samlinger, ligesom alle religiøse elementer i de resterende eventyr blev slettet. I stedet blev nye meninger og betydninger føjet til de mest anvendelige samfundskritiske eventyr. "Den Grimme Ælling" var i Rusland således eventyret om "en afsløring af småborgerlighed og aristokrati¹¹" og "Den lille Pige med Svovlstikkerne" handlede om "livet i storbyen¹²" (Frederiksen). Da Mao Zedong indledte Kulturrevolutionen i Kina, blev kinesernes forståelse og anvendelse af H.C. Andersens eventyr påvirket i samme retning. Formålet med Kulturrevolutionen var at erstatte al borgerlig mentalitet blandt befolkningen med socialisme, og derfor blev alle traditionsorienterede, kapitalistiske og kulturelle elementer fjernet fra det kinesiske samfund. Som en af de eneste internationale forfattere blev H.C. Andersen heller ikke forbudt i Kina. I stedet blev han tildelt nye betydninger og en ny funktion som kulturfænomen i det kommunistiske kinesiske samfund. Under Maos ledelse blev Andersen nemlig reintroduceret som en "proletarisk polemiker" (Lu), og de kinesiske skolebørn blev blandt andet undervist i, hvordan "Den lille Pige med Svovlstikkerne" repræsenterede et godt eksempel på kapitalismens ondskab. Som bekendt er kommunismens primære ideologiske hensigt et opgør med kapitalismen og dens bærere, borgerskabet, til fordel for folket. I både Rusland og Kina blev der foretaget en kommunistisk orienteret hegemonisk intervention af deres diskurser om H.C. Andersen: Da kulturerne ændrede sig, ændrede kulturfænomenet H.C. Andersen sig med dem, og som flydende betegner blev han dermed fikseret som et nodalpunkt i en kommunistisk diskurs.

¹¹ oblitjenije meshanstva i aristokratii.

¹² zhizn bolshogo goroda.

Den danske folkelighed og russisk eller kinesisk kommunisme er naturligvis funderet i forskellige ideologiske værdier, men begge værdisæt indeholder "lokale fortolkninger" af de værdier, H.C. Andersen videreformidlede i sine eventyr. På tværs af ideologiske forskelligheder har disse fortolkninger det tilfælles, at H.C. Andersen får betydning som et kulturfænomen, der kan aktualiseres og anvendes som et element i nationalt orienterede samfundskritikker. Men når Andersen lokaliseres i de forskellige værdisæt, knyttes han sammen med andre kulturelt specifikke værdiopfattelser, og i denne forbindelse træder en anden uomgængelig forskel på den danske og de kommunistiske anvendelser tydeligt frem: Hvor den danske brug af H.C. Andersen synes at være et led i et endnu uafsluttet *longue durée*, hørte de kommunistiske anvendelser af ham bestemte tider til i både Rusland og Kina. Rusland er jo som bekendt ikke et kommunistisk land mere, og den betydning, H.C. Andersen tildeles, har igen ændret sig med kulturen. I stedet for at anvende ham som et politisk magtmiddel, knyttes H.C. Andersen således i dag overvejende sammen med sin oprindelige formidlende rolle mellem Rusland og Skandinavien (Frederiksen). Også kineserne har siden indlejret den flydende betegnelse som nodalpunkt i en anden diskurs. Siden 1980'erne har H.C. Andersen nemlig igen fungeret som en "institutionalisering af børnelitteratur" (Lu). Han er fortsat på skoleskemaet i alle kinesiske skoler, men det står de kinesiske skolebørn og universitetsstuderende mere frit for, hvilken betydning de tillægger eventyrene. Men i Kina er H.C. Andersen mere end en del af pensum. Den kinesiske forsker Rulan Ye beskæftiger sig med kinesiske litterære og kunstneriske nyfortolkninger af Andersens eventyr, og fremhæver i denne forbindelse: "For Chinese, Andersen is a fountain of infinite inspirations where everyone can find value" (Ye "H.C. Andersen").

Kineserne kalder H.C. Andersen for An Tusheng (安徒生). For et par år siden blev det almindeligt kendt, at dette kaldenavn ikke bare er en sinofisering af Andersen, men at det kan oversættes med noget i retning af "Fredens og Livets Discipel"¹³. Med denne

¹³ 安 An (fredfyldt), 徒 tu (discipel), 生 sheng (livet).

betydning tillægges H.C. Andersen en ikonisk, nærmest religiøs, karakter: som en vismand, der gennem sine eventyr formidler visdomsord om liv og død, kærlighed og sorg. Men en kinesisk kollega fortalte mig for nylig, at An Tusheng også, lidt frit, kan oversættes med "søn af fattige kår"¹⁴, og i denne betydning får H.C. Andersen en helt anden, men bestemt ikke mindre signifikant, kulturel funktion i Kina: I denne tolkning af navnet fungerer "An" nemlig som et udbredt kinesisk slægtsnavn. Kineserne har altså gjort H.C. Andersen til "en af deres" ved at tildele ham et af "deres" efternavne (Ye). Hvad enten den ene eller den anden betydning er den mest dækkende for kinesernes opfattelse og brug af H.C. Andersen, er pointen den samme: Kineserne har indlejret H.C. Andersen i deres kulturelle billede og tildelt ham betydning og værdi i kinesisk kultur. De viser, at de sætter pris på ham. Ikke nødvendigvis i penge, men i symbolsk forstand. I denne form er H.C. Andersen kinesernes. Denne kinesiske brug af Andersen er et eksempel på kulturfænomenets primære funktion: Som en oprindelig flydende betegner sprænger det til enhver tid de snævre, lokale rammer, det er blevet indlejret i, og dermed transcenderer det tid og rum. Kina er bare et eksempel blandt uendeligt mange på, hvordan en kultur påkalder sig ejerskab over H.C. Andersen og gør ham til "dens" eje. Som kulturelle væsener har kineserne spejlet sig i H.C. Andersen og tilpasset ham kinesisk kultur. Det samme gør sig gældende for Rusland, Danmark og mange andre lande og kulturer. En vigtig del af denne proces er, at den enkelte kultur sætter værdi på H.C. Andersen. Han passerer gennem det enkelte samfunds såkaldte værdifiltre (Timothy og Boyd 7f), og i processen transformeres han fra at være en flydende betegner til at være et værdisat og "ejet" kulturfænomen. Det er denne proces, hvor H.C. Andersen lades med symbolsk betydning og funktion, der er et centralt element i enhver undersøgelse af hans kulturelle gennemslagskraft.

¹⁴安 An (slægtsnavn), 徒 tu (lærling/elev), , 生 sheng (født).

3.2.5. H.C. Andersen som dansk kulturarv

Hvor de samfundskritiske anvendelser af H.C. Andersen i Kina og Rusland er blevet erstattet med andre, hviler det danske samfund blandt andet fortsat på politiske værdier, der blev grundlagt i midten af 1800-tallet. Bestemte eventyr af H.C. Andersen knyttes således stadig sammen med folkets utilfredshed med eliten i flere sammenhænge, og denne diskursive anvendelse af ham er naturliggjort for danskerne og vil blive ved med at forekomme objektivt sand, så længe diskursen opretholder hegemoni. En så effektiv aflejring af diskursen medfører, at flere danskere giver udtryk for at mene, at de alene har den *rigtige* opfattelse af H.C. Andersen, og dermed påberåber de sig ejerskab over ham (se for eksempel Bom, "H.C. Andersens"; "Mermaid"). Ejerskabsfølelserne kommer dog forskelligt til udtryk forskellige steder i landet. For de kulturer, der lokaliserer H.C. Andersen og giver ham mening og funktion som kulturfænomen, er ikke absolutte, homogene enheder, og derfor findes der ikke kun én fast dansk forståelse af H.C. Andersen. Da skandalerne under fejringen af Andersens 200-års fødselsdag i 2005 medførte utilfredse borgere, særligt i Odense, understregede disse, at fejringen ikke var "i H.C. Andersens ånd" (Bom, "H.C. Andersens" 106), og dermed gav de indirekte udtryk for at have et særligt lokalt indblik i, hvad der så var i H.C. Andersens ånd. Og da Den lille Havfrue, en af de mest berømte danske kulturelle repræsentationer tilknyttet H.C. Andersen, midlertidigt skulle flyttes til Shanghai som en del af verdensudstillingen i 2010, gav flere danske debattører også udtryk for ejerskabsfølelser over statuen, når de i følelsesladede vendinger kritiserede ideen om at flytte "noget af det mest danske vi har" til den anden side af jorden (Bom, "Mermaid" 349). Hvor odenseanerne ofte forholdt sig til mennesket H.C. Andersen, når de gav udtryk for lokale ejerskabsfølelser, var det Andersens eventyr, der blev tillagt stor symbolsk værdi nationalt.

Begge disse tilfælde er eksempler på processer, hvor H.C. Andersen lades med symbolsk værdi og placeres som "ejet" af odenseanere eller danskere som helhed i bestemte kulturelle sammenhænge. Processerne har det tilfælles, at aktørerne forsøgte at

fiksere H.C. Andersen i én bestemt betydning og med én bestemt funktion, og dermed italesatte de ham som deres kulturs arv. Andersens betydningsindhold vil altså ændre sig, alt efter hvilken skala han gribes og begribes på, og når aflejringen af én bestemt H.C. Andersen-diskurs både indeholder ejerskabselementer og har ideologiske rødder, forekommer denne lokalisering låst og objektiv. I den form er H.C. Andersen dansk kulturarv. Kulturarv er inden for denne diskursteoretiske optik altså en effektiv objektivisering af én diskurs om H.C. Andersen, hvor han knyttes sammen med momenter, der placerer ham som tilhørende én bestemt kultur. En sådan objektivisering kan i princippet forekomme i alle de sammenhænge, hvor der konstrueres myter om Andersen, og er således ikke forbeholdt Danmark og danskerne. At undersøge H.C. Andersens betydning og funktion som kulturfænomen er altså på én gang at betragte ham som en flydende betegnelse, der er tilgængelig som mulig kulturarv for hele verdens befolkning og som kulturelt specifik arv i en bestemt sammenhæng.

3.2.6. Konklusion

I artiklen har jeg argumenteret for, at politikernes kanonisering af H.C. Andersen ikke er nok til at gøre ham til dansk kulturarv, fordi det er lige så nødvendigt at undersøge, hvordan almindelige mennesker placerer H.C. Andersen i deres eget kulturelle billede og dermed tildeler ham betydning og funktion som et kulturfænomen. Timothy og Boyd fremhæver det afgørende i, at mennesker giver kulturelle elementer videre fra generation til generation i kulturel praksis. I denne proces, hvor fænomener passerer gennem det enkelte samfunds værdifiltre for at blive tildelt funktion som kulturfænomener og/eller kulturarv, værdsættes H.C. Andersen som kulturarv, ikke kun af institutioner, men også "nedefra" af befolkningen. Som denne artikel har vist, sker det blandt andet ved, at H.C. Andersen manifesterer sig som et magtfuldt element i danske mediedebattørers sprogbrug, blandt andet, når dette sprog bliver samfundskritisk.

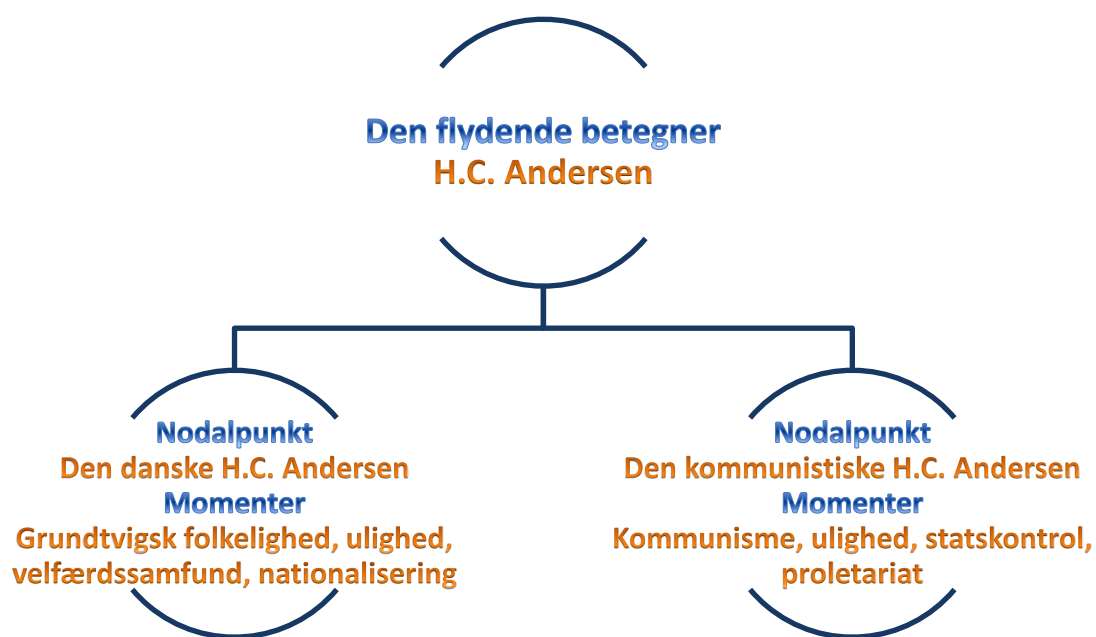
Som kulturfænomen er H.C. Andersen en del af danskernes kulturelle habitus, og danskerne føler, de "ejer" ham. Det er denne overlevering af eventyr og ejerskabsfølelser, der gør kulturfænomenet H.C. Andersen til en central del af den u håndgribelige danske kulturarv. I et internationalt perspektiv befinder den flydende betegner H.C. Andersen sig imidlertid i skæringspunktet mellem høj og lav, fin og folkelig kultur. Og han har for længst sprængt både de lokale og de nationale rammer, fordi der altså er noget signifikant ved H.C. Andersen, der taler til et internationalt publikum. Denne artikels argument har koncentreret sig om eksempler på, hvordan H.C. Andersen søges fikseret som nodalpunkt i samfundskritiske diskurser. Men det er ikke kun Andersens beskrivelser af samfundskritiske værdier, der er kompatibel med kulturer rundt omkring i verden. I Tyskland læses og forstås H.C. Andersens eventyr som intellektuelle, litterære genialiteter, og han tillægges ikke nævneværdig kulturel betydning ud over det. I USA, derimod, er befolkningen knapt nok bevidste om, at der eksisterer et eventyr bag Den lille Havfrue, som de fleste amerikanere kender som en Disney-film. Og jeg har oplevet flere amerikanere, der stadig foretrækker deres egen romantiske og overfladiske version af havfruen, når de hører, at Andersens eventyr om hende ikke ligefrem ender lykkeligt.

H.C. Andersen er altså ikke kun "vores" her i Danmark. Han er også et kulturfænomen mange andre steder i verden. Hensigten med dette tredje tema i H.C. Andersen-forskningen er netop at undersøge, hvad der er på spil i de vidt forskellige kulturelle processer, hvor den flydende betegner H.C. Andersen forsøges fikseret og værdisat som kulturfænomen i en bestemt kulturel kontekst.

3.3. Anvendelse af analysemodellen

Den tredelte analysemodel fungerer samlet som de retningsgivende begreber, der strukturerer analysen. Modellens første led kommer i spil indledningsvist, hvor dets funktion er at skærpe det analytiske fokus omkring danske samfundskritiske genanvendelser af eventyret "Klods-Hans", ligesom den også anvendes, når der drages

paralleller til, hvordan H.C. Andersens eventyr er blevet indlejret i kommunistiske diskurser i både Kina og Rusland. Analytisk set transformeres den flydende betegner H.C. Andersen til nodalpunkt i de samfundskritiske diskurser, hvor han tildeles forskellige kulturelle betydninger. Fælles for de forskellige anvendelser af Andersen er, at det er bestemte af hans eventyr, der fremhæves som en samfundskritisk stemme, som reflekterer det enkelte samfund, og at de samfundskritiske aspekter i eventyrene anvendes til at konstruere en diskurs om ulighed i de pågældende samfund. Det er en central pointe i analysen, at mens H.C. Andersen blev inddraget i politisk kritik af det eksisterende samfund i bestemte perioder i Rusland og Kina, rummer den danske befolknings kritik af politikere også mere langtidsholdbare og gennemgribende nationale og emotionelle aspekter. Analysemodellens første led kan på denne baggrund udfyldes på følgende måde:

Andet led af analysemodellen blev alene anvendt i forbindelse med analysen af de danske samfundskritiske artikulationer, der er hentet i empirisk materiale fra danske mediedebatter. Det andet led anvendes til at undersøge, hvordan mediedebattørerne i de

samfundskritiske artikuleringer – der analyseres som en affektiv praksis – interPELLERES af den velfærdsetiske norm om, at "de stærke må hjælpe de svage". Det interpellative kommer særlig til udtryk i læserbrevene, hvor den affektive praksis bliver udtrykt gennem appeller til, at magthaverne overholder denne etiske grundsætning i praksis. De udvalgte debatindlæg indeholder alle reartikuleringer af prinsessens "Dur ikke! Væk!", en eventyrreference, der altså er lagret i de respektive fortolkningsrepertoier. Den affektive praksis kommer på denne måde til udtryk i aktualiseringer af konkrete sager, hvor debattørerne, blandt andet ved at referere til H.C. Andersens eventyr om Klods-Hans, protesterer mod, at velfærdssamfundets etiske grundlag ikke bliver overholdt. Det følelseladede spændingsfelt mellem interpellation og artikulering kan gennem analysemodellens andet led illustreres således:

Hvor det med analysemodellens andet led er muligt at koncentrere sig om, hvordan den enkelte affektive praksis kommer til udtryk, anvendes modellens tredje led til at undersøge, hvilke skalaer, det enkelte individ producerer mening på. Individets skalære

positioneringsmuligheder er indlejret i det enkelte fortolkningsrepertoire og repræsenterer samlet de forskellige grupper, det identificerer sig med. Både i de kommunistiske tilfælde, hvor H.C. Andersens eventyr blev tildelt mening på et statsligt niveau, der via statskontrol harmonerede med det nationale, og i det danske tilfælde, hvor det er repræsentanter fra befolkningen, der bruger eventyrreferencer i mediedebatter, funderes de samfundskritiske stemmer på en national skala. Både interpellation og artikulation finder altså i alle tilfælde sted på den samme skala, og analysen koncentrerer sig særligt om, hvordan objektiveringsprocesser kommer til udtryk gennem hegemonisering og mytedannelse. Analysemodellens tredje led kan i forbindelse med denne artikel udfyldes på følgende måde:

3.4. Delkonklusion

I artiklen undersøges den kulturelle proces, hvor H.C. Andersen tildeles betydning og værdi i samfundskritiske sammenhænge, og dermed forholder artiklen sig til det første

sekundære forskningsspørgsmål om, hvordan det kommer til udtryk, når H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen i en bestemt diskurs.

Artiklen blev introduceret med en teoretisk uddybelse af, hvordan kulturarvsbegrebet forstås og anvendes i afhandlingen. Her blev det fremhævet, at kulturarv – i tråd med Harveys bidrag til feltet – defineres som en historisk, social proces, hvori der udkæmpes interne verbale kampe om, hvilke elementer der har værdi nok til at blive betegnet som kulturarv. Selvom den danske, grundtvigske folkelighed ikke umiddelbart har meget tilfælles med de kommunistiske ideologier, fremanalyseres det fællestræk, at bestemte eventyr af H.C. Andersen er blevet brugt i samfundskritiske ærinder både i Danmark, Kina og Rusland.

Måderne, hvorpå de respektive samfund kritiseres, er af ideologiske og historiske årsager forskellige, og derfor tildeles H.C. Andersen også forskellig betydning og værdi i de tre lande. De samfundskritiske anvendelser af H.C. Andersen er dermed et eksempel på, at kulturer spejler sig i H.C. Andersen, og at spejlbilledet reflekterer kulturernes forskellige ideologier og værdier. Disse processer er følelseladede: Når en kultur når til enighed om, at et kulturarvselement er værdifuldt nok til at blive givet videre til næste generation, anerkender den samtidig, at dette element er repræsentativt for kulturen. Artiklen argumenterer for, at disse ejerskabsfølelser netop er et karakteriserende element for lokaliseringen af H.C. Andersen som kulturfænomen både i Danmark og andre steder i verden.

Afhandlingens primære forskningsspørgsmål er koncentreret om, hvordan det kommer til udtryk, når H.C. Andersen tildeles betydning som dansk kulturfænomen, og hvilke funktioner disse betydninger har i lokale, nationale og globale sammenhænge. Artiklen koncentrerer sig mest om første del af spørgsmålet, dels ved at etablere en ramme for, hvordan man overhovedet kan undersøge et kulturfænomen, dels ved at fremhæve et eksempel på én bestemt anvendelse af H.C. Andersen, hvor et af hans eventyr bruges til at forstærke de samfundskritiske stemmer i den danske mediedebat. Artiklen bidrager til at

komme nærmere en afklaring af det primære forskningsspørgsmål gennem argumentationen for, at H.C. Andersen knyttes sammen med ejerskabsfølelser og symbolsk værdi, når han tildeles betydning som dansk kulturfænomen. H.C. Andersens status som en uhåndgribelig dansk kulturarv, der er ladet med nationaliserede ejerskabsfølelser, bidrager med en kompleks dimension til et fremtidigt H.C. Andersen-brand med lokalt udgangspunkt og global appel. Næste kapitel koncentrerer sig derfor yderligere om, hvordan det kommer til udtryk, når ejerskabsfølelserne kobles sammen med behovet for at knytte H.C. Andersen til bestemte steder.

Kapitel 4. H.C. Andersens rette sted?

I artiklen "H.C. Andersens rette sted?" analyseres bidrag fra den mediedebat, der udfoldede sig i 2005, hvor 200-året for H.C. Andersens fødsel blev fejret både lokalt i Odense, i resten af Danmark og i store dele af verden. Bidragene er eksempler på, hvordan mediedebattører og journalister anvendte H.C. Andersens eventyr "Kejserens nye Klæder" som et middel til at udtrykke utilfredshed med fejringens indhold.

Denne artikel kan læses som en forlængelse af den indledende "H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis", fordi den sætter yderligere fokus på argumentet om, at behovet for at knytte H.C. Andersen til steder spiller en væsentlig rolle i de processer, hvor han tildeles betydning som kulturfænomen. I den samlede afhandling er hensigten med artiklen netop at besvare det andet sekundære forskningsspørgsmål, der lyder:

Hvordan kommer skalaer til udtryk i artikulationer af H.C. Andersen som kulturfænomen?

Artiklen søger at komme nærmere en afklaring af dette spørgsmål ved at koncentrere sig om en konkret situation, hvor H.C. Andersen blev ladet med kulturel betydning på forskellige skalaer. Analysen sætter både fokus på, hvordan mediedebattørerne knytter H.C. Andersens betydning til forskellige skalaer, og på, hvordan skalaernes betydning og indhold konstant (re)konstrueres alt afhængig af, hvilken skala den enkelte debattør oplever som primær i forhold til de andre. Det er en central pointe i artiklen, at skalære opfattelser af verden også kan komme til udtryk "internt" på de enkelte skalaer, som det var tilfældet, da mediedebattørerne genbrugte de sociale hierarkiske følelser i "Kejserens nye Klæder" til at fremhæve et oplevet skel mellem det "lokale" folk og den "globale" elite.

4.1. Afhandlingens position i globaliseringsdebatten

Som det fremgår af redegørelsens kapitel 2, anvendes skalabegrebet som et retningsgivende begreb i afhandlingens analyser. Skalabegrebet fungerer altså som en fortolkningsramme (Howitt) - en metodisk fremgangsmåde, man kan gøre brug af i

analyser af menneskers rumlige verdensopfattelser. Men selve det at bruge skalabegrebet i en analyse kan samtidig også forstås som en teoretisk stillingtagen i den globaliseringsdiskussion, der har udspillet sig inden for samfundsvidenskab og humaniora de seneste årtier. Artiklen – og den samlede afhandling - placerer sig her i forlængelse af samfundsgeografen Lasse Koefoeds bidrag til diskussionen, som det kom til udtryk i hans ph.d.-afhandling *Glokale Nationalismer* (2006).

Koefoed anvender skalabegrebet til at analysere, hvordan nationalisme artikuleres af almindelige mennesker i hverdagen, og hans teoretiske argument er, at den akademiske globaliseringsdiskussion rummer to diskurser, der kæmper om hegemoni, men at ingen af disse diskurser kan anvendes til at nærme sig måden, hvorpå mennesker (re)producerer deres rumlige verdensforståelser på i praksis (Koefoed, *Glokale*, "Mobil"). Ifølge Koefoed er repræsentanterne for den ene diskurs de nyere, fremtidsorienterede globaliseringsteoretikere, der med forskellige betegnelser beskriver verden som noget, der udvikler sig i rivende fart og trækker et spor af tid-/rumfortætning, opløsning af grænser, deterritorialisering og devaluering af sted efter sig (Appadurai; Beck, "cosmopolitan", *Globalization*; Castells; Hardt og Negri; Harvey, *Condition*; Urry, *Global*). Langt de fleste af disse globaliseringsteorier placerer sig i direkte opposition til nationsteorier, der repræsenterer den anden diskurs i globaliseringsdiskussionen. Teoretikere inden for denne tradition argumenterer – ofte gennem historiske analyser - for, at det nationale hele tiden rekonstrueres som en reaktion på den fremadstormende globalisering, og at begreber som reterritorialisering, grænser, stedsopfattelser og ideologisk bevidsthed derfor er mindst lige så aktuelle i dag som i det 20. århundrede (Anderson; Gellner; Hobsbawm; Smith, *Nations*).

Det er Koefoeds argument, at hverken globaliserings- eller nationsteoriene kan rumme den kompleksitet, der kommer til udtryk i hans empiriske materiale, og han konstaterer, at praksis "ikke kender de teoretiske begrænsninger – de bryder enhver formel eller kode" (Koefoed, "Mobil" 131). I et forsøg på at bygge en teoretisk bro mellem

de to modpoler anvender Koefoed derfor en hverdagslivsorienteret version af skalabegrebet (se for eksempel også Marston; Nielsen og Simonsen; Smith, "Homeless"). Den analytiske opmærksomhed rettes altså mod, "hvordan skalaen (re)produceres i hverdagslivet gennem det kropslige, lokale og hjemmet" (Koefoed, "Mobil" 147), og dermed flyttes fokus fra en ellers stærk tendens inden for skalateorien til at fokusere på det institutionelle niveau i analyserne (Leitner; Agnew).

I sit sigte er Koefoed inspireret af en anden globaliseringsteori, nemlig teorien om glocalisering, som den er fremlagt af sociologen Roland Robertson og - i forlængelse heraf - geografen Erik Swyngedouw (Robertson; Swyngedouw, "Neither"; "Globalisation"). Med glocaliseringsbegrebet søgte Robertson netop at henlede opmærksomheden på vigtigheden af at fokusere på den dialektiske relation mellem det globale og det lokale (Robertson 30), mens Swyngedouw har argumenteret for at integrere et skalapolitisk perspektiv i sådanne analyser. Swyngedouws argument er imidlertid alene koncentreret om, at skalaerne skal anvendes metodisk til at analysere, "how the local, the global and other relevant (although perpetually shifting) geographical scale levels are the result of, the product of processes, of socio-spatial changes" (Swyngedouw, "Neither" 140). Som konsekvens af sit fokus på hverdagslig praksis, tager Koefoed skridtet videre ved at foreslå, at det glokale i praksis findes der, hvor flere forskellige skalaer aktualiseres i relation til hinanden. Når det i nedenstående artikel foreslås, at åbenlyse konflikter mellem de forskellige skalære opfattelser af H.C. Andersen måske kunne have været undgået, hvis fødselsdagsfejringen havde haft et glokalt udtryk og indhold, forstås det glokale – med afsæt i ovenstående – som et udtryk for en fusion mellem alle de aktuelle skalaer.

Ud fra det hverdagsorienterede skalaperspektiv argumenterer Koefoed for, at både globaliserings- og nationsteoretikere udelukkende fokuserer på én skala frem for alle andre, og at de dermed selv er med til at reproducere de dominerende diskurser i den akademiske debat. Hvis man i stedet ønsker at undersøge, hvordan mennesker giver

udtryk for at have indoptaget forskellige rumlige verdensforståelser i praksis, må man, ifølge Koefoed, vende blikket mod, ”hvordan de enkelte skalaer produceres i sociale, kulturelle og politiske processer” (145).

Denne afhandlings hensigt med at anvende skalabegrebet er imidlertid bredere orienteret end Koefoeds, for hvor han anvender begrebet til at analysere, hvordan mennesker taler om nation og nationalisme på de forskellige skalaer, bruges skalabegrebet i afhandlingens analyser til at komme nærmere en afklaring af, hvordan kulturfænomenet H.C. Andersen ændrer betydning i takt med, at han knyttes sammen med forskellige verdensforståelser i praksis. I afhandlingens analyser er der altså ingen skalaer, der som udgangspunkt er mere i fokus end andre. Som konsekvens af sit nationale fokus er en af Koefoeds centrale pointer, at den nationale fortælling ikke alene skabes og genskabes på en national skala, men at den i hverdagslig praksis rummer alle skalaer. Denne afhandling har ikke til hensigt at argumentere for nationens fortsatte eksistens i menneskers bevidsthed, og derfor opfattes det ikke som et særskilt karaktertræk ved den nationale skala, at den kan rumme de andre skalaer, tværtimod: Nedenstående artikel indeholder eksempler på, at den lokale skala er lige så kompleks i sit indhold og udtryk, og den nationale skala skubbes i flere artikulationer i baggrunden på bekostning af den lokale. Det sker for eksempel, når de odenseanske debattører aktualiserer oplevelsen af et dikotomisk skel mellem folket (dem selv) og de fine (fejningsplanlæggere og politikere). I artiklen argumenteres der for, at oplevelsen af dette skel antageligt er rodfæstet i nationale ideologier, men når de udtrykkes på en lokal skala, tilføjes de yderligere lokalt forankrede dimensioner, der med fordel *både* kan analyseres som dele af den nationale fortælling om Danmark og af odenseanernes lokale fortælling om Odense.

Ved at bruge skalabegrebet reduceres det globale, det nationale, det regionale, det lokale, hjemmet og kroppen til socialt konstruerede talekategorier, og reproduktionen af dem ligger i almindelige menneskers – og ikke kun akademikers – hænder. Det vil eksempelvis sige, at stedet Odense kun kan forstås ved at analysere, hvordan mennesker i

praksis (re)producerer mening om byen på forskellige skalaer. I artiklen forstås "steder" på denne baggrund som processer, der reflekteres i menneskers diskursive territorialisering af det rumlige i praksis, og fokus ligger derfor på de hegemoniske kampe om magten til at definere steder – en tilgang, der blandt andet indgår i samfundsgeograferne Doreen Massey og David Harveys respektive stedsteorier (Massey, "conceptualization", "global"; Harvey, *Condition*). Både Massey og Harveys bidrag til diskussionen om sted i globaliseringens lys har imidlertid det politiske sigte at opponere mod de mere reaktionært orienterede stedsteoretikere, der for eksempel argumenterer for steders entydige essentielle identiteter, og dermed både bidrager til optegning af grænser og skel mellem "os" og "dem" (Massey, "global" 151) og (re)produktionen af rumligt orienterede ismer, som for eksempel nationalisme, regionalisme og lokalisme (Harvey, *Condition*). Som konsekvens af denne afhandlings fokus på, hvordan det enkelte menneske vægter de skalære positioneringsmuligheder, der er til rådighed i fortolkningsrepertoiret, vil det være lige så nytteløst at påstå, at steder teoretisk set ikke har essentielle identiteter, som det vil være at tale om det globale som en bølge, der skyller ind over det lokale og for evigt ændrer menneskers syn på sted og grænser. For hvis steder tildeles en iboende essentiel identitet af mennesker, så har de det. Og hvad enten det globale spiller en minimal eller markant rolle for det enkelte menneskes stedsopfattelse i en bestemt sammenhæng, så er det meningsniveauet, der er fokus i denne analyse.

Den centrale placering af skalabegrebet som analyseværktøj i afhandlingen kan altså, i forlængelse af Koefoeds argument, forstås som en mere generel kritik af globaliserings- og nationsteoretikeres tendens til at positionere sig i den polariserede akademiske debat ved at blive i teorierne i stedet for at koncentrere sig om praksis. Socialantropologen Thomas Hylland Eriksen har i en lignende diskussion konstateret, at alle de dynamiske og flydende begreber, der introduceres af nye globaliseringsteoretikere, "may be accurate at a macro level, but they tend to be less relevant at the level of experience" (Eriksen, "Trust" 4). I forlængelse af dette argument analyseres praksis i afhandlingen netop som det

niveau, hvor alle mulige verdensforståelser (re)produceres i komplekse sammenvævninger og samtidige relationer med hinanden.

4.2. Artikel 2. "H.C. Andersens rette sted? Fra verdensomspændende fejring til Kejserens nye Klæder"

H.C. Andersen er en af de mest berømte og anerkendte forfattere, Danmark nogensinde har fostret, og i 2005 blev hans 200-års fødselsdag fejret verden over. Internationalt blev fejringen overvejende godt modtaget, men i Danmark og særligt i Odense, hvor forfatteren er født, bredte utilfredsheden sig blandt befolkningen, som året skred frem. Denne utilfredshed blev blandt andet kanaliseret ud i en mediedebat i landsdækkende og lokale aviser, hvor specielt de lokale debattører gav udtryk for, at fejningsplanlæggernes ide om, hvor H.C. Andersen hørte til, ikke harmonerede med befolkningens. I flere meningstilkendegivelser blev eventyret "Kejserens nye Klæder" anvendt som billede på denne utilfredshed. Denne artikel undersøger befolkningens stemmer i den landsdækkende og lokale mediedebat med den hensigt at belyse, hvordan to forskellige opfattelser af H.C. Andersens rette sted kom til udtryk i fejningsåret. Der vil særligt være fokus på, hvordan de udtrykte følelser reflekterede debattørernes egen stedlige selvforståelse.

Forud for fødselsdagsfejringen var et stort budget lagt i hænderne på den til formålet oprettede HCA 2005 Fonden, der sammen med kommunikationsfirmaet Have PR & Kommunikation stod for at brande fortællingen om H.C. Andersen som *the greatest story ever told* (Frandsen, "Glasstumper" 15). Fødselsdagsfejringens overskrift var *Join the worldwide celebration*, der formidlede planen om, at hele verden skulle fejre H.C. Andersen i 2005. Samfundsgeografen Doreen Massey argumenterer for, at steder dels skal forstås som "mødesteder", fordi de udelukkende eksisterer i kraft af de sociale relationer, der opstår på dem, dels som "skæringspunkter", fordi hvert sted har relationer til andre steder og kun kan forstås i kraft af disse relationer (Massey, "global"; "conceptualization").

Fejringsplanlæggernes stedsforståelse kan siges at være i tråd med Masseys såkaldte "globale stedsopfattelse" ("global" 146-156), fordi H.C. Andersens rette sted i 2005 var alle steder: H.C. Andersen skulle brandes som en international eventyrforfatter, og derfor blev der opsat mødesteder over hele verden til formålet. Adskillige events, forestillinger og oversættelser var planlagt til at finde sted verden over. Mere eller mindre kendte mennesker blev udnævnt til at være H.C. Andersen-ambassadører, og et stort engelsksproget åbningsshow, *Once Upon A Time*, fandt sted i Parken i København på forfatterens egentlige fødselsdag den 2. april.

Men undervejs i fødselsdagsåret gik noget galt. Flere events blev ikke til noget. H.C. Andersen-ambassadørerne blev kritiseret for at være enten irrelevante, uengagerede eller kontroversielle. Og det spektakulære fødselsdagsshow blev en publikumskatastrofe med et stort økonomisk efterslæb til følge. Medierne fik i det hele taget serveret mere og mere stof om budgetoverskridelser i HCA 2005 Fonden. Kritikken kulminerede i en fyring af fondens generalsekretær, Lars Seeberg, ligesom Odenses borgmester og formanden for HCA 2005 Fonden, Anker Boye, og fondens personlige konsulent, Christian Have, gik af, da knap halvdelen af fødselsdagsåret var gået.

Den diskursive anvendelse af "Kejserens nye Klæder" i mediedebatten forekom både i en national og en lokal version. Den landsdækkende utilfredshed var hovedsageligt rettet mod fejringens økonomiske skandaler, mens de odenseanske debattører var særligt utilfredse med, at fejringsplanlæggerne havde reduceret H.C. Andersen til en global vare i deres forsøg på markedsføring. Eftersom HCA 2005 Fonden havde hovedsæde i Odense, blev det især fødebyen, der dannede ramme om skandalerne. Skandalernes placering var sandsynligvis en af grundene til, at befolkningens utilfredshed var særligt udbredt i netop Odense. Året var kun et par måneder gammelt, da lokale medier opfandt ordet "HCA-kvalme", der siden blev brugt flittigt af både journalister og befolkningens debattører. Og da fødselsdagsfejringen var afsluttet, konstaterede lederen af den efterfølgende evaluering, at "det lokale, brede kulturliv i f.eks. Odense følte sig svigtet og miskendt"

(Frandsen, "Glasstumper" 19). Den lokale utilfredshed var grundlæggende funderet i befolkningens følelse af, at Odense var underrepræsenteret i den globale branding af H.C. Andersen. Fejringsplanlæggernes repræsentation af Andersens fødeby som et skæringspunkt stod i skærende kontrast til de odenseanske mediedebattørers opfattelse af, at det eneste sted, der med rette kunne kaldes Andersens, var Odense, men deres forestilling blev ikke reflekteret i fejringen. I den lokale mediedebat kom befolkningens utilfredshed med denne globale fejring til udtryk i en folkelig moddiskurs, der blandt andet var karakteriseret ved skribenternes ønske om at flytte H.C. Andersen fra at være "verdens" til at være "Odenses". På lignende vis konstruerede debattørerne i de landsdækkende skrevne medier også en modfortælling om H.C. Andersen, der reagerede på det globale brand ved at fremhæve den danske Andersen.

I sin ph.d.-afhandling, *Glokale nationalismer* (2006), beskæftiger Lasse Koefoed sig med globaliseringen som en hegemonisk diskursiv konstruktion: en konstruktion, som "skaber og (re)producerer bestemte geografiske forestillinger og praksisser" (25). I sin analyse anvender Koefoed skalabegrebet (Howitt; Delaney og Leitner), et begreb, hvor skalaer forstås som forskellige "geografier" (22), som det enkelte mennesker bruger i praksis til at begribe verden. Skalaer skal ikke forstås som statiske lineære enheder, men som en del af det enkelte menneskes habitus (Bourdieu), og de omfatter for eksempel kroppen, hjemmet, det lokale, det nationale og det globale (4). Med skalabegrebet illustrerer Koefoed, hvordan almindelige mennesker producerer mening om nationen ved at blande perspektiver fra både den lokale, den nationale og den globale skala. Ydermere argumenterer Koefoed for, at flere fremtrædende globaliseringsteoretikere er med til at reproducere forestillingen om en dikotomi mellem den store skala (det globale) og den lille skala (det lokale) ved eksempelvis at formidle teorier om nationens død og fremhæve det "uundgåelige" i, at det globale som en "magtfuld, cirkulerende idé" undertrykker den mere stedsbundne, sociale reproduktion (25). Masseys relancering af stedsbegrebet kan i denne sammenhæng ses som et eksempel på, at det globale fremstilles som en slags bølge,

der vælter ind over det lokale, så den eneste overlevelsesmulighed for det lokale niveau bliver "en global opfattelse af det lokale" (*Space* 156). Med Koefoeds skala-alternativ rettes fokus mod et relativt overset aspekt i denne form for analyser, nemlig det praktiske niveau, hvor den sociale reproduktion af de forskellige skalaer foregår: "Den sociale reproduktion er inden for det kulturelle område noget, der naturligt knytter sig til hverdagslivet – det handler om, hvordan vi lærer og tilegner os viden samt, hvordan vi forstår og sanser steder" (Koefoed: 25). Med dette argument lægger Koefoed sig i forlængelse af den engelske sociolog Roland Robertson, der ofte tilskrives æren for begrebet *glokalisering* ("Glocalization"). Ifølge Robertson udtrykker det glokale et dialektisk forhold mellem det globale og det lokale, hvor de to poler gensidigt konstituerer hinanden. Inden for denne optik forstås globaliseringen ikke udelukkende som et universelt fænomen, men i stedet som noget, der har resulteret i "rekonstruktionen, på en måde produktionen, af 'hjem', 'samfund' og 'lokalitet'" (30). I forlængelse af Koefoeds fokus på praksisniveauet opfattes Odense i nærværende artikel som en social konstruktion, der kun kan forstås ud fra den betydning, byen tildeles i praksis (Massey, "global"; "conceptualization"; Cresswell, *Place* 7; Cresswell, *In Place* 16; Pløger). På baggrund af Koefoed og Robertsons teorier argumenterer jeg for, at den lokale utilfredshed med fejringen, der kom til udtryk i mediedebatterne, kan forklares med, at mens fejningsplanlæggerne placerede Odense på en global skala, talte de odenseanske mediedebattører om deres by ud fra en lokal skala, og at det netop var dialektikken mellem disse to geografiske forestillinger, der manglede i brandingens af H.C. Andersen i 2005.

4.2.1. En diskursiv stedsforståelse

Socialpsykologen Michael Billig fremhæver, at alle artikulationer om følelser er rodfæstet i social og diskursiv aktivitet ("Discursive" 213), og at menneskers ytringer om følelsen af stedstilhørighed ikke reflekterer indre og absolutte processer, men udelukkende er skabt

gennem sprog og interaktion. Billig argumenterer for, at denne individuelle meningsskabelse praktiseres via et samfunds retoriske diskurs, hvor bestemte ord og vendinger anvendes eller udelades. En undersøgelse af diskursiv, emotionel commonsense for fællesskabets medlemmer omfatter, ifølge Billig, analyser af specifikke diskursive ytringer, men lægger samtidig også vægt på at optegne diskursernes ideologiske historie. I nærværende artikel analyseres meningstilkendegivelser også ved dels at undersøge relevante diskursive ytringer, dels at indkredse de ideologier, der kan ligge bag ytringerne. Med en lignende tilgang introducerer socialpsykologen Margaret Wetherell i sit seneste værk, *Affects and Emotions* (2012), begrebet *affektive praksisser*, som hun definerer som almindelige menneskers følelser udtrykt i praksis. Wetherell argumenterer imod den såkaldte affektive vending ved at fremhæve eksempler på, at også det affektive er diskursivt, og at det netop er samfundets diskurser, der forstærker menneskers affektive praksisser (19). Som eksempel viser Wetherell blandt andet, hvordan nationale fortællinger kan gøre følelsesladede meningstilkendegivelser endnu mere magtfulde. I nedenstående analyse opfattes debattørens ytringer om utilfredshed som en affektiv praksis, hvor "Kejserens nye Klæder" anvendes som et diskursivt element.

Mens både Wetherell og Billig hovedsageligt fokuserer på nationale kategorier i deres forskning, beskæftiger den engelske sociolog Richard Jenkins sig i værket *Being Danish* (2011) indgående med de forskellige stedsidentiteter, enhver nation danner ramme om. Jenkins' analyser af, hvad det vil sige at være dansk, omfatter blandt andet en undersøgelse af, hvordan Skives befolkning opfatter resten af Danmark og verden. I analysen illustrerer Jenkins, hvordan almindelige mennesker på samme tid identificerer sig med forskellige forestillede fællesskaber, fordi de veksler mellem at tale ud fra den by, region, landsdel og det land, de oplever sig selv som tilhørende (63-82). Jenkins understreger, at de lokale, regionale og nationale kategorier skal forstås som værende i nære, dialektiske forhold med hinanden: Ingen af kategorierne kan eksistere uden de andre, og i forskellige sammenhænge kan de både italesættes sammen og som modpoler

til hinanden (79-82). Selv om Jenkins ikke involverer sig direkte i skaladiskussionen, forstås hans argument i denne artikel som meget lig Koefoeds: Det at være odenseansk kan italesættes på forskellige skalaer og vil derfor både kunne komme til udtryk som lokalt situerede sproglige og ideologiske konstruktioner knyttet specifikt til Odense, men også som lokale repræsentationer af en regional "fynskhed" og som danskhed.

Denne artikel koncentrerer sig om, hvordan debattørernes praktiske opfattelse af Odense kom til udtryk i deres anvendelser af "Kejserens nye Klæder" i debatten om H.C. Andersen-fejringen i 2005. Artiklen placerer sig i forlængelse af en socialkonstruktivistisk stedsteori, Koefoeds og Jenkins' analyser af forestillede fællesskaber, samt Billigs og Wetherells teoretiske bud på, hvordan følelser situeres og struktureres i praksis. Inden for denne teoretiske ramme undersøges det, hvordan mediedebattørerne i lokale og landsdækkende aviser anvendte "Kejserens nye Klæder" i deres konstruktion af en moddiskurs til fejningsplanlæggernes fortælling om H.C. Andersen. Artiklen konkluderer, at en lokalt orienteret tilgang til H.C. Andersen måske kunne have favnet den globale og den lokale opfattelse af Andersens rette sted i 2005.

Ud fra en tese om, at moddiskursen eksisterede på både den nationale og den lokale skala i 2005, vil nedenstående analyse i første omgang søge at identificere indholdet i og ideologien bag den danske befolknings moddiskurs, som den kom til udtryk i den landsdækkende mediedebat. Efterfølgende vil diskursens nationale udtryk og indhold søges yderligere lokaliseret i den odenseanske mediedebat.

4.2.2. Den nationale skala

I den landsdækkende mediedebat blev "Kejserens nye Klæder" anvendt på to dominerende måder. For det første blev eventyrets titel nævnt alene i de enkelte artikler, eksempelvis da både *Jyllands-Posten*, *Weekendavisen* og *Berlingske Tidende* bragte baggrundsartikler om H.C. Andersen Fondens tiltagende økonomiske vanskeligheder i 2005. Disse artikler var alle tre udstyret med overskriften "Kejserens nye Klæder", men

sammenhængen mellem eventyret og artiklens indhold blev ikke nævnt i hverken underrubrik eller brødtekst. For det andet, som det er tilfældet i en stor del af nedenstående eksempler, refererede skribenterne direkte til "Kejserens nye Klæder" og ekspliciterede, hvilke eventyrlige elementer der passede til deres aktuelle oplevelse af en situation.

Det første eksempel på anvendelsen af "Kejserens nye Klæder" i den landsdækkende mediedebat dukkede allerede op, da en af *Politikens* læsere i 2005 anmeldte daværende statsminister Anders Fogh Rasmussens nytårstale:

Som den første i H.C. Andersen-året lægger statsminister Anders Fogh Rasmussen ud med eventyret 'Kejserens nye Klæder' – med sig selv i hovedrollen og hele Folketinget som hoffolkene i eventyret. Han havde intet på, sagde det lille barn i eventyret. Her var det: han havde intet at sige." (Jørgensen)

Denne læsers kritik af statsministerens nytårstale fungerer gennem andethed ("othering") (Ahmed, *Cultural Politics*) via den implicite artikulation af et skel mellem "os" og "dem", der kommer til udtryk ved, at læseren placerer sig som kritiker af statsministeren og de resterende folketingspolitikere. Den tematiske ramme for denne andethed er "Kejserens nye Klæder", da skribenten gentager sin version af kulminationen i eventyret, hvor den lille dreng råber, at kejseren ikke har noget på. "Kejserens nye Klæder" handler som bekendt om den fine kejser, der ikke turde sige eksperterne imod, hvorfor hans åbenlyse nøgenhed i stedet blev påpeget af en repræsentant fra folket: den lille dreng. Inden for denne eventyrlige ramme positionerer læserbrevsskribenten sig som den lille dreng med sin kritik af statsministerens tale. I sine studier af argumenters retorik fremhæver Billig, at en erklæring altid er en positionering imod modpositioner (Billig, "Discursive"), og i dette citat er andethedens funktion netop, at debattøren placerer politikerne på ét sted og sig selv på et andet. Disse to steder eksisterer ikke fysisk, da både læserbrevets forfatter og de politikere, han adskiller sig fra, bor i Danmark. Skribentens formulering illustrerer altså hans oplevelse af et klassisk dikotomisk skel mellem centralt ophøjede politikere og

perifer tilskuende befolkning, og han baserer oplevelsen på *følelsen* af at høre til på forskellige steder.

I citatet bliver "Kejserens nye Klæder" anvendt som et diskursivt element, der skal illustrere debattørens utilfredshed. Hans gennemgang af eventyrets centrale punkter kan ikke siges at være inkluderende for folk, der ikke kender til handlingen i forvejen. Det antages altså på forhånd, at handlingen er kendt af alle, og at alle forstår, hvorfor eventyret kan bruges til at overskride en oplevet grænse mellem borgere og spidsborgere ved at påpege, at statsministeren ikke havde noget at sige i sin tale.

Som det blev nævnt indledningsvist, blev befolkningens utilfredshed med elitens repræsentanter særlig relevant, som 2005 skred frem. For fejringen af H.C. Andersen forløb ikke, som danskerne ønskede, og også i denne sammenhæng blev "Kejserens nye Klæder" flittigt anvendt til at fremhæve forskellige pointer. Dagen efter det store fødselsdagsshow på H.C. Andersens fødselsdag skrev en læser følgende på debatsiderne i *BT*:

Lørdag den 2. april skulle havde været den helt store dag for mig og min kone. Jeg spenderer næsten 5.300 kr. eksklusive gebyr på to billetter til den såkaldte 'Once Upon A Time', eller var det ikke mere 'Kejserens nye Klæder', for snydt og bedraget føler jeg mig virkelig." (Mænchen 20)

Skribenten slutter desuden læserbrevet af med at undre sig over, at arrangørerne på denne måde vil "narre penge ud af folk", og konkluderer, at "Dette var bestemt ikke i H.C. Andersens ånd."

Selv om disse to eksempler handler om vidt forskellige ting, anvender de "Kejserens nye Klæder" på måder, der har meget til fælles: De centrale følelser i eventyret er en folkelig skepsis over for de fine, der kulminerer i, at en lille dreng ytrer sig frit om det, han ser. I de to ovenstående eksempler fra mediedebatten i 2005 er det ligeledes følelsen af utilfredshed med eliten, der får skribenterne til at henvise til "Kejserens nye Klæder" i deres artikulationer. Rent praktisk blev denne følelse fra Andersens eventyr således flyttet

fra eventyret og til en aktuel kontekst, hvor det blev anvendt som et forstærkende element i et *følelsesfællesskab*. Dette begreb stammer fra den engelske kulturteoretiker Sara Ahmed, der i værket *The Cultural Politics of Emotion* (2004) blandt andet anvender det i en analyse af national skam, hvor hun har til hensigt at vise, "hvordan erklæringer om skam kan bringe 'nationen' til at eksistere som et følelsesfællesskab" (101). Ahmed forstår altså netop følelser som det primære undersøgelsesobjekt i menneskers forestillede fællesskaber, fordi ordet følelsesfællesskab indeholder to vigtige elementer: dels den følelse, den enkelte gruppe samles om, og dels en markering af, på hvilket forestillet sted følelsen hører til. Da det var repræsentanter fra folket, der præsenterede sig i læserbrevene, var det også folket, der udtrykte deres opfattelse af Andersen på den nationale skala. Derfor blev eliten placeret som "fremmede" i forhold til følelsesfællesskabet, og i denne forbindelse blev de også placeret som fremmedgjorte i forhold til H.C. Andersens ånd.

I de landsdækkende reartikulationer af "Kejserens nye Klæder" anvendte læserne eventyrets følelseselementer uden eksplicit at relatere disse til forestillingen om at tilhøre den samme nation. Men et blik tilbage mod de diskursive ytringers ideologiske rødder indikerer, at netop følelsen af utilfredshed med eliten er et centralt element i konstruktionen af danskhed. Den folkelige oplevelse af et skel mellem de fine og folket, hvor det er folket, der foretager den aktive positionering, har manifesteret sig som en dominerende diskurs i flere afskygninger i dansk historie. Sammenhængen mellem 1800-tallets romantiske strømninger i Danmark og dansk mentalitet i dag er ofte fremhævet i dansk kulturforskning (Korsgaard; Gundelach, Iversen og Warburg). Som dansker kan det være kompliceret at gøre sig klog på dominerende diskurser i et samfund, man selv er en del af, men som nævnt tidligere undersøger Jenkins, en "udefrakommende", hvad danskerne føler, det vil sige at være dansk. I den forbindelse argumenterer han for, at folkeligheden fortsat har stor kulturel betydning i Danmark, ligesom han også peger på tiden efter 1849 og den grundtvigske bevægelse som folkelighedens historiske fundament

(95). Grundtvig markerede sig som fortaler for "folkets ånd", og med sin dannelsese teori foreslog han, at samfundets top skulle fokusere på en sammenhæng mellem folkets fortid, nutid og fremtid for at være i stand til at skønne, hvad der var bedst for fællesskabet (Grundtvig, "Om borgerlig dannelse" 260). Grundtvigs fokus på folk og fællesskab omfattede en markant afstandtagen til den fremadstormende rationalisme, der prægede hans samtid. I stedet lagde han vægt på følelser og romantik ved først at betragte mennesket som rationelt, når det handler i forening med og på baggrund af sin sammenhæng (Grundtvig, "Nordens Mytologi" 234). Disse grundtvigske toner synes at klinge med i debattørernes reartikulationer af "Kejserens nye Klæder" i 2005, hvor skribenterne ved at indtage positionen som den lille dreng både artikulerede oplevelsen af den sociale kontekst, de indgik i, og samtidig positionerede sig som børn af den grundtvigske folkelige dannelse, der af Grundtvig selv blev defineret som "forstand på vort eget Bedste" (Grundtvig, "Om borgerlig dannelse" 261). Dansk nationalromantik rummer en kobling mellem det emotionelle og det nationale, mellem følelser og oplevelser af afgrænsninger, som også kom til udtryk i H.C. Andersens egen formidling, der var præget af hans samtids nationalromantiske diskurs. Nationalromantikken kan inden for denne optik tolkes som det ideologiske fundament for den antielitære diskurs, der blev aktuel for de danske mediedebattører, da de på den nationale skala skulle give udtryk for deres mening om H.C. Andersen-fejringen.

Dette antielitære nationale følelsesfællesskab kom også til udtryk i den odenseanske mediedebat, hvor de lokale reartikulationer af "Kejserens nye Klæder" var endnu stærkere i deres udtryk og indhold. I følgende analyse af odenseanernes meningstilkendegivelser argumenteres der for, at én af grundene til denne forstærkning kan være, at stedets betydning i relation til H.C. Andersen blev endnu mere vigtigt, da debatten blev yderligere lokaliseret: For mens fejningsplanlæggerne og lokalpolitikerne havde en globaliseret og nærmest stedsopløsende opfattelse af H.C. Andersens rette sted, inddrog

odenseanerne deres egen lokale selvforståelse i debatten ved at give udtryk for en forestilling om Odense, hvor et vigtigt element var byens ejerskab over H.C. Andersen.

4.2.3. Forestillingen om Odense

Læserbrevene i *Fyens Stiftstidende* i 2005 indeholdt mange tematiseringer af H.C. Andersens eventyr, og særligt af "Kejserens nye Klæder". Så mange, at en læser på et tidspunkt skrev sådan her i et læserbrev:

Det eneste, der indtil nu har givet mig HCA-kvalme, er de mange omskrivninger af digterens eventyr. Selvfølgelig kan det gøres dygtigt, men det allermeste er da en omgang juks! Hvad der imidlertid ligefrem er til at brække sig over, er det enorme forbrug, ja, jeg betragter det som misbrug af 'Kejserens nye Klæder' – hvordan kan det dog nogensinde mere blive muligt at læse dette gode eventyr uden at få en hæsleg bismag? (Mikkelsen)

Dette læserbrev er en reaktion på, at der i den odenseanske mediedebat stort set ikke var grænser for, hvad der mindede læsere og journalister om netop "Kejserens nye Klæder". Og på den lokale skala var det i særdeleshed fejringens indhold, der gjorde befolkningen utilfredse. I evalueringen af fødselsdagsåret beskrev Karen Hvidtfeldt Madsen det efterfølgende som "usædvanligt og på mange måder provokerende, at HCA 2005 i højere grad syntes at behandle H.C. Andersen som et produkt eller en vare end som en national litteraturhistorisk arv" ("Co-branding" 34). I dette synspunkt beskrives netop kollisionen mellem den globale og den lokale skala. Et markant element i den diskursive konstruktion af globalisering er deterritorialisering: Flere teoretikere har gennem de seneste årtier formidlet globaliseringen som altoverskyggende, som et "imperium", der underminerer både lande- og bygrænser, og som man umuligt kan tænke eller handle uden for (Beck; Hardt og Negri; Urry, *Global*). I disse teorier beskrives forholdet mellem det globale og det lokale som et forhold mellem den store og den lille, hvor den store altid vil være den, der sætter dagsordenen. Eftersom fejningsarrangørerne var særdeles inspirerede af denne måde at tænke om det globale på, blev H.C. Andersen løstrevet fra ethvert tænkeligt sted i

den fejring, der først og fremmest var tænkt som verdensomspændende, og det var denne løsrivelse og tingsliggørelse, der fik de odenseanske debattører til at reagere mod den manglende repræsentation af det lokale på denne globale skala.

1 Da Dronningen besøgte Odense på H.C. Andersens fødselsdag i 2005, blev hun mødt af feststemte odenseanere. Men under overfladen ulmede en utilfredsheden over den globale fejring af byens forfatter. (foto: Odense Bys Museer)

Modreaktionen blev blandt andet udtrykt ved, at de lokale læserbrevsskribenter fremhævede deres opfattelse af H.C. Andersen som eventyrforfatter. En læser udtrykte denne opfattelse med følgende formulering: "I jubelåret for eventyrdigteren H.C. Andersen, kommer man til at tænke på et – lidt omskrevet – citat: 'De har jo ingenting på.'" (Pedersen). Dette læserbrev er skrevet i fejringsårets første måned, og allerede på

dette tidspunkt eksisterede der altså en lokal utilfredshed rettet direkte mod fejringens indhold. Som det var tilfældet i eksemplerne fra de landsdækkende aviser, fungerer denne artikulation også gennem andethed, hvor læseren positionerer sig som den lille dreng, der fremhæver, at lokalpolitikere ikke har noget på. Dermed antydes det, at forestillingen om det at være odenseansk ikke var homogen, men derimod omfattede det samme skel mellem de fine og folket, som det var tilfældet i den landsdækkende debat. Også i den lokale debat var det oplevelsen af dette skel, der medførte anvendelser af "Kejserens nye Klæder". Året var endnu nyt, da en læser i *Fyens Stiftstidende* beskrev sin oplevelse af dette skel på følgende måde:

I forbindelse med hans 200 års fødselsdag markedsføres han igen – på verdensplan – med HCA-ambassadører i mange lande, men når vi læser i avisen om arrangementerne i Odense og omegn synes det hele at gå op i noget, som kommer til at foregå i elitære kredse med rådmænd og -damer, ambassadører, kongelige og så videre. Det hele ender såmænd nok som en 2005-udgave af 'Kejserens nye Klæder'.
(Aagaard)

H.C. Andersens eventyr bliver her den tematiske kontekst for en aktuel sag, hvor eventyret anvendes til at illustrere oplevelsen af, at "de elitære kredse" får hele glæden af fejringen, mens resten bliver forbigået. Ahmed argumenterer for, at et sådant skel udelukkende er skabt af følelser, fordi følelserne "create the very effect of the surfaces and boundaries that allow us to distinguish an inside and an outside in the first place" (Ahmed 10). I eksemplet giver debattøren desuden udtryk for, at hele resten af verden også får mulighed for at dele glæden sammen med eliten, da han fremhæver den internationale fejring som velfungerende. Han positionerer sig dermed sammen med de udelukkede, de almindelige mennesker i Odense, der placeres i opposition til både verden og den lokale elite. Det er muligvis denne "oppositionsposition", der har ledt debattørens tanker hen på "Kejserens nye Klæder". Det odenseanske følelsesfællesskab, der blev præsenteret i mediedebatten, indeholdt således også de antielitære elementer fra den nationale skala, men hvor de landsdækkende debattører overvejende gentog den nationalromantiske

adskillelse af folket fra eliten, anvendte skribenterne på den lokale skala også den antielitære diskurs til at italesætte eliten som det globale og folket som det lokale. Og deres utilfredshed var særligt møntet på, at de ikke oplevede H.C. Andersen som tilhørende den globale elite – tværtimod. I ovenstående citat efterlyser læseren arrangementer, der ikke foregår i de elitære kredse. Denne efterlysning er ét eksempel på et særligt dominerende kritikpunkt i den lokale mediedebat: Odenseanske debattører mente, at de lokale H.C. Andersen-elementer blev fuldstændig overset i fødselsdagsfejringen. En læser fremhævede for eksempel den lokale H.C. Andersen Garden, der ikke var inviteret til at spille i Odense i forbindelse med fødselsdagen:

'Se, han har jo ikke noget på', skrev H.C. Andersen for mange år siden i 'Kejserens nye Klæder'. I dag er det måske ikke så aktuelt med påklædningen, men med det, der er under håret. 200-års-fejringen af HCA har nået et niveau, hvor der kun er plads til 'de fine'. Fra alle steder i verden er købt dyre kunstnere og ambassadører, der i fællesskab skal få os alle til at tro, at kejserens klæder ikke er gennemsigtige. (Larsen, "Hvilken")

Formuleringen om, at fejringen har "nået et niveau", hvor der ikke er plads til den almindelige odenseanske befolkning, kan ses som et eksempel på, at den globaliserede fejring for de fine blev opfattet som noget, der var placeret "over" befolkningen, og at der dermed var et oplevet skel mellem den store globale skala og den lille lokale skala. Til at udtrykke oplevelsen af denne dikotomi anvender denne læser en tydelig reference til pointen og indholdet i "Kejserens nye Klæder", da han fremhæver skellet mellem den lille drengs "Se, han har jo ikke noget på!" og det fine "fællesskab", der skal "få os alle til at tro, at kejserens klæder ikke er gennemsigtige." Citatet illustrerer desuden et andet vigtigt element i meningstilkendegivelserne på de odenseanske debatsider: Ved at indlede med en påmindelse om, at H.C. Andersen selv fremførte en lignende kritik med "Kejserens nye Klæder", positionerer læseren sig sammen med H.C. Andersen mod eliten. Ansvar for fejringen i sig selv, dens indhold og forløb, placeres hos de fine, mens den lille dreng

skarpsyn placeres hos folket, da læseren videre konstaterer, at "HCA Fonden kan selvfølgelig stadig nå at klinke skårene og bede HCAG [H.C. Andersen Garden] deltage i de fines fest, men ridserne er opstået og vil minde om 'Kejserens nye Klæder'". Denne måde at knytte H.C. Andersen sammen med den folkelige utilfredshed på, kan tolkes som et lokalt eksempel på, at H.C. Andersens ånd blev opfattet som tilhørende folket. På denne måde defineres H.C. Andersen således ved, at det understreges, hvad han *ikke* var: Han var ikke "de fines". Folkets små drenge gjorde derfor opmærksom på, at noget var galt og nøgent. Samtidig viste de selv, ofte uden at nævne det, hvordan de opfattede H.C. Andersens ånd: ved at relatere ham til eventyrene, både ved ivrig brug af "Kejserens nye Klæder" og ved overvejende at betegne ham som eventyrdigter eller eventyrforfatter.

Det følelsesfællesskab, der kom til syne i de odenseanske reartikulationer af "Kejserens nye Klæder", var baseret på lokalt forankrede grunde til at vende sig særlig stærkt mod den globaliserede fejring. Dels følte odenseanerne, at deres by blev overset i fejringen, dels var den mere og mere skandaleombruste HCA 2005 Fonden som nævnt placeret i Odense. Disse elementer var udelukkende lokale og kan derfor ses som en del af den odenseanske selvforståelse, der var knyttet til den aktuelle lokale situation, men også til lokalhistorisk rodfæstede ideologier. Hjørdis Brandrup Kortbek nævner andetsteds i denne antologi et af disse ideologiske elementer ved at fremhæve udtrykket "der går Odense i den" som et dominerende element i den odenseanske offentlige debat de senere år. Udtrykket bruges særligt i referencer til de udviklingsprojekter i byen, der ikke er blevet til og aldrig bliver til noget, og bidrager på denne måde til en negativ forestilling om og formidling af Odense. Brandrup betegner udtrykkets dominans som et eksempel på en "meget negativ lokal selvforståelse" (Brandrup Kortbek). Mediedebatten om H.C. Andersen-fejringen i 2005 er præget af odenseanernes utilfredshed med, at fejringen ikke havde et tilstrækkeligt lokalt udtryk, og denne utilfredshed kan siges at have ideologiske rødder i den lokale følelse af, at der "går Odense i den", når store events og planer skal løbe af stablen. Denne ideologi kan bidrage til en forståelse af den store kompleksitet i den

odenseanske befolknings opfattelse af byen, for i det øjeblik, befolkningen placerede ansvaret for, at der "går Odense i den", hos beslutningstagerne, var de samtidig med til at reproducere den negative forestilling om en by uden fremdrift og substans. Inden for den optik kan man argumentere for, at lige såvel som både fejningsplanlæggere og lokalpolitikere begik store fejl i fødselsdagsåret, forårsagede ideologiske elementer i den odenseanske selvforståelse blandt befolkningen, at den negative diskurs om Odense blot blev gentaget i det uendelige, og det levnede ikke megen plads til bud på seriøse alternativer til fejningens indhold.

En vigtig pointe i Robertsons definition af globalisering er, som tidligere nævnt, at det globale bidrager til en reproduktion af det lokale fællesskab. Der findes imidlertid flere eksempler på, at denne pointe bliver misforstået. Hvis man slår ordet "globalisering" op i onlineleksikonet *Wikipedia*, bliver begrebet defineret til at omfatte "dem, som tænker globalt og handler lokalt". Denne opfattelse forekommer også i forskellige afskygninger i forskning, der beskæftiger sig med globalisering, hvor det ofte fremhæves, at lokale virksomheder og andre lokale initiativer må imødekomme det globale i deres lokale handlinger (Andersen og Nørgaard; Storgaard). Hvad der imidlertid mangler i denne tolkning af Robertsons teori, er dialektikken: Det lokale er ikke bare noget, der ligger under for et globaliseret hegemoni. På den anden side er det heller ikke en løsning at vende begreberne på hovedet og "tænke lokalt, men handle globalt": Der kan næppe herske nogen tvivl om, at en fødselsdagsfejring, der udelukkende var brandet på H.C. Andersens relation til Odense, også havde medført en vis kritik og følelse af fiasko. Koefoed forsøger netop at imødekomme problemerne med at tænke det globale og det lokale som gensidigt konstituerende elementer ved at anvende skalabegrebet. Inden for denne optik vil globalisering i praksis komme til udtryk ved, at brugere af den lokale skala integrerer elementer fra den nationale og den globale skala i deres forståelse af hverdagslivet. På denne måde betragtes produktionen af det lokale som en relationel proces, hvor det nationale og globale er obligatorisk. Men fordi den odenseanske

befolkning oplevede en branding af H.C. Andersen, hvor Odense ikke spillede en nævneværdig rolle, var deres meningstilkendegivelser udelukkende konstrueret på den lokale skala. Og på denne skala blev H.C. Andersen opfattet som Odenses kulturelle ejendom.

I en analyse af mediedebatten om Den lille Havfrues deltagelse på Verdensudstillingen i Shanghai i 2010, har jeg argumenteret for, at mindst tre forskellige oplevelser af ejerskab aktualiseres, når almindelige mennesker omtaler dele af deres kulturarv som kulturel ejendom: et *juridisk ejerskab*, der refererer til, hvem der på papiret ejer den pågældende genstand, et *kunstnerisk ejerskab*, der refererer til den artist eller kunstner, som har skabt den pågældende genstand, og et *nationalt ejerskab*, der refererer til et samfunds følelse af at eje den pågældende genstand. Den emotionelle dimension i "ejerskaberne" øges i takt med, at fokus flyttes fra juridisk over kunstnerisk til nationalt ejerskab, for hvor et juridisk ejerskab er baseret på fakta, er et nationalt ejerskab baseret på fiktion: på *følelsen* af at eje genstanden (Bom, "Mermaid").

Den arv efter H.C. Andersen, der aktualiseres i debattørernes anvendelse af hans eventyr, understreger, at H.C. Andersen er et komplekst kulturfænomen, der ikke bare kan knyttes til disse former for ejerskab uden argumentation. Det juridiske ejerskab kan ikke blive relevant i forbindelse med en historisk person, og det kunstneriske ejerskab ville omhandle de materielle elementer, som Andersen har tilføjet den danske kulturarv, herunder alt, hvad han har skrevet. I denne artikel argumenterer jeg for, at Andersens "ånd", der ofte blev sat i spil i mediedebatten, er en del af Danmarks og Odenses immaterielle kulturarv, og at elementer af denne kan relateres til ideologiske opfattelser, der er tæt forbundet med danskernes og odenseanernes nationale og lokale selvforståelse. Fordi der ikke er nogen, der ejer H.C. Andersen på papiret, var der i den odenseanske mediedebat tale om oplevelsen af et *lokalt ejerskab*, der på samme måde som det nationale ejerskab er karakteriseret ved en *følelse* af at eje Andersen, en følelse, der var specifikt knyttet til forestillingen om Odense. Den odenseanske opfattelse af, at H.C. Andersens

ånd er noget folkeligt og lokalt, der ikke kan sælges som en vare, er fortsat aktuel i Odense, og det reflekteres blandt andet i Odense Turistbureaus seneste turistkatalog *Go Odense 2012*. I kapitlet "Go City" hedder det første afsnit netop "H.C. Andersens ånd", og her refererer betegnelsen direkte til naturområder i byen, for eksempel ruten forbi Odense Å, hvor H.C. Andersen færdedes som barn (Visit Odense). Afsnittet kan ses som et eksempel på, at den lokale identitet i Odense indeholder en forestilling om H.C. Andersens ånd som noget, der er – og skal være – naturligt tilgængeligt for alle. Både i mediedebatten og i turistkataloget er denne forestilling udelukkende udtrykt på den lokale skala. For da Andersen blev gjort tilgængelig for alle på en global skala i den verdensomspændende fødselsdagsfejring, reagerede odenseanerne ved selv at understrege det dikotomiske skel mellem global og lokal. I tråd med Jenkins' teori om, at omfanget af modpositioner øges, jo mere lokale artikulationerne bliver, resulterede denne lokale ejerskabsfølelse altså blandt andet i, at omfanget af "globale" elementer blev udvidet væsentligt i den odenseanske mediedebat.

4.2.4. Det lokale ejerskab i funktion

De odenseanske debattørers diskursive ytringer indeholdt både reproduktioner af den nationale antielitære diskurs og af den lokale idé om, at "der går Odense i den". Når følelsen af utilfredshed blev kombineret med denne forestilling om det ideologiske indhold i odenseanernes praktiske udfoldelse af deres lokale identitet, havde det en intensiverende effekt på følelsesfællesskabets udtryk. Som illustreret ovenfor, reflekterede odenseanernes utilfredse læserbreve en større kulturel kompleksitet, end det var tilfældet i de landsdækkende aviser, blandt andet på grund af oplevelsen af at være blevet forbigået, da de store events skulle placeres. Eksempelvis blev mange vigtige arrangementer afholdt i København, og i denne sammenhæng blev det relevant for flere odenseanske debattører også at fremhæve et skel mellem dem selv og københavnerne. "'Tag Jer blot i Agt, at de ikke faae den bedste Bid af Kagen derovre i Hovedstaden', advarede den gamle Digter, og

saa drog han igjen op i sin Himmel og sidder nu og venter paa den store Dag. See, det var en rigtig Historie" (Schmidt). I dette citat omtales København som noget, der ligger langt væk, og som et sted, der ikke har fortjent "den bedste Bid af Kagen".

Læserbrevsskribenten har i dette brev valgt at lægge ordene i munden på H.C. Andersen selv. En handling, der ikke har sin historiske berettigelse, eftersom Andersen som bekendt boede i København det meste af sit liv, og ikke positionerede sig imod hovedstaden.

Denne del af H.C. Andersens liv blev imidlertid ikke nævnt i debattørernes artikuleringer af det lokale ejerskab. En journalist ved *Fyens Stiftstidende* skrev eksempelvis følgende om fejringen af H.C. Andersens fødselsdag:

Vores berømte bysbarn H.C. Andersen er desværre så berømt, at festen for ham i Odense vil være til at overskue. Det odenseanske højdepunkt vil uden tvivl være dronning Margrethes og mange andre kongeliges kortvarige besøg i byen. I cirka fem timer er Dronningen og et følge af kendte og berømte i byen, hvor Odense får lejlighed til at se sine H.C. Andersen-ambassadører, blandt dem verdensstjerner som Pele, Liz Hurley og Isabel Allende. Men den folkelige fejring på dagen er det sværere at få øje på. (Nordentoft)

Journalisten omtaler H.C. Andersen som "vores berømte bysbarn" i sin beskrivelse af, hvordan det lokale ejerskab ikke kommer ordentligt til udtryk på fødselsdagen, og at folkeligheden i stedet går tabt til fordel for de fines flygtige besøg. Skribentens indlæg indikerer, at det, der mangler, for at Odense kommer til sin ret i fødselsdagsfejringen, er et folkeligt element. Følelsen af folkelig utilfredshed syntes altså mere intens, da den blev knyttet til Odense i de lokale medier. Ahmed kalder situationer, hvor følelser forstærkes for *intensivering*. Intensiveringernes funktion er at koble følelserne til rum og sted, fordi de ifølge Ahmed producerer afgrænsninger, grænseflader og følelsen af uforanderlighed (24). Fordi de odenseanske mediedebattørers opfattelse af lokalt tilhørsforhold indeholder en kombination af lokale og nationale diskurser funderet i både lokale og nationale ideologiske rødder, kom følelserne langt mere intensivt til udtryk i Odense:

Jeg er normalt ikke så meget til eventyr, men en gang i mellem er de meget anvendelige til at skære en pointe ud i pap. 'Kejserens nye Klæder' er givetvis et af de mere kendte eventyr, og pointen er da også klar: Kejseren havde ikke noget på, det var massehysteri. Det samme gør sig gældende for den konservative 'konge' i Odense, Jan Boye. (Schøler)

Dette uddrag af et debatindlæg illustrerer eventyrets kollektiverende effekt, da skribenten betegner eventyrene som "meget anvendelige til at skære en pointe ud i pap", og derefter henviser til "Kejserens nye Klæder" for at forstærke sin pointe. Med denne brug af "Kejserens nye Klæder" anvender skribenten dermed eventyret og de tilknyttede følelser som en tematisk kontekst for sit ærinde med det strategiske formål at tale til en målgruppe, der kender eventyret og vil forstå hans pointe. Han taler således til sit følelsesfællesskab, som antages at have eventyrene placeret det samme sted som ham: som følelseselementer, der kan intensivere pointer i andre kontekster. "Kejserens nye Klæder" er i denne sammenhæng et kulturelt element, der giver anledning og tilladelse til at udtrykke følelser mere klart, ligesom skribenten samtidig undgår følelsen af at stå alene med sin utilfredshed. Samtidig viser denne kollektive brug af "Kejserens nye Klæder" noget om måden, hvorpå følelser blev udtrykt i Odense.

Med sin berømte teori om sprogspil argumenterede den tyske sprogfilosof Ludwig Wittgenstein for, at på samme måde som mennesker lærer, hvad en "stol" og en "bil" er, ved at registrere de sammenhænge, ordet anvendes i, lærer de også, hvad "følelser", "oplevelser" og "hukommelse" vil sige, ved at betragte den praksis, de indgår i (Wittgenstein, *Philosophical*). Inspireret af Wittgenstein argumenterer Billig videre for, at de psykologiske processer, der er forbundet med at føle, opleve og huske, ikke er interne processer i mennesket, men socialt skabte processer, der kun kan undersøges ved at fokusere på netop *måden*, mennesker udtrykker følelser på, herunder hvilke sociale kriterier for følelsesudtryk der er i den pågældende kultur (Billig, "Discursive" 212). De debattører, der anvendte "Kejserens nye Klæder" i deres artikulationer, afslørede en kulturel indforståethed af, hvad man kan og ikke kan sige i deres forestillede

følelsesfællesskab. Eksempelvis dukkede der i 2005 en lokal tendens op, hvor noget blev beskrevet som "Kejserens nye Klæder", uden at det yderligere blev uddybet, hvad det skulle indebære – for følelsesfællesskabet ved det godt. I sin teoridannelse fremhæver Wetherell på lignende vis de affektive praksissers relationelle og dialogiske karakter (Wetherell 74). En af de primære forudsætninger for denne lokalt forankrede udgave af utilfredshed var derfor, at den fordrede en gruppedannelse, der var baseret på "oplevede kulturforskelle" (Eriksen og Sørheim 57). Man kan altså ikke *udføre* utilfredshed alene, for uden nogen at gentage utilfredsheden sammen med er der ingen utilfredshed.

4.2.5. En global fejring?

De ovenstående eksempler på mediedebattørernes anvendelse af "Kejserens nye Klæder" viser, at den praktiske anvendelse af eventyret havde en kollektiviserende funktion relateret til en bestemt kulturelt funderet følelse, der kan spores på såvel landsdækkende som lokalt plan, og at følelsesfællesskabet blev suppleret og intensiveret af en fælles forestilling om at høre til i den samme by. I befolkningens utilfredse talehandlinger gentog de "normer og konventioner, der allerede eksisterer" (Butler 20) ved at reproducere den antielitære diskurs både landsdækkende og lokalt. Det var altså de normer og konventioner, der blev tillagt utilfredsheden, der transformerede den fra at være en generel følelse til at blive kulturelt specifik i dens performativitet. "Kejserens nye Klæder" fungerede i denne kontekst som en kulturel norm, der rummede et diskursivt svar på, hvad man stiller op med folkelig utilfredshed: I sin affektive praksis agerer man den lille dreng, reagerer på sit klarsyn og råber, hvad man ser. Og først og fremmest råber man til nogen, der deler samme forestilling om det sted, man befinder sig på.

Da fejningsarrangører og lokalpolitikere i 2005 opfordrede til, at alle skulle "slutte sig sammen i den verdensomspændende fejring", placerede de udelukkende H.C. Andersen på en global skala. Odenseanerne svarede igen ved at konstruere en moddiskurs om Andersen, hvor de ud fra en lokal skala knyttede ham til sin fødeby. De to diskursive

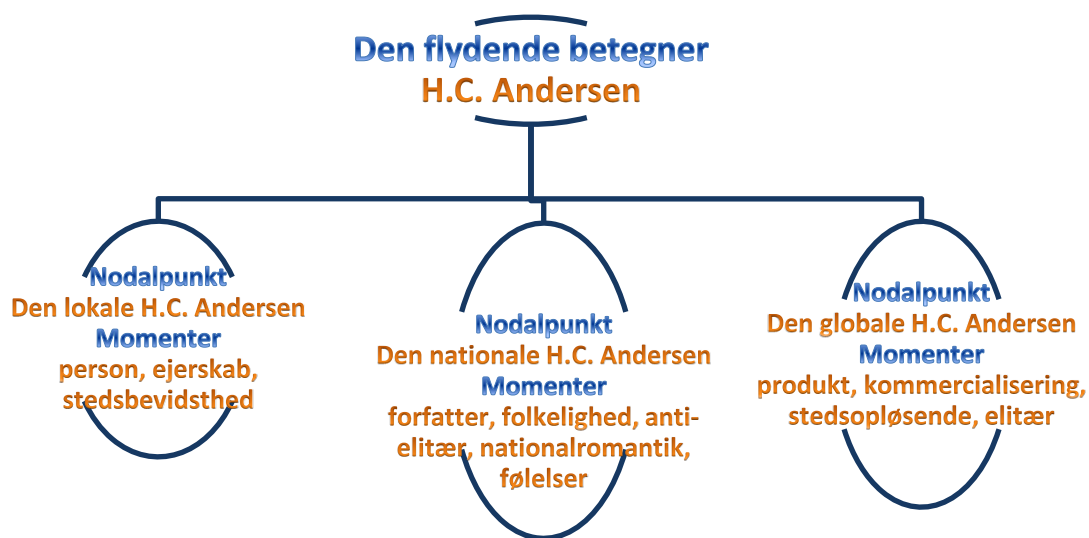
konstruktioner havde det til fælles, at de udelukkende italesatte Andersen på én skala, og dermed var der ikke plads til det lokale i det globale – eller omvendt. En global fejring af H.C. Andersen i 2005 kunne være gennemført ved, at de arrangementer, der blev afholdt i Odense, havde præsenteret en klar relation mellem byen og Andersen. Havde det været tilfældet, ville det have haft i hvert fald to interessante konsekvenser: For det første ville odenseanernes oplevelse af et lokalt ejerskab kunne integreres i den globalt tænkte fejring af ham. På den måde ville den stedsopløsende branding af Andersen være afløst af en lokal branding, hvor Andersen godt kan høre til ét sted, selv om han skal fejres af hele verden. For det andet ville de odenseanske lokalpolitikere have været tvunget til at samarbejde med byens befolkning for at komme med konkrete bud på, hvordan det lokale ejerskab kunne materialiseres, så det blev interessant for andre end dem selv.

4.3. Anvendelse af analysemodellen

I afhandlingen forstås skalaer som rodfæstet i fortolkningsrepertoarer, og de bruges som et middel til at udtrykke mening om – og dermed repræsentere – de steder, det enkelte menneske identificerer sig med (se kapitel 2). I praksis vil det sige, at når en odenseansk mediedebattør placerer H.C. Andersen på en lokal skala, vil denne skala for ham være Odense. I en sådan artikulation fungerer H.C. Andersen som nodalpunkt i en lokal diskurs, hvor han fremstår som en integreret del af de odenseanske debattørers forestilling om den by, de lever i. Sådanne forestillinger er stykket sammen af historiske, aktuelle og ideologiske momenter, som H.C. Andersen i praksis knyttes sammen med.

I denne artikel er tre af denne slags diskurser repræsenteret: en lokal, en national og en global, og der argumenteres for, at den nationale diskurs er ideologisk funderet i den grundtvigske, anti-elitære folkelighed, som er præget af nationalromantiske følelser frem for rationalisme. Den odenseanske diskurs om H.C. Andersen analyseres både som en selvstændig, lokal diskurs, men også som en del af den nationale diskurs, hvilket i praksis vil sige, at odenseanerne både var interPELLeret af nationale og lokale ideologier, når de

gav deres mening til kende i mediedebatten. I artiklens analyse repræsenterer den globale skala både lokalt og nationalt funderede versioner af "de andre": I konstruktionen af det lokale "vi" aktualiseres de lokale politikere og fejningsplanlæggere som "dem", ved at de tillægges globalt orienterede træk, der i denne sammenhæng er ensbetydende med et fokus på international markedsføring af H.C. Andersen. På denne baggrund kan analysemodellens første led udfyldes på følgende måde:

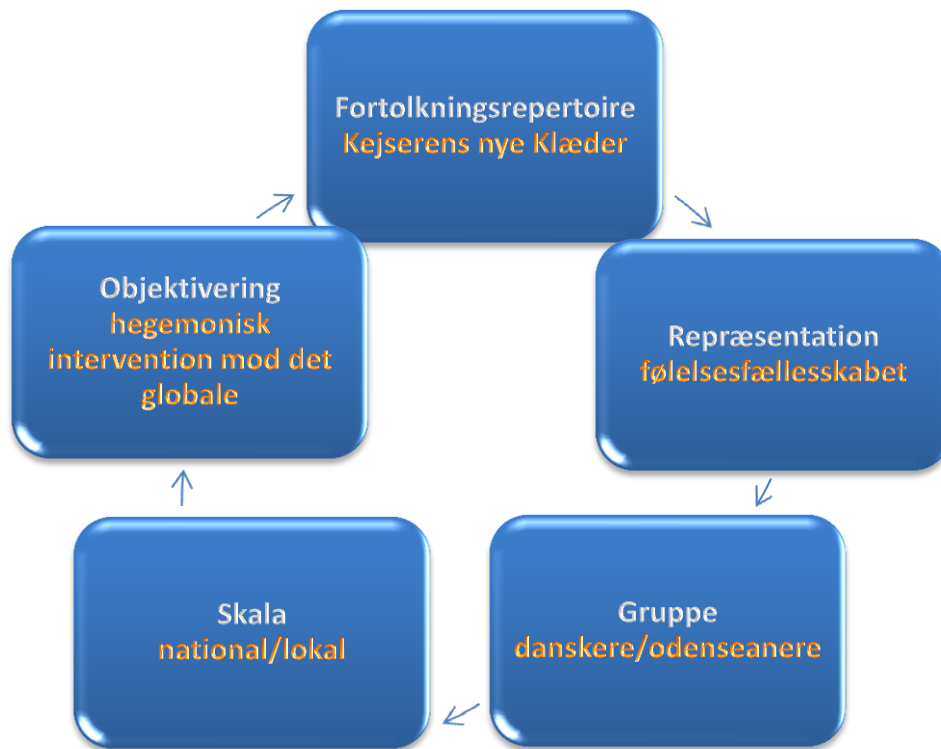

Med udgangspunkt i denne figur undersøges det i artiklens analyse, hvordan de respektive mediedebattører gjorde oprør mod den kulturelle elites globale iscenesættelse af H.C. Andersen ved at indlede en hegemonisk intervention, hvor de udtrykte deres utilfredshed med brandingens ved i praksis at "flytte" H.C. Andersen til en lokal og en national skala. I denne hegemoniske intervention var debattørerne interPELLeret af det grundtvigsk folkelige skel mellem folket og de fine, der på den lokale skala blev yderligere suppleret med den ideologiske forestilling om, at "der går Odense i den". Den affektive praksis kom blandt andet til udtryk, når debattørerne hentede pointen i "Kejserens nye Klæder" frem fra deres fortolkningsrepertoire og brugte den til at forstærke deres utilfredse artikulationer yderligere. Den ubrydelige relation mellem interpellation og

artikulation, der kommer til udtryk i affektive praksisser, er fokuspunktet i analysemodellens andet led, og kan i forbindelse med denne artikel illustreres således:

I artiklen overlapper analysemodellens første og tredje led på sin vis hinanden, fordi en nærmere afklaring af, hvilke diskurser, H.C. Andersen lokaliseres i, er funderet i geografisk orientering, og derfor stemmer overens med de skalaer, de enkelte individer producerer mening på. I analysen er det altså den lokale og den nationale skala, der anvendes af mediedebattørerne. Et centralt argument i artiklen er imidlertid, at brugen af "Kejserens nye Klæder" bidrog til en forstærkning af et følelsesfællesskab mellem alle danske debattører, hvilket vil sige, at både lokalt og nationalt orienterede debattører samledes om at udtrykke en utilfredshed, som de af ideologiske årsager definerede på samme måde. Både på lokal og national skala repræsenterede mediedebattørerne altså et folkeligt orienteret følelsesfællesskab, og forsøgte at objektivere deres opfattelse af H.C. Andersen gennem en hegemonisk intervention mod den globalt orienterede branding af ham. På denne baggrund kan analysemodellens tredje led udfyldes på følgende måde:

4.4. Delkonklusion

Når de danske mediedebattører anvendte "Kejserens nye Klæder" i 2005, producerede de i flere tilfælde mening om H.C. Andersen på både en lokal, en national og en global skala og knyttede ham dermed til forskellige steder. Jenkins' pointe om, at den enkelte skalaopfattelse afhænger af det aktuelle "point of view" er ganske illustrerende for måden, debattørerne flyttede H.C. Andersen fra én skala til en anden for at forstærke deres argumenter. I debatten fungerede H.C. Andersen som et kulturelt medium for debattørernes utilfredshed med fejringen, og når de skulle udtrykke deres følelser, knyttede de H.C. Andersen sammen med de steder, der var repræsentative for deres "point of view".

Afhandlingens andet sekundære forskningsspørgsmål omhandler, hvordan skalaer fungerer i de processer, hvor H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen. Debatten i forbindelse med fødselsdagsfejringen er et eksempel på, hvor relative og kontekstafhængige skalaer er, når de kommer til udtryk i praksis: I debatten blev de

skalære artikulationer både sat i spil, når debattørerne omtalte den "lokale" odenseanske befolkning mod den "globale" odenseanske elite, men også, når de som et odenseansk eller dansk "vi" skulle opponere mod, hvad de oplevede som en globaliserende vareliggørelse af H.C. Andersen. Begge tilfælde illustrerer, at skalaopfattelser først og fremmest er diskursive ressourcer i det enkelte fortolkningsrepertoire, der i praksis ikke refererer til fysisk målbare eller afgrænsede enheder, men derimod bruges som rumligt orienterede, individuelle talekategorier.

I forbindelse med afhandlingens primære forskningsspørgsmål er artiklen et eksempel på, at de forskellige verdensforståelser, der kommer til udtryk i materialet, er en central del af måden, hvorpå H.C. Andersen tildeles betydning på som dansk kulturfænomen: Når debattørerne udtrykte deres utilfredshed med den globalt orienterede fejring af H.C. Andersen, relaterede de ham til de steder, de selv repræsenterede i den aktuelle situation. Artiklen viser, hvordan fikseringen af H.C. Andersen i en bestemt, rumlig orienteret kontekst, bevirkede, at H.C. Andersen blev et middel i en dikotomisering mellem "os" på den her skala og "dem" på de andre skalaer. Artiklen konkluderer, at en skalær fusion i en global branding havde været mulig, hvis fejrringsarrangørerne havde inddraget andre skalaer end den globale, og hvis lokalbefolkningen havde forholdt sig mere åbent til at brande H.C. Andersen på mere end hans lokale tilhørsforhold til Odense.

Limen i det lokale – og til dels også nationale – forsøg på at fikse H.C. Andersen på bestemte skalaer i 2005 var blandt andet ejerskabsfølelser, der kom mere og mere intenst til udtryk, jo mere lokalt orienterede de var. I næste kapitel undersøges disse følelser af ejerskab nærmere gennem et fokus på den debat, der udspillede sig, da følelserne kom til udtryk i forbindelse med et materielt stykke dansk kulturarv, der er direkte relateret til H.C. Andersen, nemlig statuen af Den lille Havfrue.

Kapitel 5. Den lille Havfrue i Shanghai

Artiklen "When heritage tourism goes glocal – The Little Mermaid in Shanghai" sætter fokus på den debat, der udspillede sig i de danske medier, da det blev besluttet og gennemført at flytte statuen af Den lille Havfrue til Shanghai, hvor den skulle repræsentere Danmark på verdensudstillingen i 2010. Den overordnede hensigt med artiklen er at komme nærmere en afklaring af det tredje sekundære forskningsspørgsmål, der stilles i afhandlingen: *Hvordan kommer affektive praksisser til udtryk i artikulationer af H.C. Andersen som kulturfænomen?*

Hvor de to foregående artikler alene koncentrerer sig om, hvordan H.C. Andersens eventyr gennemsyrrer det danske sprog i skrevne medier, rettes det overordnede fokus i nedenstående artikel mod de følelser, der blev udtrykt i mediedebatten omkring flytningen af Den lille Havfrue. Som det fremgår af analysen, indeholdt debatten blandt andet to dominerende diskurser om statuen som enten objekt eller subjekt, og i begge disse diskursive konstruktioner indgik vurderinger af havfruens henholdsvis økonomiske og symbolske værdi. Vurderingerne var i flere tilfælde særdeles følelseladede, og kan beskrives som et eksempel på en affektiv praksis omkring dansk kulturarv. Særligt i den diskurs, hvor statuen blev omtalt som et levende væsen, kom stærke nationale ejerskabs- og identitetsfølelser til udtryk, og H.C. Andersen blev ofte inddraget som et følelsesforstærkende element i vurderingerne, ligesom mediedebattørerne også lod sig påvirke af hans eventyrlige sprog i denne diskurs. Dermed kan analysen læses som en undersøgelse af, hvordan et dansk følelsesfællesskab kom til udtryk, da et stykke materiel dansk kulturarv midlertidigt skulle flyttes til en global arena.

5.1. Afhandlingens anvendelse af affektbegrebet

Det er en tese i den samlede afhandling, at H.C. Andersens betydninger som kulturfænomen blandt andet kan undersøges ved at indkredse de affektive praksisser omkring ham. I nedenstående artikel analyseres den affektive praksis, der kom til udtryk,

da danske mediedebattører vurderede Den lille Havfrues økonomiske og symbolske værdi, og herved præsenterede sig selv som nationale individer og som repræsentanter for en forestillet national gruppe i mediedebatten. Som det illustreres i artiklen, udtrykte mediedebattørerne særligt intense følelser for Den lille Havfrue, når de omtalte statuen som "ejet" af Danmark og danskerne. Denne kombination af følelser og nationalisering kan betragtes som et eksempel på det, den britiske kulturforsker Sara Ahmed betegner som et "følelsesfællesskab" (Ahmed, *Cultural*).

Som tidligere nævnt er det socialpsykologen Margaret Wetherell, der har introduceret begrebet affektiv praksis (Wetherell, *Affect*). Med dette nye begreb indskriver Wetherell sig i den akademiske debat om, hvordan affekt og følelser kan defineres og undersøges. Debatten udspiller sig for tiden særligt inden for humaniora og samfundsvidenskaberne, og det seneste årti har Ahmed været en af dens dagsordenssættende stemmer. I forbindelse med begrebsdefinitionen af affektivitet placerer denne afhandling sig imidlertid overordnet i forlængelse af Wetherells bidrag til debatten – et bidrag, der både er inspireret af og i opposition til Ahmeds teori om det affektive. Dette afsnit præsenterer en kort redegørelse for de to teoriers ligheder og forskelle.

Sara Ahmed har bidraget til den akademiske diskussion om affekt og følelser ved at præsentere en overordnet teori om følelsers performative egenskaber. I modsætning til teorier, der definerer følelser indlejrede i subjekter (Strongman; Scheff), argumenterer Ahmed for, at de affektive følelser skal undersøges i deres performativitet, fordi det er følelserne, der bringer individuelle og kollektive "kroppe" til at eksistere (Ahmed, *Cultural*). Dermed positionerer Ahmed sig anderledes end de affektteoretikere, der er optagede af affektens eventuelle før-sproglighed (Clough, *Autoaffection*, "Affective"; Massumi, *Parables*, "Autonomy"; Thrift), for i en analyse af, hvordan følelser fungerer performativt, bliver det ligegyldigt, om de eksisterer før eller efter sprog.

Ahmed definerer følelser som en kraft, der ikke residerer i hverken subjekter eller objekter, men som cirkulerer. I sin beskrivelse af disse cirkulationsprocesser, som hun kalder affektive økonomier, anvender Ahmed Marx' teori om, at varer akkumulerer merværdi i cirkulationsprocesser (Marx 248-252). Denne teori indsætter hun i en emotionel kontekst ved at argumentere for, at følelser produceres som effekter af cirkulation, og alene akkumulerer merværdi, fordi de cirkulerer (Ahmed, *Cultural*; "Affective").

Når Ahmed undersøger, hvordan affektive økonomier kommer til udtryk, er hun orienteret mod, hvordan følelser "bevæger sig", "klistrer" og "glider", og hvordan mennesker gør det samme i kraft af følelserne (Ahmed, *Cultural* 14). Ahmed anvender sin noget komplekse terminologi i analyser, der trækker på den poststrukturalistiske opfattelse af sproget som konstituerende for identiteter, og derfor har hendes analysemetode flere ligheder med måden, diskursteoriens begrebsapparat bringes til anvendelse på i denne afhandling: Når hun eksempelvis argumenterer for, at bestemte følelser "klistrer" til asylansøgere, reflekterer hendes analyseresultater – diskursteoretisk set - hvordan asylansøgerne sprogligt konstitueres som nodalpunkter i diskurser, hvor de knyttes sammen med bestemte, "hadefulde" momenter. Den samlede affektive opfattelse af asylansøgere rummer ifølge Ahmed både en historisk dimension (følelserne glider bagud), en temporal dimension (følelser intensiveres over tid) og en relationel dimension (følelserne glider mellem tegn, figurer og objekter) (Ahmed, "Affective" 120). Med en diskursteoretisk terminologi kan man altså sige, at Ahmed analyserer følelser som flydende betegnelser og dermed undersøger, hvordan følelserne lokaliseres i bestemte diskurser og opnår hegemonisk status over tid. Konstruktionen af disse figurer vil, ifølge Ahmed, eksempelvis kunne vække det nationale subjekt i et menneske og dermed skabes en os/dem-relation i praksis, hvor "vi" i dette tilfælde er nationen (Ahmed, "Communities" 14-15). Ahmed argumenterer for, at det er i sådanne situationer, følelsesfællesskaber kommer til syne (Ahmed, *Cultural* 101). I analysen af asylansøgere formulerer hun det således: "Together we hate, and this hate is what makes us together"

(Ahmed, "Affective" 118). Denne sætning kan også anvendes til at beskrive, hvordan de danske mediedebattører samlede sig i et følelsesfællesskab, når de italesatte Den lille Havfrue som et subjekt: "Sammen elsker vi, og det er denne kærlighed, der gør os til et 'sammen'": Gennem den affektive praksis, hvor mediedebattørerne vurderede statuens symbolske værdi, talte de sig ind i et fællesskab, hvor Den lille Havfrue blev nationaliseret og udstyret med "danske" følelser.

I sin affektteori undersøger Ahmed følelsers funktion i kulturpolitiske kontekster, og hendes fokus på, hvordan følelser akkumulerer værdi over tid, gør teorien særdeles anvendelig i analyser af, hvordan et kulturfænomen som H.C. Andersen tildeles betydning og lades med værdi - også, når han repræsenteres gennem en materiel genstand som Den lille Havfrue. Et centralt argument i den samlede afhandling er, at Andersens univers ofte reproduceres i mediedebatter, fordi han er et nationalt element i mange danskeres fortolkningsrepertoier. Med Ahmeds ord kan danskernes følelsesladede forhold til H.C. Andersen (og Den lille Havfrue) beskrives således: "Some signs, that is, increase in affective value as an effect of the movement between signs: the more they circulate, the more affective they become, and the more they appear to 'contain' affect" (120). I dette argument understreger Ahmed den temporale dimension i de affektive økonomier, og også på dette område adskiller hun sig fra affektteoretikere, der i jagt på det før-sproglige lader sig optage af, hvad der er på spil i sekunderne før affekter lades med ord (Clough, *Autoaffection*; Massumi, *Parables*, "Autonomy"). Sådanne affektteorier kan alene koncentrere analyser om disse korte tidsrum, og at tildele betydning til tid eller ideologiers magt over mennesker, ville falde uden for deres område.

Ahmed ville imidlertid ikke mene, at følelserne for H.C. Andersen og havfruen er lagret i et fortolkningsrepertoire, idet hun med sin fænomenologiske opfattelse af følelser som cirkulerende kræfter, reducerer subjekter til "kroppe", der alene bringes til at eksistere som konsekvens af følelsernes cirkulation. Denne manglende teoretisering om subjektet fremhæves også af Wetherell, der sætter spørgsmålstegn ved, hvorvidt det er

følelserne eller menneskers affektive praksis, der skaber værdi (Wetherell, *Affect* 159). Med dette kritiske spørgsmål appellerer Wetherell til, at fremtidig affektforskning i højere grad koncentrerer sig om verden, som den ser ud for mennesker, frem for verden, som den ser ud for forskeren. Hvor Wetherell fremhæver Ahmeds teori som "behjælpelig", hvis man ønsker at forstå "those waves of public feeling that often seem to diffuse with no apparent originating point" (158), fordi det her på en anden måde giver mening at tale om følelser, der cirkulerer (159), mener hun, at teorien kommer til kort, hvis man har til hensigt at inddrage hverdagslige, praksisorienterede aspekter i sin analyse (159). Til denne kritik kan man desuden tilføje, at Ahmeds politiske ærinde, der i flere tilfælde kommer til udtryk gennem eksempler på, hvordan marginaliserede grupper stigmatiseres af andre – ofte hvide – grupper, har den effekt på analyserne, at det alene er stigmatiserende opfattelser, der nævnes. Man kunne spørge, om asylansøgere udelukkende bliver klistret til med de "hadefulde" betegnelser, som Ahmed fremhæver, eller om der i det britiske følelsesfællesskab også eksisterer andre diskurser om dem?

Afhandlingen placerer sig i forlængelse af Wetherells kritik af, at Ahmeds manglende fokus på menneskelig agens i og med følelser gør den svær at anvende i analyser af kulturel praksis. I denne sammenhæng synes Wetherells brede fokus på både individers handlemuligheder og handlemulighedernes ideologiske fundament i højere grad anvendeligt i en undersøgelse af, hvordan H.C. Andersen i praksis lades med symbolsk værdi og dermed tildeles betydning som dansk kulturfænomen. De følelser, der bliver udtrykt i de affektive praksisser, repræsenterer imidlertid ofte en kollektiv dimension, fordi de i praksis knyttes sammen med bestemte skalaer. Så selvom Ahmed og Wetherells teorier adskiller sig i deres definitioner af affektivitet og i deres subjektforståelse, er deres begreber alligevel relativt uproblematisk at kombinere i denne afhandling. Det tredje sekundære forskningsspørgsmål, der er i fokus i dette kapitel, handler netop om, hvordan affektive praksisser kommer til udtryk i artikulationer af H.C. Andersen. Et overordnet svar på dette spørgsmål er, at de blandt andet kommer til udtryk

ved, at folk taler ind i følelsesfællesskaber. På denne måde opfattes følelsesfællesskaber i afhandlingen altså som en konsekvens af affektive praksisser.

Der var store følelser på spil i mediedebatten om flytningen af Den lille Havfrue, og disse følelser blev udtrykt på forskellig vis og bidrog til forskellige diskursive konstruktioner af statuen. Nedenstående artikel kan i tråd med denne diskussion læses som et eksempel på, at følelsesfællesskaber i praksis altså kan være mangefacetterede og rumme flere affektive praksisser, og at det netop er følelserne i al deres kompleksitet og kontingens, der kan bidrage til en yderligere forståelse af, hvad der er på spil, når H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen.

5.2. Artikel 3. "When heritage tourism goes glocal – The Little Mermaid in Shanghai"

The Little Mermaid is a very old cultural icon, but in our age it is becoming a symbol. By moving it from its original location and by changing its cultural surroundings, questions of how we think about our cultural heritage and historical values are raised. (Ai Weiwei, Chinese artist, "Havfruen")

Heritage tourism is a branch of tourism in which tourists visit cultural heritage locations all over the world. To perform heritage tourism, it is thus presupposed that tourists travel and visit the actual locations of heritage. When the World Exposition 2010 (Expo 2010) was held in Shanghai, China, from 1 May to 31 October, however, the Danish pavilion contained an important representative of the Danish cultural heritage, as the original statue of the Little Mermaid was physically transported from Denmark and placed in the middle of a basin in the pavilion. This moving of the Little Mermaid caused the population in Denmark to engage in a media debate, and the content of this debate is the topic of interest in this paper.

Almost 200 countries were represented at the Expo 2010 in Shanghai. Each country constructed a national pavilion at the Exposition with its own interpretations of its nation and culture. The main attraction in the Danish pavilion was the statue of the Little

Mermaid. During its 6-month-long exile in Shanghai, 5.6 million people visited the Little Mermaid, and it was estimated that approximately 80 – 90% of the visitors were Chinese (Andersen, “nordiske”). The Danish pavilion had more visitors than those of other Scandinavian countries, and it is likely that the reason for this was the Little Mermaid, as Hans Christian Andersen, who wrote the fairytale about her, has considerable cultural significance in China.

The statue is one of the most visited tourist attractions in Denmark, and illustrations of it have been deployed to brand Denmark on several occasions. For the Danes, the significance of the Little Mermaid is that it is a part of their cultural heritage and that it belongs to Denmark, where it is located on a rock in Copenhagen Harbor. But when the Little Mermaid was relocated to the Danish pavilion in Shanghai, a new “present-day use of the past” (Ashworth; Graham, Ashworth and Tunbridge) was performed. Thus, the Little Mermaid’s sojourn in China can be seen as a manifest example of a global-local fusion. When the statue was moved from its original location to the Shanghai Exposition, an item of local cultural heritage was moved to a field of global interest. This new way of using “the past as a resource for today” (Timothy and Boyd, “Heritage tourism” 12) can be perceived as *glocal heritage tourism*, as the local, represented by an iconic sculpture, and the global, represented by the Chinese people visiting the Danish pavilion, were brought together in a new constellation at the Exposition.

In accordance with Robertson’s sense of the concept of glocal, the local and the global levels are engaged in a dialectic relationship based on reciprocal constitution, as globalization has resulted in “the reconstruction, in a sense production, of ‘home’, ‘community’ and ‘locality’” (30). The central aim of this paper is to clarify how glocalization in practice was perceived at the local level. It is offered as a thesis that this glocal perspective can contribute to a new way of thinking about and performing heritage tourism. The present scholarly focus within this field is primarily on the supply side of heritage tourism, covering, for example, “motivations and segmenting visitor markets”

(Poria, Butler and Airey). This focus integrates the physical place of heritage as an important part of research. But for 6 months in 2010 at the Little Mermaid's original spot in Copenhagen Harbor, there was to be seen only a screen showing a live transmission of the statue in Shanghai. In order to analyze how representatives from the Danish population made sense of their cultural heritage and how this sense-making related to physical places, this paper integrates discussions from museology and anthropology, as the two fields have contributed with relevant insights into what is at stake when heritage artifacts cross borders.

5.2.1. Heritage out of place

While discussions about heritage out of place are scarce within tourism studies, the field of museology has presented extensive research concerned with this subject. Cultural heritage is exhibited every day in museums around the world, and it is common to exchange objects and exhibitions across borders. Scholars who have studied such exchanges have especially been concerned with the context of exhibitions, for example, the particular ideologies every culture is affected by when it collects and exhibits its own artifacts as well as objects from other cultures (Barringer; Pieterse; Vergo). These varied studies have in common a perception of the very act of collecting, exhibiting and moving of tangible culture as occurring within a discursive frame that reflects the hegemonic discourses in the exhibiting culture. For instance, Barringer's study of the exhibitions at the South Kensington Museum is simultaneously a study of how in the nineteenth century British, imperialistic identity was displayed in the different exhibitions. Barringer states that the "meaning of an object is inflected, even re-invented by the context in which it is displayed" (11-12).

In the case of the South Kensington Museum, the colonial context of the cultural artifacts was not integrated in the exhibition strategy. The opposite was the case with the exhibition Te Maori in the 1980s. Te Maori was an exhibition of cultural artifacts from the

Maori culture organized by New Zealand Museums and Maori groups in cooperation with the Metropolitan Museum of Art in New York (Brown). The Maori people term their tangible and intangible cultural heritage *taonga* and they believe that taonga contains representations of their ancestors. Thus, the symbolic value of taonga is of great importance to them, and Te Maori was the first exhibition of taonga realized with the consent and cooperation of the Maori people: when the taonga was moved from New Zealand to New York, representatives from the Maori people even accompanied the exhibition as caretakers (Moko Mead). The Metropolitan redefined the Maori objects as art, and Brown sees this redefinition as a demonstration of how the “Maori material culture, disciplined by museum display, could be associated with modernity, sophistication and market values” (Brown 290). The Maori people were thrilled by this recontextualization of their cultural heritage and perceived the exhibition as a reason for national pride (290). A reason for this satisfaction can be that the narrative attached to Te Maori integrated the symbolic value attached to taonga by the Maori people instead of superseding it.

These two cases can be seen as examples of glocal heritage tourism, as they contain two different kinds of a global-local fusion. The course of events in the exhibitions indicates at least two important aspects that will be taken into account in the following examination of how the Danish population made sense of the loan of the Little Mermaid. First, the examples show that the meaning and value attached to the heritage in question by the local and global representatives have pivotal status in an examination of heritage globalization in practice. Second, the examples indicate that these meanings and values change when the cultural heritage is displaced.

5.2.2. Banal nationalism and property language

This present-day use of the Little Mermaid in Shanghai activated the Danish commentators' sense of national identity. In analyses of national identity in practice, social psychologist Michael Billig has introduced the notion of banal nationalism (Billig, *Talking; Banal;*

“Discursive”), covering the “routine ways” in which “citizens of the state are reminded that they live in a nation within a world of nation-states” (Billig, “Discursive” 219). Billig illustrates his point with the example of the nation flag:

(...) the citizen of the nation-state daily walks past, without a second glance, the flag flying outside the public building. Millions of such barely glanced-at flags are on display each day. All these unmindful reminders are necessary for the continuation of the nation-state and for their members’ sense of belonging.

Billig argues that when a group positions itself as a national group, its statements evoke an “ideological history of entitlements and rights” (219).

In his book *Being Danish*, the English sociologist Richard Jenkins examines national identity in Denmark, and he pinpoints five central themes this “*danskhed*¹⁵” is structured around: place, community, continuity, reputation and institutions. Alongside Vikings and the myth about the Danish flag falling from heaven during a battle, he mentions Hans Christian Andersen as an example of the “feeling of historical continuity”: “Even Hans Christian Andersen, relative newcomer as he is, contributes to the sense of time and timelessness” (Jenkins 220). Thus, Jenkins places Hans Christian Andersen as an element in Danish long-term identity, and he links the author with the statue of the Little Mermaid by emphasizing that the themes that structure Danish identity are all “symbolic and imagined”:

It is as symbols that these themes have their reality and power: symbols affect us as they do, and we hold to them as we do, at least in part because of the breadth and depth of the meanings condensed within them. Shared symbols work because they mean different things to different people. (223)

¹⁵ Jenkins uses the Danish word “*danskhed*” in his work. The word can be translated to “Danishness” and encompasses significant traits in Danish national identity.

Jenkins thereafter identifies several “shared symbols”, including the Little Mermaid, as material symbols that offer “a canopy of *danskhed* under which Danes, in all of their heterogeneity, with all of their paradoxes, can shelter from the sun as well as the rain, and under which they can proceed with everyday life without having to confront their differences too frequently”. He further suggests that “it is precisely the imagined nature of *danskhed* that allows it to be a collective canopy” (224). From this viewpoint, the mermaid is a symbol open to different interpretations by different people.

In this paper, the Little Mermaid is contemplated as an “unmindful reminder” of national identity in Denmark, and when the Little Mermaid was moved to Shanghai, two predominant ways of speaking about the statue became evident in the media debate: in one discursive construction, the Little Mermaid was perceived as a tradable object, and in the other, it was perceived as a little girl. Both discourses contained various articulations of ownership regarding the statue, and, thus, the Little Mermaid was referred to as Danish cultural property.

Cultural property encompasses the physical artifacts in cultural heritage, and research on the concept is specifically concerned with the challenges that arise when movable cultural goods are being exchanged or withdrawn from exchange. A popular topic within the research on cultural property is the relation between the property object and the population it belongs to (Frow; Humphrey and Verdery). The anthropologists Humphrey and Verdery state that the entire concept of cultural property rests on this “homology between the group or ‘people’ and certain kinds of objects in which they see their identity as residing” (7). They have suggested that a certain property language is used in these situations and that it should be examined further how this language works by focusing on when a “phenomenon” is “called a matter of property, rather than something else” (11). The research on property language to date has been mainly concerned with minorities and their rights and fights to conserve and preserve their heritage from the ambient majority culture. There was no physical conflict when the Little

Mermaid visited China, but the language used in Danish articulations about the exchange of it can still be categorized as a form of property language, as the Danish commentators were very eager to underline the fact that they experienced the statue as theirs. Based on the work of Humphrey and Verdery and Billig, respectively, this paper examines how articulations of appraisal and ownership in the two discursive constructions contained statements about central cultural values and cultural identity in Denmark.

The international body UNESCO has defined cultural heritage as a three-part concept, encompassing cultural property (physical artifacts), natural heritage (nature) and intangible culture (non-physical aspects of a culture) (UNESCO, “What is”; “Convention”). These three aspects were all parts of the Danish property language about the Little Mermaid. Some commentators defined the statue as *it*, a material artifact, that became the object of exchange between two countries. Other commentators brought the symbolic value of the Little Mermaid into focus by referring to it as a *she*, and in doing so, they simultaneously articulated traits that are specifically Danish. It will be argued that the content of this symbolic value illustrates how the meanings attached to the Little Mermaid reflected a part of the intangible cultural heritage in Denmark. Natural heritage was also implicitly significant when the place dimension was broached among the commentators, as one of the most popular topics in this category was whether or not the Little Mermaid was significant because of its “natural environment” in Copenhagen Harbor. Thus, to examine how the Danes made sense of the Little Mermaid’s participation in Expo 2010 is simultaneously to examine how the perceptions of tangible, intangible and natural cultural heritage interacted in this specific cultural context.

The following analysis of the appraisals of the Little Mermaid as they occurred in the Danish media debate will lead to a discussion about how the significance of the physical place of heritage was expressed in this media debate. The purpose of this paper is to attempt to answer the overall question: Can the cultural heritage come to the tourists or must the tourists always come to the cultural heritage?

5.2.3. Methodology

The analysis described in this paper was conducted as discourse analysis, especially inspired by Billig's contribution to the field. According to Billig, all psychological phenomena, including perceptions and emotions, are rooted in social and discursive activity ("Discursive" 212-213). The data reported in this paper are altogether a narrative about Danish perceptions of the Little Mermaid. In his analyses of national identity, Billig states that every utterance consists of "terms, which are culturally, historically and ideologically available" (217). The discourses about the Little Mermaid as a thing and a girl are analyzed as discursive constructions, and when the commentators contributed to these discourses by appraising the Little Mermaid, they used property language.

The data were retrieved from a corpus of 884 units from the Danish media debate in 2009 and 2010. These units were collected using the advanced search function in the Danish media database, Infomedia, which covers 1693 Danish media sources. The data, however, are limited to articles from national newspapers, regional newspapers and releases from news agencies. These three media platforms are represented by 104 different sources in Infomedia. Furthermore, the search was limited to units that occurred within the time span 1 January 2009 till 31 December 2010. The string of words in the search on Infomedia was made as open as possible:

Den lille Havfrue (exactly like this) (in the entire article) OG Shanghai (in the entire article) ELLER Expo (in the entire article)

This search generated 817 units. In order to make sure that no important articles or letters to the editor had been overlooked, the first search was supplemented with a string of words where "the Little Mermaid" was replaced with "the Mermaid", as this is a frequent designation of the statue in Denmark. This search brought the final total to 884 units. A preliminary analysis of random articles revealed the two dominant discourses about the Little Mermaid as "it" and "she", respectively. Based on the identification of these two

thematic discourses, more data were added to the corpus until it was estimated that the material had reached the “saturation point”, where new data did not contribute anything relevant and new about the content in and function of the two discourses (Bauer and Aarts 34).

In this paper, there are two instances of data which were not a part of the media debate in 2009 and 2010. One of them is the personal communication between the present writer and an employee from the municipality of Copenhagen about the insuring of the Little Mermaid in 2010. This official has, of course, given his consent for the publication of his statement as data. The other is a statement posted on a Chinese blog about the Little Mermaid in Shanghai. In China, there is a big difference between the public media debate and the actual attitude among the citizens, and this paper is specifically concerned with the latter. This highly relevant statement was only published in Chinese and was kindly sent to me by my colleague at the Fudan University in Shanghai, Rulan Ye, who also translated its content.

5.2.4. The transformation from property to ownership

According to Humphrey and Verdery, property language is, among others, effectively used as an instrument for “the narrowing of ‘property’ to mean ownership” (11). This function was frequently present in the media debate about the Little Mermaid in Denmark, where the users of property language linked the statue to different “owners”.

Technically, the municipality of Copenhagen owns the Little Mermaid. The statue was made because in 1909 the Danish brewer Carl Jacobsen had seen the ballerina Ellen Price as the Little Mermaid in a ballet based on Hans Christian Andersen’s fairytale. Jacobsen was enthralled by the ballerina and decided to have a statue of the mermaid made as a gift to the city of Copenhagen. When this *legal ownership* was articulated in the media in 2009 and 2010, the Little Mermaid was characterized as “the symbol of

Copenhagen”,¹⁶ “the icon of the city” and “possibly Copenhagen’s most popular tourist attraction”. It was rarely mentioned that the statue legally belongs to the city, and the media debate reflects the fact that this actual ownership was not congruent with the perception of ownership among the commentators, who frequently placed the statue as “owned” by others.

Another articulated owner was the sculptor Edvard Eriksen who made the Little Mermaid. He created the statue with Ellen Price as his source of inspiration but with his own wife as his model during the process. As Eriksen merely performed the task that Carl Jacobsen commissioned him to do, he did not legally own the Little Mermaid, but his responsibility for the existence of the statue was articulated in the media debate as an *artistic ownership* with expressions such as “Edvard Eriksen’s pretty little sculpture” and “Edvard Eriksen’s world famous statue”.¹⁷ In the same category, some commentators linked the Little Mermaid to Hans Christian Andersen, who wrote the fairytale about the mermaid long before the statue was made. These articulations referred to the Little Mermaid as “Hans Christian Andersen’s fairytale figure” and not as a sculpture. In one of the contributions, Andersen’s artistic ownership is phrased as “he who gave her life and breath - on paper - was Hans Christian Andersen” (Winge).

The Little Mermaid was not created to be a national treasure. When Eriksen finished the statue in 1913, it was placed on a rock on Langelinie in Copenhagen Harbor. It did not attract any noticeable attention until the 1930s, when the first links between romanticism, Hans Christian Andersen, the Little Mermaid and Denmark surfaced in a tourism context. After the Second World War, the narrative about “the peaceful fairytale country” officially became the new foundation for Danish tourism and the statue of the Little Mermaid was the icon in the campaign. The new status as national icon on the global arena made the

¹⁶ All short quotes in this paper stem from the Danish media debate in 2009 and 2010.

¹⁷ Actually, the copyright of any picture and reproduction of the Little Mermaid still belongs to the heirs of Eriksen. In that connection, it can be argued that a part of the statue as cultural property belongs to the Eriksen family. The permission to reproduce pictures of the Little Mermaid in this paper was also kindly given to the author by the Eriksen family.

Little Mermaid a national treasure and a “must-see” for tourists who visited Denmark (Frausing).

The ownership that was presented most frequently in the media debate, however, was *national ownership*. A commentator stated that “Even though the Little Mermaid is owned by the municipality of Copenhagen on paper, she is actually owned by the people” (Hansen, “Debat”). This kind of ownership is not based on legal facts or tributes to the artists, but on a perception of the Little Mermaid as a national treasure that belongs to the nation. Thus, many commentators experienced the Little Mermaid as owned by “the Danes” and “Denmark”. This ownership was based on emotions, and the contributions contained direct references to Denmark in terms such as “the national treasure”, “the Danish monument”, “Denmark’s most famous mermaid”, “Denmark’s most famous attraction”, “the Danish icon” and “the pride of Denmark”. In some cases, the commentators phrased the same emotional relationship with indirect reference to Denmark and the Danes in expressions such as “our dearest possession”, “our treasure” and “our biggest attraction”.

When these perceptions of ownerships were used in the media debate, they structured two distinct narratives about the Little Mermaid. The most significant difference between the two narratives was the way they approached the question of appraisal in relation to the statue. Humphrey and Verdery accentuate that value is “central to any property relation of persons and things”, because “no one wants to establish social relationships with respect to things of no value” (12). Where the articulations of the legal and to some extent also the artistic ownership referred to an exchange value of the mermaid, commentators who perceived the statue as owned by the people used descriptions of its symbolic and cultural value in their articulations.

In order to examine significant traits in the property language about the Little Mermaid, the following section will look further into how these appraisals made the Little Mermaid a matter of property in two different ways.

2 The Little Mermaid was moved from its original spot on Langelinie in Copenhagen Harbour in March 2010. (Photo: Christian Alsing. Retrieved from copenhagenmediacenter.com)

5.2.5. The Little Mermaid as an object

Humphrey and Verdery have indicated that another function of property language is its effectiveness as an instrument in a process of commodification (11). In the discourse in which the Little Mermaid was referred to as “it”, the commentators characterized the mermaid as “a statue”, “a sculpture” and “a figure”. In the Expo context, the Little

Mermaid was thereby perceived as an object that was to be exchanged between two countries. Consequently, many of the commentators appraised the Little Mermaid's exchange value. The Head of The Danish Cultural Institute in China phrased his skepticism in this way: "The Mermaid is just a tourist attraction in Denmark. There is not much to go in bringing an alien tourist attraction to the city. (. . .) A small and almost 100 year old bronze sculpture does not have many chances to create attention" (Olsen and Nielsen).

When the Little Mermaid visited Shanghai it did attract attention, however, and maybe this was because the majority did not perceive the statue as just "a small and almost 100-year-old bronze sculpture". A member of the Technical and Environmental Committee in Copenhagen phrased his evaluation as follows: "I have always thought of the Little Mermaid as an overrated attraction, and the value the mermaid will infuse the World Exhibition with will by far surpass what we miss out on in Copenhagen" (Larsen, "Drager"). In this quote, the Little Mermaid is placed as an object of appraisal by the use of the word "overrated", and the commentator consequently considers its exchange value by his comparison of the statue's respective values in Copenhagen and in Shanghai. Another commentator first stated that "exchange of works of art is an everyday occurrence", but afterwards continued with this comment:

In this context there is no difference between the Little Mermaid and a painting by Vilhelm Hammershøi. They are both parts of Danish culture. And of course they can both be lent out in relevant contexts where the aim is to exhibit Danish character, culture and tradition. (Hagmund)

By stating that there is "no difference" between the Little Mermaid and a painting of Hammershøi, the commentator merely addresses the mermaid as a material object, but afterwards he implicitly suggests a close relation between exchange value and the culturally specific symbolic value when he emphasizes that the Little Mermaid is not just a random cultural object, but a representative of Danish culture and tradition. Within the field of research on cultural property, Maine has introduced a classic distinction between

movable and immovable goods (204). As a consequence of modern market relations and value transformations, other researchers have subsequently pointed out that in some contexts the distinction must be enhanced with consideration of the alienability/inalienability of a given item (Rowlands; Weiner). The latter distinction allows for the individual experience of a cultural object as tradable or untradeable. Within this frame of reference, the commentator in the above contribution perceives the Little Mermaid as a (temporarily) alienable thing that can represent “Danish character, culture and tradition” when it is exchanged.

This commentator and the committee member were both positive about the idea of moving the Little Mermaid to Shanghai, and in their arguments, they both referred to Denmark as a little country that must market itself in the best possible way in the global arena. Some scholars have placed inalienability as an introvert concept that threatens this free exchange between countries (Posey 42), and when other commentators were emotional in their viewpoints, their contributions often contained a negative opinion about the move. A commentator expressed this emotional dimension as follows: “Have you ever heard anything like it? Just like that, you move a national symbol and one of the most Danish things we have” (Adriansen, “Debat”). In this contribution, emotionality and the experience of national ownership are articulated simultaneously, but the Little Mermaid is still referred to as a thing. This was not the most frequent way of designating the Little Mermaid when the statue was articulated as owned by the nation, as it will be illustrated in the exposition of the alternative discourse below.

Rowlands is one of the scholars who states that inalienability traditionally has been seen as a “‘backward’ form of collective ownership” (207), but he is more concerned with the variability of distinctions between alienability and inalienability over time and how these two categories can both be implicit in appraisal of cultural property. His further considerations are expressed as follows:

(...) it scarcely matters whether 'control of one's own culture' is really about keeping cultural knowledge to oneself alone or is a means of claiming a form of property that can generate a unique form of exchange value. It is the inalienable and collective quality of cultural property that makes this a different form of value and orders social relations as a collective right to lay claim to its possession and to profit from this. (208)

In this quote, Rowlands mentions "a unique form of value" that stems from the experience of inalienability, but still embraces the culture's right to profit from it collectively.

However, when it was decided to move the Little Mermaid to Shanghai, the administration in the municipality of Copenhagen had to think of the statue as an object and put a price on it in order to get it properly insured. The price of the Little Mermaid was determined to be 10 million Danish kroner. But in emails sent to the present writer the employee who was responsible for fixing the mermaid's exchange value reveals that this reflected a complex valuation process. In one of the emails, the employee emphasized that "the valuation is naturally fictive. It is possible to make a new copy for a smaller amount of money because the original model still exists¹⁸. Thus, this valuation is based on other parameters, such as affective value, tourist attraction and cultural heritage". Moreover, he added that in this process of valuation, "you always choose a high and round number in order to indicate that special value that goes beyond the material value" (Munk).

Many property language users who referred to the Little Mermaid as an object, a tradable statue, did not leave much room for this "affective value" that the statue has for many Danes. Instead, they contributed to a narrative that was structured around the exchange, and the purpose of this exchange was to create profit for Denmark on a global level. In this discursive construction, the Little Mermaid was commoditized as a medium for obtaining this purpose.

¹⁸ The plaster cast of the Little Mermaid has on several occasions been used to restore the statue after vandalism.

5.2.6. The Little Mermaid as a subject

The emotional dimension in the appraisal of the Little Mermaid was the core in the other discourse, where the contributors frequently articulated the mermaid's symbolic value and perceived the statue as owned by the nation. In this narrative, the statue was designated as "she": a girl, woman or lady, who thereby was the subject in the contributions. A commentator integrated the transformation from object to subject as follows:

The most photographed attraction in the country has never been a great work of art. She is and always will be a mannequin with a fish tale. But to some extent, even dolls own a soul. Dolls are alive. As of today she will even see Shanghai. She will become one of the main attractions at the Expo. (...) But she will return home in December. (Schauser)

In this quote, the Little Mermaid is first of all equipped with a "soul" and a "home", and she is also given the ability to "see Shanghai". Where the narrative about the statue as an object was a narrative about business and experience economy, this narrative was closer to a fairytale. The architect who conceived the idea of moving the Little Mermaid described his perception of the statue as follows:

There is no reason to cocoon our national treasures. But there is no reason to disown them either. It is, on the contrary, exciting to have a society where the symbols are not dead things but can be a little, living mermaid who can travel all the way to China if she feels like it. (Halgreen)

Apart from being an effective instrument in commodification contexts and in transforming property into ownership, Humphrey and Verdery associate the use of property language with processes of individualization (11). This function was evident in the narrative where the Little Mermaid was the subject, as many of the contributions contained arguments originating from specific Danish values and Danish national identity.

Even though the Little Mermaid was created as a tribute to a ballerina, many Danes linked her directly to Hans Christian Andersen who originally wrote the fairytale about her. The discourse about the Little Mermaid as an object rarely referred to Hans Christian Andersen and only by means of the artistic ownership, but the link between the author and the figure was more emphatic when the statue was articulated as a female subject. When these commentators described the mermaid and the exchange of her, they were often inspired by the fairytale. Just before the Little Mermaid was moved to Shanghai, a journalist used the fairytale as follows in an article: "In the fairytale by Hans Christian Andersen she is transformed into foam, but in reality the Little Mermaid will now be transformed into a Chinese" (Grønbech). Other commentators described the statue as "a delicate little woman", "shy", "thoughtful" and "wistful". When an illustration of the Little Mermaid was on the front page of the Shanghai Daily, a Danish journalist wrote as follows about the picture:

The Mermaid has always radiated melancholy and mild grief, so it is not possible to see if she is sitting there with homesickness, missing the homely atmosphere. But according to the picture in the newspaper she is surrounded by Asians just like she used to be on Langelinie, so, in spite of all, something is like it used to be for the flighty lady. (Kruhøffer)

Descriptions inspired by the fairytale were often emotional at the same time, and this emotionality was in many cases linked directly to articulations of national ownership. Thus, by means of Hans Christian Andersen's work and language, the Little Mermaid was transformed into a little girl who was going to travel for the first time in her life. This journey was described in picturesque phrases in the media debate, beginning before the departure with comments such as the following:

I wonder if the Little Mermaid on Langelinie is ready to leave her usual spot and go away to represent Denmark in Asia for the next six months. She has confided in me that she is ready for the task and she added with a smile: 'A real mermaid does not turn its tail!' (Bramsen)

In this quote, the Little Mermaid is presented as a girl with the ability to speak and to “confide” in other human beings. With these traits added to the mermaid, the physical moving of her can appear to be violent: “There she hung – hovering in the air with hoists and straps and everything. But there was something magical about it anyway” (Vesterberg).

When the statue was revealed in Shanghai, even traits with sexual undertones were attached to it, when several Danish newspapers used the headline “The Little Mermaid undressed for China” and further described her as “scantily dressed”. Others were more genuine in their reports from Shanghai: “The Little Mermaid sits there in the middle of everything as we know her. A little shy on three big rocks and surrounded by seawater from Copenhagen” (Rytgaard). Even though the latter journalist avoids being too intimate, the use of the phrase “as we know her” is still very emotional and even caring. When these emotions were combined with emotions related to the nation, the descriptions could be even more voluminous. A Dane who visited the pavilion in Shanghai wrote a letter to the editor in which he described his observations of a Chinese family who visited the pavilion at the same time as him: “After he, his wife and daughter have spent more than an hour in queue, the family walks directly towards her, the pride of Denmark, the symbol of the fairytale in our lovely country; The Little Mermaid, who is sitting on her rock in everlasting melancholia (...)” (Nielsen, “redningsmand”).

These descriptions are clear examples of how another kind of appraisal was dominant when the Little Mermaid was perceived as a “doll with a soul”. The commentators did not refer to any kind of exchange value or profit from moving a cultural object - it was merely the symbolic value attached to the Little Mermaid that was articulated. Even when economic themes were addressed, the mermaid was still referred to as a person and not as a thing with a price: “The Little Mermaid will be equipped with a huge budget when she becomes one of the prominent Danish guests at the World

Exhibition in Shanghai" (Roest-Madsen) was one of the expressions where economy and mermaid were effectively separated.

The symbolic value was very clearly articulated when the media fairytale ended and the Little Mermaid finally "returned home" safely from her journey to the other side of the world. A commentator stated that he had "missed her so much" and that "she should never have been sent away", because "it is like selling a part of your soul" (Frandsen, "savnet"). And a politician from the City Council in Copenhagen used the same terminology about the homecoming: "It is wonderful that she has come home. She has been missed so much. It has been like sending your child away. (...) She fascinates me, and she is like a fairytale" (Frandsen, "savnet").

The Little Mermaid is undoubtedly endowed with a great deal of symbolic value in these articulations, and it is evident that the perception of a national ownership accelerated the use of a highly emotional property language about the statue. Even when the commentators tried to switch these feelings off, they still connected the statue to their national identity, as is the case in this formulation:

You don't need to be at the World Exhibition for long, before you understand that your Danish identity resides on a pretty hard rock in a fairly chic pavilion these days: To the Chinese people, Denmark is identical with the Little Mermaid, and then it doesn't matter whether you feel related to Hans Christian Andersen's little gilled lady or not. (Goul)

Since the articulations of the symbolic value attached to the statue in Danish media reflected a discursive construction of the Little Mermaid as a female (Danish) subject, it can be argued that the function of this discourse was that it constituted a mild "process of individualization" (Humphrey and Verdery 11), because the commentators were very eager to accentuate what Billig terms their "right" to the mermaid, and as they did so, they simultaneously highlighted Denmark as a unique place with a unique interpretation of the Little Mermaid. And in many cases, this interpretation contained viewpoints of the statue

as immovable and inalienable. Thereby, this discourse can be seen as an example of how the Little Mermaid functions as an “unmindful reminder” of national identity in Denmark.

5.2.7. The significance of place

The two discursive constructions function as expressions of the local level in the global-local fusion that occurred when the Little Mermaid was moved to Shanghai. This section will look further into how the physical place of heritage was implemented in the Danish property language, when the commentators attached and detached the statue to and from the physical place of heritage in their articulations.

When the Little Mermaid was articulated as an object, the commentators and journalists concentrated on the process of moving the statue. One journalist emphasized the importance of moving the entire location with the statue to China:

The location of the Little Mermaid and the rocks it rests on is measured in advance with punctual laser equipment. It ensures that the siting in China will be as it is in Denmark. At the same time it means that the old lady will get the exact same view as she is used to when she returns to her spot on Langelinie after six months in the East. (Jensen, “En”)

The move from place to place is described but not problematized in this contribution. There is an interesting shift in the quote, though: When the journalist writes about moving the Little Mermaid to China, the statue is described as an object surrounded by words such as “measure” and “punctual laser equipment”. But when he describes the statue’s homecoming after the Exposition, it becomes an “old lady” to whom it matters whether the view is “the exact same” as “she is used to”.

As mentioned earlier, UNESCO’s three-part definition of cultural heritage also includes a natural dimension. When some of the commentators emphasized the immovable elements in the Little Mermaid, they related the statue to the environment in which it is placed in Denmark, and when they did so, their contributions were often more

emotional. One commentator stated that the mermaid “is alive because of its placement” (Holm), and another expressed it as follows: “The Little Mermaid’s forte is exactly the surroundings she naturally finds herself in. If you move her to Disneyland, she is nothing” (Hansen, “Debat”). This commentator physically placed the symbolic value of the mermaid on the rocks in Copenhagen Harbor. A strategic director expressed the same concern in his contribution to the debate:

As a PR instrument, the Little Mermaid runs the risk of drowning. As a symbol she will lose her cultural power and significance in alien surroundings. After all, the status of the bashful little girl is attached to her rock and the view over Øresund from Langelinie. Away from her familiar surroundings she will hardly attract the same attention as that we ascribe to her. (Gjerløff)

As these contributions illustrate, the physical place of heritage was frequently mentioned in the media debate in accentuations of the Little Mermaid’s symbolic value, and by means of the statue’s emplacement in Danish culture and in Denmark, it was articulated as immovable and inalienable. Even so, on 25 March 2010, the tangible cultural property was removed from Copenhagen Harbor and transported to the Exposition in Shanghai where it was admired by more than 5 million Chinese people. Its exchange value was randomly fixed at 10 million Danish kroner. But as the Little Mermaid went global with all its exchange value, its Danish “cultural power”, as it was termed in the media debate, remained in its natural element on the rocks in Copenhagen Harbor. Thus, the Little Mermaid arrived in Shanghai without its habitual symbolic value and was therefore open to new appraisals and interpretations from the Chinese heritage tourists visiting the Expo.

3 The statue was placed in the middle of a basin in the Danish pavilion in Shanghai, where it was an attraction for six months. (Photo: Torben Grøngaard Jeppesen)

The Chinese fascination with the Little Mermaid is based on a specific Chinese symbolic valuation of the statue, as the Little Mermaid is solely perceived as a reflection of Hans Christian Andersen. The Chinese people term Andersen as “An Tusheng”, and this can be translated as “the disciple of peaceful living”. In an argument about what the Chinese people can learn from Hans Christian Andersen’s fairytales, the Chinese scholar Guo Dehua has illustrated how Hans Christian Andersen’s fairytales are read as a wise man’s advice on how to cope with life, death, love and sorrow. She argues that “Hans Christian Andersen is popular here in China because he has seen through society and its roles. His intelligence transcends cultural boundaries, for Andersen deals with human themes” (Dehua). Another Chinese citizen expressed a similar experience of the mermaid on her blog after visiting the Danish pavilion at the Expo:

Many think the real beauty of the Little Mermaid doesn't lie in the visual effect. She's of great value because of Andersen who created her story. The culture is being passed just like vintage wine, the older the mellower. And the journey of the Little Mermaid to China (...) stimulates those who are familiar with Andersen to re-read his writings, and attracts those who haven't read the story of the Little Mermaid to pick up the book. What impressed a lot of the audience is that the seemingly lifeless statue sparkles with living sadness and beauty all over her. (Ye)

When the Te Maori exhibition opened in New York, the tangible Maori culture was defined as fine art by the Metropolitan Museum of Art. And in a similar way, the Little Mermaid was experienced in Chinese as a material reflection of Andersen's fairytales when it was moved to Shanghai. In both cases, the fact that the cultural heritage was displaced from its natural habitat gave room for these new interpretations.

5.2.8. Conclusions and recommendations

This paper has examined the loan of the Little Mermaid as an act of glocal heritage tourism, because a tangible part of Danish cultural heritage was moved to a present field of global interest when the statue became a part of the Danish pavilion at the Exposition in Shanghai 2010. The purpose of this paper was to analyze language use concerning the Little Mermaid in the Danish media debate in 2009 and 2010. The notion that a particular property language is used when individuals articulate meaning about their cultural heritage as property was applied as a framework for the analysis.

This paper suggests that at least three kinds of ownership were articulated in the Danish media debate about the Little Mermaid: a legal, an artistic and a national ownership. The analysis was concerned with how these three ownership types were articulated in two discursive constructions within the Danish property language: a discourse in which the Little Mermaid was perceived as an object of exchange and a discourse in which the Little Mermaid was represented as a female person. These two discourses have in common the characteristic that appraisal is a central part of the

language use. The commentators and journalists who experienced the statue as an object appraised its exchange value, while the media users who contributed to the discourse about the Little Mermaid as a subject referred to its symbolic value. The analysis made evident that central values in Danish culture and identity were at stake in both categories of appraisals, but while this experience of national ownership was only one element among others in the first discourse, it was a fundamental part of the latter. This paper suggests that the culturally specific symbolic value of the Little Mermaid was fixed: the fact that the contents of the symbolic appraisals were so closely linked to the way that the Danes experience their common national identity positioned the Little Mermaid as a reflection of intangible cultural heritage in Denmark. This was also indicated in the part of the analysis where the commentators connected the Little Mermaid to its “natural environment” in Copenhagen Harbor. Thus, as the Little Mermaid was detached from its habitual symbolic value at the Expo in Shanghai, the Chinese audience was able to appraise the statue’s value in its own culturally specific way.

As this paper has only been concerned with two discourses in the Danish property language, there may be other elements of property language about global-local fusions within heritage tourism left untouched. Topics of interest in future analyses of this could be, for example, the content and function of discursive constructions about the importance (or unimportance) of heritage authenticity or the meaning-making of heritage out of place that occurs when visitors experience the heritage in question.

Acknowledgements

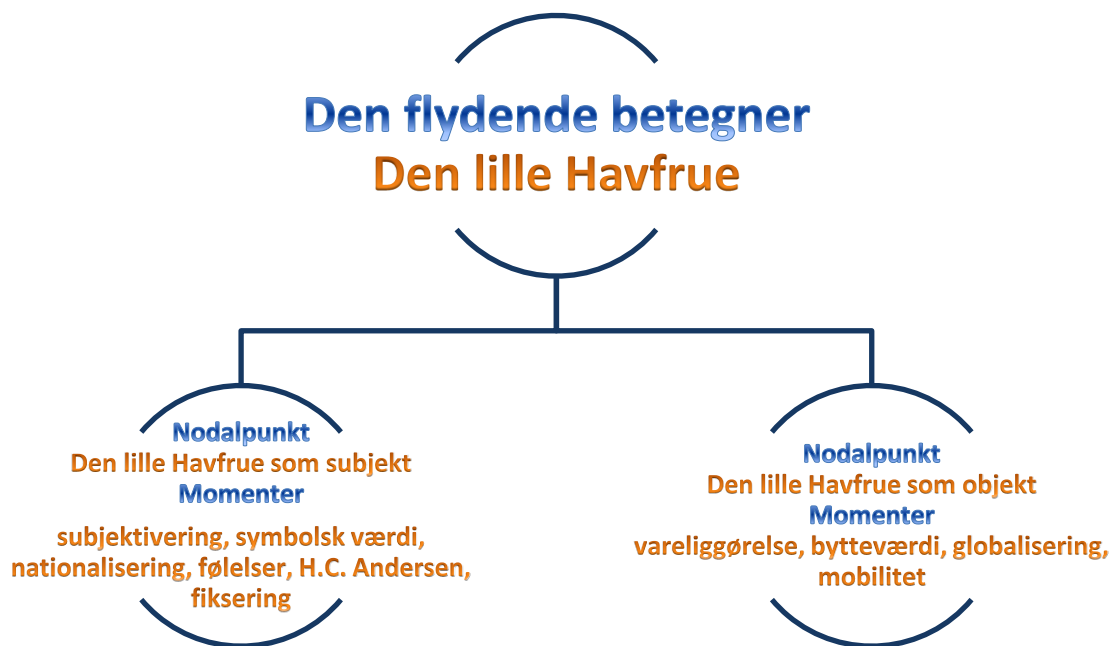
This paper was first presented in outline at the workshop “The National and Cultural Significance of Hans Christian Andersen” held at the Fudan University in Shanghai, China, in November 2011. I thank the participants from Fudan and from the University of Southern Denmark for their comments, especially my colleague, PhD Rulan Ye, who helped me with Chinese translation and important links. Another helper is Associate

Professor Thomas Pettit, University of Southern Denmark, who proofread my paper. I have also benefited from valuable insights and thoughts from my supervisor, Professor Nils Gunder Hansen, University of Southern Denmark, and from Professor Thomas Hylland Eriksen, University of Oslo. Last, but definitely not least, I thank the extremely qualified and engaged anonymous reviewers of this journal.

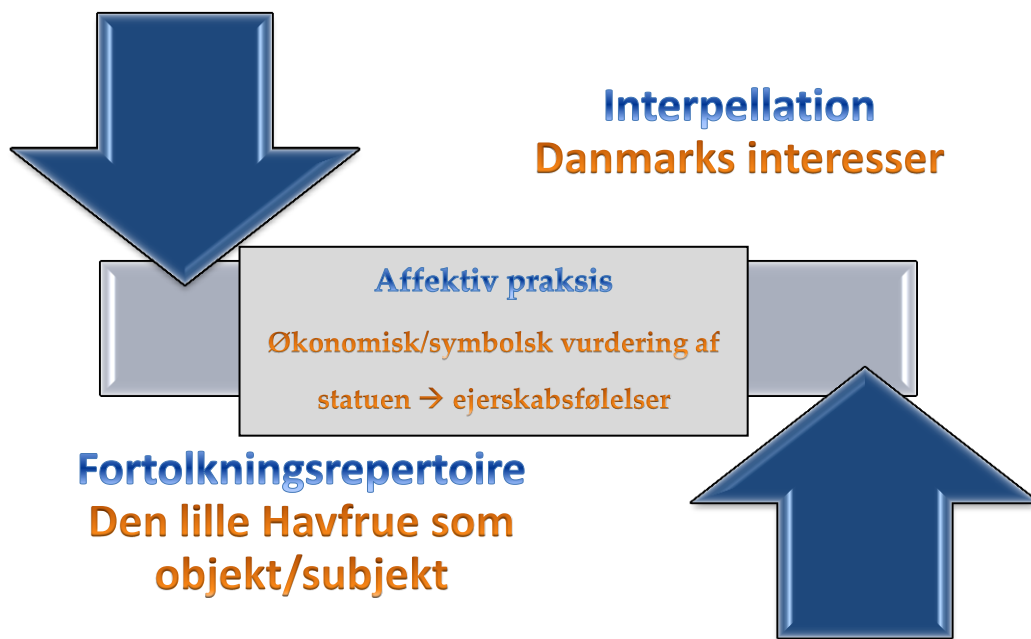
5.3. Anvendelse af analysemodellen

Måden, afhandlingens gennemgående analysemodel udfyldes på, vil altid være baseret på et arbitrært valg. Når det er ekstra vigtigt at nævne i forbindelse med denne artikel, er det, fordi første led i modellen faktisk kan udfyldes forsvarligt på to forskellige måder, alt afhængigt af, hvilket snit, der skal fremhæves. Forholder man sig til afhandlingen som helhed, vil det være H.C. Andersen, der er den flydende betegner som i de to foregående artikler, og analysen vil fungere som en yderligere granskning af, hvordan H.C. Andersen, her repræsenteret gennem Den lille Havfrue, tildeles betydning på en national skala – med særligt fokus på den emotionelle dimension i processen.

I artiklen er fokus imidlertid på flytningen af Den lille Havfrue som én konkret begivenhed, der præsenteres som et eksempel på, hvordan danskerne forholder sig til deres kulturarv. Derfor indtager statuen i nedenstående redegørelse pladsen som flydende betegner, som i to forskellige diskurser lokaliseres som henholdsvis subjekt og objekt. I den diskurs, hvor Den lille Havfrue omtales som et subjekt, knyttes hun sammen med menneskelige egenskaber, nationalt funderede ejerskabsfølelser og H.C. Andersen. Debattørerne omtalte stort set udelukkende statuens symbolske værdi for Danmark og danskerne, og det blev ofte understreget, at statuen i denne "danske" form ikke kunne flyttes. I den diskurs, hvor statuen blev omtalt som en genstand, blev den knyttet sammen med stort set modsatte momenter: Den blev omtalt som en flytbar vare, og det blev fremhævet, at flytningen af den både ville have stor værdi i penge og fremhæve Danmark i en global verden. Analysemodellens første led kan på denne baggrund udfyldes således:

Den affektive praksis omkring vurderingen af et stykke dansk kulturarv kom altså til udtryk i to diskursive konstruktioner, og den var særlig intens i den diskurs, hvor Den lille Havfrue blev omtalt som et levende væsen. Oplevelserne af statuen som enten en flytbar ting eller en lille pige var noget, der lå i de enkelte debattørers fortolkningsrepertoarer: Det var deres version af virkeligheden. I begge diskurser var det Danmarks interesser, der interPELLerede debattørerne, men opfattelserne af, *hvad* der var i landets bedste interesse, delte sig i to: I objekt-diskursen hang versionerne af virkeligheden tæt sammen med overvejelser omkring, hvordan flytningen af statuen kunne skabe profit for Danmark i en globaliseret verden, mens de mere følelsesladede artikulationer i subjekt-diskursen var styret af kærlige, nationale følelser. Et centralt argument i artiklen er, at den affektive praksis omkring vurderingen af Den lille Havfrue som dansk kulturarv kom særlig tydeligt til udtryk gennem uddelegeringer af juridisk, kunstnerisk eller nationalt ejerskab over statuen. Gennem analysemodellens andet led kan dette forhold illustreres sådan her:

De danske mediedebattører knyttede nationale følelser sammen med Den lille Havfrue, både når de ladede Danmarks bedste interesser med økonomisk og symbolsk værdi. Debattørerne repræsenterede dermed den samme gruppe (danskerne) og producerede mening på den samme skala (den nationale) i deres artikulationer. Måden, hvorpå de respektive debattører samlede sig i et emotionelt ladet forestillet fællesskab, var imidlertid tydeligst, når Den lille Havfrue blev omtalt som et levende væsen. Fordi den affektive praksis omkring vurderingen af Den lille Havfrue som dansk kulturarv forekom i to versioner, søgte de forskellige debattører også at objektivere diskurserne på to forskellige måder: Enten ved at indsætte Den lille Havfrue i en økonomisk eller en emotionel kontekst. Analysemodellens tredje led vil på denne baggrund kunne udfyldes på følgende måde:

5.4. Delkonklusion

Den mediedebat, der udspillede sig i forbindelse med flytningen af Den lille Havfrue i 2009 og 2010, repræsenterede to diskursive konstruktioner af statuen som henholdsvis objekt og subjekt. Mens de debattører, der omtalte havfruen som det materielle objekt den er, forholdt sig til dens økonomiske værdi som en flytbar kulturarv, blev de debattører, der opfattede statuen som et subjekt mere følelseladende i deres artikulationer, hvilket blandt andet blev tydeligt ved, at de relaterede den til dens symbolske værdi for Danmark og danskerne.

Hvor objekt-diskursen om Den lille Havfrue kom til at rumme vurderinger af dansk kulturarvs status på den globale scene, havde menneskeliggørelsen af statuen direkte relation til H.C. Andersens eventyr om havfruen, der gik forud for materialiseringen af den lille protagonist. Artiklen rummer imidlertid flere eksempler på, at diskurserne ofte blev blandet sammen i praksis, og at selv de debattører, der havde til hensigt at forholde sig rationelt til flytningen af Den lille Havfrue, kom til at give udtryk for nationaliserede,

symbolske associationer. Begge diskurser kan forstås som en affektiv praksis omkring danskernes vurdering af kulturarv, og analysen af dem forholder sig derfor til det sekundære forskningsspørgsmål afhandlingen stiller om, hvordan affektive praksisser kommer til udtryk, når H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen. Begrebet affektiv praksis viser sig dermed som en konstruktiv analysekategori, fordi det som retningsgivende begreb netop kan rumme den kompleksitet i mediedebattørernes ofte emotionelt modsatrettede artikulationer.

Den eneste relation mellem H.C. Andersen og statuen af Den lille Havfrue er Andersens kunstneriske ejerskab over havfruen, og denne relation er blevet fremhævet, siden Den lille Havfrue første gang blev iscenesat som dansk nationalsymbol. Historikeren Mikael Frausing omtaler eksempelvis, hvordan den indledende branding af havfruen i 1930'ernes turistbrochurer blev ledsaget af en beskrivelse af "H.C. Andersens eventyrlige København" (Frausing). Artiklens analyse af den affektive praksis omkring vurderingerne af Den lille Havfrue viser, at opfattelsen af denne nære forbindelse mellem H.C. Andersen og statuen tydeligt blev reproduceret i de danske mediedebattørers følelsesladede artikulationer. Artiklen sætter sig dermed i forbindelse med afhandlingens primære forskningsspørgsmål, fordi de følelsesladede artikulationer afspejler en proces, hvor danskerne reproducerer mening om havfruen som kulturarv. I artiklen argumenteres derfor, at et af de bærende elementer i denne proces var, at debattørerne gjorde statuen til kulturel ejendom, og at dette ejendomssprog blev særlig intenst og affektivt ladet, når det blev koblet sammen med det nationale. H.C. Andersen blev aktualiseret som moment i denne nationalisering af Den lille Havfrue, og dermed kan analysen af processen også læses som et eksempel på, at den affektive praksis omkring H.C. Andersen i Danmark og andre steder i verden er væsentlig at analysere i en undersøgelse af, hvordan det kan udspille sig, når H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen.

Kapitel 6. Konklusion

Denne afhandling eksisterer, fordi flere centrale aktører i Odense, herunder Odense Bys Museer, Syddansk Universitet og Odense by, de seneste år har intensiveret et samarbejde om at skabe et nyt brand af H.C. Andersen, hvor han på én gang iscenesættes som et kulturelt ikon for fødebyen, Odense, og som en attraktion for alle de kulturer, der tillægger ham værdi og bruger ham i hverdagen. Det er fra universitært og kommunalt hold blevet besluttet, at brandets indhold blandt andet skal være baseret på forskningsresultater, der koncentrerer sig om, hvilke betydninger H.C. Andersen tillægges lokalt, nationalt og globalt.

Afhandlingen har ikke direkte forholdt sig til, hvilke konkrete elementer fremtidens brand med fordel kunne bestå af. I stedet har analyserne koncentreret sig om, hvordan bestemte anvendelser af H.C. Andersen de seneste år har indikeret de kulturelle muligheder og udfordringer, der kan blive aktualiseret i forbindelse med konstruktionen af det nye brand. Derfor stiller afhandlingen et primært forskningsspørgsmål, der lyder: *Hvordan kommer det til udtryk, når H.C. Andersen tildeles betydning som dansk kulturfænomen, og hvilke funktioner har disse betydninger i lokale, nationale og globale sammenhænge?*

Det er vigtigt at understrege, at afhandlingen dermed ikke leverer en komplet kortlægning af H.C. Andersens mangfoldige betydninger i Danmark og rundt om i verden, men at hensigten i stedet er at fremhæve eksempler på, hvad der er på spil i konkrete situationer, hvor H.C. Andersen er blevet tildelt kulturel betydning.

Netop ønsket om at analysere enkelte eksempler i stedet for at fremvise et fuldstændigt billede af en eventuel betydningsstruktur omkring Andersen, understreges af afhandlingens form, der er antologisk. Tre kapitler er således struktureret omkring selvstændige artikler, der på egne teoretiske præmisser koncentrerer sig om tre forskellige situationer, hvor H.C. Andersens betydning som kulturfænomen er blevet aktualiseret. Fælles for artiklerne er, at de alle forholder sig til afhandlingens primære forskningsspørgsmål, og at det empiriske materiale, der ligger til grund for analyserne,

overvejende er hentet fra danske skrevne medier. Det er altså sprogbrugen omkring H.C. Andersen, der er analysegenstand i alle artikler. De tre artikler indeholder imidlertid også tre forskellige snit i de respektive analyser af denne sprogbrug: Hvor det i artiklen "H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis" er anvendelserne af én bestemt sprogfigur fra "Klods-Hans", der analyseres og sættes i globalt perspektiv, sætter artiklen "H.C. Andersens rette sted?" fokus på, hvordan "Kejserens nye Klæder" blev brugt som et element i rumligt orienterede H.C. Andersen-opfattelser, mens "When heritage tourism goes glocal" koncentrerer sig om, hvordan følelser blev sat i spil i forbindelse med et stykke materielt kulturarv relateret til Andersen. Artiklerne repræsenterer dermed tre forskellige eksempler på, hvordan H.C. Andersen sprogligt tillægges betydning som kulturfænomen, både når en bestemt sprogfigur anvendes, og når sproget anvendes som et generelt repræsentationsmedium for artikulationer af henholdsvis sted og affekt. Artiklernes forskelligheder understreges også ved deres funktion i den samlede afhandling, hvor de forholder sig til forskellige sekundære forskningsspørgsmål. "H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis" koncentrerer sig om, hvordan H.C. Andersen anvendes i en bestemt, samfundskritisk diskurs, og i "H.C. Andersens rette sted?" undersøges det, hvordan menneskers skalære verdensforståelser kommer til udtryk i forbindelse med Andersen, mens "When heritage tourism goes glocal" sætter fokus på de emotionelle aspekter i repræsentationerne af H.C. Andersen ved at undersøge den affektive praksis, der kom til udtryk, da statuen af Den lille Havfrue skulle flyttes.

Af regelsættet for ph.d.-uddannelsen ved Syddansk Universitet, Det Humanistiske Fakultets § 14 stk. 4 fremgår det, at en antologisk redegørelse skal bestå af minimum tre artikler, samt en redegørelse for afhandlingens teori, metode og resultater. Det hedder desuden, at denne redegørelse skal have et vejledende omfang på 30-80 sider. Med afsæt i denne paragraf kan man argumentere for, at denne afhandling rent formmæssigt placerer sig et sted mellem antologi og monografi, dels fordi redegørelsen overskrider det vejledende omfang, dels fordi det er redegørelsen – og ikke artiklerne – der præsenterer

afhandlingens overordnede struktur.¹⁹ Den antologiske afhandling er stadig forholdsvist ny inden for Humaniora, og derfor ligger det endnu ikke fast, hvordan en antologi struktureres mest hensigtsmæssigt. Nærværende afhandling er struktureret af de forskningsspørgsmål, der stilles i redegørelsen og af den analysemodel, der ligger til grund for alle artiklernes analyser. På denne måde fungerer artiklerne som kapitler i en længere, monografisk tekst. Strukturen støttes yderligere af kapitlernes tematiske introduktioner til artiklerne, samt af redegørelser for konkrete anvendelser af analysemodellen. Den umiddelbare fordel ved denne struktur er, at redegørelsen ikke fremstår som en "rammetekst" omkring artiklerne, hvor en sammenhæng mellem redegørelsens og artiklernes indhold måske kunne være svær at få øje på, men som en integreret del af afhandlingen, der er lige så forskningsbaseret som artiklerne. En naturlig følge af afhandlingens struktur er desuden, at dette konkluderende kapitel koncentrerer sig om afhandlingens forskningsresultater som helhed, i stedet for at gentage de konklusioner, de enkelte artikler indeholder.

Afhandlingen bidrager til den nuværende forskning i H.C. Andersen ved at introducere, hvad der betegnes som et tredje tema inden for H.C. Andersen-forskningen, hvor det hverken er Andersens liv eller værk, der er det primære fokus, men hvor hans kulturelle betydning og menneskers lyst til at videregive hans fortællinger og fortællingerne om ham til næste generation betragtes som konstituerende for disse fortællingers overlevelse. Inden for denne gren af H.C. Andersen-forskningen, hvor Andersen undersøges som kulturfænomen, er det de processer, hvor hans kulturelle betydninger (re)produceres i praksis, der er i fokus. Afhandlingens introduktion til dette nye forskningsområde har både omfattet diskussioner og analyser af de tematikker, der synes særlig fremtrædende i undersøgelsen af kulturfænomenets betydning og funktion,

¹⁹ Det er naturligvis blevet bekræftet af ph.d.-skolen, at "vejledende omfang" godt kan tolkes så løst, som det er blevet i denne afhandling. Ph.d.-skolen understregede i den forbindelse, at kravet om, at afhandlingen ikke må overstige de 250 sider, der forventes af monografier, vægtes højere end forslaget til, hvor lang en redegørelse kan være.

og et analysemetodisk forslag til, hvordan disse betydninger og funktioner kan undersøges i praksis. Dette kapitel konkluderer på begge disse aspekter. Kapitlet afsluttes med fremlægningen af en tematisk analysemodel, der kan anvendes til fremtidig forskning i, hvordan kulturfænomener tildeles betydning og funktion i kulturelle sammenhænge.

6.1. Kulturfænomenet H.C. Andersen

I de få publikationer, der koncentrerer sig om H.C. Andersens betydning for dansk kultur og mentalitet, tages denne signifikans som en selvfølge, uden at det undersøges nærmere, hvad den består af, og hvordan den kommer til udtryk i konkrete situationer. Denne afhandling adskiller sig fra den sparsomme forskning på området ved netop ikke at tage H.C. Andersens status som kulturfænomen og dansk kulturarv som en selvfølge, men netop fokusere på, hvordan den aktualiseres i dansk, hverdagslig praksis. Det kan på denne baggrund synes problematisk at sammenholde afhandlingens resultater med allerede eksisterende viden inden for H.C. Andersen-forskningen, og dette afsnit koncentrerer sig derfor alene om at redegøre for de mest centrale forskningsresultater i opsummerende form.

At undersøge H.C. Andersen som kulturfænomen inkluderer en opprioritering af, at han, i kraft af sin vigtighed i flere kulturer rundt om i verden, er blevet et så vidt og differentieret begreb, at der eksisterer store lokale, regionale og transnationale forskelle på de betydninger, han tildeles i praksis.

Som nævnt koncentrerer denne afhandling sig om ét bestemt aspekt af den hverdagslige praksis, nemlig sprogbrugen omkring H.C. Andersen. Sprog forstås i denne sammenhæng, i tråd med Stuart Halls teori, som et repræsentationelt system, hvilket vil sige, at sproget er et medium, gennem hvilket mennesker præsenterer sig selv som dele af en kultur ved at lægge betydning til de værdier, ideer og følelser, de betragter som konstituerende for den pågældende kultur. I afhandlingen undersøges det, hvordan

danske mediedebattører inddrager H.C. Andersen, når de repræsenterer sig selv og forholder sig til den verden, de lever i. Afhandlingen viser eksempler på, hvordan debattørerne spejler sig i H.C. Andersen, og hvordan dette spejlbillede også reflekterer dominerende værdier og ideer i dansk kultur.

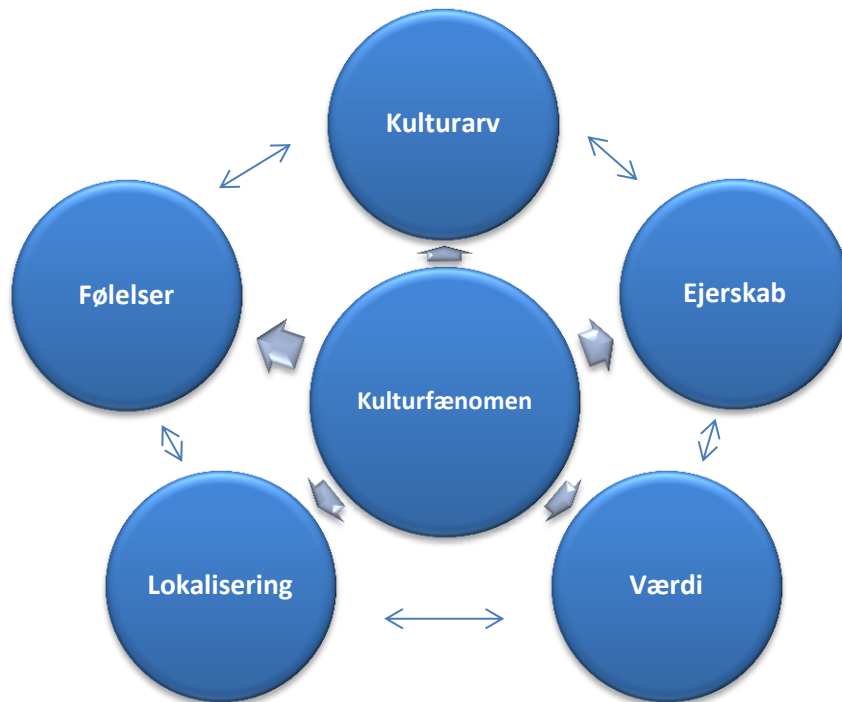
På tværs af artiklerne etableres der i afhandlingen ny viden om, hvilke aspekter, der synes karakteriserende for processer, hvor H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen. Et af de elementer, der fremhæves i de tre videnskabelige artikler, er, at debattørerne på forskellig vis gav udtryk for at føle ejerskab over Andersen. I praksis betød det, at H.C. Andersen blev gjort til det, antropologiske forskere betegner som kulturel ejendom. Som tidligere nævnt har Humphrey og Verdery fremsat den umiddelbart simple pointe, at når en kulturs medlemmer udnævner noget til at være deres kulturelle ejendom, tillægger de det samtidig værdi, fordi "ingen ønsker at etablere sociale relationer til ting, der ikke har nogen værdi" (12). At debattørerne gav udtryk for at føle ejerskab over H.C. Andersen kan altså ses som en indikation på, at han opfattes som en værdifuld repræsentant for dansk kultur. Afhandlingens forskningsresultater peger i denne sammenhæng på en tendens til, at ejerskabsfølelserne bliver særlig intense, når de knyttes sammen med forestillede steder, som for eksempel nation eller by, fordi sådanne steder alene eksisterer i kraft af følelser af tilhørighed og den deraf følgende vilje til at reproducere forestillingerne om stedernes karakteristika. Et andet vigtigt element i denne proces, hvor H.C. Andersen tillægges betydning som kulturfænomen, var derfor, at debattørerne knyttede Andersen til de steder, de forbandt ham med. I afhandlingen analyseres disse lokaliseringer ved hjælp af skalabegrebet, der viser sig særlig anvendeligt til at undersøge den kompleksitet og kontingens, det enkelte menneskes verdensopfattelse ofte rummer. Debattørernes rumlige orientering viste sig eksempelvis relevant i én form, da odenseanerne forholdt sig til den globale branding af "deres" lokale H.C. Andersen, og i en anden form, da andre debattører gav udtryk for, at Den lille Havfrue alene havde værdi i kraft af sin placering ved Langelinie. I begge tilfælde anvendte de pågældende

debattører steder som en talekategori, der havde en forstærkende effekt på deres argumenter. H.C. Andersen blev i disse situationer knyttet sammen med forestillede steder og fællesskaber. Sådanne forestillinger kan ikke eksistere uden følelser, der derfor repræsenterer endnu et centralt element i den proces, hvor de danske debattører tillagde Andersen betydning som kulturfænomen. I afhandlingen analyseres følelserne som affektiv praksis, hvilket blandt andet indebærer, at følelser som analysegenstand ikke kan adskilles fra deres ideologisk betingede udtryk. De tre artikler inddrager med forskellig vægt elementer af den affektive praksis, der omkranser H.C. Andersen i Danmark. Fordi det er Andersens betydning som dansk kulturfænomen, der er afhandlingens fokus, er det særligt de kollektivt orienterede aspekter af den affektive praksis, der er blevet undersøgt. Artiklernes analyser viser eksempler på, at den grundtvigske, anti-elitære folkelighed både satte sig igennem som ideologisk afsæt for samfundskritiske anvendelser af H.C. Andersen og for protesterne mod det, der blev opfattet som en globaliseret vareliggørelse af ham under 200-års fejringen.

Et centralt argument i afhandlingen er, at den affektive praksis omkring H.C. Andersen reflekterede det, Ahmed betegner som følelsesfællesskaber: et begreb, der i analytisk praksis både koncentrerer sig om bestemte følelser og om de steder, følelserne knyttes sammen med og tildeles betydning i kraft af. At den artikulatoriske praksis omkring H.C. Andersen ofte indeholdt udtryk af ideologisk betingede følelser, kan ses som et eksempel på Jenkins' argument for, at H.C. Andersen for danskerne repræsenterer følelsen af historisk kontinuitet i dansk kultur, og at han dermed som kulturfænomen både relateres til den aktuelle tid og den historisk betingede opfattelse af tidløshed, der bidrager til følelsen af den kulturelle identitets styrke (220). Denne pointe fører videre til det sidste centrale element i processen, hvor H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen: Når de danske debattører påberåber sig ejerskab over Andersen ved at tildele ham værdi, knytte ham til forestillede steder og relatere ham til ideologisk betingede følelser, nationaliserer de ham og placerer ham som en del af dansk kulturarv.

Som tidligere nævnt argumenterer Humphrey og Verdery for, at der eksisterer en homologi mellem et folk og de objekter, de opfatter som bærere af deres identitet (7). Når de danske debattører inddrog H.C. Andersen i deres produktion af mening på nationale eller lokale skalaer, reproducerede de også Andersens status som et element, der er værdifuldt nok til at virke betegnende for disse forestillede steder, og dermed blev han gjort til kulturarv.

De elementer, der synes særlig karakteristiske for den proces, hvor Andersen får betydning som kulturfænomen, kan samles i nedenstående tematiske analysemodel. Hver enkelt cirkel i modellen rummer et forslag til et tema, der på baggrund af afhandlingens forskningsresultater forekommer relevante i undersøgelsen af, hvordan det kommer til udtryk, når et kulturfænomen tildeles betydning i hverdagslig praksis. Artiklerne er i denne sammenhæng på forskellig vis eksempler på, at granskninger af enkelte temaer ofte vil aktualisere de andre. I "When heritage tourism goes glocal" lægges vægten eksempelvis særlig på, hvordan de danske debattører satte økonomisk og symbolsk værdi på Den lille Havfrue, og i analysen af dette aspekt inddrages både spørgsmål om ejerskab, følelser, kulturarv og stedets betydning. I "H.C. Andersens rette sted?" er det den skalære lokalisering, der er i fokus, men analysen forholder sig også til de andre temaer, der fremhæves i modellen. Det samme gør sig gældende i "H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis", hvor der umiddelbart lægges vægt på forskellige lokaliseringer af Andersen, men hvor disse lokaliseringer her indebærer overvejelser om ejerskabsfølelser og kulturarvsstatus. Den cykliske model vil altså altid tage udgangspunkt i et bestemt kulturfænomen, men den "starter" ikke et bestemt tematisk sted, og de fremhævede temaer vil på kontingent vis forholde sig til hinanden på kryds og tværs:

Afhandlingens resultater peger i retning af, at et analytisk fokus på de fremhævede temaer kan bidrage med yderligere viden om, hvad der er på spil, når et kulturfænomen får betydning i kulturel praksis. De artikler, der indgår i afhandlingen, inddrager således på forskellig vis disse temaer, og belyser dermed aspekter af, hvordan det kommer til udtryk, når H.C. Andersen italesættes som dansk kulturfænomen.

Den anden del af det primære forskningsspørgsmål, som den samlede afhandling forholder sig til, omhandler, hvilken betydning H.C. Andersens status som dansk kulturfænomen kan siges at have i lokale, nationale og globale sammenhænge. I konklusionen til "When heritage tourism goes global" er det en vigtig pointe, at mens Den lille Havfrue er mulig at flytte som objekt, er den kulturelt specifikke symbolske værdi, hun udstyres med, afhængig af den kontekst, hun tildeles mening i. De mange debattørers følelsesladede opfattelse af havfruen som en lille dansk pige, der skulle ud i den fremmede verden for første gang, er en nationaliseret opfattelse, der ikke vil kunne opleves andre steder i verden end i Danmark, hvor statuen er et nationalsymbol.

I "H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis" fremhæves en lignende pointe, da det konklusionsvist understreges, at nationale og lokale ejerskaber over Andersen alene er oplevelser, og at han generelt ejes af de mennesker, der føler, de ejer ham. I forlængelse heraf er det et centralt argument i afhandlingen, at kulturfænomenet H.C. Andersen i særdeleshed er flytbart, og at hvert enkelt sted, der lokaliserer Andersen, vil udstyre ham med en symbolsk værdi, som stemmer overens med dominerende elementer i det kulturelle værdisæt, der manifesterer sig præcis dér.

I artiklen "H.C. Andersens rette sted?" fremlægges eksempler på Jenkins' pointe om, at jo mere det lokale tilhørsforhold sætter sig igennem, jo mere intens bliver opfattelsen af "andre", simpelthen fordi der er flere grupper af andre at forholde sig til. Artiklens analyse viser, at debattørerne knyttede Odenses status som fødeby sammen med en følelse af at vide, hvordan H.C. Andersen kunne fejres i den rette ånd, og at den odenseanske befolkning ikke mente, det stemte overens med den globalt orienterede fejring af ham. I dette tilfælde italesatte odenseanerne H.C. Andersen som uflytbar ved at udstyre ham med en symbolsk værdi, der kun har en funktion i Odense, og som dermed endda opponerer mod hans betydning nationalt. Odenseanernes spejling i Andersen reflekterede derved både en by og en H.C. Andersen, der var lukket om det lokale, og som havde forrang i forhold til hans betydning som dansk kulturfænomen.

Men odenseanernes utilfredshed med iscenesættelsen af en H.C. Andersen med global appel påvirkede ikke 200-års fejringen rundt omkring i verden. Den danske opfattelse af Den lille Havfrue som uflytbar nåede ikke med til Shanghai, hvor kineserne tog varmt imod statuen og tillagde den og H.C. Andersen deres kulturelt specifikke symbolske værdi. Og selvom danskere anvender en sprogfigur som "Dur ikke! Væk!" i deres debatindlæg, fordi de finder den beskrivende for deres opfattelse af det danske velfærdssamfund, har samfundskritiske anvendelser af H.C. Andersen også manifesteret sig i andre ideologiske kontekster uden for Danmarks grænser.

H.C. Andersens betydning som dansk kulturfænomen er afgørende for hans status som dansk kulturarv. Hvis danskerne ikke finder hans eventyr anvendelige, formidler de dem ikke videre i offentlige og private sammenhænge, og så vil Andersen miste sin signifikans i danske fortolkningsrepertoarer. Men H.C. Andersen er også en del af en litterær og kulturel arv mange andre steder i verden. Flere af verdens kulturer spejler sig i hans eventyr og tilpasser de centrale temaer deres egne kulturelle værdier. Det er denne status, der gør det muligt overhovedet at tænke på at konstruere et brand af Andersen, der appellerer til andre end odenseanerne og resten af danskerne. De lokale og nationale betydninger H.C. Andersen tillægges som dansk kulturfænomen repræsenterer både muligheder og udfordringer i forbindelse med et sådant brand. Muligheder, fordi opfattelserne af H.C. Andersens liv og værk som værdifulde og repræsentative elementer for lokal og national kultur er afgørende for, at en branding overhovedet kan finde sted. Udfordringer, fordi planlæggere, politikere og forskere stadig har til gode at få opklaret, hvordan det lokale og det globale kan indgå som gensidigt konstituerende elementer i fremtidens globale brand af H.C. Andersen som ikon for hans fødeby, Odense. I sidste kapitel anvendes afhandlingens analyseresultater som afsæt for et perspektiverende bud på, hvordan en sådan glokal branding af Andersen kan blive en realitet.

6.2. Den flydende betegner H.C. Andersen

Modellen ovenfor illustrerer for det første, hvilke temaer, der blev aktuelle i afhandlingens analyser af udvalgte processer, hvor H.C. Andersen får betydning som dansk kulturfænomen, men den kan også anvendes som et tematisk forslag til, hvordan man kan undersøge kulturfænomener generelt. De forskningsresultater, der præsenteres i afhandlingen, bidrager derfor også med ny viden til den kulturforskning, der er inspireret af kulturstudier.

Afhandlingen placerer sig inden for den post-post-strukturalistiske vending, der har præget kulturstudier de seneste år. Dette faglige udgangspunkt kommer til udtryk både

ved et gennemgående fokus på, hvordan mennesker bruger sproget i performativ praksis, når H.C. Andersen inddrages i daglig tale, men det afspejles også i de akademiske temaer og begreber, der aktualiseres og diskuteres løbende i afhandlingen, herunder særligt globalisering, sted, værdisættelse af kulturarv og affektivitet i praksis. Men som nævnt i kapitel 1.1. repræsenterer forskning inden for denne vending også elementer, der i praksis kan forekomme fragmenterede og endda modsatrettede. En af grundene hertil kan være, at vendingen er relativt ny, og ligesom de første poststrukturalister havde behov for at fjerne sig helt fra strukturalismen, er der også post-post-strukturalister, der negligerer det faktum, at vendingen alene eksisterer i kraft af både strukturalismen og poststrukturalismen. Denne afhandlings faglige udgangspunkt i nygramscianske kulturstudier og dens diskursteoretiske analysemetode har derfor fordret en positionering i debatten om, hvad kulturstudier er og hvor traditionen kan siges at bevæge sig hen.

Den post-post-strukturalistiske vending har inden for kulturstudier blandt andet medført et øget fokus på ikke-sproglige elementer af kulturel praksis. Denne tendens manifesterer sig særligt inden for nyere affektivitetsteorier, men breder sig via affektivitet også til teorier om sted og globalisering. Fælles for de bidrag til kulturstudier, der kommer fra denne kant, er, som nævnt, et ønske om at gøre op med bestemte former for poststrukturalisme, særligt den slags, der eksempelvis repræsenteres af diskursteorien (se for eksempel Stewart 1-4; Massumi, "Autonomy" 12, Thrift, "Intensities"; *Non-Representational*). Disse bidrag til kulturforskningen er blot eksempler på et stadigt voksende teoretisk netværk inden for kulturstudier, hvor den post-post-strukturalistiske vending blandt andet karakteriseres ved et øget fokus på affekt, der associeres med krop, bevægelse og sansning frem for sprog (eksempelvis også Clough, *Autoaffection*, "Affective"; McCormack; Negri; Sedgwick). Både den teoretiske og metodiske ramme i denne afhandling indskrives sig imidlertid i en forståelse af den post-post-strukturalistiske vending som en tematisk vending mod det performative, frem for en ontologisk vending væk fra sprog og repræsentation.

En af de kulturforskere, der præsenterer en opfattelse af performativitet, som kan rumme praksis, er hollandske Mieke Bal. Hun har blandt andet fokuseret på, hvordan bestemte begreber "rejser" gennem forskellige fagområder, og i sine kulturanalyser er Bal særligt koncentreret om, hvordan det performativt kommer til udtryk, at kulturelle objekter på én gang er indlejret og opererer i kulturer (Bal). Forfatterne til grundbogen *Nye Kulturstudier* fremhæver, at med Bals performative perspektiv "defineres kulturen ikke længere ud fra kanoniserede objekter eller monumenter, men som noget, som kommer i stand performativt gennem de forhandlinger, processer og praksisser, som bestemmer, producerer og giver værdi til disse objekter" (Sørensen et al. 88). Som et bidrag til forskningen i kulturstudier kan denne afhandling siges at rumme paralleller til Bals opfattelse af, hvordan man bedst undersøger kulturer i performativ praksis. Afhandlingens fokus er imidlertid på sprog alene, og der inkluderes derfor ikke andre æstetiske udtryksformer i materialet, selvom det bestemt kunne være en mulighed i forbindelse med videre forskning i, hvordan H.C. Andersen iscenesættes som kulturfænomen på forskellige platforme. Den visuelle branding af H.C. Andersen i Odense er eksempelvis blevet mere markant de seneste år, og disse repræsentationer af Andersen – og forskellige kulturers møder med dem – inviterer til frugtbare analyser.

Afhandlingens empiriske materiale, der overvejende er hentet fra danske mediedebatter i skrevne medier, lægger imidlertid op til en analysemetode, der orienterer sig mod sprogbrug, og den overordnede analysemodel er derfor funderet i en operationaliseret version af diskursteorien, der tager afsæt i Leurs' og Carpentiers opfordringer til netop at anvende diskursteorien i praksisorienterede undersøgelser af, hvordan meninger forhandles og opnår hegemoni i forskellige kulturer. Denne afhandling belyser på forskellig vis, hvordan H.C. Andersen både virker tilgængelig og tiltrækkende for flere forskellige kulturer, og for at kunne undersøge de processer, hvor han får betydning som kulturfænomen, defineres han som en flydende betegnelse, der knyttes sammen med forskellige betydninger, når han lokaliseres i forskellige kulturelle værdisæt.

Analysemodellen indeholder på denne baggrund flere af diskursteoriens centrale begreber, men i sit forskningsdesign tager modellen også højde for diskursteoriens manglende teoretisering om subjekters affektive og stedsorienterede agens ved at inddrage supplerende retningsgivende begreber. Med det socialpsykologiske begreb fortolkningsrepertoire er det muligt at undersøge menneskers måde at udtrykke sig på og de mulige ideologiske grunde til, at de udtrykker sig som de gør, og det socialkonstruktivistiske skalabegreb anvendes til at undersøge, hvad der er på spil, når mennesker repræsenterer sig selv og andre i et rumligt perspektiv. Skalabegrebet er, blandt andet af Thrift, blevet kritiseret for at repræsentere en hierarkisk forståelse af verden (Thrift, "Intensities" 59), men i nærværende afhandling er det ikke forskerens verdensforståelse, der trækkes ned over materialet: Skalabegrebet anvendes i analyserne som konsekvens af, at flere debattører taler om verden som indeholdende lokale, regionale, nationale og globale kategorier. Det tredje retningsgivende begreb, der indgår i afhandlingens analysemodel, er affektive praksisser, et begreb, der netop er anvendeligt i undersøgelser af følelsers kulturelt specifikke og ideologisk ladede udtryk og indhold. I denne operationaliserede form fremstår diskursteorien som en frugtbar måde at undersøge sproget som repræsentationelt system på.

Som nævnt indledningsvist er nygramscianske kulturstudier ikke den mest udbredte retning inden for kulturstudier. Den analysemetodiske tilgang i afhandlingen, hvor de nygramscianske teorier blandes med begreber, der er blevet en del af kulturstudier efter den post-post-strukturalistiske vending, illustrerer, at kulturstudier som disciplin sagtens kan rumme nye tematikker og strømninger, uden det er nødvendigt at afvise det traditionelle kritiske fokus på sprog som konstituerende for (re)produktion af magt. Og metoden viser også, at det gennem operationalisering er muligt at tilføje en praksisdimension til det komplekse begrebssystem, der oprindeligt blev præsenteret af Laclau og Mouffe. I denne udformning muliggør diskursteorien, stik imod dens

ophavsmænds intentioner, et øget fokus på hverdagslivet som det forstås og foregår i praksis.

Inden for kulturstudier er der ingen metoder, der som udgangspunkt prioriteres over andre. Det er analysegenstanden, der er i fokus, og det, der af én forsker kan opfattes som den mest oplagte vej til at finde ud af, hvad der er på spil i forbindelse med et konkret fænomen, kan af en anden forsker erstattes med en anden og lige så oplagt tilgang. Så længe kulturfænomenet står i midten af det enkelte forskningsdesign, er ingen metoder, materialer eller teorier mere rigtige end andre. Afhandlingens analysemetodiske forslag til, hvordan kulturforskere kan anvende diskursteorien til at undersøge et kulturfænomen som H.C. Andersen, kan derfor betragtes som ét forslag blandt mange andre mulige. I operationaliseret form er diskursteorien anvendelig til at undersøge sprogbrugen omkring H.C. Andersen, men fremtiden kalder på yderligere forskning i Andersens betydning og funktion som dansk kulturfænomen, hvor det er andre aspekter, der er i analytisk fokus. Her vil det naturligvis også være vigtigt at anvende metoder, der kan få mest muligt ud af det empiriske materiale.

En analysemetode inspireret af diskursteorien kan måske synes for afgrænsende og måske endda unødvendig i mødet med et hidtil uberørt forskningsområde. Men i et sådant møde kan det netop også være nødvendigt at erkende, at en ph.d.-afhandling kun kan repræsentere små, spæde skridt og indledende bud på, hvad der sker, når et kulturfænomen tildeles betydning i en bestemt kultur, og hvilken effekt denne proces har i lokale, nationale og globale sammenhænge. Denne afhandling skal netop læses som et indledende forsøg på at betræde det forskningsområde, der kan betegnes som et tredje tema inden for H.C. Andersen-forskningen, men som også rækker langt ud over forskning i Andersen, fordi verden er fuld af kulturfænomener, hvis betydning og effekt endnu ikke er belyst.

Kapitel 7. Et lokalt brand af H.C. Andersen

Denne afhandling sætter fokus på, hvordan kulturfænomenet H.C. Andersen tildeles betydning i hverdagslig praksis. Den overordnede hensigt med afhandlingens analyser har været at komme nærmere en afklaring af kulturelle udfordringer og muligheder, der kan blive relevante i forbindelse med et nyt brand af Andersen.

Analyserne viser eksempler på, at de enkelte kulturelle værdisystemer spiller en signifikant rolle for opfattelsen af H.C. Andersen, og særligt følelsen af ejerskab og deraf følgende behov for at lokalisere Andersen som tilhørende ét bestemt sted, var temaer, der ofte indgik i materialet. De forskellige temaer, der konklusionsvist blev samlet i en cyklisk analysemodel, er imidlertid ikke kun relevante at inddrage i undersøgelser af kulturfænomeners betydning i forskellige kulturer. Overvejelser om, hvordan værdier, følelser, kulturarv, ejerskab og lokalisering sættes i spil i forbindelse med et kulturfænomen, er lige så aktuelle i de forskningsmæssige overvejelser om, hvordan et fremtidigt lokalt brand af H.C. Andersen kan konstrueres.

Dette perspektiverende kapitel begrænser sig til at fokusere på ét bud på et sådant brand, idet det foreslås at situere Andersen i centrum for det, der i international turismeforskning betegnes som litterær turisme. Kapitlet indledes med en præsentation af forskning i og eksempler på litterær turisme, der synes særligt relevante i forbindelse med en eventuel litterær branding af H.C. Andersen. Herefter følger et par introducerende overvejelser om de muligheder og udfordringer, der kan være forbundet med en fremtidig iscenesættelse af Odense som centrum for en Andersen-relateret litterær turisme, og slutteligt fremlægges et forslag til fire typologier, der kan være anvendelige i en fremtidig undersøgelse af, hvordan autenticitetsappeller og -perceptioner forholder sig til hinanden på litterære steder.

7.1. Litterær turisme

Litterær turisme er en form for arvsturisme, hvor et steds relation til en kendt forfatter, et litterært univers eller begge dele, iscenesættes som en attraktion for turister. Geografen Shelagh Squire har fremhævet, at litterær turisme præsenterer en unik mulighed for på én og samme tid at promovere en forfatter, et lands kulturarv og et bestemt sted, fordi et lands litterære kanon "is integral to its cultural heritage and literary works are often geographically specific" (Squire, "Literary" 120).

Denne form for turisme har eksisteret længe, men de seneste år har den udviklet sig fra at tiltrække det, der er blevet betegnet som "litterære pilgrimme" (Pocock) – interesserede og veluddannede mennesker med kulturel kapital – til at appellere til et langt bredere publikum. Som konsekvens af den udvidede målgruppe, er der de seneste årtier opstået et utal af nye steder dedikeret til litterær turisme, og mange af disse steder tager form som turistorienterede helhedsoplevelser, der stadig tilbyder viden om forfatterne, men også indbyder til forskellige grader af oplevelser og underholdning. Geografen David Herbert beskriver udviklingen således: "Literary places are no longer accidents of history, sites of a writer's birth or death; they are also social constructions, created, amplified, and promoted to attract visitors (tourists hereafter)" ("Literary places" 313). De litterære steder har altså udviklet sig fra at være lokationer med vægt på autenticitet og historicitet til at være langt mere omfattende kreative iscenesættelser af en forfatters liv og værk. Det er de mange tilfælde af arvskommercialisering, der har fået den britiske kulturhistoriker Robert Hewison til at understrege, at "arvsindustrien", som han kalder den, har ført "not only to a distortion of the past, but to a stifling of the culture of the present" (Hewison 10), fordi den negligerer "sand historie" til fordel for arv, som Hewison betegner som "falsk historie". Arvsteoretikerne Dallen Timothy og Stephen Boyd har videreudviklet Hewisons idé om forvrængning af fortiden ved at lancere ideen om, at der findes forskellige kategorier af forvrængninger, der paradoksalt nok bliver skabt af turismeproducenter i forsøget på at imødekomme turisternes øgede forventninger om

autentiske oplevelser. Eftersom litterær turisme både omfatter en iscenesættelse af forfatterens faktuelle og fiktive steder, fremhæver Timothy og Boyd de "imaginary places" som én måde at forvrænge fortiden på. Dermed aktualiserer de spørgsmålet om steders autenticitet i en helt ny kontekst, fordi "tourists will travel in search of the original, even where it never existed" (*Heritage* 245). Litterær turisme involverer således en udviskning af grænserne mellem fakta og fiktion, fordi "imagined worlds vie with real-life experiences" (Herbert, "Heritage" 33). Squire beskriver dette forhold mellem forskellige grader af virkelighed ved at sætte fokus på litteraturen som et medium, der i praksis får betydning i komplekse relationer, hvor både forfatterens fiktive værk, turismeudvikleres omsætning af fortællingen til fysisk attraktion, samt turisternes egne oplevelser af kombinationen mellem fortælling og attraktion indgår som vigtige dimensioner.

Once published, a novel becomes public property. But when people incorporate literary meanings into their own lives, the book again fulfills a private function. Similarly, when a literary setting is developed for tourism, the private becomes an object of public scrutiny. As visitors make sense of their encounters with literary places, private meanings are likely to interact with public forms and images. (107)

Den litterære turisme udvikler sig altså hele tiden i et spændingsfelt mellem autenticitet og ikke-autenticitet, mellem det faktuelle og det fiktive, og mellem kunstnerisk konstruktion og individuel perception. Ethvert litterært sted indeholder på denne måde relationen mellem en forfatter, der har forsynet et fysisk landskab med fiktive kodninger i konstruktionen af sit litterære univers, og læsere og turister, der afkoder og "faktualiserer" det fiktive landskab igen i deres oplevelser af det.

Mange af tematikkerne i dette spændingsfelt konkretiseres i de forskellige relationer mellem turismeudviklere, forbrugere og lokalbefolkninger. Derfor retter flere forskere i litterær turisme dels blikket mod det sted og den kultur, den enkelte forfatter eller dennes værk situeres i, både fordi de lokale turismeproducenters historie, kulturelle værdier, forståelser og fordomme bliver en del af selve konstruktionen af den litterært orienterede

attraktion og fordi de mennesker, der lever på stederne ofte spiller en væsentlig rolle for både konflikter og iscenesættelser, dels mod turisternes egne forventninger og oplevelser på stedet, fordi forfatteren er en del af den besøgendes personlige arv og som konsekvens af det tilføres det litterære sted subjektive værdier og betydninger.

I relationen mellem turismeudviklere og turister aktualiseres temaer som præsentationen, oplevelsen og bevarelsen af det enkelte sted (Manning og Dougherty 29; Squire, "Literary" 129) – ofte i konfliktfyldte situationer. I deres respektive undersøgelser af denne relation har både Herbert og Squire ladet sig inspirere af Richard Johnsons kulturelle kredsløb (Squire, "Cultural" 106; Herbert, "Literary" 317), en model, som præsenterer forholdene mellem produktion og forbrug af kultur som en cirkulær proces, der involverer spørgsmål om identitet og værdier i de levede kulturer, der er i fokus (Johnson 47). Inden for kulturstudier er modellen blevet anvendt og videreudviklet adskillige gange, blandt andet af Stuart Hall (du Gay; Hall, *Representation*).

Både Squire og Herberts tolkninger af det kulturelle kredsløb omfatter en understregning af, at en succesfuld konstruktion af et litterært sted som turistattraktion hviler på en anerkendelse af, at der sandsynligvis opstår brud i kommunikationen mellem de billeder, udviklerne iscenesætter, og de oplevelser, turister med vidt forskellige forudsætninger får på stederne. Med andre ord er det både nødvendigt for turismeproducenter og -forbrugere (og –forskere, for den sags skyld) at undersøge det litterære sted som én repræsentation ud af andre mulige. Duncan og Ley formulerer det således: "Any presentation of landscape, whether popular or scholarly, is best thought of as a representation that is, a construction that is contingent, partial and unfinished... a fabrication that depends in part on the position of the interpreter" (329). Det er netop kontingensen, det partiske og det ufærdige, der fungerer som tematisk indramning af det spændingsfelt, den litterære turisme er situeret i, og derfor er det også de temaer, der er

interessante at undersøge i forbindelse med konkrete iscenesættelser af forfattere og deres faktuelle og fiktive steder.²⁰

Det følgende afsnit præsenterer udvalgte eksempler på litterære steder, der i dag fungerer som turistattraktioner forskellige steder i verden. I afsnittet rettes fokus særligt mod andre forskeres direkte eller indirekte belysninger af forholdet mellem producenter forbrugere af og beboere på stederne, med den hensigt at fremhæve eksempler på udfordringer og muligheder, der også kan blive aktuelle i forbindelse med en eventuel branding af H.C. Andersen som centrum for litterær turisme.

7.2. Litterære steder

Hvis et lokalt H.C. Andersen-brand skal situeres i en litterær turismekontekst, vil det forberedende arbejde involvere overvejelser om en branding af Odense som litterært sted, herunder hvilke elementer af H.C. Andersens liv og værk, der skal inkluderes i brandet.

En central overvejelse i forbindelse med iscenesættelsen af en by som litterært sted vedrører den befolkning, der bor i byen. Et eksempel på, hvordan lokalbefolkningen ofte kan fungere som en udfordring i forbindelse med litterær turisme i praksis, findes i den britiske by, Stratford-upon-Avon, hvor William Shakespeare (1564-1616) blev født.

Stratford-upon-Avon har tiltrukket Shakespeare-interesserede besøgende siden det 18. århundrede (Hubbard og Lilley 223; Ousby 44), men først fra slutningen af 1970'erne er byen og det distrikt, den ligger i, blevet markedsført som én samlet attraktion, der ud over de oplagte lokationer som Shakespeares fødehjem og hans sidste hjem, blandt andet indeholder endnu flere af familiens huse og det verdensberømte Royal Shakespeare Theater. Som helhed er Stratford-upon-Avon en by med en velbevaret, førindustriel arkitektur, der er lokaliseret i et typisk engelsk landskab – attraktioner, der i sig selv tiltrækker turister. "Shakespeare's Country", som området kaldes, rummer altså både en

²⁰ I den moderne litteraturforskning fylder stedstemaet meget i disse år. I en dansk kontekst er det særligt relevant at nævne professor Anne-Marie Mais trebindsværk, *Hvor litteraturen finder sted* (Gyldendal, 2010-2011), hvori Mai undersøger forholdet mellem det faktisk fysiske sted og forfatterens litterære universer.

lokal byhistorisk branding af Stratford som Shakespeares by, men også en national branding af det idylliske, gamle England (Hubbard og Lilley 223).

I dag besøges den lille by med omkring 25.000 faste indbyggere af knap fem millioner turister om året. Som turistprodukt er Stratford-upon-Avon-området en indbringende forretning, og alene Shakespeare's Birthplace Trust, der står for bevarelsen af nationaldigterens fødehjem, tilførte omkring 45 millioner britiske pund til den lokale økonomi i 2012 (Shakespeare birthplace trust). Den økonomiske vækst i byen er et eksempel på, at promoveringen af lokal arv også i økonomisk henseende ofte gør byer mere attraktive, for eksempel som lokationer for nye virksomheder (Hubbard), og på, at en konstant voksende turisme konstant skaber nye jobs i de byer, der fungerer som arvsattraktioner (Shakespeare birthplace trust).

Men samtidig med, at Stratford-upon-Avon er et konstruktivt eksempel på de økonomiske fordele ved at transformere en by til et produkt på det kulturøkonomiske marked, rummer byen også flere eksempler på de konflikter, der kan blive aktuelle i forbindelse med branding af litterære arvssteder. Et led i Stratfords strategi for at tiltrække turister er at fremhæve byens sceniske værdi, blandt andet ved at promovere de mange gamle bygninger i byen. Denne satsning har accentueret en konflikt mellem hvad der overordnet kan betegnes som arvsbevarelse og -turisme. Konflikten er kommet til udtryk i flere forskellige situationer. Eksempelvis fordrer den øgede turisme en udvikling af de faciliteter, byens besøgende mødes med. Områdets distriktsråd, der som hovedregel forholder sig kritisk til kommercialisering af byen, har i denne forbindelse flere gange modsat sig, at moderne butikker skulle åbne i byen – en holdning, der er blevet mødt med utilfredshed fra både turismesektoren og de lokale handlende. Problemet er af flere omgange blevet løst ved, at bygningers gamle facader bevares, mens bygningerne bag facaderne ombygges til shoppingcentre (Hubbard og Lilley 227). Den resultatorienterede omgang med de historiske bygninger har resulteret i, at arkæologisk materiale flere steder i byen er gået tabt, hvilket har fået geograferne Phil Hubbard og Keith Lilley til at

konstatere, at den "kitschede arvsstil" prioriteres over Stratford-upon-Avons historicitet og substans (228).

I Stratford udspiller der sig imidlertid også en konflikt, der involverer forskellige opfattelser af, hvem der ejer byen. Med den enorme satsning på litterær turisme kommer byens beboere nemlig ofte i tvivl om, hvorvidt byen tilhører dem eller turisterne. Det store antal turister medfører generelt, at beboerne føler, de ikke kan være nogen steder i "deres" by, for eksempel fordi priserne er højere end andre steder, og butikker og cafeer i centrum derfor er forbeholdt turisterne, mens lokalbefolkningen handler i centre uden for byen (229). I erkendelse af, at en bæredygtig turisme fordrer de lokale beboeres accept og velvilje, har distriktsrådet forsøgt sig med flere mere eller mindre vellykkede tiltag over for lokalbefolkningen, men Stratford-upon-Avon har stadig til gode at finde en løsning på spændingen mellem byens turismeudviklere, -forbrugere og beboere.

4 Shakespeares fødehjem i Stratford-upon-Avon. (foto: QuinSolve Ltd, Stratford-upon-Avon)

Begge disse konflikter er eksempler på, hvordan politiske, økonomiske og kulturelle kræfter indgår i komplekse skalære forhandlinger om stedsidentitet (223) på steder, der både kan opfattes som globale destinationer for arvsturisme og som hjem. I diskussionen om arvsturisme eller -bevarelse aktualiseres spørgsmålet om, hvorvidt det er den overfladiske karikatur eller den lokalhistoriske grundtegning, der skal fungere som byens visuelle udtryk og identitet udadtil, og i ejerskabsdiskussionen handler det mere direkte om, hvem der definerer byen: beboerne eller turisterne. Under overfladen lurer spændingen mellem autenticitet og ikke-autenticitet hele tiden, og branding af Stratford-upon-Avon er baseret på en strategi, der iscenesætter autenticitet til de udefrakommende på bekostning af byens lokale identitet og historie.

Der er imidlertid et emne, der interessant nok ikke er genstand for konflikt i Stratford, og det er hele måden, Shakespeare promoveres på i området. De fiktive universer, Shakespeare skabte, er naturligvis grunden til, at for eksempel Royal Shakespeare Theatre eksisterer, men i Stratford prioriteres stedets historiske relation til personen Shakespeare fremfor hans verdensberømte produktioner. Der kan være mange bud på, hvorfor det forholder sig sådan. En logisk grund kan være, at byen ikke kan "tage æren" for Shakespeares kunstneriske produktion, fordi han først begyndte at skrive, da han flyttede til London. Men en sandsynlig grund kan også være, at den strategisk iscenesatte kombination mellem nationaldigteren og det engelske kulturlandskab generelt passer briterne godt, fordi netop landskabet er noget, de er stolte af og opfatter som identitetskonstituerende. Med et tilbageblik på et af afhandlingens fokuspunkter kan man argumentere for, at Shakespeare, Stratford-upon-Avon og området omkring byen er brandet på en national skala, og derfor har hverken Stratfords beboere, turismeudviklere eller briter generelt meget negativt at sige om brandets udtryk og indhold, fordi de alle er en del af den engelske kultur. På trods (eller på grund) af dette nationalt orienterede brand, tiltrækker byen imidlertid også mange udenlandske turister, særligt amerikanere, og dermed virker den nationale lokalisering af Shakespeare også appellerende på en

global skala. Fra et skalaperspektiv kan man altså argumentere for, at brandingen af "Shakespeare's Country" på overfladen er et eksempel på velfungerende global arvsturisme, fordi den nationaliserede iscenesættelse af digteren og området ikke konflikter med nogen, men at spændingerne mellem kommercialiseret og traditionel arv lurer lige under overfladen og særligt kommer til udtryk på den lokale skala. Og utilfredshed blandt lokale vil netop altid repræsentere en trussel mod bæredygtig litterær turisme (231).

Brandingen af Stratford-upon-Avon som litterært sted aktualiserer altså hovedsageligt de forskningsmæssige aspekter, der vedrører spændingsfeltet mellem turisme og lokalbefolkning og en turistorienteret iscenesættelse af en by, hvor der også lever mennesker. Fordi Stratford særligt er brandet på relationen til den biografiske Shakespeare, aktualiseres de mere eller mindre udviskede grænser mellem fakta og fiktion særligt i forbindelse med anvendelsen af byens gamle huse. Der er imidlertid mange andre eksempler på litterær turisme, hvor figurer, landskaber og fortællinger fra den enkelte forfatters værk er i centrum for brandingen af det fiktive som en virkelig del af det litterære sted.

Et eksempel på et litterært sted, hvor det faktuelle og det fiktive univers er flettet sammen, er den engelske forfatter Beatrix Potters hus, Hill Top Farm, der hvert år tiltrækker mange turister. Beatrix Potter (1866-1943) er flere steder i verden berømt for sine børnebøger med tilhørende illustrationer. I Danmark er det sandsynligvis universet omkring figuren Peter Kanin, der er mest kendt.

Potter købte Hill Top Farm i begyndelsen af det 20. århundrede, men flyttede først selv ind i huset sent i livet. Ved sin død overlod hun det til den private velgørenhedsorganisation the National Trust, som stadig ejer stedet i dag. Ud over, at Hill Top Farm altså har fungeret som Potters hjem, inddrog hun også stedet som scene for sine antropomorfiske boguniverser. Attraktionen Hill Top Farm udstilles derfor i dag både som faktisk, historisk sted, og som scene for Potters fiktive steder. Den samlede litterære

turistattraktion har sit absolutte centrum i huset, der er et museum, og de tilstødende bygninger, hvor iscenesættelsen både fremhæver stedets faktuelle og fiktive karakter (Squire, "Cultural" 108). Turisterne på stedet kan således gå rundt i det, der engang var Potters hjem, mens de kan se ud i den typisk engelske have, der både dannede ramme om hendes og flere af hendes figurers liv.

5 Hill Top Farm (foto: National Trust Images/Matthew Antrobus)

Gennem et stort antal kvalitative interviews har Squire undersøgt, hvordan turister giver udtryk for deres oplevelser af mødet med Hill Top Farm ("Cultural", *Meanings*). I sine analyser fremhæver Squire blandt andet, at mange turister karakteriserede deres besøg på stedet som en autentisk oplevelse. Det kan synes pudsigt, når iscenesættelsen af de fiktive universer netop er en central del af attraktionen, men Squire peger på to grunde til, at Hill

Top Farm fremstår som et autentisk sted for stedets besøgende. For det første indeholder Potters fortællinger og tilhørende illustrationer det, Squire betegner som idealiserede billeder af det engelske liv på landet, og her spiller Potters udførlige beskrivelser af den idylliske have ved Hill Top Farm en stor rolle. Squire argumenterer for, at sådanne “engaging scenes are integral to Potter’s powerful appeal, for her landscapes show few of the more unpleasant realities of rural life” (“Cultural”, 110). Med Hewisons og Timothy og Boyds terminologi kan man altså sige, at Potter selv bidrog til at konstruere den nuværende forvrængning af fortiden ved at forvrænge den nutid, hun levede i, og at denne konkrete forvrængning netop virker efter hensigten på Hill Top Farm: Den giver altså mange af stedets besøgende noget, de betegner som en autentisk oplevelse. For det andet fremhæver Squire, at turisternes møde med Hill Top Farm fungerer som udgangspunkt for forhandling og redefinition af meninger og værdier, der ikke er direkte relaterede til hverken Potter eller hendes boguniverser. Squire inddrager således flere eksempler på, at turisterne brugte den litterære arvsoplevelse som medium til at kommunikere deres personlige minder om barndommen eller deres holdninger til livet i byen sammenlignet med livet på landet. Den fiktive verden, som turisterne er blevet præsenteret for som børn, er virkelige minder, der, ladet med nostalgi, er lagret i deres hukommelse og farver deres oplevelse af Hill Top Farm som autentisk. I forlængelse af det konstaterer Squire:

Authenticity is, thus, a fluid concept that on the basis of different textual readings, individuals adapt and redefine to suit their own purposes. Literary tourism is one medium that allows people to live out certain fantasies, not only about favorite books or authors, but also a range of other culturally constructed attitudes and values. (116)

Turistattraktionen Hill Top Farm er – som Stratford – et eksempel på, at briterne gerne bruger de muligheder de har for at promovere de karakteristiske kendetegn ved det traditionelle, engelske landskab. Hill Top giver imidlertid ikke anledning til de samme

konflikter mellem lokale, turismeudviklere og –forbrugere, dels, fordi attraktionen ikke er placeret i en by, dels, fordi National Trust, der stadig står for al branding af stedet, gør meget ud af at fremhæve, at de efterlever Beatrix Potters konkrete ønsker for, hvordan Hill Top Farm skulle præsenteres for omverdenen efter hendes død (National Trust). Til gengæld har Squire vist eksempler på en anden slags konflikt, der kom til udtryk blandt turisterne på stedet: Mange turister var utilfredse med, at selvom Potter alene er berømt for sine børnebøger, er stedet målrettet voksne, og aktiviteterne for børn er få. Squire konstaterer, at hvor voksne turister netop blev begejstrede over stedets autentiske atmosfære og over de mange barndoms minder, stedet vakte til live, var en lille drengs mest mindeværdige oplevelse på Hill Top Farm den is, han fik til frokost (108). Squires analyser giver alt i alt et unikt indblik i, hvordan turister – med deres medbragte forforståelser, minder, forestillinger og fordomme – skaber mening om litterær turisme. Hendes analyser kan fungere som inspiration til undersøgelser af andre litterære turistattraktioner, fordi de retter et vigtigt fokus mod, at der i den konkrete rammesætning skal være plads til de personlige følelser, der ofte vækkes hos de turister, der besøger de litterære steder.

Der er imidlertid eksempler på flere studier af litterære steder, der aktualiserer endnu mere komplekse relationer mellem fakta og fiktion, som ofte fører til mindre gennemsigtige turismestrategier. Et sted, der har været genstand for flere af sådanne analyser, er den canadiske Prince Edward Island, der er centrum for en litterær turisme dedikeret til forfatteren Lucy Maud Montgomery (1874-1942) og hendes verdensberømte bogserie om Anne fra Grønnebakken.²¹ Montgomery blev selv født på Prince Edward Island, og historierne om Anne foregår stort set allesammen på øen.

Forfatterens detaljerede beskrivelser af landskabet og geografien på Prince Edward Island er det første punkt, hvor skellet mellem fakta og fiktion er en praktisk udfordring.

²¹ Montgomery udgav den første bog, *Anne fra Grønnebakken*, i 1908, og som følge af bogens store popularitet skrev hun yderligere fem bøger (1909-1939), der havde Anne som hovedperson.

For eksempel er Avonlea, hvor Anne bor i bøgerne, en fiktiv sammensmeltning af virkelige steder på øen, og Montgomery har selv fortalt, at hun i sine beskrivelser af Avonlea har været særdeles inspireret af den virkelige by, Cavendish, hvor hun selv boede som barn og ung voksen (Montgomery). Som turist på Prince Edward Island kan det derfor i dag være svært at finde de konkrete, autentiske steder, fordi Montgomery på én gang var inspireret af sine fysiske omgivelser, farvede sine beskrivelser med imaginære og romantiserede billeder og flyttede rundt på geografiske lokationer (Rubio og Waterston 40), som forfattere ofte gør.

I dag er området omkring Cavendish omdannet til en nationalpark, der hylder og imødekommer Montgomerys fortsatte popularitet, og det er netop øens umiddelbare objektive autenticitet, der bliver fremhævet af Prince Edward Islands turistservice, når den på sin hjemmeside byder velkommen til øens massive Anne-turisme med ordene: "As the book became popular around the world, it's likely that many readers had no idea where Prince Edward Island was. They may have even wondered, 'Is it a real place?'" ("Anne of Green Gables"). I branding af Prince Edward Island som litterært sted lægges der altså stor vægt på øens indiskutable geografiske autenticitet, mens de Anne-relaterede attraktioner repræsenterer en kompleks blanding af fakta og fiktion. Turister kan således besøge flere autentiske steder, for eksempel Montgomerys hus og kirkegården i Cavendish, hvor forfatteren og flere af hendes familiemedlemmer er begravet, men hovedattraktionen i nationalparken er det såkaldte "Green Gables Heritage Place", hvor øens turister blandt andet kan besøge Grønnebakken. Huset repræsenterer i sig selv et interessant spil mellem fakta og fiktion, fordi det fungerede som konkret inspiration for Montgomery, da hun skrev bøgerne om Anne,²² men sidenhen er blevet restaureret for i højere grad at imødekomme Montgomerys egne fiktive tilføjelser til beskrivelsen af stedet ("Green Gables Heritage Place"). Fra Grønnebakken kan man også følge ruter, der

²² Huset tilhørte oprindeligt Montgomerys fætter og kusine, der var hendes naboer ("Green Gables Heritage Place").

indeholder de mest populære steder i Anne-bøgerne. Langt de fleste af disse steder er konstrueret for at imødekomme turisternes forventninger til besøget på øen.

Prince Edward Island rummer imidlertid også flere kommercielle attraktioner, der hverken relaterer sig direkte til øens natur eller til Montgomerys liv og værk. Øens turister kan for eksempel både besøge et Anne fra Grønnebakken-land i forlystelsesparken "Rainbow Valley" og "Drømmehuset", der godt nok tager navn efter en af Montgomerys Anne-bøger, men alene er blevet konstrueret til turister. Den kommercielle del af turismen kommer også flere lokale handlende til gode, fordi de bruger Montgomerys fantasifulde betegnelser som navne til deres produkter (Squire, "Literary" 125). Den litterære arv er på denne måde blevet et udgangspunkt for en kommerciel turisme, der inddrages som en del af den "autentiske" oplevelse, turister søger på litterære steder. Squire argumenterer for, at "pakkeløsningen" accepteres af turisterne, fordi de litterære billeder har formet de besøgendes stedsindtryk på forhånd (126).

Som det fremgår, repræsenterer Prince Edward Island også en stor kompleksitet som turistattraktion, og turismeudviklerne på øen er ikke én samlet gruppe, som det er tilfældet i Stratford-upon-Avon og på Hill Top Farm. Parks Canada, der er nedsat af den canadiske regering til at beskytte natur- og kulturarv af national vigtighed, styrer og ejer for eksempel Green Gables Heritage Place, men flere private og lokale sørger selv for den øgede kommercialisering af øen, der har skabt en regulær masseturisme, hvor antallet af besøgende langt overstiger antallet af faste beboere i området. Squire argumenterer for, at kommercialiseringen af "Annes ø" er en alvorlig trussel mod den langsigtede turisme på stedet, fordi den oprindelige turistattraktion – landskabet – er blevet ændret til ukendelighed for at leve op til turisternes forventninger. Men det er netop stedets originalitet, der tiltrækker turisterne:

Like heritage tourism more generally, literary tourism is premised upon the public's desire to experience a version of the past (or imagined present) and to make connections between past and present, fact and fiction. It therefore trades in images and expectations of people, places and particular historic periods. For *any* tourist industry to be sustainable, though, the original resource must be protected. (129)

En af grundene til, at overvejelser omkring øens bæredygtighed som turistattraktion på sigt ikke fylder meget i branding af Prince Edward Island er med al sandsynlighed den enorme økonomi, der lige nu ligger i den masseturisme, øen hvert år er vært for. For at opretholde den store tilstrømning af besøgende, bærer flere tiltag på øen derfor præg af mere kortsigtet tænkning. Øens turister fra Japan er et godt eksempel i denne forbindelse. Mindst 6000 japanske turister besøger årligt Grønnebakken ("Green Gables Heritage Place"), og selvom det kun er tre procent af det totale besøgstal, repræsenterer de ofte en langt større købekraft end andre turister (Squire, "Literary" 126). Det har fået turismeudviklerne på Prince Edward Island til at imødekomme japanerne på flere forskellige måder, blandt andet ved et organiseret samarbejde med japanske turistbureauer omkring Anne-relaterede pakkerejser, og med japanske skilte og japansksprogede guides på øen (126).

Der er nok ingen tvivl om, at de kommercielle tiltag på Prince Edward Island er en behagelig sidegevinst for de japanske turister, men der er intet der tyder på, at det er kommercialiseringen, der får dem til at rejse til øen. Historikeren Douglas Baldwin har derimod foreslået, at bøgerne om Anne tiltrækker sig så stor opmærksomhed i Japan af flere grunde, hvoraf de mest dominerende er, dels, at japanske piger – på tværs af tid og rum – oplever et værdifællesskab med Anne (Baldwin 126), fordi hun på samme måde som dem kæmper mod et samfund præget af stærke konventioner (130), dels, at Montgomerys grundige landskabsbeskrivelser appellerer til japanernes kærlighed til naturen (128), og at de derfor helt grundlæggende værdsætter det faktum, at bøgerne foregår på et virkeligt sted (125). Japanernes grunde til at være litterære turister på Prince Edward Island adskiller sig derfor ikke fra andre kulturers: De vil opleve en iscenesættelse

af fiktionen på et virkeligt sted, der relaterer sig til fiktionen. Men hvis øen fortsætter sin ekstreme kommercialisering af dens litterære steder, vil den originalitet, alle litterære turister eftersøger, forsvinde.

Prince Edward Island er derfor på én gang både et konstruktivt eksempel på, hvordan fakta og fiktion kan iscenesættes i et – ofte velfungerende – samspil, og på, hvordan den bæredygtige turisme kan komme i fare, hvis udviklere af litterær turisme og lokalbefolkninger prioriterer kommercialiseringen af de litterære steder højere end bevarelsen af stedernes originalitet. Set fra et skalaperspektiv kan man desuden argumentere for, at øen koncentrerer sit brand på en global skala, og at den lokale skala i sig selv er blevet et kulturøkonomisk produkt af det globale brand. Eksempelvis tilbyder øens turistservice såkaldte "autentiske Prince Edward Island-oplevelser", hvor turister tilbydes at deltage i flere dele af de lokales hverdagsliv. Hjemmesiden fremhæver lokalbefolkningens engagement på den her måde:

Islanders are eager to help. In an ever-growing series of activities, you can work side-by-side with chefs, artisans, fishermen, farmers, musicians, and a host of people who defy categorizing, but who love what they do and want to share it with you. So if you're looking for a holiday with some real life behind it, you'll find it here. ("Authentic PEI Experiences")

I turismeforskningen karakteriseres sådanne turisttilbud som "iscenesat autenticitet" (MacCannell) – en betegnelse, der også er blevet brugt i forbindelse med litterær turisme (Squire, "Cultural" 114). Lokalbefolkningen på Prince Edward Island tager således del i den globalt orienterede masseturisme, der ellers foregår i et omfang, så den truer bæredygtigheden på øen, herunder et af øens naturområder, der ellers blev karakteriseret som værende af national vigtighed, da det blev omdannet til nationalpark.

De udfordringer og muligheder, der viser sig i disse tre eksempler på litterære steder, vil i de følgende afsnit blive forholdt den nutidige og fremtidige situation omkring H.C. Andersen i Odense.

7.3. Odense som centrum for Andersen-relateret litterær turisme

Både Stratford-upon-Avon, Hill Top Farm og Prince Edward Island er eksempler på steder, der har formået at omsætte deres historiske relation til en kendt forfatter til et kulturøkonomisk produkt, som tiltrækker litterære turister fra hele verden. Interessenter i andre nordiske lande har de seneste årtier iværksat lignende initiativer. Turister i det svenske Vimmerby kan opleve den litterære branding af Astrid Lindgren, som både omfatter Astrid Lindgrens Verden, en oplevelses- og forlystelsespark, der tager udgangspunkt i Lindgrens litterære univers, og Astrid Lindgrens Näs, et oplevelsesorienteret museum med forfatterens barndomshjem og biografi som centrum. Vimmerby som litterært sted præsenterer således både Lindgrens biografi, hendes bogunivers og områdets lokalhistorie (Strömberg 129). Uden for Kristiansand i Norge ligger oplevelsesattraktionen Dyreparken, der blandt andet indeholder en iscenesættelse af Thorbjørn Egners Kardemommeby, og i Finland er en lille ø ud for byen Naantali gjort til turistattraktionen Mumiland, der hylder Tove Janssons verdensberømte Mumitrolde.

Danmark er det eneste land i Norden, der indtil nu ikke gør noget målrettet for at tiltrække turister med interesse for landets litterære arv. Det kan undre, når H.C. Andersens eventyr er mere internationalt udbredte end de nævnte nordiske forfattere, der har vist sig at være gode forretninger i turismesammenhæng, ligesom det kan synes mærkværdigt, at Odense - som forfatterens fødeby - ikke for længst har taget patent på denne mulighed.

Urry har opsat tre kriterier, som en by skal leve op til for at kunne markedsføre sig som arvsattraktion. For det første skal den tilbyde en arv af attraktive og velbevarede bygninger, for det andet skal disse bygninger bruges på en måde, der hænger sammen med turisme, og for det tredje skal byen historisk kunne associeres med bestemte vigtige begivenheder eller mennesker (Urry, *Consuming*). Odense lever umiddelbart op til alle disse eksterne kriterier.

Som det blev nævnt indledningsvist i afhandlingen, har Odense de seneste år hovedsagelig kunnet tilbyde Andersen-relaterede turismetilbud, der iscenesætter byens historiske relation til mennesket H.C. Andersen. Men som byrum undergår Odense store forandringer disse år, og nyere tiltag i byen peger i retning af en større koncentration omkring H.C. Andersens værker – tiltag, der med lidt god vilje kan tolkes som pegende i retning af en spirende litterær turisme. Med lukningen af Thomas B. Thriges Gade vil det historiske H.C. Andersen-kvarter igen blive forbundet med gågaden, og en atmosfære, der indbyder til oplevelser og afslapning frem for bilkørsel vil utvivlsomt også virke appellerende på udefrakommende. Odense Bys Museer, der ellers lægger stor vægt på den materielle kulturarv, som knytter sig til H.C. Andersen, herunder manuskripter, papirklip, tegninger, billedbøger og personlige genstande, åbnede i efteråret et såkaldt Eventyrrum i kælderen under H.C. Andersens Hus. Rummets udstilling, der hedder "Forvandlinger", tager udgangspunkt i eventyret "Den lille Havfrue". Eventyrrummet er første led i museets fremtidsplan om at "bruge det velkendte, altså eventyrene, som en vej ind til fortællingen om Andersens eget liv" (Lübker), og det kan opfattes som en forløber for et andet tiltag i Odense, der også fremhæver Andersens værker: Når Thomas B. Thriges Gade lukkes, skal der i den nye bymidte bygges et eventyrhus med en omkringliggende magisk have. Det er planen, at huset skal være en turistattraktion i international klasse, der præsenterer en indgang til H.C. Andersens eventyr for alle aldersgrupper. I skrivende stund er der udskrevet en idé- og arkitektkonkurrence, hvor der kan indleveres bud på, hvad den fremtidige attraktion skal indeholde, og hvordan den skal se ud.

6 H.C. Andersens Hus i Bangs Boder i Odense. I baggrunden kan man ane trafikken fra Thomas B. Thriges Gade, som adskiller det historiske Odense fra resten af bymidten. (foto: Anne Klara Bom, oktober 2013)

Disse tiltag ville imidlertid kun kunne fungere som *dele* af en målrettet litterær turisme, og det vil kræve fortsat forskning og grundig forberedelse, hvis et litterært brand af H.C. Andersen skal forankres i Odense. For som det fremgår af ovenstående er det vigtigt, at den enkelte turistattraktion er bæredygtig på langt sigt.

Som litterære steder rummer Stratford-upon-Avon, Hill Top Farm og Prince Edward Island forskellige eksempler på de udfordringer, der kan opstå, når steder promoveres i tæt tilknytning til en berømt forfatter og dennes produktion. I disse tre tilfælde synes de mest markante udfordringer for en bæredygtig litterær turisme at koncentrere sig om henholdsvis lokalbefolkningen på stederne og spørgsmålet om autenticitet i forbindelse med stedspromoveringen.

7.4. Odenses udfordringer

Den mest markante konflikt i Stratford-upon-Avon har turismeudviklere og -forbrugere på den ene side og lokalbefolkningen på den anden. Denne afhandlings analyser peger på, at Odenses befolkning ikke altid forholder sig positivt til byens relation til Andersen, og det var for eksempel de lokale medier i Odense, der i sin tid opfandt ordet "HCA-kvalme". Det synes altså nærliggende, at nogle odenseanere kunne spille en rolle i en lignende konflikt. Det sker for eksempel stadig indimellem, at Odenses afgrænsede historiske periode som Andersens hjemby fremhæves som en grund til, at byen ikke skal brande sig mere på det. Et læserbrev i Fyens Stiftstidende for nylig indeholdt følgende opfordring:

Så hold igen med virakken og den ensidige omklamring af københavneren og kosmopolitten H.C. Andersen. Det pudsige er jo, at Andersen nærmest flygtede ud af Odense som 14-årig konfirmand. Den provinsielle etatsrådsby kunne ikke rumme hans talent. Som forfatter og digter er han først og fremmest et produkt af romantikken, som han mødte den uden for Odense i litterære miljøer i København og andre europæiske storbyer. Københavneren og kosmopolitten blev en stor forfatter. Ikke på grund af Odense, men på trods af. (Johansen)

Ligesom Odense fungerede Stratford, Hill Top Farm og Prince Edward Island kun som hjemsteder for "deres" forfattere i en afgrænset periode. I ingen af de udenlandske tilfælde har det medført nogen form for frakendelse af "retten" til at iscenesætte sig som forfatternes steder, tværtimod. Afhandlingens analyseresultater viser imidlertid tegn på, at den odenseanske skepsis over for Andersen-brandet er funderet i lokalt orienterede ejerskabsfølelser. For som analysen i artiklen "H.C. Andersens rette sted?" illustrerer, gjorde odenseanerne oprør mod fejningsstrategien, fordi den netop ikke var forankret i Odense og derfor heller ikke – ifølge odenseanerne – var i H.C. Andersens ånd. Afhandlingens materiale indeholdt derimod ingen eksempler på, at lokalbefolkningens "HCA-kvalme" skulle være rettet mod personen H.C. Andersen eller hans værker, men i

højere grad mod en kommercialisering af ham, der i sit udtryk fjerner sig for meget fra netop person og værk. Ligesom i Stratford-upon-Avon fordrer et bæredygtigt litterært Andersen-brand, der er forankret i Odense, at brandet er accepteret af befolkningen, og derfor er det af afgørende vigtighed, at vejene til lokalbefolkningens velvilje på én gang tages alvorligt og undersøges nærmere. Det er dog også relevant at understrege, at odenseanernes ambivalente følelser over for H.C. Andersen i Odense ikke er et enestående tilfælde, for mon ikke der også findes beboere i Stratford-upon-Avon og på Prince Edward Island, der indimellem lider af akut Shakespeare- eller Anne fra Grønnebakken-kvalme.²³ Imidlertid har den lokale skepsis disse steder ikke fået lov til at bestemme, hvorvidt de litterære turistattraktioner skulle eksistere eller ej. I stedet er de lokale blevet opfordret til at forholde sig til stedernes nuværende situation som arvsattraktioner. Det samme er tilfældet i Odense lige nu, hvor de lokale – ligesom alle andre – kan komme med bud på, hvad det nye eventyrhus kan indeholde. Diskussionens kerne er dermed flyttet fra spørgsmålet om, hvorvidt H.C. Andersen skal brandes yderligere i Odense eller ej, til hvordan det nye brand skal se ud.

Både Stratford-upon-Avon og Prince Edward Island er eksempler på, hvor vigtige både diskussioner og konsensus om brandets indhold er for en bæredygtig turisme. Stratford repræsenterer i denne sammenhæng en gennemtænkt strategi, hvor Shakespeare co-brandes sammen med det idylliske, engelske landskab, der er nationens anden stolthed, mens den alvorligste trussel mod bæredygtigheden på Prince Edward Island er, at der ikke har eksisteret en langsigtet strategi for den litterære turisme på forhånd, og at øens autenticitet og dens litterære arv derfor er ved at blive opslugt af forskellige kommercielle interessenter.

²³ Der er netop nu et udrednings- og forskningsarbejde om "ikon-byer" i gang under ledelse af leder af H.C. Andersen Centret, Johs. Nørregaard Frandsen og museumschef for Odense Bys Museer, Torben Grøngaard Jeppesen. Et endnu ikke-publiceret notat fortæller at dele af befolkningerne i eksempelvis Salzburg, som profilerer sig via Mozart, og Malaga, som brander sig ved Picasso, undertiden også er forholdsvis trætte af turismen og dermed iscenesættelsen "deres store bysbørn". Lokalbefolkningens træthed synes altså at forekomme ganske ofte, når byers store personligheder fremhæves i turistsammenhænge.

En langsigtet strategi for en bæredygtig litterær turisme i Odense må ideelt set både tage højde for turismeudvikleres mulighed for iscenesættelse af byen, turisternes forventninger til og oplevelser i Odense og forholdet mellem lokalbefolkningens ambivalens og ejerskabsfølelser i forbindelse med branding af Odense som et litterært sted. Dette er emner, der alle må forskes mere i, før det er muligt at skabe et troværdigt og bæredygtigt litterært brand af H.C. Andersen, et brand, der er forankret i Odense, men samtidig appellerer til Andersens internationale publikum.

Et vigtigt aspekt i en bæredygtig strategi for Odense må desuden være at tage højde for, at hvor eksempelvis Stratford-upon-Avon er en lille by, der næppe ville være noget uden Shakespeare, er Odense en dansk storby, der gerne skulle kunne præsentere mere end relationen til H.C. Andersen for byens turister.

7.5. Et brand midt mellem fakta og fiktion

De forskningsemner, der præsenterer sig i forbindelse med overvejelserne om den fremtidige branding af H.C. Andersens Odense og Odenses H.C. Andersen er altså mange og varierede. Selvom litterær turisme er et veletableret internationalt forskningsfelt, eksisterer der fortsat meget lidt nordisk forskning i emnet, og det synes derfor oplagt at undersøge fællestræk og forskelligheder i nordisk litterær turisme for at komme nærmere en afklaring af, hvordan en lokalt orienteret litterær satsning på H.C. Andersen kunne tage form.

Ligesom forskningen i arvsturisme generelt, breder den internationale forskning i litterær turisme sig over mange forskellige tilgange og emner, men et af de mest dominerende temaer er forholdet mellem stedspromovering og autenticitet. Den mest aktuelle udfordring i forbindelse med et lokalt brand af Odense som litterært sted er, at Odense hidtil har brandet sig på det autentiske og det faktuelle ved at lægge hovedvægten på byens historiske relation til mennesket H.C. Andersen. De første initiativer til en målrettet inddragelse af Andersens værker i byens attraktioner er endnu meget nye, og

turismeudviklere har derfor endnu til gode at forholde sig til, hvordan Andersen-brandet skal situere sig i spændingsfeltet mellem fakta og autenticitet på den ene side og fiktion og ikke-autenticitet på den anden. Hele målet med den litterære turisme er at konstruere et sted, der giver såkaldte autentiske oplevelser. Men en relevant problemstilling i denne sammenhæng er, at der endnu ikke er forsket i, hvordan forskellige variationer af autenticitet på det litterære sted forholder sig til de besøgendes oplevelse af autenticitet.

Selvom autenticitet bruges til at beskrive noget indiskutabelt og håndgribeligt, har den teoretiske debat om autenticitetsbegrebet inden for turismeforskningen de seneste årtier båret præg af det modsatte. Timothy og Prideaux konstaterede for nylig, at autenticitet er et flygtigt begreb, fordi det ikke har nogen standarddefinition eller noget sæt af centrale identifikationskriterier (Timothy og Prideaux 214). Autenticitetsdebatten rummer mange forskellige bud på, hvordan begrebet kan defineres og undersøges (se for eksempel Chhabra; Cohen; Fawcett og Cormack; Jamal og Hill; Reisinger og Steiner; Wang), og de fleste af disse bidrag placerer sig på en – ikke eksisterende – skala mellem absolut objektiv og absolut subjektiv autenticitet. Teoretiske opfattelser af, at der overhovedet skulle findes faktisk objektiv autenticitet, præsenteres sjældent i dag, og kun fra forskere, der kan betegnes som realister (eksempelvis MacCannell; Theobald 411). Men selvom enhver socialkonstruktivist altså i teorien må opfatte autenticitetsbegrebet som et kontingent begreb, der altid er til forhandling, leder turister over hele verden hver dag efter autentiske oplevelser – også på litterære steder.

Både Stratford-upon-Avon, Prince Edward Island og Hill Top Farm er imidlertid alle eksempler på, at de objektivt autentiske elementer på litterære steder ikke nødvendigvis er dem, der giver turisterne det, de betegner som autentiske oplevelser. I Stratford, hvor hovedvægten i brandet ellers er lagt på iscenesættelsen af objektivt autentiske elementer, er brandet situeret i en scenisk konstruktion af det gamle, traditionelle England, som bidrager yderligere til en autentisk atmosfære for udefrakommende. Som litterære steder lægger både Prince Edward Island og Hill Top Farm stor vægt på deres forfatteres fiktive

universer, og præsenterer derfor forskellige grader af sammensmeltninger mellem det faktuelle og det fiktive. Squires forskning i, hvordan de besøgendes personlige værdier spiller en rolle for, hvad de oplever som autentisk, synes her oplagt at kombinere med et blik på, hvad stedet - set fra udviklernes side - appellerer til. En sådan undersøgelse ville både kunne bidrage med mere viden om, hvilke elementer et litterært sted ideelt set bør indeholde, samt hvilken effekt disse elementer har, når de bliver mødt af de forskellige kulturelle værdisæt, turisterne repræsenterer. Undersøgelsen kunne tage udgangspunkt i dette forslag til fire typologier af stedskategorier, der er mere eller mindre repræsenteret på de litterære steder, som er præsenteret i dette kapitel.

1. Virkelige steder med faktisk relation til forfatteren: For eksempel huse, forfatteren beviseligt har boet i, gravsted, skole. Disse steder er ofte omdannet til museer, der præsenterer flere materielle genstande, som har dokumenteret relation til forfatteren.
2. Virkelige steder, som har inspireret forfatteren til sit fiktive univers: For eksempel haven ved Hill Top Farm og huset Grønnebakken på Prince Edward Island. Disse steder eksisterer fysisk, men præsenteres altid allerede i en fiktiv form i litteraturen.
3. Virkelige elementer af steder, som har bidraget til fiktive fortællinger om fiktive steder: For eksempel hele Cavendish-området på Prince Edward Island. I bøgerne om Anne besøger hun eksempelvis en hjemstøbt skov, men den skov, der inspirerede Montgomery til denne del af fortællingen, blev først til "Den Hjemstøbte Skov" i kraft af hendes bøger.
4. Komplet falske steder: Omfatter både steder med og uden direkte relation til forfatterens litterære univers. Komplet falske steder med relation til universerne kan for eksempel være Kardemommeby eller Den lille Havfrues bolig under havet: steder, der er virkelige gennem litteraturen, men ingen

fysiske referencer har uden for litteraturen. Komplet falske steder uden direkte relation til de litterære universer kan for eksempel være forlystelsesparker og andre kommercialiserede attraktioner.

Man kan argumentere for, at disse fire typer af steder appellerer til forskellige former for autenticitet:

1. Objektiv autenticitet inden for en faktisk referenceramme: Der lægges vægt på det håndgribelige og målbare. Man kan ikke diskutere, hvorvidt stederne er autentiske eller ej.
2. Objektiv autenticitet inden for en fiktiv referenceramme: Der lægges fortsat vægt på det håndgribelige og målbare, men de fiktive elementer accepteres som en del af stedet.
3. Subjektiv autenticitet inden for en faktisk referenceramme: Det er fiktionen, der leverer det fulde billede af stedet, mens virkeligheden præsenterer dele af den.
4. Subjektiv autenticitet inden for en fiktiv referenceramme: Fiktionen anvendes som udgangspunkt for yderligere konstruktioner af fiktionen, der ofte er kommercielt orienterede.

Dette forslag til fire typologier, der kan anvendes som udgangspunkt for en undersøgelse af forholdet mellem autenticitetsappeller og -perceptioner på litterære steder, er naturligvis endnu ikke baseret på nyt empirisk materiale, og skal derfor blot læses som et udkast til en måde at undersøge de perspektiver, afhandlingens analyser åbner op for. Det er tanken, at et bæredygtigt litterært sted ideelt set kan præsentere steder fra alle fire kategorier.

Forsøger man at placere Odense som "case" i forhold til typologierne for stedsrelaterede autenticitetsappeller, er det klart, at byen selvsagt står stærkt på den appel, der præsenteres som den første kategori: Byens fremhævelse af autentiske bygninger og genstande, der knytter mennesket H.C. Andersen til Odense, har appelleret til turisternes søgen efter objektiv autenticitet. Inden for denne kategori kan man imidlertid argumentere for, at Odense og opland også kan præsentere et kulturlandskab, som internationale turister sikkert ville betegne som autentisk. En større inddragelse af landskabet i branding af Odense som litterært sted ville desuden kunne bygge en bro til Andersens værk, der rummer adskillige beskrivelser af den fynske natur. Odense har altså allerede muligheden for at præsentere adskillige steder, som H.C. Andersen lod sig inspirere af i sine eventyr, ligesom byen også rummer virkelige elementer af steder, der i H.C. Andersens fiktion blev samlet til et helt sted: for eksempel kan man i Odense også finde det hus, der efter Andersens magiske behandling blev til Kai og Gerdas i eventyret "Snedronningen". Den eneste typologi, der endnu ikke kan anvendes i analyser af Odenses muligheder for at brande sig som litterært sted, er den fjerde. Odense har ikke en attraktion, der kan betegnes som et komplet falsk sted, men de første tanker i denne retning er i gang med at blive omsat til virkelighed. Overvejelserne om, hvor en fremtidig H.C. Andersen-forlystelsespark skal ligge, hvad den skal indeholde, og – ikke mindst – hvem, der skal finansiere den, er mange. Som turismen på Prince Edward Island og Hill Top Farm begge viser eksempler på, er det vigtigt at gennemtænke konstruktionen af komplet falske steder, før man handler. Men man skal næppe frygte en overkommercialisering eller såkaldt tivolisering af Andersen og hans forfatterskab, bare fordi der eventuelt skal etableres en forlystelsespark. For så længe turismeudviklerne fortsat inddrager de tre første stedskategorier i et litterært brand af Andersen, vil en forlystelsespark for Odenses turister blot være en del af den samlede attraktion: et komplet falsk sted, som mange udlændinge i øvrigt sikkert vil opleve som autentisk, fordi det er placeret i H.C. Andersens land, der i sig selv er eksotisk for udefrakommende.

Litterær turisme involverer både overvejelser om, på hvilke skalaer, de litterære steder præsenteres og perciperes, og hvilken rolle de forskellige interessenters værdisystemer spiller, herunder hvordan ejerskabsfølelser og forskellige lokaliseringer af kulturarv sættes i spil i praksis. En empirisk funderet undersøgelse, der tager afsæt i disse foreslåede typologier, vil både kunne inddrage et fokus på de praktiske og kulturelle udfordringer, turismeudviklerne står overfor, når de skal konstruere de litterære steder på en attraktiv måde, og på besøgendes kulturelt ladede oplevelse af stederne.

Med en sådan undersøgelse vil spændingsfeltet mellem autenticitet og ikke-autenticitet, som altid vil fungere som den litterære turismes kontekst, blive yderligere nuanceret, og undersøgelsens resultater ville kunne bidrage med mere viden om, hvilke udfordringer og muligheder, der kan være forbundet med en iscenesættelse af Odense som en global destination for litterær turisme dedikeret til personen og kulturfænomenet H.C. Andersen og hans værk.

Litteraturliste

- Adriansen, B. "Debat: Den Lille Havfrue på rejse til Shanghai". *Jyllands-Posten* 22. marts 2009. Debat: 18. Artikel-id: e174219a.
- Adriansen, I. *Nationale symboler i Det Danske Rige 1830-2000*. København: Museum Tusulanums Forlag, 2003.
- Agnew, J. "The dramaturgy of horizons: geographical scale in the 'reconstruction of Italy' by the new Italian political parties, 1992-95". *Political Geography* 16 (1997), 99-122.
- Ahmed, S. "Communities that Feel: Intensity, Difference and Attachment". *Conference proceedings for Affective Encounters – rethinking embodiment in feminist media studies*. Red. Anu Koivunen og Susanna Paasonen. Turku: School of Art, Literature and Music, 2000.
- Ahmed, S. *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2004.
- Ahmed, S. "Affective Economies". *Social Text* 79 (2004), 22:2. 117-139.
- Ahmad, Y. "The Scope and Definitions of Heritage: From Tangible to Intangible". *International Journal of Heritage Studies*. 12:3 (2006): 292-300
- Althusser, L. *Lenin Philosophy and Other Essays*. New York: Monthly Review Press, 1971
- Andersen, C.A. "Den Lille Havfrue slog de nordiske lande". *Tic-travel.dk* 8. november 2010. Hentet 30. august 2012 fra <http://www.tic.travel/in-the-deep/08112010/den-lille-havfrue-slog-de-nordiske-lande>
- Andersen, H. T. og H. Nørgaard. "Globaliseringen og de danske byer – påvirkninger og råderum". *Den mangfoldige by. Opløsning, oplevelse, opsplitting*. Red. Hans Skifter Andersen, Hans Thor Andersen. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut, 2004. 23-25.
- Andersen, H. "Kan diskursanalyse debatteres?". *Dansk Sociologi* 14:4 (2003). 79-83.
- Anderson, B. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso, 1983.
- Anderson, P. "The Antinomies of Antonio Gramsci". *New Left Review* 100 (1976). 5-78.

- Ang, I. "Cultural studies". *The Sage Handbook of Cultural Analysis*. London: Sage, 2008.
- "Anne of Green Gables". *Prince Edwards Islands turistinformations hjemmeside*.
<http://www.tourismpei.com/anne-of-green-gables> . Web: 27. august 2013.
- "Authentic PEI Experiences". *Prince Edwards Islands turistinformations hjemmeside*.
<http://www.tourismpei.com/pei-experiences> . Web: 27. august 2013.
- Appadurai, A. "Disjuncture and difference in the global cultural economy". *Global Culture*.
 M. Featherstone (red.) London: Sage, 1990. 295-310.
- Ashworth, G.J. "Heritage, identity and places: For tourists and host communities".
Tourism in destination communities. Red. S. Singh, D.J. Timothy og R.K. Dowling.
 Wallingford: CABI, 2003. 79-97.
- Avnsbo, L. "Debat: Jobcentret skaber fattige". *Frederiksværk Ugeblad* 1. juli 2008: 43.
- Bal, M. *Travelling Concepts in the Humanities*. Toronto: University of Toronto Press, 2002.
- Baldwin, D. "L.M. Montgomery's 'Anne of Green Gables': The Japanese Connection".
Journal of Canadian Studies/Revue d'études canadiennes 28:3 (1993). 123-133.
- Barker, C. *Making Sense of Cultural studies*. London: Sage Publications, 2002.
- Barringer, T. "The South Kensington Museum and the colonial project". *Colonialism and the
 object. Empire, material culture and the museum*. Red. T. Barringer og T. Flynn. London:
 Routledge, 1998. 11-27.
- Barthes, R. *Elements of Semiology*. New York: Hill and Wang, The Noonday Press, 1967
 (1964).
- Bauer, M. W. og B. Aarts. "Corpus Construction: a Principle for Qualitative Data
 Collection". *Qualitative Researching with Text, Image and Sound*. Red. Bauer, Martin W.
 og Gaskell, George. London: Sage, 2000.
- Baumann, G. *The Multicultural Riddle*, New York og London: Routledge, 1999.
- Beck, U. "The Reinvention of Politics: Towards a Theory of Reflexive Modernization".
Reflexive Modernization. Red. U. Beck, A. Giddens og S. Lash. Stanford: Stanford
 University Press, 1994. 1-55.

- Beck, U. *What is Globalization?* Cambridge: Polity Press, 2000.
- Beck, U. "The cosmopolitan society and its enemies". *Theory, Culture & Society*. 19:12 (2002): 17-44.
- Bell, A. *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell, 1991.
- Billig, M. *Talking of the Royal Family*. London: Routledge, 1992.
- Billig, M. *Banal Nationalism*. London: Sage, 1995.
- Billig, M. "Discursive, Rhetorical and Ideological Messages". *Discourse Theory and Practice*. Red. Margaret Wetherell, Stephanie Taylor og Simeon J. Yates. London: Sage, 2001. 210-221.
- Billig, M., S. Condor, D. Edwards, M. Gane, D. Middleton og A. Radley. *Ideological Dilemmas: A social psychology of everyday thinking*. London: Sage, 1988.
- Blichfeldt, R. "Odense kan få del i kinesisk turistboom". *Fyens Stiftstidende*. 9. juli 2013. Odense Fyn: 1. Artikel-id: e3e03be6.
- Bohman, S. *Historia, museer och nationalism*. Stockholm: Carlsson, 1997.
- Bom, A.K. "When heritage tourism goes glocal: The Little Mermaid in Shanghai". *Journal of Heritage Tourism* 7:4 (2012): 341-357.
- Bom, A.K. "H.C. Andersens rette sted? Fra verdensomspændende fejring til Kejserens nye Klæder". *Stedsvandring. Analyser af stedets betydning i kunst, kultur og medier*. Red. M. Breunig, H.B. Kortbek, S. Frank og S. P. Moslund. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2013.
- Bom, A.K. "H.C. Andersen: Et kulturfænomen i teori og praksis". *H.C. Andersen i det moderne samfund*. Red. Anne Klara Bom, Jacob Bøggild og Johs. Nørregaard Frandsen. Odense: Syddansk Universitetsforlag, forventet udgivelse 2013.
- Bourdieu, P. *Udkast til en praksisteori – indledt af tre studier i kabylsk etnologi*. København: Hans Reitzels Forlag, 2005.
- Bramsen, C.B. "Kronik: Den Lille Havfrue på Kina-tur". *Jyllands-Posten* 25. marts 2010. Debat: 26. Artikel-id: e1f0ffda.

- Brandrup Kortbek, H. "Thomas B. Thriges Gade. En mental barriere i en såret by".
Stedsvandring. Analyser af stedets betydning i kunst, kultur og medier. Red. M. Breunig,
 S. Frank, H.B. Kortbek og S.P. Moslund. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2013.
- Bredsdorff, N. *Diskurs og konstruktion. En samfundsvidenskabelig kritik af diskursanalyser og socialkonstruktivismen*. Frederiksberg: Forlaget Sociologi, 2002
- Bredsdorff, N. *Diskurskritik. Om 'italesættelse' af grænserne for fortolkning og af en ny kritikdiskurs på universiteterne*. Roskilde: Roskilde Universitetsbibliotek, 2003.
- Brown, M. "Representing the Body of a Nation: The Art Exhibitions of New Zealand's National Museum". *Third Text*. 16:3 (2002): 285-294.
- Butler, J. *Bodies that Matter. On the Discursive Limits of "Sex"*. New York: Routledge, 1993.
- Burr, V. *An Introduction to Social Constructionism*. London: Sage. 1995.
- Bøggild, J. *Svævende stasis. Arabesk og allegori i H.C. Andersens eventyr og historier*. København: Spring, 2012.
- Böss, M. "Værdier i en verden uden enighed". *Berlingske Tidende*, 4. november 2010.
- Carpentier, N. "Deploying discourse theory. An Introduction to discourse theory and discourse theoretical analysis". *Media and Communication Studies Interventions and Intersections*. Red. Nico Carpentier, Ilija Tomanic Trivundza, Pille Pruulmann-Vengerfeldt, Ebba Sundin, Tobias Olsson, Richard Kilborn, Hannu Nieminen og Bart Cammaerts. Tartu: Tartu University Press, 2010. 251-265.
- Carpentier, N. og Benjamin DeCleen. "Bringing discourse theory into Media Studies". *Journal of Language and Politics* 6:2 (2007). 265-293.
- Carpentier, N. og E. Spinoy (red.). *Discourse Theory and cultural analysis. Media, arts and literature*. Creskill: Hampton Press, 2008.
- Castells, M. *The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell, 2000.
- Chhabra, D. "Defining Authenticity and Its Determinants: Toward an Authenticity Flow Model". *Journal of Travel Research* 44:64 (2005): 64-73.

- Clough, P.T. *Autoaffection: Unconscious Thought in the Age of Teletechnology*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2000.
- Clough, P.T. med J. Halley (red.). *The Affective Turn*. Durham, NC: Duke University Press, 2007.
- Clough, P.T. "The Affective Turn: Political Economy, Biomedica and Bodies". *Theory, Culture and Society* 25:1 (2008): 1-22.
- Cohen, E. "Authenticity and commoditization in tourism". *Annals of Tourism Research*, 15:3 (1988): 371-386.
- Collin, Finn. "Kritik af diskursanalysens filosofiske forudsætninger". *Diskursanalysen til debat. Kritiske perspektiver på en populær teoriretning*. Red. B. Larsen og K. Munkgård Pedersen. København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 2002.
- Cresswell, T. *In Place/Out of Place. Geography, Ideology and Transgression*. Minnesota: University of Minnesota Press, 1996.
- Cresswell, T. *Place: A Short Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing, 2004.
- Dahler-Larsen, P. *At fremstille kvalitative data*. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2002.
- Dal, M. "H.C. Andersen og de mange intelligenser". *Sprogforum* 33 (2005). Århus: Århus Universitetsforlag.
- Damsgaard, M.H. "H.C. Andersens eventyr knuser iværksætterlysten". *Videnskab.dk* 13. marts 2009. <http://videnskab.dk/kultur-samfund/h-c-andersens-eventyr-knuser-ivaerksaetterlysten>
- Daugbjerg, M. "Kulturarvens grundspænding – mellem nationale og globale strømme". *Kulturstudier*, 2011-1. 6-30.
- Dehua, G. "What can we Chinese learn from Hans Christian Andersen?". *Andersen og Verden. Indlæg fra den første internationale H.C. Andersen-konference, 25.-31. august 1991*. Red. J. de Mylius og V. Hjørnager Pedersen. Odense: Odense Universitetsforlag, 1993. 346-352.

- Delaney, D. og Leitner, H. "The political construction of scale". *Political Geography*, 16-2 (1997): 93-97.
- Drotner, K. *Mediehistorier*. Frederiksberg: Samfundslitteratur, 2011.
- Duncan, J. og D. Ley (red.). *Place, Culture and Representation*. London: Routledge, 1993.
- Dyssel, C.Q. "Kinesisk milliardær: HCA-park hører til på Fyn". *Fyens Stiftstidende*. 22. februar 2013. Web. 22. juni 2013. <http://www.fyens.dk/article/2251750:Business-Fyn--Kinesisk-milliardaer--HCA-park-hoerer-til-paa-Fyn> .
- Edwards, D. "Discursive Psychology". *Handbook of Language and Social Interaction*. Red. Fitch, K.L. og Sanders, R.E. Erlbaum, 2005
- Eriksen, T.H. og T. Arntsen Sørheim. *Kulturforskelle: Kulturmøder i praksis*. København, 2004.
- Eriksen, T.H. "Trust and Reciprocity in Transnational Flows". *Holding Worlds Together. Ethnographies of Knowing and Belonging*. Red. Marianne Elisabeth Lien og Marit Melhuus. New York og Oxford: Berghahn Books. 1-16.
- Fairclough, N. *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press, 1992.
- Fairclough, N. *New Labour, New Language?* London: Routledge, 2000.
- Fladmark, J.M. *In Search of Heritage: As pilgrim or tourist?* Shaftesbury: Donhead Publishing, 1998.
- Fawcett, C. og P. Cormack. "Guarding authenticity at literary tourism sites". *Annals of Tourism Research* 28 (2001): 686-704.
- Floris, L. og A. Vasström. *På museum*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, 1999.
- Foucault, M. "On the archeology of the sciences. Response to the epistemology circle" (1968). *Michel Foucault: aesthetics, method, and epistemology*. Vol. 2. Red. J. Faubion. New York: Free Press, 1998.
- Foucault, M. *Archeology of Knowledge*. London: Routledge, 1969/2002.
- Foucault, M. "From Torture to cellblock". *Foucault Live. Collected Interviews, 1961-1984*. Red. Sylvere Lotringer. New York: Semiotext(e), 146-149.

- Frandsen, J.N. "Men ude fløi endnu smaa Glasstumper om i Luften. Sammenfatning og evaluering af H.C. Andersen 2005." *Nu skulle vi høre! Sammenfatning og analyser af H.C. Andersen 2005*. Red. J.N. Frandsen. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2007. 7-20.
- Frandsen, J.N. "The Writer of Tales: Hans Christian Andersen as a Cultural Bridge-Builder". *Forum for World Literature Studies*, 2:2 (2011). Shanghai, Wuhan: West Lafayette.
- Frandsen, L. "- Hvor har vi savnet dig". *BT* 20. november 2010. Artikel-id: e24d98ec.
- Frausing, M. "Er Den Lille Havfrue et dansk nationalsymbol?". *danmarkshistorien.dk* 18. august 2011. Hentet 30. august 2012 fra <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/myte-er-den-lille-havfrue-et-dansk-nationalsymbol/>
- Frederiksen, E. "H.C. Andersen i Rusland: ved en tohundredårsdag", 2005. <http://www.kaidin.dk/ebbe/hca-200.htm>.
- Frow, J. "Cultural property". *Handbook of cultural analysis*. Red. T. Bennett og J. Frow. London: Sage, 2008. 427-446.
- Gay, P. du, red. *Production of Culture/Cultures of Production*. London: Sage, 1997.
- Gellner, E. *Nations and Nationalism*. Oxford: Blackwell, 1988.
- Gilbert, G.N. og M. Mulkay. *Opening Pandora's Box: A sociological analysis of scientists' discourse*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.
- Gill, R. "Discourse Analysis". *Qualitative Researching with Text, Image and Sound*. Red. Bauer, Martin W. og Gaskell, George. London: Sage, 2000.
- Gilmore, J. & J. Pine. *Authenticity: What consumers really want*. Boston: Harvard Business School Press, 2007.
- Gjøløff, M. "Den Lille Havfrue i vand til halsen". *Erhvervsbladet* 12. februar 2009. Opinion: 2. Artikel-id: e16756b0.
- Goul, N. "Kommentar: H.C. Andersens kinesiske fanklub". *Weekendavisen* 18. juni 2010. Bøger: 16. Artikel-id: e20fe470.

- Graham, B., G.J. Ashworth og J.E. Tunbridge. *A Geography of Heritage: Power, Culture and Economy*. London: Arnold, 2000.
- "Green Gables Heritage Place". *Parks Canadas hjemmeside*. <http://www.pc.gc.ca/eng/lhn-nhs/pe/greengables/natcul/natcul1.aspx> . Web: 27. august 2013.
- Greenblatt, S. *Will in the World: How Shakespeare Became Shakespeare*. W.W. Norton: New York, 2005.
- Grey, D.L. og T. Brown. "Letters to the Editor: Hazy Reflections of Public Opinion". *Journalism Quarterly* 47: 450-6.
- Grossberg, L. *Bringing It All Back Home: Essays on Cultural Studies*. Durham og London: Duke University Press, 1997.
- Grundtvig, N.F.S. "Nordens Mythologi". *Grundtvigs skoleverden i tekster og udkast*. Bind 1. Red. Knud Eyvin Bugge. København: Gad, 1968. 121-248.
- Grundtvig, N.F.S. "Om Borgerlig Dannelse". *Grundtvigs skoleverden i tekster og udkast*. Bind 2. Red. Knud Eyvin Bugge. København: Gad, 1968. 256-267.
- Grønbech, J. "Den Lille Havfrue skal reddes fra kulden". *Newspaq* 5. marts 2010. Artikel-id: e1e95899.
- Gundelach, Peter, H.R. Iversen og M. Warburg. *I Hjertet af Danmark*. København: Hans Reitzels Forlag, 2008.
- Hagmund, P. "Send Andersen til Kina". *Fyens Stiftstidende* 16. april 2009. Artikel-id: e17b9e4d.
- Halgreen, T. "Havfrue: Den lille havfrue stikker til søs". *Information* 4. februar 2009. 1. sektion: 16-17. Artikel-id: e16474cd.
- Hall, C.M. og S. McArthur. *Integrated Heritage Management: Principles and Practice*. London: The Stationery Office, 1998.
- Hall, S. "Cultural studies: two paradigms". *Media, Culture and Society* 2: 57-82, 1980.
- Hall, S. "Notes on Deconstructing the Popular". *People's History and Socialist Theory*. Red. R. Samuel. London: Routledge, 1981. 227-240.

- Hall, S. "Cultural studies and its theoretical legacies". *Cultural studies*. Red. L. Grossberg, C. Nelson og P. Treichler. New York og London: Routledge, 1992. 277-286.
- Hall, S. "What Is This "Black" in Black Popular Culture?", *Social Justice* 20:1/2 (1993): 104-114.
- Hall, S. "Gramsci's relevance for the study of race and ethnicities". *Stuart Hall: Critical Dialogues*. Red. D. Morley og K.H. Chen. London: Routledge, 1996. 411-440.
- Hall, S. *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage, 1997.
- Hall, S i *Race, The Floating Signifier*. Dokumentarfilm produceret af Media Education Foundation, 1997. Transskribering af filmen findes på http://www.mediaed.org/assets/products/407/transcript_407.pdf
- Hall, S. "Encoding/Decoding". *Culture, Media, Language: Working Papers in Cultural Studies 1972-79*. Red. S. Hall et al. Birmingham: Hutchinson/CCCS, 1992. 128-138.
- Hall, S. "The Rediscovery of Ideology: Return of the Repressed in Media Studies". Red. J. Storey. *Cultural Theory and Popular Culture. A Reader*. Essex: Pearson, 4. udg., 2009. (Oprindeligt publiceret i *Culture, Society and the Media*. Red. M. Gurevitch m.fl. London: Methuen, 1982).
- Hansen, A.D. *Diskursteori – postmarxistisk hegemonianalyse hos Laclau*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, 2005.
- Hansen, J.B. "Debat: Havfruen bli'r her". *Ekstra Bladet* 17. september 2009. Nationen: 21. Artikel-id: e1727256.
- Hansen, N.G. "Den danske idyl og det onde, der truer. H.C. Andersens eventyr "Sneedronningen" set i relation til forestillinger om Danmark". *H.C. Andersen i det moderne samfund*. Red. Anne Klara Bom, Jacob Bøggild og Johs. Nørregaard Frandsen. Odense: Syddansk Universitetsforlag, forventet udgivelse 2013.
- Hardt, M. og A. Negri. *Empire*. Cambridge: Harvard University Press, 2000.
- Hardy, D. "Historical geography and heritage studies". *Area*. 20:4 (1988): 333-338.
- Harvey, D. *The Condition of Postmodernity*. Oxford: Blackwell Publishers, 1989.

- Harvey, D. "Heritage Pasts and Heritage Presents: temporality, meaning and the scope of heritage studies". *International Journal of Heritage Studies*. 7:4 (2001): 319-338
- "Havfruen tilbage – men kun på storskærm". *Ritzau* 29. april 2010. Artikel-id: e1fdb37c.
- Hepburn, A. og J. Potter. "Interrogating tears: Some uses of 'tag questions' in a child protection helpline". *"Why Do You Ask?": The Function of Questions in Institutional Discourse*. Red. A.F. Freed og S. Ehrlich. Oxford: Oxford University Press, 2010, 69-86.
- Heede, D. *Hjertebrødre. Krigen om H.C. Andersens seksualitet*. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2005.
- Herbert, D. "Heritage as literary place". *Heritage, Tourism and Society*. Red. D.T. Herbert. London: Mansell, 1995. 32-48.
- Herbert, D. "Literary places, tourism and the heritage experience". *Annals of Tourism Research* 28:2 (2001): 312-333.
- Hewison, R. *The heritage industry: Britain in a climate of decline*. London: Methuen, 1987.
- National Trust. *Hill Top*. Web: 21. august 2013. <http://www.nationaltrust.org.uk/hill-top/visitor-information/> .
- Hobsbawm, E. og T.O. Ranger (red.). *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983.
- Hobsbawm, E.J. *Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
- Hoggart, R. *Uses of Literacy*. Harmondsworth: Penguin, 1957.
- Holm, A. "Ok, havfruen skal ud at rejse". *Dagbladet Ringkøbing-Skjern* 17. marts 2009. Videbæk: 14. Artikel-id: e1730ce2.
- Horsted, K., I. Pedersen og H. Petersen. "Kejserens nye klæder 2005". *Fyens Stiftstidende* 13. januar 2005.
- Howard, P. *Heritage. Management, Interpretation, Identity*. London: Continuum, 2003.

- Howarth, D. "Discourse theory and political analysis". *Research Strategies in the Social Sciences*. Red. E. Scarbrough og E. Tanenbaum. Oxford: Oxford University Press, 268-293.
- Howitt, R. "Scale". *A Companion to Political Geography*. J. Agnew, K. Michel og G. Toal (red.) Oxford: Blackwell Publishers, 138-158.
- Hubbard, P. og K. Lilley. "Selling the Past: Heritage-tourism and Place Identity in Stratford-upon-Avon". *Geography* 85:3 (2000): 221-232.
- Hudson, K. "What I think of as my heritage". *Nordisk Museologi*. 1 (1998): 9-16.
- Humphrey, C. og K. Verdery. "Introduction: Raising questions about property". *Property in question: Value transformations in the global economy*. Red. K. Verdery og C. Humphrey. Oxford: Berg Publishers, 2004. 1-25.
- Hvidtfeldt Madsen, K. "Co-branding som kommunikationsstrategi". *Nu skulle vi høre! Sammenfatning og analyser af H.C. Andersen 2005*. Red. Johs. Nørregaard Frandsen. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2007. 30-35.
- Jamal, T. og Hill, S. "Developing a framework for indicators of authenticity: the place and space of cultural and heritage tourism". *Asia Pacific Journal of Tourism Research* 9:4 (2004): 353-372.
- Jenkins, R. *Being Danish: Paradoxes of Identity in Everyday Life*. København: Museum Tusulanum, 2011.
- Jensen, B.M. "Dur ikke – væk". *Fyens Stiftstidende* 5. februar 2012: 15.
- Jensen, M.K. "En, to, tre – det er en prøve". *BT* 25. marts 2010. Nyheder: 25. Artikel-id: e1f1142f.
- Johansen, E.S. "Andersen eller intet". *Fyens Stiftstidende* 10. juni 2013. Artikel-id e3d446ab.
- Johnson, R. "What is Cultural Studies anyway?" *Social Text* 16 (1986-1987): 38-80.
- Jones, R. og B. Shaw. "Thinking locally, acting globally? Stakeholder conflicts over UNESCO World Heritage inscription in Western Australia". *Journal of Heritage Tourism*. 7:1 (2012): 83-96

- Jørgensen, M.W. og L. Phillips. *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, 1999.
- Jørgensen, N.O. "Kejserens nye Klæder". *Politiken* 8. januar 2005: 2.
- Kasten E. "Cultural Heritage: Property of Individuals, Collectivities or Humankind?". *Working Paper no. 39, Max Planck Institute for Social Anthropology Working Papers* (2002): 1-12.
- Kleis Nielsen, R. "Participation through letters to the editor: Circulation, considerations, and genres in the letter institution". *Journalism* 11:1 (2010): 21-35.
- Koefoed, Lasse. *Glokale nationalismer. Globalisering, hverdagsliv og fortællinger om dansk identitet*. Ph.d.-afhandling, Roskilde Universitetscenter, 2006.
- Koefoed, L. "Mobil nationalisme: Globalisering, nation og skala". *Nordisk samhällsgeografisk tidskrift*. 41/42 (2006), 129-151.
- Korsgaard, O. *Kampen om Folket*. København: Gyldendal, 2004.
- Kulturministeriet. *Kulturkanon*. <http://kum.dk/Temaer/Temaarkiv/Kulturkanon/> . Web 16. januar 2013.
- Laclau, E. *New Reflections on the Revolution of Our Time*. London: Verso, 1990.
- Laclau, E. "Power and Representation". *Politics, Theory, and Contemporary Culture*. Red. M. Poster. New York: Columbia University Press, 1993.
- Laclau, E. "Hvorfor betyder tomme udtryk noget i politik?". *Det radikale demokrati*. Red. C. Mouffe og E. Laclau. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, 2002.
- Laclau, E. og C. Mouffe. *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. Verso: London, 1985.
- Larsen, Bøje og K. Munkgård Pedersen. "Diskursanalyse – for tabere og teenagere". *Diskursanalysen til debat. Kritiske perspektiver på en populær teoriretning*. Red. B. Larsen og K. Munkgård Pedersen. København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 2002.
- Larsen, H. "Drager kan erstatte havfruen". *Berlingske Tidende* 18. februar 2009. Indland: 10. Artikel-id: e16916aa.

- Larsen, K. "Hvilken Boye mon de helst vil spille for?". *Fyens Stiftstidende* 25. februar 2005.
- Layder, D. *Understanding Social Theory*. London: Sage, 2006.
- Leitner, H. "Reconfiguring the spatiality of power: the construction of a supranational migration framework for the European Union". *Political Geography* 16 (1997), 123-144.
- Leurs, R. "The 'chain of equivalence'. Cultural Studies and Laclau & Mouffe's discourse theory", *Politics and Culture* 4 (2009). Web. 22. juni 2013.
(<http://www.politicsandculture.org/2009/11/09/the-chain-of-equivalence-cultural-studies-and-laclau-mouffes-discourse-theory/>)
- Leurs, R. "Ayatollah Khomeini: The changing face of islam". *Estudos em Comunicacao* 12 (2012). 25-45.
- Lévi-Strauss, C. *Introduction to the Work of Marcel Mauss*. London: Routledge & Kegan Poul, 1987 (1950).
- Lowenthal, D. "Identity, Heritage and History". *Commemorations. The Politics of National Identity*. Red. J.R. Gillis. Princeton: Princeton University Press, 1994. 41-57.
- Lu, L. "Kidnapping/Domesticating Andersen: China's Reception of Hans Christian Andersen and the dilemma of its Andersen Studies". *The Significance Hans Christian Andersen in China*. Red. S. Jian, T. Grøngaard Jeppesen og J.N. Frandsen. Odense: Syddansk Universitetsforlag, forventet udgivelse 2013.
- Lilleør, K. *Eventyrenes vidtlysende blink*. København: Gyldendal, 2006.
- Lübker, H. personlig kommunikation over mail, 29. august 2013.
- MacCannell, D. "Staged Authenticity: Arrangements of Social Space in Tourist Settings". *American Journal of Sociology* 79 (1973): 589-603.
- Mai, Anne Marie. *Hvor litteraturen finder sted*. Bind 1-3. København: Gyldendal, 2010-11.
- Maine, H.S. *Ancient law*. Tuscon: University of Arizona Press, 1986/1963.
- Manning, E.W. og T.D. Dougherty. "Sustainable tourism: preserving the golden goose". *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quaterly* 36:2 (1995): 29-42.

- Marston, S. "The social construction of scale". *Progress in Human Geography* 24:2 (2000), 219-242.
- Marx, K. *Capital: A Critique of Political Economy*. Harmondsworth: Penguin, 1976.
- Massey, D. "A global sense of place". *Space, Place and Gender*. 146-156 Minneapolis: University of Minnesota Press, 1994
- Massey, D. "The conceptualization of place". *A Place in the World?* Red. Doreen Massey og Pat Jess. Oxford: Oxford University Press, 1995. 45-85.
- Massumi, B. "The Autonomy of Affect". *Deleuze. A Critical Reader*. Red. P. Patton. Oxford: Blackwell, 1996.
- Massumi, B. *Parables for the Virtual: Movements, Affect, Sensation*. Durham, NC: Duke University Press, 2002.
- Mathiassen, E. "Hvad sker der med Klods Hans?". *Dagbladet Holstebro-Struer* 13. november 2010: 9.
- Mathiesen, T. *Makt og Medier. En innføring i mediesociologi*. Oslo: Pax Forlag A/S, 1986.
- McCormack, D. "Molecular Affects in Human Geographies". *Environment and Planning A* 39 (2007): 359-377.
- Mendieta, E. "Invisible cities. A phenomenology of globalization from below". *City. Analysis of urban trends, culture, theory, policy, actions*, 4:1 (2001): 7-27.
- Mikkelsen, A.G. "HCA-kvalme: Misbrug af "Kejserens nye Klæder"". *Fyens Stiftstidende* 24. juni 2005.
- Montgomery, L.M. *The Alpine Path: The Story of My Career*. Toronto: Fitzhenry and Whiteside, 1917.
- Moko Mead, S. (red.) *Te Maori*. New York: Harry N. Abrams, 1984.
- Mouffe, C. "Feminism, Citizenship and Radical Democratic Politics". *Feminists Theorize the Political*. Red. J. Butler og J.W. Scott. New York: Routledge (1992): 369-385.

- Mouridsen, B. "Efter syv magre H.C. Andersen-år...". *Kristeligt Dagblad*. 26. Januar 2012. Web. 22. juni 2013. <http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/448910:Kultur--Efter-syv-magre-H-C--Andersen-aar>
- Munk, J.P. personlig kommunikation over mail, 30. januar 2012.
- Mylius, J. de: *Forvandlingens pris: H.C. Andersen og hans eventyr*. København: Høst & Søn, 2004.
- Mylov, P. "Teorier i og om praksis". *Pædagogik – en grundbog til et fag*. Red. J. Bjerg. København: Hans Reitzels Forlag, 1998. 162-188.
- Mænchen, J.B. ""Kejserens nye Klæder"". *BT* 6. april 2005, 1. sektion: 20.
- Negri, A. "Value and Affect". *Boundary 2* 26:2 (1999): 77-88.
- Nielsen, E. og Simonsen, K. "Scaling from 'below': practices, strategies and urban spaces". *European Planning Studies* 11:8 (2003), 885-910.
- Nielsen, G.H. "Lille havfrue, stor redningsmand". *Politiken* 13. august 2010. Kultur: 7. Artikel-id: e222934c.
- Nielsen, H.K. *Kritisk teori og samtidsanalyse*. Århus: Århus Universitetsforlag, 2001. Hentet fra http://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fpure.au.dk%2Fportal%2Ffiles%2F21862908%2Fkritisk_teori_og_samtidsanalyse&ei=xLsIUuX0Ose1PcPNgagH&usg=AFQjCNEaUQ_6hcBlscpnDmapr2R2ows_g&sig2=CkkeEQgQ8WaQeRKMYfkbqCg
- Nordentoft, I.J. "Hip-hip uha – hvilken fest?". *Fyens Stiftstidende* 15. januar 2005.
- Olsen, N. og J. Nielsen. "Havfruen er klar til Kina-rejsen". *Politiken* 21. februar 2009. Artikel-id: e16a7e37.
- Ousby, I. *The Englishman's England: Taste, travel and the rise of tourism*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
- Papayannis, T. og P. Howard. "Editorial: Nature as Heritage". *International Journal of Heritage Studies*. 13:4-5 (2007): 298-307.

- Pedersen, S.Å. "Dejligt at være socialdemokrat". *Fyens Stiftstidende* 6. januar 2005.
- Petersen, J.H. "A normative theory concerning the welfare state and its inherent dilemmas". Web 29. marts 2013. http://www.eurashe.eu/wp-content/uploads/2012/05/PETERSEN_ACR0510_keynote_EURASHE22.pdf
- Pieterse, J. N. "Multiculturalism and Museums: Discourse about Others in the Age of Globalization". *Theory, Culture & Society*. 14 (1997): 123-146.
- Pløger, J. "Senmoderne byliv – byen som levet og forestillet". *Den mangfoldige by. Opløsning, oplevelse, opsplittning*. Red. H. Skifter Andersen, H.T. Andersen. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut, 2004. 99-113.
- Pocock, D.C.D. "Catherine Cookson country: tourist expectation and experience". *Geography* 77 (1992): 236-243.
- Poria, Y., R.W. Butler og D. Airey. "The core of heritage tourism". *Annals of Tourism Research* 30 (2003): 238-254.
- Posey, D. "Can cultural rights protect traditional cultural knowledge and biodiversity?". *Cultural rights and wrongs*. Red. H. Niec. Paris: UNESCO, 1998. 42-56.
- Potter, J. "Discourse Analysis and Discursive Psychology". *APA Handbook of Research Methods in Psychology*. Red. H. Cooper, H. Washington: American Psychological Association Press, 2012.
- Reisinger, Y. og C. Steiner. "Reconceptualizing object authenticity". *Annals of Tourism Research* 33:1 (2006): 65-86.
- Robertson, R. "Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity". *Global Modernities*. Red. M. Featherstone, S. Lash og R. Robertson. London: Sage, 1995. 25-45.
- Roest-Madsen, L. "Havfruen skal få kineserne til at cykle". *Metro Express* 23. februar 2010. Indland: 10. Artikel-id: e1e54b04.

- Rowlands, M. "Cultural rights and wrongs: Uses of the concept of property". *Property in question: Value transformations in the global economy*. Red. K. Verdery og C. Humphrey. Oxford: Berg Publishers, 2004. 207-226.
- Rubio, M. og E. Waterston (red.) *The Selected Journals of L.M. Montgomery Volume II: 1910-1921*. Toronto: Oxford University Press, 1987.
- Rytgaard, N. "Slipsefolket følger efter Den Lille Havfrue". *Berlingske Tidende* 9. april 2010. Business: 13. Artikel-id: e1f5ac39.
- Scheff, T. J. *Bloody Revenge: Emotions, Nationalism and War*. Boulder: Westview Press, 1994.
- Schauser, S. "Portræt: Den Lille Havfrue bortføres". *Berlingske Tidende* 25. marts 2010. Bagsiden: 12. Artikel-id: e1f11d4e.
- Schegloff, E.A. "Whose Text? Whose Context?". *Discourse & Society* 8 (1997): 165-187.
- Schenkein, J. "Sketch of the analytic mentality of the study of conversational analysis". *Studies in the Organisation of Conversational Interaction*. Red. Schenkein, J. New York: Academic Press, 1978.
- Schmidt, A.M. "Eventyret om den prægtige stad (2)". *Fyens Stiftstidende* 3. februar 2005.
- Schøler, M. "Det konservative fatamorgana". *Fyens Stiftstidende* 26. august 2005.
- Sedgwick, E.K. *Touching Feeling. Affect, Pedagogy, Performativity*. Durham, NC: Duke University Press, 2003.
- Shakespeare birthplace trust. "Heritage tourism boosts UK economy by £26,4bn per year". 11. juli 2013. Web: 21. august 2013. <http://www.shakespeare.org.uk/visit-the-houses/latest-news/heritage-tourism-boosts-uk-economy-by-atilde.html> .
- Shapiro, M. *Reading the Postmodern Polity*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1992.
- Sigelman, L. og B.J. Walkosz. "Letters to the Editor as a Public Opinion Thermometer: The Martin Luther King Holiday Vote in Arizona". *Social Science Quarterly* 73:4 (1992): 938-46.

- Silverman, D. *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analyzing Talk, Text and Interaction. Third Edition.* London: Sage, 2006.
- Smith, A.D. *Nations and Nationalism in a Global Era.* Cambridge: Polity, 1995.
- Smith, N. "Homeless/global: scaling places". *Mapping the Futures. Local Cultures, Global Change.* Red. J. Bird, B. Curtis, T. Putnam, G. Robertson og L. Tickner. London og New York: Routledge, 1993. 87-120.
- Smith, R. og H. Neergaard. "Reading the fairytales of Hans Christian Andersen and the novels of Horatio Alger as proto-entrepreneurial narrative". *The Bridge: Journal of the Danish American Heritage Society* 30 (2) (2007).
- Smith, R. og H. Neergaard. "Re-writing the Danish American Dream? An enquiry into Danish enterprise culture and Danish attitudes toward entrepreneurship". *The Bridge: Journal of the Danish American Heritage Society* 31 (1) (2008). 41-64.
- Sokal, A. og J. Brickmont. *Fashionable Nonsense – Postmodern Intellectuals' Abuse of Science.* New York: Pikador, 1998.
- Squire, S. *Meanings, myths and memories: Literary tourism as cultural discourse in Beatrix Potter's Lake District.* Ph.d.-afhandling. London: University College London, 1991.
- Squire, S. "The cultural values of literary tourism". *Annals of Tourism Research* 21 (1994): 103-120.
- Squire, S. "Literary Tourism and Sustainable Tourism: Promoting 'Anne of Green Gables' in Prince Edward Island". *Journal of Sustainable Tourism* 4:3 (1996): 119-134.
- Stewart, K. *Ordinary Affects.* Durham: Duke University Press, 2007.
- Storey, J. *Cultural consumption and everyday life.* London: Edward Arnold, 1999.
- Storey, J. *Cultural theory and popular culture.* Harlow: Prentice Hall, 2001.
- Storgaard, K. "Erhvervene I byen – Byens erhverv?". *Den mangfoldige by. Opløsning, oplevelse, opsplitning.* Red. H. Skifter Andersen, H.T. Andersen. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut, 2004. 79-98.

- Strongman, K.T. *The Psychology of Emotion. From Everyday Life to Theory*. West Sussex: Wiley and Sons.
- Strömberg, P. "Astrid Lindgrens upplevelseslandskap. Där sagor bliver verklighet och där verkligheten bliver sagor". *KVHAA Konferencer 69, Astrid Lindgrens Landskap*. Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, 2009.
- Sørensen, A.S., O.M. Høystad, E. Bjurström og H. Vike. *Nye Kulturstudier. En innføring*. Oslo: Spartacus Forlag, 2008.
- Sørensen, A.S. "'Something is at Stake': Northern European Cultural Studies". *Culture Unbound. Journal of Current Cultural Research* 5 (2013): 89-101.
- Swyngedouw, E. "Neither global nor local: 'glocalisation' and the politics of scale". *Spaces of Globalization*. Red. K. Cox. New York: Guilford Press, 1997. 137-166.
- Swyngedouw, E. "Globalisation og 'glocalisation'? Networks, territories and rescaling". *Cambridge Review of International Affairs* 17:1 (2004). 25-48.
- Tanggaard, L. og S. Brinkmann. "Kvalitet i kvalitative studier". *Kvalitative metoder*. Red. L. Tanggaard og S. Brinkmann. København: Hans Reitzels Forlag, 2010. 489-499.
- Terp, C. og I. Houmark Andersen. "Bejlere til akutjob falder igennem hos chefer". *Ugebrevet A4* 21. december 2012.
http://www.ugebreveta4.dk/2012/201251/Fredag/Ledige_mangler_kvalifikationer.asp
- x
- Theobald, W. *Global Tourism*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1998.
- Thrift, N. "Intensities of Feeling: Towards a Spatial Politics of Affect". *Geografiska Annaler* 86 B: 1 (2004): 57-78.
- Thrift, N. *Non-Representational Theory: Space, Politics and Affect*. London: Routledge, 2008.
- Timothy, D.J. og S. Boyd. *Heritage Tourism*. London: Prentice Hall, 2003.
- Timothy, D.J. og S. Boyd. "Heritage tourism in the 21st century: Valued traditions and new perspectives". *Journal of Heritage Tourism* 1:1 (2008): 1-16.

- Timothy, D. og B. Prideaux. "Issues in heritage and culture in the asia pacific region". *Asia Pacific Journal of Tourism Research* 9:3 (2004): 213-223.
- Titscher, S., M. Meyer, R. Wodak og E. Vetter. *Methods of Text and Discourse Analysis*. London: Sage, 2000.
- Torring, J. *New Theories of Discourse: Laclau, Mouffe and Zizek*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 1999.
- Tunbridge, J. og G.J. Ashworth. *Dissonant Heritage: The management of the past as a resource in conflict*. Chichester: Wiley, 1996.
- UNESCO. "Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage". UNESCO. Web: 7. oktober 2013.
<<http://whc.unesco.org/en/conventiontext>>.
- UNESCO. "What is Intangible Cultural Heritage?". UNESCO. Web: 7. oktober 2013.
<<http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00002>>.
- Urry, J. *Consuming Places*. London: Routledge, 1995.
- Urry, J. *Global Complexity*. Cambridge: Polity Press, 2003.
- Verdery, K. og C. Humphrey (red.). *Property in Question: Value Transformation in the Global Economy*. Oxford: Berg Publishers, 2004.
- Vergo, P. (red.). *The new museology*. London: Reaktion Books, 1989.
- Vesterberg, H. "Hvad var det hun ville?". *Politiken* 26. marts 2010. Kultur: 1. Artikel-id: e1f17434.
- Visit Odense. *Go Odense. Play, Live and Love*. Odense Turistbureau, 2012.
- Volder, I. "'Dur ikke væk' – børn og voksne med handicap". *Lokalavisen.dk* 5. maj 2012. Web. 14. januar 2013. <<http://koege.lokalavisen.dk/dur-ikke-vaek---boern-og-voksne-med-handicap-/20120505/laeserbreve/120509631/1430>>
- Wang, N. "Rethinking authenticity in tourism experience". *Annals of Tourism Research* 26:2 (1999): 349-370.
- Weiner, A. *Inalienable possessions*. Berkeley: University of California Press, 1992.

- Wetherell, M. "Positioning and Interpretative Repertoires: Conversation Analysis and Post-Structuralism in Dialogue". *Discourse & Society* 9 (1998): 431-456.
- Wetherell, M. *Affect and Emotion. A New Social Science Understanding*. London: Sage, 2012.
- Wetherell, M. og J. Potter. *Mapping the Language of Racism*, New York: Columbia University Press, 1992.
- Williams, R. *The Long Revolution*. Harmondsworth: Penguin, 1961.
- Williams, R. "Culture is ordinary". *Studying Culture: An Introductory Reader*. Red. A. Gray og J. McGuigan. London: Edward Arnold, 1989. 5-14.
- Winge, M. "H.C. Andersen ville elske havfruebog". *Politiken* 1. marts 2010. Artikel-id: e1e7b61b.
- Wittgenstein, L. *Philosophical Investigations*. Oxford: Blackwell Publishing, 1953.
- Wodak, R. "Discourse Studies – Important Concepts and Terms". *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*. Red. R. Wodak og M. Krzyzanowski. Hampshire/New York: Palgrave MacMillan, 2008.
- Ye, R. Personlig kommunikation over mail, 17. december 2011.
- Ye, R. "H.C. Andersen in China. An Overview". *The Significance Hans Christian Andersen in China*. Red. Sun Jian, Torben Grøngaard Jeppesen og Johs Nørregaard Frandsen. Odense: Syddansk Universitetsforlag, forventet udgivelse 2013.
- Zimmermann, E.W. *World Resources and Industries*. New York: Harper & Brothers, 1951.
- Aagaard, E. "'Kejserens nye Klæder' – år 2005". *Fyens Stiftstidende* 26. januar 2005.

Resumé

Denne afhandlings forskningsresultater bidrager til en afklaring af, hvilke kulturelle udfordringer og muligheder der kan blive aktuelle i forbindelse med et fremtidigt globalt brand af H.C. Andersen: et brand, der er lokalt forankret i Andersens fødeby, Odense, og som samtidig appellerer til hans internationale publikum.

Afhandlingen er antologisk og består af tre videnskabelige artikler, samt redegørelse for afhandlingens teoretiske og metodiske til- og fravalg. Den er fagligt funderet i cultural studies (kulturstudier), hvorfor den tematiske interesse koncentrerer sig om, hvordan H.C. Andersen funktion som et element i hverdagslig sprogbrug er kommet til udtryk i udvalgte danske mediedebatter i skrevne medier.

Afhandlingen præsenterer både et tematisk og et analysemetodisk sigte. Den tematiske hensigt er at introducere det, der betegnes som et tredje tema i H.C. Andersen-forskningen, hvor Andersen forstås, undersøges og analyseres som et kulturfænomen. H.C. Andersen har været et forskningsemne stort set lige så længe hans kunstneriske produktion har eksisteret, men indtil nu har forskningen hovedsageligt været koncentreret om enten hans liv eller værk. Udgangspunktet for afhandlingen er en tese om, at interessen i H.C. Andersens liv og værk eksisterer i kraft af hans kulturelle signifikans, men at netop denne signifikans hidtil er blevet taget som en selvfølge i den humanistiske forskning. I et forsøg på at råde bod på det, sættes der i afhandlingens analyser fokus på, hvad der er på spil, når Andersen tildeles betydning som kulturfænomen i lokalt, nationalt og globalt orienterede sammenhænge. På denne baggrund stilles afhandlingens primære forskningsspørgsmål:

Hvordan kommer det til udtryk, når H.C. Andersen tildeles betydning som dansk kulturfænomen, og hvilke funktioner har disse betydninger i lokale, nationale og globale sammenhænge?

Det faglige fundament i kulturstudier gør det muligt at konstruere en bro mellem det tematiske og det analysemetodiske sigte: Afhandlingen indskriver sig i de såkaldte nygramscianske kulturstudier (Storey, *theory*; Hall), hvis analyser særligt fokuserer på, hvordan det klassiske gramscianske hegemonibegreb (re)produceres i nye kulturelle kontekster. Med koncentrationen om, hvordan hegemoni opnås, forhandles og søges sedimenteret, følger en forståelse af kultur som "sites of struggle" (Hall, "Deconstructing" 233), en forståelse, der placerer menneskers kampe om at tildele betydning til de fænomener, de opfatter som kulturkonstituerende, i centrum.

For at undersøge betydningskampene omkring kulturfænomenet H.C. Andersen nærmere, anvendes en operationaliseret form af de politiske teoretikere Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteori. I den metodiske tilgang indgår således flere begreber fra Laclau og Mouffes teori som "retningsgivende begreber", der strukturerer analyserne (Carpentier; Carpentier og Spinoy; Carpentier og DeCleen). De diskursteoretiske begreber suppleres desuden med begreberne *fortolkningsrepertoire* og *affektiv praksis* med det formål at komplementere for diskursteoriens manglende fokus på individuel agens og dermed praksis, ligesom det socialkonstruktivistiske skalabegreb fungerer som en praksisorienteret uddybning af den diskursteoretiske opfattelse af, hvordan mennesker repræsenterer sig selv og hinanden.

I tråd med den diskursteoretiske optik analyseres H.C. Andersen som en *flydende betegner*: et magtfuldt tegn, der appellerer til vidt forskellige kulturelle værdisæt, og som kan udstyres med lige så forskellige diskursive meninger, når det i praksis knyttes til disse værdisæt (Laclau, *Reflections* 28; "Power" 287). Afhandlingens analyser koncentrerer sig følgelig om, hvad der sker, når mennesker via sproget spejler sig i H.C. Andersen og tildeler ham betydninger, der harmonerer med de hegemoniske normer og værdier i de kulturer, de enkelte mennesker føler sig som en del af.

I afhandlingen udvikles en tredelt analysemodel, der fungerer som ramme for analyserne. Modellen muliggør undersøgelser af, hvordan H.C. Andersen konstrueres

diskursivt i forskellige sammenhænge, hvordan det kommer til udtryk i ideologisk ladet praksis, samt hvordan H.C. Andersen fungerer som et kulturskabende og -konsoliderende element, når han indgår i artikulationer, der rummer appeller til såkaldte *følelsesfællesskaber*: forestillede fællesskaber, der italesættes som både affektivt og geografisk afgrænsede (Ahmed, *Cultural* 101).

Afhandlingens primære forskningsspørgsmål søges afgrænset gennem et særligt analytisk fokus på de diskursive, stedlige og affektive markører, der manifesterer sig, når H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen. Denne tematiske afgrænsning ekspliciteres i tre sekundære forskningsspørgsmål:

1. *Hvordan kommer det til udtryk, når H.C. Andersen tildeles betydning som kulturfænomen i en bestemt diskurs?* (Forsøges besvaret i "H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis")
2. *Hvordan kommer skalaer til udtryk i artikulationer af H.C. Andersen som kulturfænomen?* (Forsøges besvaret i "H.C. Andersens rette sted? Fra verdensomspændende fejring til Kejserens nye Klæder")
3. *Hvordan kommer affektive praksisser til udtryk i artikulationer af H.C. Andersen som kulturfænomen?* (Forsøges besvaret i "When heritage tourism goes glocal: The Little Mermaid in Shanghai")

Hver af afhandlingens videnskabelige artikler forholder sig til afhandlingens primære forskningsspørgsmål, samtidig med, at de – som det fremgår af punktopstillingen – særskilt koncentrerer sig om henholdsvis første, andet og tredje sekundære forskningsspørgsmål:

"H.C. Andersen: et kulturfænomen i teori og praksis"

Artiklens analyse koncentrerer sig om, hvordan Andersen er blevet lokaliseret og anvendt i samfundskritiske diskurser i både Danmark, Rusland og Kina. Det danske analyseeksempel er den hyppige brug af prinsessens "Dur ikke! Væk!" fra eventyret om Klods-Hans i danske mediedebatter om velfærdssamfundets svageste. De samfundskritiske anvendelser af H.C. Andersen læses som eksempler på, at Andersen af ideologiske og historiske årsager tildeles forskellige betydninger som kulturfænomen på de tre forskellige "sites of struggle", og at der dermed kan identificeres tre forskellige samfundskritisk orienterede diskursive konstruktioner af Andersen. Artiklen indgår i et kapitel, der overordnet koncentrerer sig om, hvordan de processer, hvor kulturfænomener transformeres til kulturarv, kommer til udtryk i praksis.

"H.C. Andersens rette sted? Fra verdensomspændende fejring til Kejserens nye Klæder"

Artiklens hovedelement er en analyse af dele af den nationale og lokale (odenseanske) mediedebat, der udspillede sig i forbindelse med fejringen af H.C. Andersens 200-års fødselsdag i 2005. Det analytiske fokus er på, hvordan debattørerne anvendte referencer til eventyret "Kejserens nye Klæder", når de udtrykte deres utilfredshed med det, de oplevede som en globalt og kommercielt orienteret fejring. Mediedebatten er et eksempel på, hvor centralt den enkelte debattørs "point of view" (Jenkins) – og dermed verdensforståelse – er for H.C. Andersens funktion som dansk kulturfænomen. Artiklens analyse viser, hvordan sammen- og modsætning af skalaer foregår i kontingente og kontekstafhængige processer, hvorved det lokale, det nationale og det globale kontinuerligt søges fikseret og fravristet bestemte betydninger. I det kapitel, hvori artiklen indgår, fremhæves desuden den samlede afhandlings position i den igangværende akademiske debat om globalisering.

"When heritage tourism goes glocal – The Little Mermaid in Shanghai"

I denne artikels analyse undersøges det, hvordan affektive markører blev sat i spil i den mediedebat, der opstod i 2009 og 2010 i forbindelse med, at statuen af Den lille Havfrue blev flyttet til Shanghai et halvt år for at være hovedattraktion i den danske pavillon på Verdensudstillingen.

I artiklen fremhæves to diskursive konstruktioner af Den lille Havfrue, der blev særligt tydelige i debatten: statuen som "den", et flytbart objekt med økonomisk værdi og statuen som "hun", et uflytbart subjekt med symbolsk værdi. Den affektive praksis blev i begge disse narrativer reflekteret i forskellige former for ejerskabsfølelser, hvor linket til H.C. Andersen situeres i de nationale af slagsen. Analysen af narrativerne bidrager til en yderligere forståelse af, dels, hvordan affektiv praksis både manifesterer sig, når det er debattørernes hensigt og når det ikke er, dels, hvordan nationaliseringen af kulturarv i en kulturøkonomisk kontekst kan blive en hæmmende faktor for et brand, der også skal appellere til mennesker uden for Danmarks grænser. Artiklen indgår i et kapitel, der også præsenterer en mere overordnet diskussion om, hvordan affektbegrebet anvendes og forstås i kulturstudier.

Måden, hvorpå de tre artiklers analyser på hver deres måde bidrager til afhandlingens samlede resultater, er sammenfattet i en todelt konklusion. I første del fremhæves de temaer, der syntes særligt prægnante i analyserne af, hvordan kulturfænomenet H.C. Andersen tildeles betydning og funktion i lokale, nationale og globale sammenhænge. Temaerne, der omfatter kulturarv, ejerskab, lokalisering, værdi og følelser, indgår i et forslag til en tematisk analysemodel. Anden del af konklusionen koncentrerer sig om, hvordan afhandlingens faglige fundament i nygramscianske kulturstudier, samt den deraf følgende diskursteoretiske analysemetode, har vist sig anvendelig i analyserne, samt hvordan dette fundament også vil kunne bruges i fremtidige kulturanalyser af andre kulturfænomener.

Afhandlingen afsluttes med et perspektiverende kapitel, der fører de samlede forskningsresultater videre ind i et forslag til, hvordan H.C. Andersen kan situeres som genstand for litterær turisme. Der argumenteres for, at netop sådan et brand af Andersen på én gang ville kunne forankres lokalt i Odense og have global appel. I kapitlet fremlægges slutteligt et forslag til fire typologier, der kan fungere som udgangspunkt for fremtidige kulturanalyser af, hvordan litterære steder konstrueres af turismeudviklere og perciperes af turisterne.

Afhandlingen bidrager samlet med ny generel viden om, hvordan kulturfænomener kan defineres og analyseres, og mere specifikt med ny viden om, hvilke betydninger H.C. Andersen udstyres med i sin funktion som dansk kulturfænomen. I metodisk henseende kan afhandlingen desuden læses som et nyt empirisk funderet forslag til, hvordan diskursteorien kan operationaliseres, så den er en anvendelig metode i nygramscianske kulturstudier.

Summary

The research results of this dissertation contribute to a clarification of what cultural challenges and possibilities can become relevant in any future glocal branding of Hans Christian Andersen: a branding that is locally anchored in Andersen's native city, Odense, and at the same time appeals to his international audience.

The dissertation is anthological and consists of three academic articles, plus an account of the theoretical and methodological selections and deselections involved. It is based within the field of cultural studies, which is why it concentrates thematically on how Hans Christian Andersen's function as an element in everyday language use has found expression in selected Danish media debates in written media.

The dissertation presents both a thematic and an analysis-methodological aim. The thematic intention is to introduce what is defined as a third theme in Hans Christian Andersen research, where Andersen is understood, examined and analysed as a cultural phenomenon. Hans Christian Andersen has been a topic for research practically ever since his artistic production has existed, but until now research has mainly concentrated on either his life or work. The point of departure for the dissertation is a hypothesis that the interest in Hans Christian Andersen's life and work exists by virtue of his cultural significance, but that precisely this significance has until now been taken as self-evident in humanist research. In an attempt to remedy this, the focus in the analyses of the dissertation is on what is involved when Andersen is ascribed significance as a cultural phenomenon in locally, nationally and globally oriented contexts. On the basis of this, the primary research question of the dissertation is:

In what ways does it find expression when Hans Christian Andersen is ascribed significance as a Danish cultural phenomenon, and what functions do various kinds of significance have in local, national and global contexts?

Basing the research in the field of cultural studies makes it possible to construct a bridge between the thematic and analysis-methodological aim: The dissertation lies within the so-called neo-Gramscian cultural studies (Storey, *theory*; Hall), where analyses particularly focus on how the classical Gramscian concept of hegemony is (re)produced in new cultural contexts. Concentrating on how hegemony is achieved, negotiated and sought sedimented, there follows an understanding of culture as *sites of struggle* (Hall, "Deconstructing" 233) – an understanding that places at the centre human struggles to ascribe significance to the phenomena they conceive as being culture-constituent.

In order to examine more closely the struggles of significance to do with the cultural phenomenon Hans Christian Andersen, an operationalised form of the political theorists Ernesto Laclau and Chantal Mouffe's discourse theory is made use of. In the methodological approach, several concepts from Laclau and Mouffe's theory are therefore included as "sensitising concepts" that structuralise the analyses (Carpentier; Carpentier and Spinoy; Carpentier and DeCleen). The discourse-theoretical concepts are further supplemented by the concepts *interpretative repertoire* and *affective practice*, with the aim of complementing the otherwise lacking focus of discourse theory on an individual agent and thereby practice, just as the social-constructivist scale-concept functions as a practice-oriented amplification of how people represent themselves and each other.

In keeping with the discourse-theoretical optic, Hans Christian Andersen is analysed as a *floating signifier*: a powerful sign that appeals to widely divergent cultural sets of values, and that can be equipped with just as diverse discursive opinions when linked in practice to these sets of values (Laclau, *Reflections* 28; 'Power' 287). Consequently, the analyses of the dissertation concentrate on what happens when people mirror themselves in Hans Christian Andersen via language and ascribe meanings to him that harmonise with the hegemonic norms and values in the cultures of which the individuals feel themselves to be a part.

In the dissertation a three-part analytical model that functions as a framework for the analyses is developed. The model makes it possible to examine how Hans Christian Andersen is discursively constructed in various contexts, how this finds expression in ideologically charged practice, and how Hans Christian Andersen functions as a culture-creating and culture-consolidating element when he is included in articulations that include appeals to so-called *felt communities*: imagined communities that are formulated as being both affectively and geographically demarcated (Ahmed, *Cultural* 101).

An attempt is made to define more closely the primary research question of the dissertation by means of a particular analytical focus on the discursive, local and affective markers that manifest themselves when Hans Christian Andersen is ascribed significance as a cultural phenomenon. This thematic limitation is made explicit in three secondary research questions:

1. *How does it find expression when Hans Christian Andersen is ascribed significance as a cultural phenomenon in a particular discourse? (Answer attempted in "Hans Christian Andersen: a cultural phenomenon in theory and practice")*
2. *How do scales find expression in articulations of Hans Christian Andersen as a cultural phenomenon? (Answer attempted in "Hans Christian Andersen's rightful place? From worldwide celebration to The Emperor's New Clothes")*
3. *How do affective practices find expression in articulations of Hans Christian Andersen as a cultural phenomenon? (Answer attempted in "When heritage tourism goes glocal: The Little Mermaid in Shanghai")*

Each of the academic articles of the dissertation relates to the primary research question whilst – as is clear from their being listed as points – they concentrate particularly on the first, second and third secondary research question respectively:

“Hans Christian Andersen: a cultural phenomenon in theory and practice”

In the article, the analysis concentrates on how Andersen has been localised and used in discourses critical of society in Denmark, Russia and China. The Danish analysis example is the frequent use of the princess’ “No good! Take him away!” from the fairytale about Clumsy Hans in Danish media debates about the weakest members of the welfare state. The societally critical uses of Hans Christian Andersen are read as example of the fact that Andersen, for ideological and historical reasons, is ascribed various types of significance as a cultural phenomenon at the three different “sites of struggle”, and that it is thereby possible to identify three different discursive constructions of Andersen with a societally critical orientation. The article is part of a chapter that concentrates in general on how the processes where cultural phenomena are transformed into cultural heritage find expression in practice.

“Hans Christian Andersen’s rightful place? From worldwide celebration to The Emperor’s New Clothes”

The main element of the article is an analysis of sections of the national and local (Odense) media debate that took place in connection with the celebration of the bicentenary of Hans Christian Andersen’s birth in 2005. The analytical focus is on how the debaters used references to the fairytale “The Emperor’s New Clothes” when expressing their dissatisfaction with what they felt was *fête*ing in a global, commercial way. The media debate is an example of how central the individual debater’s *point of view* (Jenkins) – and thus understanding of the world – is for Hans Christian Andersen’s function as a Danish cultural phenomenon. The analysis of the article shows how comparing and contrasting scales takes place in contingent and context-dependent processes whereby the local, national and global are continually sought to be fixed and to have particular significances wrested from them. In the chapter that includes the article, the position of the dissertation as a whole is also emphasised in the on-going academic debate on globalisation.

“When heritage tourism goes glocal – The Little Mermaid in Shanghai”

In the analysis of this article it is examined how affective markers were activated in the media debate that arose in 2009 and 2010 in connection with the statue of The Little Mermaid being moved to Shanghai for half a year in order to be the main attraction in the Danish pavilion at the World Exposition.

In the article two discursive constructions of The Little Mermaid are emphasised that became particularly evident in the debate: the statue as “it”, a movable object of economic value, and the statue as “she”, an immovable subject of symbolic value. In both these narratives the affective practice was reflected in various forms of ownership feelings, where the link to Hans Christian Andersen is situated in national variant. The analysis of the narratives contributes to a further understanding of how affective practice both manifests itself when it is the debaters’ intention and when it is not, and furthermore how the nationalising of cultural heritage in a cultural-economic context can be an impeding factor for a brand that also has to appeal to people outside Danish borders. The article is part of a chapter that also presents a more general discussion of how the concept of affect is used and understood in cultural studies.

The way in which the analyses of the three articles contribute in their separate ways to the overall results of the dissertation are summarised in a two-part conclusion. In the first part, the themes are emphasised that seemed particularly relevant in the analyses of how the cultural phenomenon Hans Christian Andersen is ascribed significance and function in local, national and global contexts. The themes, which comprise cultural heritage, ownership, localisation, value and emotions, are included in a proposed thematic analytical model. The second part of the conclusion concentrates on how the disciplinary basis of the dissertation in neo-Gramscian cultural studies – and the resulting discourse

theoretical analytical model – has proved usable in the analyses, and how this basis will also be able to be used in future cultural analyses of other cultural phenomena.

The dissertation concludes with a perspectivising chapter that develops the collected research results into a proposal as to how Hans Christian Andersen can be situated as a subject for literary tourism. It is argued that precisely such a branding of Andersen will, at one and the same time, be able to be anchored locally in Odense and have a global appeal. In the chapter four typologies are finally proposed that can function as a point of departure for future cultural analyses of how literary localities are constructed by tourism developers and perceived by the tourists.

The dissertation contributes as a whole with new general knowledge of how cultural phenomena can be defined and analysed, and more specifically with new knowledge of what kinds of significance Hans Christian Andersen is equipped with in his function as a Danish cultural phenomenon. Methodologically speaking, the dissertation can also be read as a new empirically based proposal of how discourse theory can be operationalised so that it is a usable method in neo-Gramscian cultural studies.